

Maakuntahallitus esityslista 17.11.2025 09:00

Kokoustiedot / Maakuntahallitus	1
Pykälä 162 Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen	3
Pykälä 163 Pöytäkirjantarkastajat	4
Pykälä 164 Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen	5
Pykälä 165 Maakuntajohtajan strateginen katsaus	6
Pykälä 166 Pirkanmaan liiton toiminta- ja taloussuunnitelman 2026–2028 ja talousarvion 2026	7
- Pirkanmaan liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2026-2028 ja talousarvio vuodelle 2026	10
Pykälä 167 Maakuntastrategian hyväksyminen	52
- Liite: Pirkanmaan maakuntastrategian 2026-2029 ehdotus	55
- Liite: Pirkanmaan maakuntastrategian 2026-2029 ympäristöselostus ehdotus	105
Pykälä 168 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystalouden loppuselitys	134
Pykälä 169 Lausunto ehdotuksesta vuosia 2028-2034 koskeva EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi.	135
- Liite: Esitys Pirkanmaan liiton lausunnoksi Euroopan komission ehdotukseen Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi	137
- Oheismateriaali: Komission tiedonanto	141
- Oheismateriaali: Valtioneuvoston kansilijan e- kirje	176
- Oheismateriaali: Alustava rahoituskehysvertailu 2021-2027 vrs. 2028-2034	195
- Oheismateriaali: Komission ehdottamien uusien omien varojen tuottoarvio 2028-2034	196
Pykälä 170 Lausunto asioista: Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen YVA-ohjelma (PIRELY/2695/2025); Luikesneva-Susinevan tuulivoimapuiston osayleiskaavan OAS, Ikaalisten kaupunki; Luikesneva-Susinevan tuulivoimapuiston osayleiskaavan OAS, Parkanon kaupunki	197
- Liite: Ote maakuntakaavojen merkinnöistä ja määräyksistä	205
- Liite: Ote maakuntakaavayhdistelmästä	213
Pykälä 171 Lausunto Vesilahden strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman luonnoksista	214
- Liite: Ote Pirkanmaan maakuntakaavayhdistelmästä, LP Vesilahti, Vesilahden strateginen yleiskaava ja maapoliittinen ohjelma, luonnos	222
- Oheismateriaali: Kaavakartta päiv 03102025, LP Vesilahti, Vesilahden strateginen yleiskaava ja maapoliittinen ohjelma, luonnos	223
- Oheismateriaali: Merkinnät ja määräykset, LP Vesilahti, Vesilahden strateginen yleiskaava ja maapoliittinen ohjelma, luonnos	224
- Oheismateriaali: Maapoliittinen ohjelma, LP Vesilahti, Vesilahden strateginen yleiskaava ja maapoliittinen ohjelma, luonnos	229
Pykälä 172 Vastine teollisuuden vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatuun palautteeseen	244

- Liite: Vastine Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaavan OAS:ista saatuun palautteeseen	246
- Liite: OAS, Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaava, päivitys 17.11.2025	272
Pykälä 173 Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksen vahvistaminen	295
- Liite: Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestys	298
Pykälä 174 Pirkanmaan Digikompassin päivitys	309
Pykälä 175 Pirkanmaan liiton strategian päivitys, nykyisen strategian arviointi	310
Pykälä 176 Maakuntajohtajan päätöspöytäkirjat	311
- Liite: Maakuntajohtajan päätökset 63-66/2025	312
Pykälä 177 Muut asiat	313
Pykälä 178 Kokouksen päättäminen	314

Kokoustiedot / Maakuntahallitus

Aika maanantai 17.11.2025 klo 9.00

Paikka Kokouskeskus Pellava, kokoushuone Valimo, Kelloportinkatu 1 B, Tampere

Osallistujat

Päätöksentekijät

Roope Lehto (sd.), puheenjohtaja	varajäsen Viljo Paavola
Alexi Jäntti (kok.), 1.varapuheenjohtaja	varajäsen Jari Kinnunen
Jenni Kiiskinen (vihr.), 2.varapuheenjohtaja	varajäsen Kati Lahtinen
Pekka Järvinen (sd.)	varajäsen Mikko Hänninen
Jaana Heikkilä-Halkola (sd.)	varajäsen Saija Roininen
Sina Isokallio (sd.)	varajäsen Kaisa Ylimäki
Antti Nieminen (kok.)	varajäsen Jari Alkkiomäki
Tarja Soukko (kok.)	varajäsen Laura Ylä-Lyly
Arto Pirttilahti (kesk.)	varajäsen Juha-Matti Markkola
Teresa Kvick (vas.)	varajäsen Rauno Lehtinen
Hannu Koivistoinen (ps.)	varajäsen Kirsi Paananen

Maakuntavaltuuston puheenjohtajat

Sofia Vikman (kok.), puheenjohtaja
Tuula Petäkoski-Hult (sd.), 1.varapuheenjohtaja
Anita Huhtala (vihr.), 2.varapuheenjohtaja

Muut osallistujat

Maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen
Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen
Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen
Henkilöstöjohtaja Mirva Kandolin
Strategiajohtaja Jari Kolehmainen

Allekirjoitukset

Puheenjohtaja Roope Lehto

Sihteeri Mirva Kandolin

Käsitellyt asiat

163–178 pykälät

Pöytäkirjan tarkastus

Pöytäkirja on tarkastettu ja hyväksytty sähköpostitse xx.xx.2025

Pöytäkirja yleisesti nähtävänäPöytäkirja on nähtävillä Pirkanmaan liiton Internet-sivuilla, www.pirkanmaa.fi**Pöytäkirjanpitäjä**

Mirva Kandolin

Pykälä 162

Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntahallituksen puheenjohtaja Lehto:

Kokous todetaan lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Valmisteluteksti.

Hallintosäännön pykälän 104 mukaan:

Kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja. Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat. Kokouskutsussa on mainittava, mitä toimielimen päätöksentekotapaa noudatetaan kunkin asian kohdalla. Jos asia käsitellään sähköisessä päätöksentekomenettelyssä, tulee kutsussa ilmaista, mihin mennessä asia on käsiteltävä sähköisesti.

Esityslista, joka sisältää selostuksen käsiteltävistä asioista ja ehdotukset toimielimen päätöksiksi, lähetetään kokouskutsun yhteydessä, jolleivät erityiset syyt ole esteenä. Jos esityslistalla, liitteissä tai oheismateriaalissa on salassa pidettäviä tietoja, asiakirjaan tehdään merkintä salassapidosta.

Kokouskutsu on toimitettava toimielimen päättämällä tavalla jäsenille, varajäsenille ja muille, joilla on läsnäolo-oikeus tai -velvollisuus. Maakuntahallituksen kokouskutsut lähetetään tiedoksi myös maakuntahallituksen varajäsenille ja jäsenkunnille.

Hallintosääntö pykälä 112:

Avattuaan kokouksen puheenjohtaja toteaa läsnä olevat sekä kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden.

Kuntalain mukaan muu toimielin kuin valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä. Hallintosäännössä ei ole päätösvaltaisuudesta määräyksiä.

Tämän kokouksen kutsu ja esityslista on lähetetty jäsenille, varajäsenille ja muille, joilla on läsnäolo-oikeus tai -velvollisuus. Lisäksi kokouskutsu on lähetetty tiedoksi jäsenkunnille.

Pykälä 163

Pöytäkirjantarkastajat

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää

että tämän kokouksen pöytäkirjantarkastajiksi valitaan jäsenet Arto Pirttilahti ja Tarja Soukko sekä varalle jäsenet Antti Nieminen ja Pekka Järvinen.

Valmisteluteksti.

Hallintosäännön pykälän 124 pöytäkirjan tarkastaa kaksi kullakin keralla sitä varten valittua toimielimen jäsentä, jollei toimitin ole muuta päättänyt. Pöytäkirja voidaan tarkastaa sähköisesti.

Pykälä 164

Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntahallituksen puheenjohtaja Lehto:

Maakuntahallitus hyväksyy esityslistassa esitetyn kokouksen työjärjestykseksi.

Valmisteluteksti.

Hallintosäännön pykälän 114 mukaan asiat käsitellään esityslistan mukaisessa järjestyksessä, jollei toimita toisin päätä.

Hallintosäännön pykälän 115 mukaan Toimita voi esittelijän ehdotuksesta tai jäsenen ehdotuksesta, jota on kannatettu, ottaa enemmistö päätöksellä käsiteltäväksi asian, jota ei ole mainittu kokouskutsussa.

Pykälä 165

Maakuntajohtajan strateginen katsaus

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää

merkitä tiedoksi maakuntajohtajan strategisen katsauksen.

Valmisteluteksti.

Maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen antaa kokouksessa katsauksen ajankohtaisista asioista.

Lisätietoja:

Maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen p. 050 572 0945
anna-mari.ahonen@pirkanmaa.fi

Pirkanmaan liiton toiminta- ja taloussuunnitelman 2026–2028 ja talousarvion 2026

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

esittää maakuntavaltuustolle, että se hyväksyy Pirkanmaan liiton toiminta- ja taloussuunnitelman 2026–2028 ja talousarvion 2026.

Lisäksi maakuntahallitus valtuuttaa liiton toimiston korjaamaan mahdolliset kirjoitusvirheet.

Selostus.

Talousarvion lähtökohta on, että kuntien jäsenmaksuosuuksia ei koroteta. Jäsenmaksuosuudet vuonna 2026 ovat 3.756.667 euroa.

Talousarvio ei sisällä merkittäviä investointeja. Investointeihin on varattu 15.000 euroa kalustohankintaan.

Talousarvioesitys päättyy nollaan (0 €).

Hallintosäännön pykälän 41 mukaan maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviosta päättäessään maakuntavaltuusto määrittelee, mitkä ovat sen sitomina hyväksymät toiminnan tavoitteet.

Liitteet.

Pirkanmaan liiton toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2028 ja talousarvio vuodelle 2026.

Lisätietoja:

Henkilöstöjohtaja Mirva Kandolin. p. 050 048 3633
mirva.kandolin@pirkanmaa.fi

Muu käsittely:**Maakuntahallitus 22.9.2025****Päätös.**

Maakuntahallitus päätti esityksen mukaisesti.

Käsittely.

Maakuntahallituksen 1. varapuheenjohtaja Aleksi Jäntti poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana kello 11.59.

Päätösesitys.

Maakuntahallitus päättää

käydä lähetekeskustelun talousarvio ja -suunnitelman jatkovalmistelua varten.

Selostus.

Pirkanmaan liiton talousarvio ja -suunnitelma vuosille 2026–2028 käsitellään ja hyväksytään maakuntavaltuuston kokouksessa 24.11.2025. Perussopimuksen mukaan jäsenkunnille seuraavan vuoden talousarvioehdotus on toimitettava 15.10. mennessä.

Maakuntavaltuuston hyväksymän strategian visio on ”Tehtävänä täydellinen maakunta” ja misio on ”Ratkaisemme vastuullisesti tulevaisuuden mahdollisuuksia”.

Strategian toimeenpanon määrittely ja resurssointi tapahtuu pitkälti talousarvion ja toimintasuunnitelman kautta. Vuotuisen talousarvion ja toimintasuunnitelmaan valitaan strategiasta teemat, jotka ovat erityisen huomion kohteena. Lisäksi henkilöstön ja työyhteisön kehittäminen

---

on jatkuvana painopisteenä. Lisäksi vuoden 2025 painopisteenä on ollut demokraattinen päätöksenteko.

Kunta-alalla on kolmivuotinen palkkaratkaisu vuosille 2025–2028. Sopimuskauden aikana palkankorotukset ovat yhteensä 7,37 %. Korotukset jakautuvat siten, että vuonna 2025 palkat nousevat 2,5 prosenttia, vuonna 2026 2,47 prosenttia ja vuonna 2027 2,4 prosenttia. Lisäksi kunta- ja hyvinvointialan palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma 2026–2028 tuo kunta- ja hyvinvointialalle kolmen vuoden aikana yhteensä 1,8 prosentin korotukset. Kehittämiserä vuonna 2026 0,4 prosenttia, vuonna 2027 0,4 prosenttia ja vuonna 2028 1,0 prosenttia.

Palkantarkistukset yhdessä inflaation kanssa on johtanut siihen, että liiton resurssit ovat reaalisti pienentyneet. Tämä siitäkkin huolimatta, että edellisinä vuosina on saatu jäsenmaksuihin korotuksia (v. 2022 + 2,5 %, v. 2023 + 2 % ja v.2024 + 2 %). Valtiovarainministeriö arvio kesäkuussa 2025, että vuonna 2026 inflaatio on noin 0,6 prosenttia.

Vuoden 2024 tilinpäätös päättyi 96.956,82 € ylijäämään. Vuodelle 2025 talousarviota kiristettiin ja talousarvio on tasapainossa.

Lisätietoja:

Henkilöstöjohtaja Mirva Kandolin. p. 050 048 3633
mirva.kandolin@pirkanmaa.fi

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2028 ja talousarvio 2026

Pirkanmaan liitto, 2025
ISBN 978-951-590-396-9

Sisällysluettelo

1	Maakuntajohtajan saatesanat	3
2	Pirkanmaan liitto	6
2.1	Maakunnan kehittäminen ja suunnittelu	7
2.1.1	Maakuntastrategia	8
2.1.2	Älykkään erikoistumisen strategia	9
2.1.3	Maakuntakaava	10
2.1.4	Liikennejärjestelmäsuunnitelma	11
2.2	Luottamushenkilöhallinto	12
2.2.1	Maakuntavaltuusto	13
2.2.2	Tarkastuslautakunta	14
2.2.3	Maakuntahallitus	15
2.2.4	Maakunnan yhteistyöryhmä	16
2.3	Pirkanmaan liiton organisaatio	17
3	Tehtävänä täydellinen maakunta	18
4	Toiminnan tavoitteet vuodelle 2026	20
4.1	Olemme koko maakuntaa varten ja keskitymme maakunnallisesti merkittäviin asioihin	21
4.2	Edistämme toiminnallamme kestävää kasvua	22
4.3	Luomme arvoa korkealla osaamisella ja demokraattisella päätöksenteolla	23
4.4	Olemme yhteensovittava suunnannäyttäjä ja johdamme tiedolla verkostoissa	24
4.5	Olemme vaikuttava: kädenjälkemme näkyy Pirkanmaalla, Suomessa ja Euroopassa	25
4.6	Olemme työnantaja ja työyhteisö, josta ollaan ylpeitä	26
5	Henkilöstö	27
6	Talousarvio vuodelle 2026 ja taloussuunnitelma vuosille 2027-2028	29
6.1	Talousarvion sitovuus	30
6.2	Käyttötalousosa	31
6.2.1	Yksityiskohtaiset perustelut	32
6.3	Tuloslaskelma	36
6.4	Investointiosa	37
6.5	Rahoitusosa	37
6.6	Talousarviotaulukot	38

1. Maakuntajohtajan saatesanat

Poikkeuksellisen turbulentin ajanjakson keskellä maakunnan liitot ovat säilyneet kunnallisen aluehallinnon järkkymättöminä ilmentyminä jo 1990-luvun puolivälistä saakka. Vuosi sitten tätä tekstiä kirjoittaessa asetelma ei vielä laukaissut tarvetta oman organisaatiostrategian päivittämiseen. Mutta nyt tilanne on toinen. On selvää, että kun maailma ympärillä muuttuu näin rajusti, on liittojenkin lopulta uudistuttava.

Pirkanmaan liitto on käynnistänyt sisäisen mietintänsä siitä, millaista kuntapohjaista aluehallintoa meidän maakunnassamme tarvitaan uudistuneen valtion aluehallinnon rinnalle. Hahmottelu alkoi edellisen maakuntahallituksen kaudella strategisina keskusteluina, ja johti esitykseen organisaatiostrategian päivitystyön käynnistämisestä. Voimassa oleva strategiamme on osoittautunut toimivaksi ja kantavaksi, mutta suunnan reivaaminen – tai ainakin tarkistaminen – on tässä hetkessä silti paikallaan.

Jos jokin kehityskulku on hidas, on muutosta toisinaan vaikeaa nähdä, vaikka sellainen olisi käynnissä aivan silmien edessä. Eräs tällainen hidas kehityskulku on ollut paikallisen ja alueellisen demokratian keventyminen suhteessa valtionhallinnon painoarvoon. Toisin sanoen: Suomi on hitaasti mutta väijäämättömästi ottanut askelia paikallisesta keskusjohtoiseen ja toisaalta demokraattisesta virkajohtoiseen järjestelmään. Kokonaiskuva on tämä siitä huolimatta, että samaan aikaan suuret kaupungit yksittäisinä vahvoina paikallisyhteisöinä ovat kasvattaneet painoarvoaan.

Maakunnan liitoilla on pitkään ollut rooli kunnallisen aluehallinnon toimijoina, kuntien työn tukijoina ja paikallisdemokratian äänenä kansallisissa pöydissä. Maakuntien liitoilla on myös poikkeuksellisen hyvä tilanneymmärrys eri sektoreiden maakunnallisesta kehitysasteesta ja yleisemminkin alueellisesta elinvoiman tilasta.

Liittojen tehtäväkentässä on parhaillaan tapahtumassa merkittäviä muutoksia. Mikäli lakisäätteisten tehtävien tuottamat taakat keventyvät tavalla, joka tätä kirjoittaessa vaikuttaa todennäköiseltä, vapautuu ajatusta ja aikaa muuhun tähdelliseen. Valmistautuminen tähän muutokseen on eräs uuden strategian tärkeimpiä tehtäviä. Maakunnan liitto on konsepti, joka kannattaisi juuri nyt piirtää rohkeasti uusiksi. Henkilökohtainen mielipiteeni on, että optimaalisessa tilanteessa uusi konsepti voisi näyttää aika erilaiselta eri puolilla laajaa Suomenmaata.

Nykyinen toiminta Pirkanmaan liitossa on vakautunut monella tavalla. Toiminnan ja talouden suunnittelun ja seurannan menetelmät kehittyvät edelleen, mutta jo tähän mennessä olemme ehtineet saada hyvää palautetta valmistelun ja raportoinnin parantuneesta havainnollisuudesta. Ponnistelemme tässä silti edelleen.

Paljon työtä on myös jo tehty talouden saattamiseksi tukevalle pohjalle. Arvioin onnistumisemme lähes kiitettäväksi tilanteessa, jossa ulkoa tuleva talouden kuorma vuosi toisensa jälkeen ylittää helpon sopeutumisen mahdollisuudet. Ikäviltä yllätyksiltäkään ei ole vältytty.

Uusi tilaratkaisumme tarjoaa tässä tilanteessa tärkeämmän sopeuttamispotentiaalin kuin alkuvuodesta arvattiinkaan. Merkittävää on sekin, että ratkaisun mukana liiton riskienhallinnan taso kohentuu selvästi. Riskienhallintaan on muutoinkin syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Vaikka uusien toimitilojen tarve syntyi vastauksena haasteisiin, pidän ensi keväänä tapahtuvaa muuttoa myös innostavana mahdollisuutena uudenlaisten työn tekemisen tapojen kehittämisessä. Lisäksi pystymme uudessa tilanteessa keskittymään aiempaa paremmin perustehtäväämme. Laajan päävuokralaisvastuun kautta langennut hallinnollinen taakka ei ole ollut ongelmaton kaltaisellemme pienelle asiantuntijaorganisaatiolle.

Alkava toimintavuosi vaikuttaa jo ennakkoon kiireiseltä myös mainitun perustehtävän osalta. Maakuntavaltuuston keväällä hyväksymä energian ja elonkirjon vaihemaakuntakaava on strategisille maankäytön suunnitelmille tyypilliseen tapaan vielä punnittavana hallinto-oikeudessa. Samaan aikaan uusi teollisuuden vaihemaakuntakaava on jo laitettu tulille. Myös aluesuunnittelua ohjaava lainsäädäntö on muuttumassa voimakkaasti, kun alueidenkäyttölain uudistamishanke etenee ympäristöministeriön vetovastuulla kohti eduskuntakäsittelyä. Epäselvää on maakuntakaavan tuleva ohjausvaikutus – siis se, kuinka väkevä väline maakuntakaava tulevaisuudessa on. Pahin mahdollinen tilanne liittojen ja kuntien kannalta olisi sellainen, jossa suunnitteluinstrumentin vaikuttavuus lähtisi, mutta työtaakka jäisi kuntien rahoitettavaksi. Skenaario ei valitettavasti ole aivan tuulesta temmattu.

Toisen suuren lakisäätöisen tehtävämme tulevaisuus on valinkauhassa sekin. Näyttää siltä, että aluekehittämiseen kohdistetaan jatkossa julkista rahoitusta vähemmän kuin ennen, ja rahoitus ehkä myös jaetaan aivan erilaisilla instrumenteilla kuin ennen. Maakuntien liittojen tasolla tilanne suorastaan pakottaa miettimään järkeviä toimintamalleja, joilla haasteeseen vastataan. Taustalla on Euroopan komission heinäkuussa esittelemä radikaalisti uudenlainen ehdotus EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi. Ennustan keskustelun jatkuvan kiivaana koko vuoden 2026 ajan.

Edellä kuvatun perusteella on jo selvää, että strategista ajattelua ja vaikuttamistyötä tarvitaan, jotta murrosvaiheiden keskellä Pirkanmaan tarpeet riittävän kirkkaasti tunnistetaan ja toimenpiteisiin tartutaan. Pirkanmaalla on poikkeuksellisen paljon annettavaa kansallisen kasvun vauhdittamistyössä, minkä vuoksi potentiaalejamme ei yksinkertaisesti ole varaa jättää hyödyntämättä. Alkavasta vuodesta tulee vaikuttamisen supervuosi myös lähestyvien eduskuntavaalien vuoksi. Pirkanmaan liitto toimii maakunnallisen vaikuttamisyhteistyön moottorina ja tuemme vahvasti myös muiden avaintoimijoiden vaikuttamistyötä koko Pirkanmaan hyväksi.

Arvoisa maakuntavaltuutettu, hyvä lukija,

Edessä on varmuudella paljon mielenkiintoista tekemistä, lukemattomia mahdollisuuksia ja uudenlaisia avauksia. Henkilötasolla muutostilanteet aiheuttavat silti usein negatiivisiakin tunteita – ainakin ennakkoon. Kunpa uhkakuviin osaisi suhtautua kuin Muumilaakson väki pyrstötähteä pelätessään. Hetkessä eletään kuten ennenkin, mutta toimintakyky ja arkijärki säilyttäen ja yhteisön hyvinvointia tarkasti vaalien. Tällä konstilla selvittää mistä tahansa eteen tulevasta.

Anna-Mari Ahonen
Maakuntajohtaja

2. Pirkanmaan liitto

Pirkanmaan liitto on 23 kunnan muodostama kuntayhtymä, jonka toiminta-alue on koko maakunta. Pirkanmaan liiton toiminta perustuu jäsenkuntien hyväksymään perussopimukseen.

Hallintosäännön mukaisesti maakuntavaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviosta päättäessään maakuntavaltuusto määrittelee, mitkä ovat sen sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet.

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2026–2028 ja talousarvio 2026 toteuttaa Pirkanmaan liiton strategiaa, jonka valtuusto hyväksyi 28.11.2022.

Maakuntahallitus hyväksyy toimenpide- ja käyttösuunnitelman vuodelle 2026 joulukuussa 2025.

2.1 Maakunnan kehittäminen ja suunnittelu

Parannamme maakunnan asukkaiden elämisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä sekä yritysten ja muiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Pirkanmaa on Suomen vahvimpia kasvualueita, ja väestöä on jo yli 548.000. Väestön määrän on ennustettu saavuttavan 600.000 rajapyykin viimeistään 2030-luvun loppupuoliskolla. Pirkanmaa on väestörakenteeltaan muutosta läpi käyvä maakunta, ja muutoksen vaikutukset näkyvät eri tavoin sen eri osissa. Väestön kasvu on voimakkainta Tampereen kaupunkiseudulla, toisaalta maakunnassa on alueita, joissa kehitys on tasaisempaa tai jopa väestömäärältään vähenevää. Tämä aiheuttaa haasteita eritoten tiettyjen alueiden työvoiman saannille ja toisaalta elinkeinoelämän kannattavuudelle alueellisesti. Mikäli syntyvyys jatkuu alhaisena, voi väestöllinen huoltosuhde jatkua kestäväenä ainoastaan maan sisäisen ja kansainvälisen muuttoliikkeen avulla.

Väestörakenteen ennakoivaa hallintaa tehdään aktiivisessa yhteistyössä maakunnan toimijoiden kanssa. Väestökehitys on samanaikaisesti sekä aluekehityksen taustatekijä että tulos. Se ei silti ole paikallisen elämänlaadun mittari. Väestökehitykseen pitääkin sekä vaikuttaa laaja-alaisin toimenpitein että sopeutua toteutuvaan kehitykseen.

2.1.1 Maakuntastrategia

Pirkanmaa haluaa jatkossakin olla Suomen vetovoimaisimpia, uudistumiskykyisimpiä ja eteenpäin katsovimpia maakuntia. Pirkanmaan maakuntavaltuusto päättää Pirkanmaan tulevasta maakuntastrategiasta vuosille 2026-2029 kokouksessaan 24.11.2025. Maakuntastrategian työnimi on ”Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa”. Maakuntastrategiassa määritellään Pirkanmaan menestyksen edellytykset ja tulevaisuuden suunta. Se on maakunnan kehittämistavoitteet (maakuntasuunnitelma) sekä kehittämistehtävät ja toimenpiteet (maakuntaohjelma) yhdistävä strategia kaikkien Pirkanmaan toimijoiden hyödynnettäväksi. Maakuntastrategia käsittelee erityisesti kysymyksiä, jotka ovat koko Pirkanmaalle yhteisiä, ja joiden ratkaisemiseen tarvitaan alueen toimijoiden yhteistä näkemystä, voimien kokoamista ja samansuuntaisia tekoja.

Nykyiseen maakuntaohjelmaan verraten uudessa strategiassa on vahvempi painotus turvallisuuden edistämässä ja häiriötiloihin varautumisessa sekä maakunnallisen yhtenäisyyden edistämässä ja maakunnan eri osien tasapuolisessa kehittämisessä. Osaamisen vahvistaminen ja hyödyntäminen, maakunnan elinkeinollinen vahvistaminen ja uudistaminen sekä taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys säilyvät Pirkanmaan kehittämisen keskeisinä johtolankoina.

Maakuntastrategiassa painotukset, näkökulmat ja kehittämiskokonaisuudet esitetään yhteisinä missioina. Ne ovat laajoja yhteiskunnallisia kehittämistehtäviä, jotka osoittavat Pirkanmaan toimijoille yhteistä suuntaa, ovat ymmärrettäviä ja tavoitteellisia, ja joiden toteutumista voidaan seurata. Maakuntastrategian neljän mission mukaan Pirkanmaasta tehdään vuoteen 2030 mennessä: 1) kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö 2) kestävän siirtymän edelläkävijä 3) yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä 4) toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta. Strategialuonnoksessa on lisäksi tunnistettu eräitä ajankohtaisia, maakunnallisesti merkittäviä, mutta missioita pienempimittakaavaisia kokonaisuuksia. Tällaisina on käsitelty mm. nousevia teknologioita, monimuotoistuvaa väestöä ja paikallisen yhteisöllisyyden sekä taiteen ja kulttuurin merkitystä alueen kehittämisessä.

2.1.2 Älykkään erikoistumisen strategia

Osana Pirkanmaan maakuntastrategiaan esitetään myös alueen älykäs erikoistumisen valinnat, eli tuttavallisemmin Pirkanmaan ”viksut valinnat”. Käytännössä se tarkoittaa maakunnan tutkimus- ja elinkeinotoiminnan vahvoja aloja, joilla on mahdollisuus kasvattaa työllisyyttä ja uutta yritystoimintaa.

Sellaisiksi on tunnistettu seuraavat kuusi kokonaisuutta:

- **Digitaalinen teollisuus.** Ohjelmistotekniikkaan, mikrosiruihin ja teollisuusautomaation hyödyntämiseen perustuva tuotannon tehostaminen ja automatisointi
- **Älykkäät koneet.** Valmistavan teollisuuden sähköiset, digitaalisesti ohjatut ja verkottuneet tuotantojärjestelmät ja laitteet
- **Kestävät teknologiat.** Laaja joukko erilaisia teknologioita, tuotteita, palveluita ja prosesseja, jotka edistävät luonnonvarojen kestävää käyttöä ja vähähiilisyyttä
- **Terveys ja hyvinvointi.** Syvällisestä luonnontieteellisestä tutkimuksesta käytännönläheisiin terveyden ja hyvinvoinnin palveluprosesseihin ulottuva kokonaisuus
- **Turvallisuus ja suojautuminen.** Käsittää erilaiset teknologiat ja osaamiset, joilla on arjen turvallisuutta ja/tai sotilaallisia sovelluksia
- **Luova talous.** Moni-ilmeistä taiteellista, kulttuurista ja elämyksellistä osaamista hyödyntävä arvonluonnin ja liiketoiminnan ala

Näiden kokonaisuuksien lisäksi Pirkanmaan ”viksut valinnat” tarkoittaa asioiden tekemistä älykkäästi: vahvistamalla kansainvälistä TKI-toimintaa, edistämällä kasvuyrittäjyyttä sekä tehostamalla tulevien kehityskulkujen ennakointia.

2.1.3 Maakuntakaava

Maakuntakaava esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet. Maakuntakaavan tehtävänä on sovittaa yhteen valtakunnantason ja maakunnan omat tarpeet sekä useampaa kuntaa yhteisesti koskevia maankäytön asioita, ja tuoda ne poliittiseen päätöksentekoon.

Maakuntavaltuusto käynnisti 25.11.2024 Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaavan laatimisprosessin. Vaihemaakuntakaava täydentää Pirkanmaan maakuntakaavaa 2040 ja Kuhmoisten osalta Keski-Suomen maakuntakaavaa sekä näitä koskevaa elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavaa. Työn on määrä edetä luonnosvaiheeseen. Lisäksi valmistaudutaan kokonaismaakuntakaavan laadintaan.

Maakuntavaltuusto hyväksyi 7.4.2025 Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan. Kaavan hyväksymispäätöksestä jätettiin 9 valitusta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Maakuntahallitus on antanut lausunnon hallinto-oikeudelle syyskuussa 2025 ja päätöstä odotetaan vuoden 2026 aikana. Päätöksestä on mahdollista valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Liitto varautuu oikeusprosessin jatkumiseen.

2.1.4 Liikennejärjestelmäsuunnitelma

Pirkanmaa on valtakunnan keskeisin pääväylien ja eri liikennemuotojen solmupaikka pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Maakunnan eri osissa on erilaisia tarpeita pitää kunnossa liikennejärjestelmää ja kehittää sitä. Tarpeet synnyttävät monenlaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia maakunnan kehittämiseen.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmamme huomioi erityisesti sujuvat matkaketjut, liikkuminen palveluna -ajattelun sekä digitalisaation mahdollisuudet. Se korostaa myös läntisten yhteyksien pitkäjänteistä vahvistamista arvaamattoman itäsuunnan riskien hallitsemiseksi. Joukkoliikenteen, merkitys erityisesti ydinkaupunkiseudulla on kasvanut voimakkaasti, ja varsinkin raideliikenteessä (lähijunat, raitiotielinjaston laajennus) on isoja mahdollisuuksia niin ruuhkautumis-, matka-aika- kuin ilmastosyistäkin. Liikkumisen ja kuljetusten suuri huolenaihe on tieverkon kunto ja kasautuva korjausvelka varsinkin alemman tasoisella tiestöllä.

Liikennejärjestelmän suunnittelu on osa maakunnan strategista suunnittelua. Se tukee erityisesti alueiden käytön ja elinkeinojen toimintaedellytysten kehittämistä. Vuonna 2026 keskitytään voimassa olevan liikennejärjestelmäsuunnitelman toimeenpanoon. Liikennejärjestelmätyössä korostuu myös ylimaakunnallinen yhteistyö. Vuonna 2026 painopisteenä on pääratayhteistyö, jonka puitteissa on tarkoitus laatia Pääratavisio.

2.2 Luottamushenkilöhallinto

Pirkanmaan liiton luottamushenkilöhallinto koostuu maakuntavaltuustosta, tarkastuslautakunnasta, maakuntahallituksesta sekä maakunnan yhteistyöryhmästä.

2.2.1 Maakuntavaltuusto

Pirkanmaan liiton ylintä päätösvaltaa käyttää 63-jäseninen maakuntavaltuusto. Maakuntavaltuuston kokoonpano vastaa maakunnan kunnallisvaalien tulosta poliittiselta jakaumaltaan. Jokaisesta jäsenkunnasta on valtuutettuja asukasluvun mukaan kutakin alkavaa 10 000 asukasta kohden yksi, kuitenkin enintään kolmasosa koko valtuuston lukumäärästä. Maakuntavaltuuston kokoonpano kasvoi kahdella jäsenellä edelliskaudesta. Edelliseen valtuustokauteen verratessa yhden jäsenen lisää maakuntavaltuustoon saivat Pirkkala ja Tampere.

Maakuntavaltuusto päättää maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman laatimisesta, tarkistamisesta ja hyväksymisestä. Lisäksi maakuntavaltuusto hyväksyy maakuntakaavan. Maakuntavaltuusto hyväksyy vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelman ja talousarvion sekä ohjaa resurssien kohdentamista asettamalla talousarviovuoden toiminnalle tavoitteet. Valtuusto hyväksyy tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen, jossa valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista arvioidaan.

2.2.2 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta vastaa liiton hallinnon ja talouden tarkastuksesta ja tarkastuksen järjestämisestä. Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen ja seuraa, että kuntayhtymän tilintarkastus toteutetaan hyvän kunnallisen tilintarkastustavan edellyttämällä tavalla.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu viisi jäsentä. Lautakunnan kaikki jäsenet ja varajäsenet ovat maakuntavaltuuston jäseniä. Tilintarkastusta toimittavaksi yhteisöksi maakuntavaltuusto on valinnut BDO Audiator Oy:n. Kuntalain edellyttämät sidonnaisuusilmoitukset löytyvät liiton kotisivuilta.

2.2.3 Maakuntahallitus

Maakuntahallitukseen kuuluu 11 jäsentä, ja maakuntahallitus johtaa Pirkanmaan liiton käytännön työtä.

Maakuntahallituksen tehtävänä on valmistella ja tehdä esitykset valtuustolle keskeisistä strategisista suunnitelmista ja asiakirjoista, liiton toiminta- ja taloussuunnitelmasta ja talousarviosta sekä muista valtuuston käsiteltäväksi menevistä asioista. Lisäksi maakuntahallitus vastaa valtuuston päätösten täytäntöönpanosta. Maakuntavaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi maakuntahallitus antaa toimenpidesuunnitelman, joka ohjaa liiton toimintaa.

Maakuntahallitus seuraa asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Keväällä päättyneellä valtuustokaudella maakuntahallituksen yhteydessä toimi ympäristö- ja ilmastojaosto.

Teemakohtaisen valmistelutyön tarpeesta ja mahdollisesta poliittisen organisoitumisen tavasta uudella valtuustokaudella on tarkoituksenmukaista päättää hieman myöhemmin. Syksyllä 2025 työnsä aloittanut maakuntahallitus palaa kysymykseen liiton organisaatiostrategiatyön yhteydessä.

2.2.4 Maakunnan yhteistyöryhmä

Maakuntahallitus päätti asettaa maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) vuosille 2026–2029 kokouksessaan 13.9.2025. Nimeäminen tapahtuu maakuntahallituksen kokouksessa 15.12.2025.

MYR koostuu maakunnan kehittämisen kannalta tärkeimmistä yhteistyötahoista ja valtionhallinnon organisaatioista seuraavasti:

- 1) Pirkanmaan kunnat ja Pirkanmaan liitto (7 edustajaa jäsenenä);
- 2) Sisä-Suomen elinvoimakeskus, Keski-Suomen elinvoimakeskus ja muut yhteistyöryhmän tehtävien kannalta merkittävät valtionhallintoon kuuluvat organisaatiot (4 edustajaa jäsenenä) sekä
- 3) alueen kehittämisen kannalta keskeisiä muita alueellisia yhteistyötahoja (7 edustajaa jäsenenä).

Kullekin jäsenelle valitaan henkilökohtainen varajäsen.

Yhteistyöryhmästä ja sen tehtävistä säädetään laissa (756/2021/toimeenpanolaki) ja valtioneuvoston asetuksessa (797/2021) alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta. MYR työskentelee maakuntavaltuuston toimikauden ajan.

MYR:n toiminnan kustannuksiin Pirkanmaan liitto saa tukea Euroopan unionin rakennerahastojen teknisestä tuesta, eikä MYR:n kustannuksia näin ollen kohdenneta luottamushenkilöhallintoon.

2.3 Pirkanmaan liiton organisaatio

3. Tehtävänä täydellinen maakunta

Ratkaisemme vastuullisesti tulevaisuuden mahdollisuuksia

Edistämme toiminnallamme Pirkanmaan ja sen kuntien elinvoimaa ja yhteistyötä sekä otamme huomioon kuntien erilaiset lähtökohdat. Pirkanmaan liiton sydämenasia on, että Pirkanmaa on kestävällä tavalla elinvoimainen nyt ja tulevaisuudessa. Teemme työtä ja luomme arvoa yhdessä sidosryhmiemme kanssa ottamalla huomioon kestävyuden eri näkökulmat. Tavoitteenamme on vauras ja vastuullinen maakunta.

Täydellisyys tarkoittaa maantieteellisesti ehjää, täyttä Pirkanmaata, joka muodostettiin aikanaan toiminnallisista lähtökohdista tietoon nojaten (Reino Ajon väitöskirja 1944). Tällaisessa maakunnassa on hyvä olla. Tällainen Pirkanmaa tunnistaa myös tarkoituksenmukaisen tekemisen tason.

Avaamme ratkaisuillemme ovia uusille mahdollisuuksille, emmekä vain reagoi ongelmiin. Ratkaiseminen on tuloksellista, vaikuttavaa ja eteenpäin vievää. Ymmärrämme vastuullisuuden niin sosiaalisena, ympäristöllisenä kuin taloudellisena vastuuna.

Olemme vastuullisia niin ulospäin kuin työyhteisössä. Meillä on vahvistuva kyky tulkita tulevaisuutta. Kutsumme myös muita katsomaan samaan suuntaan. Valvomme maakunnan etua ja vaikutamme sen puolesta terävästi, oikea-aikaisesti ja tarkkaan kohdennetusti.

Strategiset tavoitteemme

- Olemme koko maakuntaa varten ja keskitymme maakunnallisesti merkittäviin asioihin.
- Edistämme toiminnallamme kestäväää kasvua.
- Luomme arvoa korkealla osaamisella ja demokraattisella päätöksenteolla.
- Olemme yhteensovittava suunnannäyttjä ja johdamme tiedolla verkostoissa.
- Olemme vaikuttava: kädenjälkemme näkyy Pirkanmaalla, Suomessa ja Euroopassa.
- Olemme työnantaja ja työyhteisö, josta ollaan ylpeitä.

Yhteisesti sovitut arvomme ovat:

- **Luottamus**
- **Avoimuus**
- **Rohkeus**

4. Toiminnan tavoitteet vuodelle 2026

Pirkanmaan liiton strategia suuntaa voimakkaasti liiton toimintatapaa, valintoja ja kulttuuria. Strategian tavoitteet johdetaan valtuustotason toimintavuoden tavoitteiksi ja edelleen maakuntahallitustason toimenpidesuunnitelmaksi vuosittaisessa talousarvioprosessissa.

Strategisista tavoitteistamme valitaan kärjiksi muutama tavoite, joihin kyseisen toimintavuoden aikana erityisesti keskitymme. Toimintavuodelle 2026 kärjiksi strategisista tavoitteista valittiin:

- **Olemme vaikuttava: kädenjälkemme näkyy Pirkanmaalla, Suomessa ja Euroopassa.**
- **Olemme työnantaja ja työyhteisö, josta ollaan ylpeitä.**

4.1 Olemme koko maakuntaa varten ja keskitymme maakunnallisesti merkittäviin asioihin

Pirkanmaan liitto on kuntayhtymä, joka ajaa Pirkanmaan kuntien etua. Toimimme koko Pirkanmaan eduksi niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Olemme kuntiemme puolella. Toimintamme kohdentuu tehtäviin, jotka ovat maakunnan kannalta merkityksellisiä. Tämä toimii myös priorisoinnin apuna. Tunnistamme maakunnalle ominaiset piirteet ja työllämme on strateginen luonne.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Meillä on ajantasainen ja päivittyvä käsitys maakunnan tärkeimmistä edistettävistä tarpeista.
- Tiivistämme maakunnallista tiedonvaihtoa, vaikuttamisviestintää ja vaikuttamistyötä maakunnalle tärkeissä asioissa.
- Seuraamme ja tuemme maakuntastrategian toteutusta kehittyvin menettelyin.
- Maakuntakaava vastaa Pirkanmaan alueidenkäytön tarpeisiin. Vaihemaakuntakaavoituksella päivitämme voimassa olevaa maakuntakaavaa ja valmistaudumme tulevaan kokonaismaakuntakaavan laadintaan.

4.2 Edistämme toiminnallamme kestäväää kasvua

Tuemme maakunnan kasvua ja hyvinvointia. Vihreä ja digitaalinen siirtymä sekä muutosjoustavuus on työmme ytimessä. Seuraamme tiiviisti keskustelua, tutkimustietoa ja linjauksia kasvun kestävyuden kysymyksistä. Edistämme vuoropuhelua ja tiedonjakoa. Tuuppaamme vihreää ja digitaalista siirtymää strategisesti kohdennetuilla rahoituksilla ja harkituilla omilla hankkeilla.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Rahoituksemme tukee maakunnan kestäväää kasvua.
- Toteuttamamme hankkeet tukevat maakunnan kestäväää kasvua ja kestäväää kaupunkikehittämistä.
- Pirkanmaan liikennejärjestelmä toimii arjessa ja poikkeustilanteissa.
- Meillä on kaiken aikaa päivittyvä käsitys saavutettavuutta parantavien eri kokoisten infrahankkeiden suunnittelutilanteesta ja toteuttamisen mahdollisuuksista.

4.3 Luomme arvoa korkealla osaamisella ja demokraattisella päätöksenteolla

Työntekijämme ovat kovan luokan asiantuntijoita ja sellaisina keskenään yhdenvertaisia. Poliittiset päättäjät ovat osa organisaatiotamme ja luovat lisäarvoa omalla osaamisellaan ja verkostoillaan. Niin liiton johdolla, henkilöstöllä kuin luottamushenkilöilläkin on oikeus ja velvollisuus ylläpitää ammattitaitoaan ja oppia jatkuvasti lisää.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Vahvistamme tunnistettuja edelläkävijäosaamisia.
- Luottamushenkilömme ovat aktiivisesti mukana maakunnan vaikuttamistyössä.
- Lisäämme tulevaisuuden vaikuttamisen valmiuksia ympäröivässä yhteisössä kasvattamalla pirkanmaalaisten nuorten yhteiskunnallista tietoisuutta.

4.4 Olemme yhteensovittava suunnannäyttäjä ja johdamme tiedoilla verkostoissa

Tulkitsemme ilmiöitä ja maailmaa tietoon nojaten. Kasvatamme maakunnan mahdollisuuksia ja valinnanvaraa yhteensovittamalla eri toimijoita ja ilmiöitä. Tarvittaessa sovitamme myös ristiriitoja.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Pystymme vastaamaan ketterästi alueen kehitykseen ja ajassa vaihtuviin vaatimuksiin.
- Luomme lisäarvoa ja ymmärrystä ajantasaisella strategisella seurannalla ja tiedolla johtamisella.
- Ajantasainen viestintämme lisää toimintamme näkyvyyttä ja helpottaa osaamisemme laajempaa hyödyntämistä.

4.5 Olemme vaikuttava: kädenjälkemme näkyy Pirkanmaalla, Suomessa ja Euroopassa

Tunnistamme resurssimme ja kohdistamme voimavaramme mahdollisimman vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Vaikuttavuus takaa toimintamme oikeutuksen. Olemme omistajakuntien, pirkanmaalaisten toimijoiden ja asukkaiden asialla, mutta toimimme edistäen koko Suomen etua. Olemme aktiivinen toimija ja kansainvälinen kehittäjä eurooppalaisissa verkostoissa. Tunnistamme tekemisemme suorat kerrannaisvaikutukset sekä seuraamme niiden toteutumista.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Olemme omistajakuntien, pirkanmaalaisten toimijoiden ja asukkaiden asialla edistäen koko Suomen etua.
- Olemme arvostettu toimija maakunnallisessa ja ylimaakunnallisessa yhteistyössä.
- Vaikutamme aktiivisesti useissa väyläkohtaisissa yhteistyöryhmissä ja panostamme erityisesti Päärata-yhteistyöhön.
- Autamme hyödyntämään täysimääräisesti pirkanmaalaisten resurssien ja osaamisen tarjoamat mahdollisuudet Euroopalle.

4.6 Olemme työnantaja ja työyhteisö, josta ollaan ylpeitä

Kehitymme työnantajana ja työyhteisönä siten, että työntekijämme voivat hyvin. Johtamisen kehittäminen ja panostukset henkilöstöjohtamiseen takaavat tulevaisuuskestävän Pirkanmaan liiton. Talon sisäisiä prosesseja kehitetään tukemaan työn tekemistä ja siinä onnistumista. Kehitämme rakentavan palautteen antamisen keinoja. Epäkohdista voi turvallisesti puhua suoraan. Arvostamme toistemme työpanosta. Reilu työkaveruus ja teot työyhteisön hyvinvoinnin eteen ovat yhteinen tehtävä. Työnantaja tukee henkilöstön osaamisen kehittämistä ja urapolkuja. Myös poliittiset päättäjät kokevat olevansa osa Pirkanmaan liittoa.

Tavoitteet vuodelle 2026

- Työympäristömme muutos toteutetaan onnistuneesti.
- Työkulttuurimme ja -ympäristömme tukevat hyvää työvirettä.
- Kehitämme ja ylläpidämme prosesseja ja toimintatapojamme niin, että tietoaimeistomme ovat laadukkaasti hallittuja.

5. Henkilöstö

**Viemme verkostojemme kanssa yhdessä
Pirkanmaata kohti kestävästi elinvoimaista
tulevaisuutta.**

```
FW: 24-Jan-05 ddc0  
Local IP: 189.254.6.1  
Remote IP: 189.254.3.1  
ID: 3400042011FF
```

5. Henkilöstö

Vuoden 2026 alussa liitossa on vakinaisissa viroissa 4 ja toimissa 30 henkilöä. Määräaikaisia toimia on 10. Ne ovat pääosin liiton hallinnoimissa kehittämishankkeissa.

Projekteihin palkataan henkilöstöä tarpeen mukaan talousarvion ja ulkopuolisen rahoituksen puitteissa.

Liiton menoista noin 64 prosenttia on henkilöstömenoja. Kunnallinen virka- ja työehtosopimus on voimassa 2025–2028.

Vielä voimassa oleva sopimuskausi on ollut kuntatyönantajille raskas. Kunta- ja hyvinvointialue työntekijät KT:n laskelmien mukaan vuonna 2022 vuosikeskiansiovertailussa edelliseen vuoteen verrattuna kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia. Vuonna 2023 nousua on keskimäärin 4,85 prosenttia ja vuonna 2024 keskimäärin 2,99 prosenttia. Vuoden 2025 palkkakustannusten on arvioitu olevan 2,45 %.

Taloudellinen tilanne huomioiden liiton henkilöstölle suositetaan palkattomia vapaita, kesälomarahojen vaihtamista vapaaksi ja vuosiloman keskittämistä heinäkuulle. Taloudellinen tilanne on myös huomioitu työnantajan tarjoamissa henkilöstöeduissa, joita on käsitelty yhteistoimintamenettelyssä.

Henkilöstö	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TSS 2027	TSS 2028
Toistaiseksi voimassa olevat						
virat	5	4	4	4	4	4
toimet	31	28	31	30	28	28
Määräaikaiset toimet						
	18	10	12	10	8	8
Yhteensä	54	42	47	44	40	40

6. Talousarvio vuodelle 2026 ja taloussuunnitelma vuosille 2027–2028

Pirkanmaan liiton talousarvio laaditaan kuntalain ja kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. Toimintasuunnitelmassa esitetään toiminnalliset tavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi osoitettavat resurssit.

Talousarvio jakautuu käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosaan. Käyttötalousoosassa on esitetty luottamushenkilöhallinto ja varsinainen toiminta omina kokonaisuuksinaan. Varsinainen toiminta jakaantuu toimistoon ja projektitoimintaan. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulorahoituksen riittävyyden palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

6.1 Talousarvion sitovuus

Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain pykälän 100 mukaisesti valtuuston hyväksymät toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Pirkanmaan liiton talousarviossa vuodelle 2026 tuloslaskelman tilikauden tulos on nettositova maakuntavaltuustoon nähden. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään tulojen ja menojen erotuksena. Maakuntahallitus vahvistaa myöhemmin käyttötalousosan käyttösuunnitelman ja toimenpidesuunnitelman.

6.2 Käyttötalousosa

Pirkanmaan liiton talousarvion 2026 laadinnan perusteena ovat tuloarviot jäsenkuntien maksuosuuksista ja liiton hallinnoimien hankkeiden tukiosuuksista.

Jäsenkuntien maksosuudet vuoden 2026 talousarviossa ovat 3.756.677 euroa. Jäsenmaksuja ei koroteta ja ne säilyvät vuoden 2025 tasolla. Vuonna 2025 jäsenmaksuja korotettiin 2,0 prosenttia, 73 660 euroa vuoteen 2024 verrattuna (vuonna 2024 3.683.016 euroa). Jäsenmaksukorotukset on pidetty maltillisina, kun ottaa huomioon kustannusten nousun.

Jäsenkuntien kesken maksosuudet määräytyvät perussopimuksen mukaisesti edellisenä kalenterivuonna toimitetussa kunnallisverotuksessa jäsenkunnissa määrättyjen kunnallisveron määrien suhteessa.

6.2.1 Yksityiskohtaiset perustelut

Luottamushenkilöhallinto

Luottamushenkilöhallinto sisältää maakuntavaltuuston, tarkastuslautakunnan ja maakuntahallituksen toimintatuotot ja -kulut. Talousarviossa on varauduttu luottamushenkilöiden kokous- ja vuosipalkkioiden, matkakorvausten, ansionmenetykskorvausten sekä muiden kokouskustannusten maksamiseen.

Maakuntavaltuuston kokoontuu sääntömääräisesti kaksi kertaa vuodessa. Maakuntavaltuuston kokousten yhteydessä ja tarvittaessa myös erillisissä seminaareissa järjestetään perehdyttämistä ja koulutusta.

Tarkastuslautakunnan osalta on varauduttu kokouspalkkioihin, ansionmenetyksiin ja matkakustannuskorvauksiin sekä ajankohtaiskoulutukseen. Tarkastuslautakunnan tulosalueelle on varattu lakisääteisen tilintarkastuksen määrärahat.

Maakuntahallituksen osalta on varauduttu siihen, että maakuntahallitus kokoontuu pääsääntöisesti neljän viikon välein normaaleihin päätöksentekokokouksiin.

Luottamushenkilöhallinnon menot ovat 188.437 euroa.

Varsinainen toiminta

Pirkanmaan liiton toiminta on organisoitu neljälle vastuualueelle:

- **Kehittäminen**
- **Vaikuttaminen**
- **Suunnittelu**
- **Tukipalvelut**

Vastuualueiden määrärahat ovat yhteisiä. Myös varsinainen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ylittää liitossa vastuualueiden rajat.

Vastuualueiden johtajat ovat tilivelvollisia.

Varsinaisen / operatiivisen toiminnan toimintatuottojen arvioidaan olevan vuonna 2026 yhteensä 4.064.748 euroa ja toimintakulut ovat yhteensä 3.889.311 euroa.

Henkilöstökulut 2.464.719 euroa muodostavat 64 prosenttia operatiivisen toiminnan kuluista. Toimitilamuutoksen ja taloudellisen tilanteen vuoksi henkilöstön vähennystarve vuoden 2026 aikana on 1,5 htv eli 62.000 euroa. Pirkanmaan liitto on tuottanut päävuokralaisena muille vuokralaisille kokous- ja toimistopalveluista siten, että muut toimijat ovat kattaneesta näiden palveluiden henkilöstökuluista 70 prosenttia. 1.4.2025 alkaen Pirkanmaan liitto ei enää tuota seitsemälle organisaatiolle (ml. Pirkanmaan liitto) ja yhteensä 189 henkilölle kokous- ja toimitilapalveluita.

Palvelujen ostoihin on varattu 875.988 euroa ja niiden osuus on 23 prosenttia operatiivisen toiminnan toimintakuluista. Palveluiden ostoihin sisältyvät muun muassa asiantuntija- ja konsulttipalvelusten hankinnat, ICT-palveluiden osto, talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden osto, painatusten ja ilmoitusten kustannukset, posti- ja telepalvelut, puhtaanapito, rakennusten ja koneiden kunnossapito sekä liiton yhteistoimintaosuuksien rahoitus.

Vuokramenoihin on osoitettu 373.000 euroa, mistä Tampellan tilojen alkuvuoden vuokran osuus on n. 201.000 euroa. Tampellan 3. kerroksen vuokrakustannuksesta liiton nettokustannus on n. 30 prosenttia muiden tilaa jakavien kumppaneiden kattaessa 70 prosenttia kuluista. Vuoden 2025 talousarviossa vuokramenoihin osoitettiin 879.900 euroa, josta Pirkanmaan liiton kustannukseksi jää 30 prosenttia. 1.4.2026 alkaen Pirkanmaan liitto ei enää hallinnoi päävuokralaisena toimitiloja alivuokralaisten puolesta.

Toimitilamuutoksen arvioitu vastaavasti vähentävän muita toimintatuottoja 565.429 eurolla.

Projektit

Pirkanmaan liitto voi ottaa toteutettavakseen liiton strategian mukaisia projekteja, jotka edistävät maakunnan kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja jotka ovat sellaisia, joiden toteuttaminen liiton hallinnoimana on tarkoituksenmukaista maakunnan näkökulmasta.

Vuonna 2026 projektien toimintatuotot ovat 883.183 euroa ja toimintakulut samoin 883.183 euroa. Projektien menot katetaan lähes kokonaan erillisellä projektirahoituksella. Liiton omarahoitusosuus projekteihin on 106.000 euroa. Lisäksi projektitoiminta aiheuttaa kuitenkin kustannuksia, joita ei voida rahoituksen ehtojen mukaisesti jyvittää projektitoimintaa, joten tällaiset kustannukset kohdennetaan toimiston kustannuksiin.

6.3 Tuloslaskelma

Vuodelle 2026 laaditussa talousarviossa toimintatuottoja on laskettu kertyvän yhteensä 4.947,931 euroa. Toimintatuotoista 75 prosenttia on jäsenkuntien maksuosuuksia, joita on laskettu saatavan yhteensä 3.756.677 euroa. Tukien ja avustusten määrä on 959.183 euroa. Tuet ja avustukset kertyvät pääosin liiton omatuotannon hankkeiden tuista. Muita toimintatuottoja kerätään 232.071 euroa. Muihin toimintatuottoihin sisältyvät pääasiassa Tampellan tilojen kumppaneilta kerätyt osuudet kiinteistö- ja aulapalvelukustannuksiin. Toimitilamuutoksen vuoksi kyseisiä tuloja kerätään muilta kumppaneilta ainoastaan 31.3.20206 saakka.

Talousarvion mukaiset vuoden 2026 toimintakulut ovat 4.960.931 euroa. Toimintakuluista henkilöstökulujen osuus on 64 prosenttia, 3.150.979 euroa. Henkilöstökuluihin sisältyvät henkilökunnan palkkojen ja sivukulujen lisäksi luottamushenkilöiden palkkiot sivukuluineen. Palvelujen ostojen osuus kuluista on 1.261.348 euroa. Aineiden ja tarvikkeiden hankintojen osuus on 48.904 euroa ja muiden toimintakulujen osuus 499.700 euroa toimintakuluista.

Vuoden 2026 toimintatuottojen ja -kulujen erotus, toimintakate, on -13.000 euroa ja vuosikate -7.000 euroa. Vuoden 2026 tilikauden tulokseksi tulee suunnitelman mukaan -7.000 euroa ja rahaston vähennyksen, 7.000 euroa, jälkeen talousarvio näyttää nolaa (0 €).

6.4 Investointiosa

Investointiosassa esitetään 15.000 euroa kaluston uusintaan.

6.5 Rahoitusosa

Rahoitusosassa ei ole sitovia määrärahoja. Rahavarojen muutos on - 22.000 euroa.

6.6 Talousarviotaulukot

KÄYTTÖTALOUS / TULOSYKSIKÖT

Luottamushenkilöt

	TP2024	TA2025	TA2026
Toimintatuotot	0	0	0
Toimintakulut	-186 729	-213 930	-188 437
Toimintakate	-186 729	-213 930	-188 437

Varsinainen toiminta

Toimintatuotot	5 690 491	5 727 068	4 947 931
Toimintakulut	-5 436 048	-5 528 138	-4 772 494
Toimintakate	254 443	198 930	175 437

Varsinaisesta toiminnasta

Toimisto

Toimintatuotot	4 679 519	4 630 177	4 064 748
Toimintakulut	-4 617 131	-4 406 700	-3 889 311
Toimintakate	254 443	151 016	175 437

Projektit

Toimintatuotot	1 010 971	1 096 891	883 183
Toimintakulut	-1 010 971	-1 144 067	-883 183
Toimintakate	0	0	0

KÄYTTÖTALOUS / TULOSLASKELMA

	TP 2024	TA 2025	TA2026	TTS 2027 1 000 €	TTS 2028 1 000 €
TOIMINTATUOTOT	5 690 491	5 727 068	4 947 931	4 814	4 736
Myyntitulot	3 795 673	3 756 677	3 756 677	3 869	3 946
Tuet ja avustukset	1 110 347	1 172 891	959 183	945	790
Muut tuotot	784 470	797 500	232 071	0	0
TOIMINTAKULUT	-5 622 744	-5 742 068	-4 960 931	-4 829	-4 751
Henkilöstömenot	-3 231 930	-3 436 161	-3 150 979	-3 179	-3 195
Palvelujen ostot	-1 268 732	-1 271 960	-1 261 348	-1 260	-1 163
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-57 181	-41 000	-48 904	-44	-45
Muut toimintamenot	-1 064 901	-992 947	-499 700	-346	-348
TOIMINTAKATE	67 747	-15 000	-13 000	-15	-15
Rahoitustuotot ja menot	22 210	8 000	6 000	8	8
VUOSIKATE	89 957	-7 000	-7 000	-7	-7
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0
TILIKAUDEN TULOS	89 957	-7 000	-7 000	-7	-7
Rahastojen vähennys	7 000	7 000	7 000	7	7
TILIKAUDEN YLI- /ALIJÄÄMÄ	96 957	0	0	0	0

INVESTOINNIT

	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TSS 2027	TSS 2028
Hanke					
Kaluston uusintaa	0	-15 000	-15 000	-15	-15
Yhteensä	0	-15 000	-15 000	-15	-15

RAHOITUSLASKELMA

	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TSS 2027	TSS 2028
Toiminnan rahavirta					
- vuosikate	-76 336	-7 000	-7 000	-7	-7
Investointien rahavirta					
- investointimenot	0	-15 000	-15 000	-15	-15
Toiminnan ja investointien rahavirta	-76 336	-22 000	-22 000	-22	-22
Rahoituksen rahavirta					
- oman pääoman muutokset	0				
- muut maksuvalmiuden muutokset	561 433				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	67 002				
Saamisten muutos	1 515 331				
Korottomien velkojen muutos	-249 626				
Vaikutus maksuvalmiuteen	485 097	-22 000	-22 000	-22	-22

JÄSENMAKSUOSUUDET

Kunta	Vuoden 2024 kunnallisvero	Kunnan jäsenmaksuosuus 2026
	€	€
Akaa	33 417 533	127 813,60
Hämeenkyrö	18 997 203	72 659,49
Ikaalinen	11 232 559	42 961,69
Juupajoki	2 610 965	9 986,28
Kangasala	73 924 583	282 742,81
Kihniö	2 421 431	9 261,36
Kuhmoinen	3 206 168	12 262,78
Lempäälä	50 629 337	193 644,39
Mänttä-Vilppula	17 926 188	68 563,13
Nokia	68 609 793	262 415,08
Orivesi	16 191 220	61 927,32
Parkano	10 066 767	38 502,84
Pirkkala	44 895 745	171 714,86
Punkalaidun	3 822 350	14 619,52
Pälkäne	10 800 115	41 307,71
Ruovesi	6 797 034	25 996,94
Sastamala	39 421 453	150 777,08
Tampere	436 184 274	1 668 294,39
Urjala	8 049 979	30 789,13
Valkeakoski	40 169 530	153 638,28
Vesilahti	9 392 538	35 924,08
Virrat	9 294 127	35 547,68
Ylöjärvi	64 141 910	245 326,56
Pirkanmaa	982 202 804	3 756 677,00

Maakuntastrategian hyväksyminen

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää

käydä keskustelun viimeistellystä maakuntastrategiasta.

Lisäksi maakuntahallitus päättää esittää maakuntavaltuustolle, että maakuntavaltuusto hyväksyy liitteinä olevat maakuntastrategian ja sen ympäristöselostuksen.

Valmisteluteksti.

Pirkanmaan maakuntastrategia ”Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa” vuodelle 2026–2029 on valmistumassa. Strategian neljän mission mukaan Pirkanmaasta tehdään vuoteen 2030 mennessä:

- 1) kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö
- 2) kestävän siirtymän edelläkävijä
- 3) yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä
- 4) toimintakykyisyyden ja turvallisuuden mallimaakunta

Viimeisimmän maakuntahallituksen käsittelyn jälkeen maakuntastrategian luonnos on ollut julkisesti nähtävillä ja kommentoitavana. Määräaikaan 24.10. mennessä luonnoksesta antoi palautetta 28 tahoa, ja se oli pääosiltaan myönteistä ja tunnustusta antavaa, strategialuonnoksen painotuksia kannattavaa sekä sen esitystapaa ja -tarkkuutta puoltavaa. Joissakin yksityisten maakuntalaisten palautteissa esitettiin kriittisempiä näkökohtia strategiatyön tarpeellisuudesta ja onnistuneisuudesta.

Palautteessa keskeisimpiä huomion kohteita olivat:

- maakunnan aluerakenteen tasapuolisen kehityksen mahdollistaminen
- maakunnan kansainvälinen saavutettavuus ja houkuttelevuus
- eräiden toimialojen, erityisesti puolustusteollisuus, metsäsektori, kulttuuri, luonto- ja vesistömatkailu, nostaminen näkyvämmiin esiin
- kulttuurin ja luovien alojen monipuolinen merkitys maakunnan menestyksen ja muutostoukustavuuden taustatekijänä
- kaikkien koulutustasojen ja osaamisten tärkeys älykkään erikoistumisen mukaisten kärkealojen kasvun turvaamisessa
- tutkimuksen vahva rooli kasvualojen tukena
- osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten kasvava tärkeys maakunnan yhtenäisyydessä
- luonnon monimuotoisuuden kattavampi huomioon ottaminen sekä luonnon tilaa ja ekosysteemejä parantavan toiminnan edistäminen

Lisäksi toivottiin eräiden vaikeiksi koettujen termien avaamista, ilmaisun kansankielistämistä ja tiivistämistä sekä huomion kiinnittämistä strategian tavoitteiden konkretisointiin, seurattavuuteen ja mitattavuuteen. Myös maakuntastrategian ympäristöselostukseen tehtiin joitakin pieniä, tarkentavia muokausehdotuksia.

Palautteen perusteella maakuntastrategiaan ja sen ympäristöselostukseen on tehty tarkennuksia ja muokkauksia. Tärkeimmät muutokset koskevat edellä mainittuja kokonaisuuksia, ja useimmissa tapauksissa ne ovat vähäisiä, sanan tai virkkeen lisäyksiä jo olemassa olleeseen tekstikonaisuuteen tai asioiden esitysjärjestyksen muutoksia. Eniten täsmennyksiä on tehty mission ”kestävän siirtymän edelläkävijä” sanoituksiin, joilla on pyritty nostamaan luonnon itseisarvoa esiin. Lisäksi on tehty näkyvämmäksi missioita toteuttavien kehittämistehtävien esimerkinomaisuutta, jotta niitä ei käsitettäisi poissulkevana listauksena esimerkiksi rahoituskelpoisista aiheista.

Hyväksymiskäsittelyn jälkeen maakuntastrategian visuaalinen ilme ja taitto viimeistellään, ja lisäksi siitä teetetään englanninkielinen käännös kansainvälistä käyttöä varten.

Liitteet

Ehdotus Pirkanmaan maakuntastrategiaksi ”Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa” ja sen ympäristöselostukseksi ovat liitteinä.

Lisätiedot

Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen p. 050 506 0697
matti.lipsanen@pirkanmaa.fi

Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa

Maakuntastrategia 2026 – 2029

EHDOTUS MARRASKUU 2025

PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION

Sisältö

4	Maakuntastrategian tarkoitus	35 – 49	Liitteet:
5	Pirkanmaan kehittämisen reunaehdot		1. Maakuntastrategian tiivistelmä
6	Pirkanmaan erityispiirteet ja vahvuudet		2. Maakuntastrategian sanasto
7	Maakuntastrategian tavoitteet		3. Pirkanmaa ja sen erilaiset osat
8 – 11	Pirkanmaan väestökehityksen ja aluerakenteen tila ja tavoitteet		4. Pirkanmaan tulevaisuuskuvat
12 – 15	Pirkanmaan kehittämispainotukset		5. Missioiden väliset suhteet
16 – 18	Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö		6. Pirkanmaan ÄE-strategian erikoistumisvalintojen avaaminen
19 – 21	Kestävän siirtymän edelläkävijä		7. YK:n SDG-tavoitteet ja maakuntastrategian missiot
22 – 24	Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä		8. Maakuntastrategian valmistelu
25 – 27	Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta		9. Edellisen maakuntaohjelman toteutuminen
28 – 31	Älykkään erikoistumisen strategia		10. Maakuntastrategian seurantaprosessi
32 – 34	Maakuntastrategian toteutus ja seuranta		11. Ympäristöselostuksen tiivistelmä

Maakuntastrategian lähtökohdat

Maakuntastrategian tarkoitus

Maakuntastrategiassa määritellään Pirkanmaan menestyksen edellytykset ja tulevaisuuden suunta. Se on maakunnan kehittämistavoitteet (maakuntasuunnitelma) sekä kehittämistehtävät ja toimenpiteet (maakuntaohjelma) yhdistävä strategia kaikkien Pirkanmaan toimijoiden hyödynnettäväksi.

Maakuntastrategia käsittelee erityisesti kysymyksiä, jotka ovat koko Pirkanmaalle yhteisiä, ja joiden ratkaisemiseen tarvitaan alueen toimijoiden yhteistä näkemystä, voimien kokoamista ja samansuuntaisia tekoja.

Kokoavan tehtävänsä vuoksi maakuntastrategia tarkastelee kehittämismaiseman isoa ”makrotasoista” kuvaa, ja yksityiskohdat tarkentuvat muissa suunnitelmissa ja ohjelmissa ja eri tahojen omissa strategioissa.

Maakuntastrategialla on monta käyttöä:

- Se kiteyttää ja vahvistaa maakunnan toimijoiden yhteistä näkemystä alueen kehittämisen suunnasta ja kirittää niiden samansuuntaista toimintaa
- Se osoittaa strategisesti tärkeimmät kohteet resurssien ja voimavarojen käytölle
- Se tunnistaa maakunnan sisäisen ja ulkoisen yhteistyön aiheet ja -mahdollisuudet
- Se tukee maakunnan julkisuuskuvaa ja vahvistaa sen brändiä
- Lisäksi se varmistaa, että EU:n koheesio-ohjelmien tukirahoitus kohdentuu Pirkanmaalle tarkoituksenmukaisesti

Pirkanmaan kehittämisen reunaehdot

Maakuntastrategia ottaa huomioon Pirkanmaan omat tavoitteet ja sovittaa ne yhteen Suomen kansallisten ja EU:n ylikansallisten kehittämistavoitteiden kanssa.

Suomen kansalliset painopisteet ja tavoitteet aluekehittämiseksi 2024 – 2027 ovat:

- Kestävä elinvoima ja investoinnit
- Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- Laadukas elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Kokonaisturvallisuus, kansainvälisyys ja aluelähtöisyys ovat painopisteitä poikkileikkaavia näkökulmia.

Pirkanmaan kehittämisessä otetaan huomioon myös Euroopan unionin koheesipolitiikan painotukset, joilla tuetaan elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä.

Pirkanmaa kuuluu eurooppalaisten alueiden kokonaisuuteen. Se voi tuoda oman, erityisen panoksensa Euroopan kehitykseen EU:n tavoitellessa puhdasta ja digitaalista ”kaksoissiirtymää” sekä avoimen strategisen autonomian vahvistamista, jossa myös turvallisuus on uudella painolla esillä.

Pirkanmaan kehittämiselle reunaehtoja asettavat myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (SDG), joiden tarkoitus on turvata hyvät elämisen edellytykset paitsi nykyisille, myös tuleville sukupolville. Tavoitteita on yhteensä 17. Tarkemmin liitteessä 7.

Pirkanmaan erityispiirteet ja vahvuudet

Pirkanmaan monimuotoinen kokonaisuus pitää sisällään lähes kaikki maamme piirteet luonnonolojen, elinkeinojen ja väestökoostumuksenkin suhteen. Pirkanmaa on kuin Suomi pienoiskoossa.

Pirkanmaata yhdistää tietty kulttuurinen, yhteyksiin, toimintatapoihin, yhteistyöhön ja korkeaan työmoraaliin perustuva, maanläheinen tekemisen meininki.

Usko oman tekemisen kautta syntyvään valoisaan tulevaisuuteen on maakunnassa vahva, ja asioita saadaan aikaiseksi yhdessä.

Pirkanmaan vahvuuksia ovat:

- Vahva osaamis pohja eri aloilla ja teknologioissa sekä monipuolinen koulutustarjonta
- Kokeilu- ja uudistusmyönteinen ilmapiiri ja toimijoiden mielenmaisema
- Monialainen elinkeinoelämä ja vireä yritys kenttä
- Keskeinen sijainti ja hyvät liikenne yhteydet
- Yhteistyön toimivuus ja päätöksentekokyvykkyys
- Monimuotoiset, laadukkaat ja vetovoimaiset asuin-, elin- ja luonnon ympäristöt
- Kulttuuritarjonnan laajuus, elämys- ja tapahtumatalouden ja luovien alojen elinvoimaisuus
- Kaupunkimaisen ja maaseutumaisen elämänmuodon yhdistely ja vuorovaikutus
- Hyvät edellytykset osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle
- Kestävyys- ja vastuullisuus ajattelun omaksuminen

Maakuntastrategian tavoitteet

Maakuntastrategia kuvaa Pirkanmaan kehittämiskohteet *missioina*. Ne ovat laajoja yhteiskunnallisia tehtäviä, joihin maakunnan toimijoiden huomio ja voimavarat halutaan kohdistaa.

Missiot sopivat erityyppisten toimijoiden sovellettavaksi, ja ne voivat omista lähtökohdistaan tarkentaa ja tulkita tehtäviä itselleen sopiviksi.

Toimeenpanon keinoja ovat esimerkiksi investoinnit, vaikuttamistyö, hankkeistus, julkinen ohjaus, toimintatapojen kehittäminen, teknologisten mahdollisuuksien hyödyntäminen, yhteistyö, vuoropuhelu ja työnjako, innovatiiviset hankinnat ja tarvittavien osaajien rekrytointi.

Maakuntastrategia kiinnittää huomionsa erityisesti seuraaviin, Pirkanmaan menestyksen kannalta kriittisiin teemoihin:

1. Liiketoiminnan kasvun edellytykset ja osaavan työvoiman saatavuus
2. Energia- ja kiertotalousmurros sekä ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta turvaavat ratkaisut
3. Alueellinen tasapaino ja kytkennät
4. Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen

Maakunnalle tärkeät neljä missiota on muotoiltu vastaukseksi näihin teemoihin.

Pirkanmaan väestökehityksen ja aluerakenteen tila ja tavoitteet

Pirkanmaan väestökehitys

Pirkanmaa on väestörakenteeltaan muutosta läpi käyvä maakunta, ja muutoksen vaikutukset näkyvät eri tavoin sen eri osissa. Toisaalta Pirkanmaa on vahvan muuttovoiton ja kansainvälistymisen alue, toisaalta maakunnassa on alueita, joissa kehitys on tasaisempaa tai jopa väestömäärältään vähenevää. Maakunnassa on kuitenkin vahva ymmärrys ja tahtotila siitä, että tasavertaiset palvelut ja toisaalta erilaiset asuinmahdollisuudet kaikilla alueilla ovat koko maakunnan etu.

Pirkanmaan väestön määrä vuonna 2024 on noin 545.000 henkeä. Väestön määrän on ennustettu saavuttavan 600.000:n rajapyykin viimeistään 2030-luvun loppupuoliskolla.

Ennusteiden mukaan Pirkanmaata yleisesti kohtaava haaste on työikäistä nuorempien – ja erityisesti ammatillisen koulutustason eläköityvää työvoimaa korvaavien (0 – 17 -vuotiaiden) – ikäluokkien suhteellinen vähentyminen. Samaan aikaan työiän ohittaneen väestön (65 vuotta täyttäneiden ja vanhempien) osuuden on ennustettu kasvavan. Tämä aiheuttaa haasteita eritoten tiettyjen alueiden työvoiman saannille ja toisaalta elinkeinoelämän kannattavuudelle alueellisesti. Mikäli syntyvyys jatkuu alhaisena, voi väestöllinen huoltosuhde jatkua kestäväenä ainoastaan maan sisäisen ja maan ulkopuolisen muuttoliikkeen avulla.

Tällä hetkellä Pirkanmaalla sekä nuorten että työikäisten ikäluokat kasvavatkin erityisesti lisääntyneen maahanmuuton kautta. 2020-luvulla maahanmuuton määrä Pirkanmaalle tuplaantui nousten noin kahdesta tuhannesta vuosittaisesta muuttajasta korkeimmillaan 5.392 henkeen vuonna 2023. Vuosien 2023 ja 2024 aikana Pirkanmaan saamasta nettomuutosta yli 50 prosenttia muodostui maahanmuutosta. On vielä epävarmaa, jatkuuko kansainvälinen muuttoliike yhtä vilkkaana. Vuonna 2024 se laski huippuvuoden 2023 lukemasta noin 600 henkeä ollen 4.743 henkeä.

Maahanmuuttajissa alle 15-vuotiaiden osuus on suurempi kuin maan sisällä tapahtuvassa muutossa. Samoin 30 – 50 -vuotiaiden suhteellinen osuus heistä on suurempi. Pirkanmaa on vetovoimainen myös maan sisäisen muuttoliikkeen kohteena, ja se onkin yksi nopeimmin kasvavista alueista Suomessa. Erityisesti laaja ja laadukas koulutustarjonta niin ammatillisella kuin korkeakoulutuksen puolella houkuttelee nuoria alueelle.

Ennakoivilla ja tietopohjaisilla toimilla maakunta voi muodostaa dynaamisen ja eri osien vuorovaikutteisen kokonaisuuden väestöllisesti niin elinkeinorakenteelle, työvoiman saatavuudelle, opiskelulle kuin elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksille myös tulevaisuudessa.

Väestökehitykseen vaikuttaminen

Väestörakenteen ennakoivaa hallintaa tehdään aktiivisessa yhteistyössä maakunnan toimijoiden kanssa. Sen oleellinen osa on maakunnallinen väestöennustetyö, jota Pirkanmaan liitto osaltaan toteuttaa. Väestöennusteista pyritään tekemään jatkuvasti päivittyviä, jolloin ne vastaavat informaatioltaan nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön, mikä näkyy esimerkiksi geopolittisten kriisien aiheuttamina ennakoimattomina muuttoliikkeinä.

Tavoitteena on tuottaa vuosittain päivittyvät kunnittaiset väestöennusteet, jotka auttavat Pirkanmaan kuntia ja muita toimijoita suuntaamaan ja ajoittamaan väestökehitykseen kytkeytyviä politiikka- ja kehittämistoimiaan.

Kunnittaisten väestöennusteiden lisäksi tuotettava maakunnallinen ennuste ja skenaariot tarkastelevat koko maakunnan potentiaalista väestörakenteen muutosta sekä kasvavan että hiipuvan muuttoliikkeen osalta.

Väestökehitys on samanaikaisesti sekä aluekehityksen taustatekijä että tulos. Se ei silti ole paikallisen elämänlaadun mittari. Väestökehitykseen pitääkin sekä vaikuttaa laaja-alaisin toimenpitein että sopeutua toteutuvaan kehitykseen.

Pirkanmaan väestökehitystä pyritään vakauttamaan ja tasapainottamaan. Tavoitteena on, että riittävät peruspalvelut voidaan säilyttää myös väestöltään supistuvilla alueilla, eivätkä ruuhkautuminen ja muut haitalliset ilmiöt kärjisty nopean väestönkasvun alueilla.

Tavoitteen toteutumista tuetaan paikkakuntien elinvoimaa edistävillä ja kasvua suuntaavilla, asuin- ja yritysympäristöjä, saavutettavuutta, kouluttautumista- ja harrastusmahdollisuuksia sekä osallisuutta vahvistavilla toimilla. Laadukkaan elämisen, yrittämisen, vapaa-ajanvieton ja matkailun edellytyksiä kehitetäänkin Pirkanmaan eri osissa niiden paikallisiin olosuhteisiin ja erityispiirteisiin tukeutuen.

Maakuntastrategian missio ”*Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttävä*” painottaa ja konkretisoi näitä väestökehitystä koskevia tavoitteita.

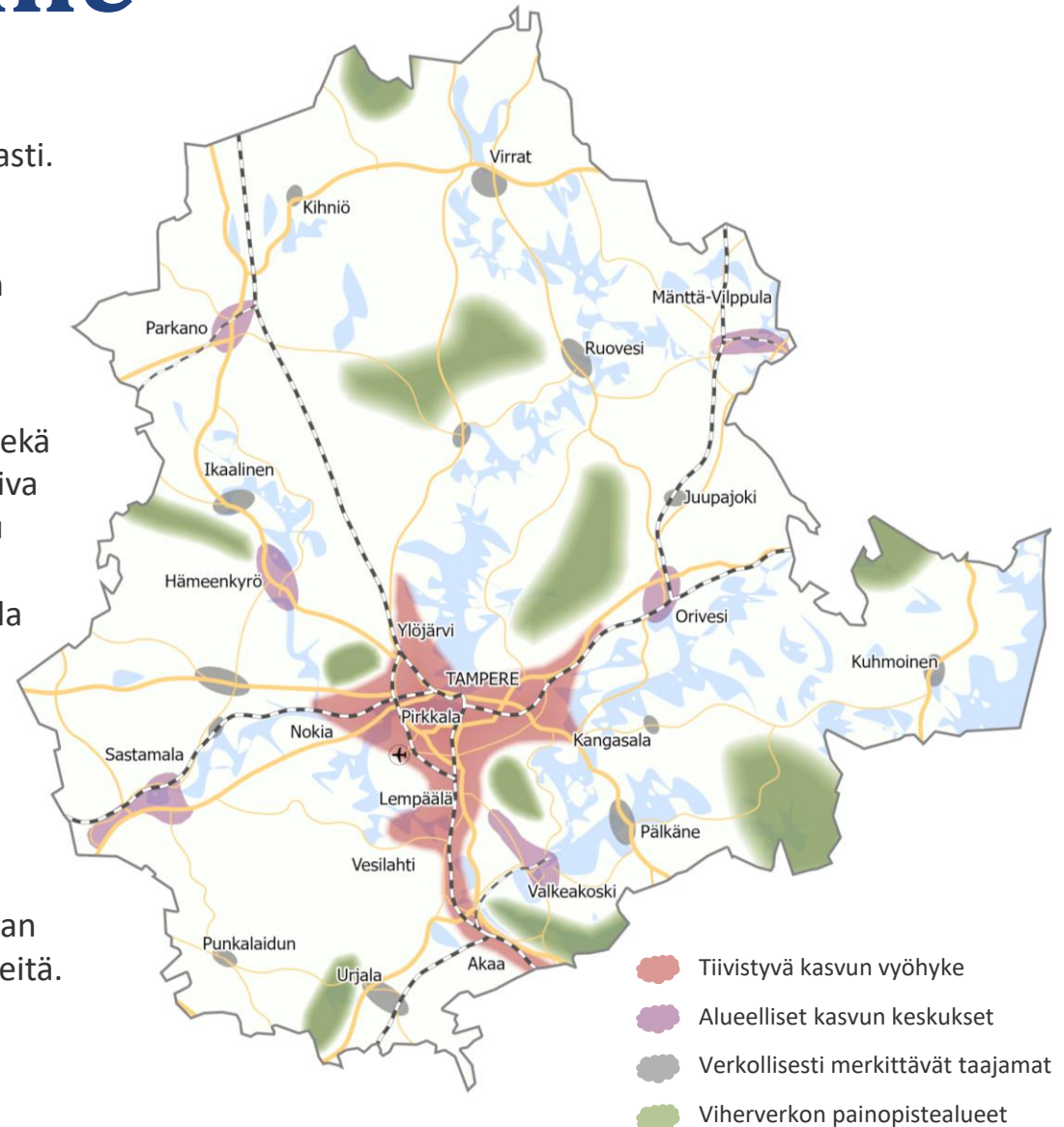
Pirkanmaan aluerakenne

Jotta Pirkanmaan kasvu voi olla kestävä, tulee se kohdentaa hallitusti ja tehokkaasti. Rakennemallin avulla luodaan maankäytön suunnittelulle tukiranka, johon maakunnallinen kaavatyö voi jatkossa nojata. Malli kuvastaa laajoja aluekokonaisuuksia, eikä sitä tule tulkita tarkkarajaisesti tai kaikkialla sellaisenaan toteutuvana.

Maankäytön kehittämisen painopistealueina tunnistetaan tiivistyvä Tampereen kaupunkiseutu, pääraataa nojaava eteläinen kasvusuunta, seudulliset keskuskeskukset sekä aluerakenteen verkoston kannalta keskeiset taajamat. Arjen yhteyksiä tukee toimiva ja monipuolinen joukkoliikenneverkosto, jonka maakunnallinen runko muodostuu raideliikenteen varaan. Elinkeinoelämän riittävä tonttivaranto tukee hallittua sijoittumista alueelle ja suunnittelussa mahdollistetaan energiamurros turvaamalla sekä energian tuotanto että sen siirtoyhteydet.

Viherverkon painopisteet nojautuvat maakunnallisesti merkittäviin luonnon monimuotoisuuden monipuolisiin keskittymiin, jotka kuvastavat ainutlaatuista pirkanmaalaista luontoa, ja joihin kohdistuu erityistä tarvetta suunnittelulle ja yhteensovittamiselle.

Pirkanmaa liittyy osaksi Eurooppaa ja maailmaa erityisesti pääradan ja lentoaseman välityksellä. Satamayhteydet länsirannikolle ovat elinkeinoelämälle keskeisen tärkeitä. Pirkanmaa sijaitsee suomalaisen liikennejärjestelmän polttopisteessä, jossa niin päätieverkon, rataverkon kuin lentoyhteyksien kokonaisuus palvelee maakuntaa merkittävästi laajempaa aluetta.

Pirkanmaan kehittämispainotukset

Vuoteen 2030 mennessä Pirkanmaa on

Kriittiset teemat

Liiketoiminnan kasvun edellytykset ja osaavan työvoiman saatavuus:

Suomen parhaat mahdollisuudet kehittyä ja tehdä merkityksellistä työtä

Suomen uudistumiskykyisin ja kansainvälisesti menestyvin elinkeinoelämä

Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen:

Suomen turvallisuustietoisin ja häiriötiloihin varautunein alueyhteisö

Luottamukselle, yhteistyölle, ennakkoinnille ja oppimiselle perustuva arjen turva

Missiot

→ Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

→ Kestävän siirtymän edelläkävijä

Visio: Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa

→ Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta

→ Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä

Kriittiset teemat

Energia- ja kiertotalousmurros sekä ilmasto- ja luonnon monimuotoisuutta edistävä ratkaisut:

Kokonaisvaltaisen kestävä siirtymän toteuttaminen

Suomen ilmasto- ja luontokestävimmät energiantuotannon, rakentamisen, liikkumisen, teollisuuden ja alkutuotannon ratkaisut

Alueellinen tasapaino ja kytkennät:

Maakunnan eri osien vahvuudet tunnistava ja hyödyntävä kehittämismalli

Houkutteleva, tasapainoinen ja ulospäinsuuntautunut alueyhteisö

Pirkanmaan ”kuplivat” teemat

- Missioiden lisäksi maakuntastrategia nostaa esiin kuusi teemaa, joilla on maakunnallista painoarvoa ja merkitystä Pirkanmaan tulevaisuudelle
- Teemat on nimetty ”kupliviksi” kuvaamaan niiden muotoutumassa olevaa tilaa ja niiden kehitykseen ja käsittelyyn liittyviä epävarmuuksia
- ”Kuplivat” teemat täydentävät missioiden kautta muodostettua kehittämiskokonaisuutta, mutta ne eivät suoraan sijoitu niiden alle tai yhteyteen
- Näissä teemakokonaisuuksissa tunnistettaviin kehittämistarpeisiin on tarkoitus vastata tapauskohtaisin toimenpitein strategiakauden mittaan

Kuplivia, kehittämistyössä huomioitavia teemoja Pirkanmaalla ovat:

- Monimuotoistuvan väestön myötä syntyvät uudet mahdollisuudet ja kehittämisen haasteet
- Köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden vahvistaminen
- Taiteen ja kulttuurin merkitys alueen kehittämisessä
- Nousevien, vielä osin tunnistamattomien teknologioiden mahdollistaminen ja hyödyntäminen
- Kylien, korttelien ja yhteisöllisyyden vahvistaminen kehittämisen voimavarana
- Ruokajärjestelmän kestävä uudistaminen

Lisätietoa:

<https://aineistopankki.pirkanmaa.fi/fi/album/4883?qallery=76932>

Kuplivien teemojen kehittämisperiaatteet

Monimuotoistuvan väestön myötä syntyvät uudet mahdollisuudet ja kehittämisen haasteet

- Etnisyyttä, varallisuutta tai sosiaalista asemaa ei nähdä esteenä ihmisen pirkanmaalaisuudelle
- Maahanmuuttoon suhtaudutaan ja sitä hyödynnetään voimavarana ja kasvun mahdollistajana

Köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen ja osallisuuden vahvistaminen

- Köyhyyttä ja syrjäytymistä torjutaan erityisesti yhtäläisiä mahdollisuuksia tarjoamalla, työllisyyttä edistämällä ja ennaltaehkäisyn keinoin
- Vähempiosaisia ei unohdeta yhteiskunnan voimavaroja kohdennettaessa tai sopeutettaessa

Taiteen ja kulttuurin merkitys alueen kehittämisessä

- Taiteen, kulttuurin ja kulttuurihyvinvoinnin näkyvyyttä ja arvostusta nostetaan julkisessa keskustelussa
- Kulttuurialan maakunnallisia verkostoja ja yhteistyötä tiivistetään

Nousevien, vielä osin tunnistamattomien teknologioiden mahdollistaminen ja hyödyntäminen

- Arkikäyttöön vielä juurtumattomia teknologioita pilotoidaan ja kokeillaan erilaisissa käyttöympäristöissä avoimesti ja vuorovaikutteisesti
- Teknologioiden arkihyötyihin ja eettiseen hyödyntämiseen kiinnitetään erityishuomiota niitä käyttöön otettaessa

Kylien, korttelien ja yhteisöllisyyden vahvistaminen kehittämisen voimavarana

- Kansalaisyhteiskunnan ja julkisen sektorin välistä vuorovaikutusta ja molemminpuolista oppimista tehostetaan
- Paikkaperustaista kansalaisaktiivisuutta hyödynnetään erityisesti asumisviihtyvyyden ja yhteiskunnallisen osallisuuden tekijänä sekä kulttuuri- ja hyvinvointiteemaisessa kehittämisessä

Ruokajärjestelmän kestävä uudistaminen

- Alkutuotannon kannattavuuteen ja tuotantopanosten saatavuuteen kiinnitetään huomiota
- Kestävyyttä haetaan uudistavista, maaperän kasvukuntoa turvaavista viljelymenetelmistä sekä pienimuotoisemmasta ja hajautetummasta ruoantuotannosta teollisen mittakaavan elintarviketuotannon rinnalla

Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

Vuonna 2030 Pirkanmaa on kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

Pirkanmaalla elinkeinojen uudistuminen ja kilpailukykyimme perustuvat **osaamisen kasvattamiseen** ja korkeatasoiseen **tutkimukseen ja kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKI)** sekä niitä **hyödyntäviin avauksiin** kärkialoillamme. Aineellisen ulottuvuutensa lisäksi kasvu tarkoittaa meille erityisesti **laadullista, kestäväää arvonlisäystä**, ja tässä tunnistamme **yhtäläisten mahdollisuuksien ja sivistyksen** itseisarvon.

Monipuolinen ja korkeatasoinen koulutus tarjoaa maakunnan koko väestölle, ja aivan erityisesti nuorille **opiskelu- ja uranäkymät** mielekkäissä tehtävissä. **Työelämän muutoksiin vastaavat oppimispolut** jatkuvat sujuvasti eri elämänvaiheissa ja ympäristöissä.

Käytämme kyvykkyyksiämme ja vetovoimatekijöitämme myös **kansainvälisten osaajien ja investointien houkuttelussa** sekä laadukkaassa **verkostoyhteistyössä**. Näin alueen yritykset saavat tarvitsemansa osaamisen ja kehittyvän kasvu- ja toimintaympäristön ja aluetalous kasvuvoimaa.

Mitä tavoittelemme:

- 1) TKI-toiminta vahvistuu ja laajenee, maakunnan osaamiskärjet terävöityvät
- 2) Koulutuksenjärjestäjien ja työelämän yhteistyö tiivistyy, työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto paranee, uusiin ja uudistuviin työtehtäviin saadaan kyvykkäitä osaajia
- 3) Väestön koulutus- ja osaamistaso nousee ja opiskelijat saavat työllistymiseen tarvitsemansa taidot
- 4) Yritysten kansainvälinen kilpailu- ja tuloksetekokyky kasvaa
- 5) Kansainvälisten investointien ja rahoituksen määrä maakunnassa kasvaa

Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisön kehittämistehtäviä

Osaaminen, koulutus ja työelämävalmiudet

- Osaamistarpeita tunnistava monialainen yhteistyö ja ennakointi sekä koulutustarjonnan kohdentaminen kasvu- ja työvoimapula-aloille sekä älykkään erikoistumisen kärkialoille
- Jatkuvan oppimisen edistäminen työnantajien ja koulutuksentarjoajien yhteistyönä sekä osaamisen jatkuvuudesta, uusiutumisesta ja huoltovarmuudesta huolehtiminen
- Pirkanmaan väestön koulutusasteen nostaminen (mm. etusija ensimmäistä tutkintoa suorittaville, täydennys- ja muuntokoulutus, osaamisten hyväksilukeminen)
- Sivistyksen ja oppimisen itseisarvon edistäminen koulutuksessa
- Myös muun kuin muodollisessa koulutuksessa saadun ja tutkintoina näkyvän osaamisen hyväksyminen rekrytoinneissa ja jatko-opinnoissa
- Työllistymistä edistävien palvelujen, rakenteiden ja yhteistyön jatkuva kehittäminen
- Työuria pidentävät ja työssä jaksamista edistävät toimet
- Lasten ja nuorten tutustuttaminen eri ammatteihin, yrittäjyyteen ja koulutus- ja uramahdollisuuksiin

Elinkeinoelämä, innovaatiot ja kansainvälistyminen

- Resursointi ja kehittämisohjelmat maakunnan osaamiskärkien, ekosysteemien ja TKI:hin perustuvan liiketoiminnan vahvistamiseksi: mm. mikrosirut, terveysteknologia, keinoäly, robotiikka, virtuaalitodellisuus, turvallisuus- ja suojausosaaminen sekä puolustusteknologia, bio- ja kiertotalous, kestävä kaupunkikehitys, elämys- ja tapahtumatalous, peliteollisuus ja design (*huom! listaus ei ole tyhjentävä*)
- Maakunnan tieteellisiin ja elinkeinollisiin osaamisiin perustuva kansainvälinen ja eurooppalainen yhteistyö verkostoissa ja kehityshankkeissa sekä isoissa innovaatiopoliittisissa aloitteissa ja ohjelmissa
- Kilpaillun EU-rahoituksen kotiuttaminen maakuntaan
- Yritysten kaupallista ja liiketoimintaosaamista sekä kansainvälistymistä tukevien rakenteiden, koulutuksen ja palvelujen vahvistaminen
- Kansainvälisten osaajien houkuttelu ja alueelle sijoittumista edistävät toimet
- Pk- ja startup -yritystoiminnan kiihdyttäminen, tukeminen ja kasvun vakiinnuttaminen
- Aineettomaan arvonluontiin, immateriaalioikeuksiin, laatubrändeihin ja luoviin aloihin perustuvan liiketoiminnan volyymin kasvattaminen

Kasvuympäristö ja työn tekemisen tavat

- Yritysten sijoittumista, toimitilar tarpeita ja investointeja tukeva maankäytön suunnittelu, liikenneyhteydet ja energia, infrarakentaminen ja sijoittumispalvelut
- Yhteiskehittämistä ja kehittämisalustoja hyödyntävä osaajien törmäyttäminen ja syntyvien uusien liiketoimintamahdollisuuksien kiihdyttäminen esim. allianssimaisen yhteistoiminnan keinoin ja julkis-yksityisellä kumppanuudella (ppp-malli)
- Ekologisuutta, vastuullisuutta ja kiertotaloutta edistävien liiketoimintamallien hyödyntäminen
- Joustavien, digitaalisuutta hyödyntävien työntekeyden tapojen kehittäminen ja tuki (ml. etätyö, monipistetyö, kevytyrittäjyys, osuuskunnat, sosiaaliset yritykset, freelancer-työ)
- Pirkanmaan kansainvälisen kiinnostavuuden kasvattaminen laadukkaana, ekologisesti ja eettisesti kestävä matkailun ja tapahtumien (konsertit, festivaalit, urheilu- ja kulttuuritapahtumat, messut, näyttelyt ym.) kohteena

Näiden esimerkkien lisäksi on lupa tehdä myös muita pirkanmaalaista osaamis pohjaa laajentavia sekä elinkeinoja ja työllisyyttä vahvistavia tekoja!

Kestävän siirtymän edelläkävijä

Vuonna 2030 Pirkanmaa on kestävänsiirtymän edelläkävijä

Luonnon monimuotoisuutta ja itseisarvoa kunnioittava ja edistävä suunnittelu ja arjen ratkaisut turvaavat **asukkaiden hyvinvoinnin** ja **luontoarvot** Pirkanmaalla myös tulevaisuudessa.

Pirkanmaalla **energia- ja kiertotalousmurros, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen** ja **ilmastonmuutoksen hillintä** ja sopeutuminen toteutetaan **oikeudenmukaisesti** ja **hallitusti**.

Rakennamme maakuntaan kilpailukykyistä, **ekologisesti, sosiaalisesti** ja **taloudellisesti kestävää elinkeino- ja yhdyskuntarakennetta**, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen eikä fossiilienergiaan.

Tehostamme ja sujuvoitamme toimintaamme **digitaalisuutta** ja **tekoälyä** vastuullisesti hyödyntäen.

Vahvistamme maakunnan kilpailukykyä kehittämällä **kestäviä energia-, liikenne- ja infra- ja kiertotalousratkaisuja** ja **vastuullista liiketoimintaa**. Pirkanmaan tavoite on olla **hiilineutraali vuonna 2030**.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Maankäytössä, infrarakentamisessa ja muussa kehittämistyössä sovitetaan yhteen eri tarpeet ympäristön tilaa ja luonnon monimuotoisuutta edistäen
- 2) Maakunnan vastuullinen, kestävästi kasvava ja kiertotaloutta hyödyntävä elinkeinoelämä vetää investointeja, luo työpaikkoja, vientituotteita ja -ratkaisuja sekä vahvistaa muutosjoustavuutta
- 3) Energiaomavaraisuus vahvistuu, fossiilittoman energian tuotanto ja jakelu tapahtuvat luonnon kantokyvyn kannalta kestävästi ja kuluttajille kilpailukykyisesti ja reilusti
- 4) TKI, digitaaliset menetelmät ja kiertotalouden hyödyntäminen vähentävät ympäristökuormitusta ja resurssien tuhlausta
- 5) Pirkanmaan edelläkävijyyttä kehitetään dialogisesti, eri näkökohdat ja paikalliset tarpeet ymmärtäen ja ratkaisujen sosiaalista hyväksyttävyyttä vahvistaen

Kestävän siirtymän edelläkävijän kehittämistehtäviä

Energiaratkaisut ja teknologinen siirtymä	Luonnon monimuotoisuus, kestävä maankäyttö, rakentaminen ja liikkuminen	Kestävän siirtymän edellytykset ja reilu toteutus
<ul style="list-style-type: none"> • Uusiutuvien ja päästöttömien energiamuotojen tarjonnan lisääminen fossiiliriippuvuuden merkittäväksi vähentämiseksi • Hajautettujen, omavaraisten energiayhteisöjen ja -saarekkeiden ja niiden välisten siirtolinjojen muodostaminen • Energia- ja resurssitehokkuutta parantavat, jalostusastetta nostavat ja päästöjä vähentävät toimet teollisuudessa ja muussa elinkeinotoiminnassa, rakentamisessa ja asumisessa (esim. älyohjaus ja tekoäly, materiaalien uusiokäyttö, prosessien optimointi) • Ilmasto- ja luontokestävien teknologioiden ja palvelujen sekä bio- ja kiertotalouteen ja luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan toiminnan vahvistaminen, kaupallinen kehittäminen ja viennin edistäminen • Julkisten hankintojen tehokas ohjaava käyttö innovatiivisiin, kestäviin hankkeisiin ja muihin toteutuksiin (mm. infra, rakentaminen, palvelut, toiminnan kehittäminen, materiaalihankinnat)	<ul style="list-style-type: none"> • Luonnon monimuotoisuutta varmistava ja luontokatoa torjuva maankäyttö (monimuotoiset viherympäristöt, ”hallittu hoitamattomuus”, suojavyöhykkeet ym.) • Maa- ja kaavoituspolitiikan kehittäminen luontoystävällisen rakentamisen, bio- ja kiertotaloutta hyödyntävän yritystoiminnan, toimintojen vyöhykemäisen sijoittelun ja liikkumistarpeen vähentämisen ohjauksena • Sähköisen liikenteen edistäminen ja ei-fossiilisten liikennepolttoaineiden käyttöosuuden kasvattaminen • Ajoneuvojen yhteiskäytön, kaupunkipyörien ja muiden ekotehokkaiden liikkumistapojen edistäminen • Vesi- ja jätehuollon tehokkaat ja ympäristöystävälliset teknologiat ja ratkaisut • Luonnonsuojelu ja ihmistoiminnan vahingoittamien luonnonympäristöjen ennallistaminen • Uudistavien, ravinnekiertoa hyödyntävien ja hiilensidontaa edistävien viljelymenetelmien edistäminen • Maakunnan hiilinieluja ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavat metsänhoitotoimet • Hiljaisten, meluvapaiden alueiden ja viheryhteyksien tunnistaminen, varjelu ja vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kestävää siirtymää tukevan TKI-toiminnan vahvistaminen ja hyödyntäminen liiketoiminnassa ja arjen ratkaisussa • Kestävää siirtymää tukevien investointien luvittamisen nopeuttaminen ja helpottaminen luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus samalla turvaten • Kansainvälisten, kestävyystavoitetta edistävien yritysten ja investointien kotiuttaminen maakuntaan • Ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen edistäminen • Kestävässä siirtymässä tarvittavan koulutuksen ja kasvatuksen vahvistaminen, luonto-osaamisen lisääminen ja tiedolla asenneilmapiiriin vaikuttaminen • Kiertotalouden edistäminen materiaalien ja raaka-aineiden uudelleenkäytön tehostamiseksi ja omavaraisuusasteen nostamiseksi • Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistaminen kestävyysmurroksessa; energiaköyhyyden ehkäisy ja vähentäminen sen osana <div data-bbox="1745 1220 2374 1359" style="border: 1px dashed blue; padding: 10px; text-align: center;"><p><i>Muitakin edelläkävijähengessä tehtäviä, kestävä siirtymää Pirkanmaalla edistäviä toimenpiteitä saa toteuttaa!</i></p></div>

Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä

Vuonna 2030 Pirkanmaa on yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä

Pirkanmaalla otetaan tasapuolisesti huomioon **maakunnan eri osien sisäiset ja ulkoiset yhteystarpeet**, ja edistetään johdonmukaisesti **maakunnallista yhteenkuuluvuutta** ja **aluerakenteen tasapainoa**. Yhteydet ja yhteistyö tekevätkin **kaupungeista ja maaseudusta vuorovaikutteisen, toisiaan rikastuttavan kokonaisuuden**, jossa kullakin osalla on oma roolinsa.

Tuemme maakunnan eri osien **kehitystä, elinvoimaa ja kulttuurista erityisyyttä** niiden **omista lähtökohdista**. Edistämme **laadukkaan elämisen, yrittämisen, vapaa-ajanvieron ja matkailun edellytyksiä** eri puolilla Pirkanmaata, väestökehityksen eroista huolimatta. Monimuotoinen pirkanmaalaisuus ja vahva maakunta syntyvät yhteisestä tekemisestä: elämme yhdessä, vaikka eri tavoin.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Pirkanmaan eri osien vahvuuksiin perustuvat erityispiirteet kirkastuvat, ja ne tukevat ja monipuolistavat maakunnan kokonaisuutta
- 2) Kaupunkien ja maaseudun välinen vuorovaikutus on tavoitteellista, osallistavaa, monialaista ja eri osapuolille hyödyllistä
- 3) Pirkanmaan kaikista osista löytyy houkuttelevia ja laadukkaita, erilaisiin tarpeisiin vastaavia asuin- ja toimintaympäristöjä uusille asukkaille ja yrityksille
- 4) Pirkanmaan aluerakenne vahvistuu seutukeskusten ja toiminnallisten ydinalueiden ympärille
- 5) Maakunnan eri osien liikenteellinen saavutettavuus paranee ja liikenneköyhyys vähenee

Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjän kehittämistehtäviä

Yhteistyö ja vuorovaikutus

- Maakunnan yhteisen tahdonmuodostuksen ja edunvalvonnan syventäminen ja vahvistaminen
- Kunta- ja maakuntarajat ylittävien yhteistyöaloitteiden edistäminen paikallisten tarpeiden perusteella sekä vuoropuhelun ja yhteisten foorumien vahvistaminen
- Kaupunki- ja maaseutualueiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä lisäävät toimet ja hankkeet mm. kestävän siirtymän ratkaisuissa, energiantuotannossa, virkistyksessä ja matkailussa, vesistöjen hyödyntämisessä, monipaikkaisessa asumisessa, etätyössä, lähiruoossa ja kulttuurissa
- Maaseutumaisen elinympäristön kehittäminen myös kaupunkimaisissa kunnissa
- Seudullisia erikoistumisaloja tukevien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen ja turvaaminen Pirkanmaan eri osissa (esim. paikallisesti soveltavat tutkintojen osat)
- Palveluverkoston tiivistäminen oikeudenmukaisesti, eri alueiden asukkaiden palveluja kohtuuttomasti heikentämättä

Osallisuus ja paikallinen elinvoima

- Osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tasaveroisia mahdollisuuksia edistävät käytännöt, rakenteet ja hankkeet sekä näissä tapahtuvien onnistumisten levittäminen
- Paikallisiin oloihin ja erityispiirteisiin perustuva asuin-, yritys- ja elinympäristöjen profilointi, tunnistaa esim. tilatarpeen, turvallisuuden, vapaa-ajan mahdollisuuksien, harrastusten ja kulttuurin merkitys tulomuuttajille, investoijille ja yrittäjille
- Asuntokannan monipuolisuuden ja muuntokelpoisuuden lisääminen esim. korjaus- ja elinkaarirakentamisen keinoin
- Paikallisen kulttuuriperinnön ja -tietoisuuden vaaliminen ja taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen (ml. ala- ja vaihtoehtokulttuurit)
- Asukasaktiivisuuden, kylä- ja kaupunginosatoiminnan tukeminen, kohtaamista edistävien tilojen (kyläkoulut ja -salit, korttelikerhot ym.) sekä järjestö- ja vapaaehtoistyön hyödyntäminen paikallisen elinvoimaisuuden kannattelussa
- Nuorten osallisuutta, hyvinvointia ja monikulttuurista vuorovaikutusta tukevien paikallisten nuorisoyhteisöjen vahvistaminen
- Maahanmuuttajien kotoutumista ja juurtumista paikallisyhteisöihin edistävän yhteistyön, työllistymismahdollisuuksien ja palvelujen vahvistaminen

Yhteydet ja saavutettavuus

- Maakunnan kansainvälistä näkyvyyttä ja saavutettavuutta edistävät edunvalvonta- ja markkinointitoimet
- Kansainvälisten lentoyhteyksien varmistaminen
- Joukko- ja raideliikenteen kehittäminen, lähijuna- ja raitiotieliikenteen laajentaminen
- Pää-, seutu- ja alemman asteisen tieverkon kunnan ylläpito ja parantaminen kohteita priorisoiden
- Kutsuliikenteen, kuljetusten yhdistelyn, yhteisten lippujärjestelmien ja muiden liikkumista kestävästi tehostavien ratkaisujen kehittäminen erityisesti haja-asutusalueilla
- Kevyen liikenteen ja esteettömän liikkumisen edellytyksiin (ikäihmiset, liikuntarajoitteiset) panostaminen
- Digitaalisen saavutettavuuden parantaminen ja digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttäjälähtöinen kehittäminen koko maakunnassa

Myös muita Pirkanmaan tasapainoista kehitystä edistäviä ja maakunnan eri osien erityispiirteitä vahvistavia ja hyödyntäviä asioita saa tehdä!

Toimintakyvyn ja turvallisuuuden mallimaakunta

Vuonna 2030 Pirkanmaa on toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta

Pirkanmaa kasvattaa **muutosjoustavuuttaan** ja **toimintakykyään** myös poikkeuksellisten tilanteiden ja olojen varalta. Maakuntamme laajasta **turvallisuus-, suojaus- ja puolustusosaamisesta syntyy ratkaisuja**, joilla sekä parannetaan omaa **arjen turvaa** että luodaan **kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia**.

Kehitämme edelläkävijänä **varautumisen, ennakoinnin ja riskienhallinnan alueellista yhteistyötä, organisoitumista ja toimeenpanokykyä**, jalostaen suomalaisen kokonaisturvallisuuden mallia edelleen. Rakennamme alueellista resilienssiä ja turvallisuutta **oikeudenmukaisuudella, yhteisöllisyydellä ja osaamisella**, joka ulottuu viranomaistasosta kansalaisyhteiskuntaan. Pirkanmaalla on paljon **annettavaa** ja paljon **puolustettavaa**.

Mitä tavoittelemme:

- 1) Pirkanmaan turvallisuustilanne on vakaa ja maakunnan toimijoiden keskinäinen luottamus ja yhtenäisyys vahvoja
- 2) Omavaraisuus ja muu varautuminen häiriö- ja poikkeusoloihin ja uhkatilanteisiin osataan, ja maakunnan toimijat kasvattavat kykyään toimia ennakoivasti ja tilanteenmukaisesti
- 3) Ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja turvallisuusuhkat ja uudet mahdollisuudet tunnistetaan ja niihin vastataan maakunnan toimijoiden keskinäisenä, johdettuna yhteistyönä
- 4) Kriittinen infrastruktuuri on tunnistettu ja turvattu
- 5) Pirkanmaalainen turvallisuusosaaminen, -tuotteet ja -ratkaisut osataan kaupallistaa maakunnan oman, Suomen kansallisen ja kansainvälisen resilienssin vahvistamiseksi

Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunnan kehittämistehtäviä

Varautumisen osaaminen ja teknologiat	Huoltovarmuus ja yhdyskuntien turvallisuus	Yhteisöllisyys ja toimintakykyisyys
<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuus-, suojaus- ja puolustusosaamisen vahvistaminen ja osaajien saatavuuden varmistaminen • Maakunnan toimijoiden välisen tiedonvaihdon, tilannekuva- ja yhteistyön lisääminen sekä yhteiset harjoitukset häiriö- ja poikkeusoloihin ja uhkatilanteisiin varautumiseksi • Kriittisen infrastruktuurin turvaaminen, valvonta ja varajärjestelmät ja -menetelmät • Kaupunki-, katu- ja tapahtumaturvallisuuteen panostaminen • Verkko- ja kyberturvariskeihin varautuminen ja niiden hallinta • Teknologioiden siviili- ja sotilaskäytön eli kaksoiskäytön kehittäminen ja kaupallistaminen • Kehittämisalustat ja living lab-toiminta eri mittakaavaisten turvallisuushaasteiden ratkaisemiseksi (myös EU:n ja NATO:n turvallisuusratkaisuihin kytkeytymiseksi)	<ul style="list-style-type: none"> • Kansainvälisen yhteysinfrastruktuurin kehittäminen kestävyys, hiilineutraalisuus ja varautuminen johtolankoina (lento- ja raideinfra) • Ilmasto- ja sääilmiöiden vaikutuksiin varautuminen yhdyskuntasuunnittelussa, rakentamisessa ja alkutuotannossa (sadanta, hulevedet, myrskyt, paahteisuus, maaperän ominaisuudet, sulamis/jäätymissyklit) • Elintarvikeketjujen, lähiruoan ja -energian, metsä- ja vesivarojen ja muiden omien resurssien huoltovarmuuden turvaaminen (vrt. Kylävara, Huoltovarma myymäläverkosto, valmiusviljely) • Kiertotalouden hyödyntäminen eri materiaalien ja kriittisten raaka-aineiden huoltovarmuuden turvaamiseksi • Rakennetun ympäristön turvallisuutta ja häiriönkestävyyttä parantava kehittämistoiminta • Siviiliyhteiskunnan resurssien ja kyvykkyyksien hyödyntäminen varautumisessa (esim. tapahtumatilat ja tapahtumajärjestäjien osaaminen)	<ul style="list-style-type: none"> • Pirkanmaan asukkaiden ja yhteisöjen yhteenkuuluvuutta, kulttuuri-identiteettiä ja mennekeä vahvistava osallisuus, reilu kohtelu ja tasapuoliset vaikuttamismahdollisuudet • Maakunnan sisäisen ja muiden maakuntien kanssa tehtävän yhteistyön ja vuoropuhelun kehittäminen henkisen kriisinkestävyyden parantamiseksi • Väestön terveyttä sekä työ- ja toimintakykyisyyttä tukevien rakenteiden ja palvelujen tarjoaminen maakunnan eri osissa (ml. liikunta ja liikkuminen, kulttuuri, mielen hyvinvointi, elämänlaatu, luontoympäristö) • Elinkeinoelämän ja järjestötoimijoiden tukeminen ja kumppanuus alueellisissa ja paikallisissa varautumisratkaisuisissa ja myös ratkaisujen kaupallistamisessa • Elinkeinorakenteen monipuolisuuden vahvistaminen maakunnan eri osien erikoistumisen mukaisesti
<p style="text-align: right;"><i>Tässäkin kokonaisuudessa täydentävät, pirkanmaalaista muutosjoustavuutta vahvistavat teot ovat sallittuja!</i></p>		

Älykkään erikoistumisen strategia

Älykäs erikoistuminen Pirkanmaalla

Älykäs erikoistuminen (ÄE) perustuu osaamisaloihin, joissa maakunnalla on erityistä tieteellistä, teknologista ja elinkeinollista kyvykkyyttä. Älykkään erikoistumisen konsepti kuuluu Euroopan unionin innovaatiokehittämiseen, jossa EU-rahoitusta ohjataan alueiden itse tunnistamiin kokonaisuuksiin.

Keskeinen suunnannäyttäjä on vuoteen 2029 asti ulottuva EU:n kilpailukykykompassi, jonka tarkoitus on luoda Eurooppaan uutta kasvua ja vaurautta seuraavin painotuksin:

1. innovaatiokuilun umpeen kurominen
2. vähähiiliseen talouteen siirtyminen
3. riippuvuuksien vähentäminen

Pirkanmaan kehittämisen kokonaisuudessa älykäs erikoistuminen täydentää maakuntastrategian missioita, joiden edistämiseen se tuo alueen omat TKI-vahvuudet ja rakenteet.

Syvästä ammatillisesta osaamisesta keihäänkärkimäiseen huipputieteeseen yltävän koko osaamisketjun hyödyntäminen mahdollistaa uudet innovaatiot ja uuden liiketoiminnan, vahvistaa työllisyyttä, profiloi aluetta ja lisää sen tunnettuutta sekä tarjoaa sisältöä kansainvälistymiselle ja yhteistyölle eri tasoilla.

Kokonaan uusia osaamiskokonaisuuksia voi syntyä esimerkiksi eri toimialojen ja teknologioiden yhdyspinnoilla, ja siksi sisällöllisten erikoistumisvalintojen välillä ja reunamilla tapahtuva innovointi on tärkeää. Myös pienemmässä mitassa esiintyvä erikoisosaaminen voi kypsyä ja kasvaa strategisesti merkittäväksi osaamisalueeksi.

Läpileikkaavat periaatteet Pirkanmaan älykkään erikoistumisen strategiassa ja siihen kytkeytyvässä kehittämistoiminnassa ovat seuraavat:

- Tartutaan olemassa olevaa osaamista käyttäen ja vahvistaen suuriin, sekä globaalisti että alueellisesti tärkeisiin kehityshaasteisiin
- Tunnistetaan nousevia ja vahvistuvia liiketoiminta- ja osaamisaloja sekä tartutaan aktiivisesti ja yrittäjämäisesti avautuviin mahdollisuuksiin
- Kehitetään aktiivisesti alueen osaamista em. kehityshaasteisiin ja -mahdollisuuksiin

Näillä toimilla varmistetaan, että Pirkanmaan osaamispohja uudistuu ja vahvistuu tavoitteellisesti. Periaatteita sovelletaan sekä Pirkanmaan erikoistumisvalintoihin että toiminnallisiin kärkiin.

Pirkanmaan erikoistumisvalinnat

Pirkanmaan **älykkään erikoistumisen** sisältövalinnat pohjautuvat historialliseen kehitykseen ja valmiuteen tehdä uusia avauksia. Älykkään erikoistumisen sisältövalinnat perustuvat maakunnan

1. Todennettuihin osaamispohjaisiin kärkialoihin, jotka jäsentyvät teräviksi yritys- ja innovaatioekosysteemeiksi tai laajemmiksi osaamisklustereiksi
2. Elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa aktiivista yhteistyötä tekevän tutkimus- ja koulutusyhteisön painopisteisiin

Sisältövalinnat edustavat maakunnan monipuolista, kasvanutta ja kertautunutta osaamista ja tästä osaamispohjasta nousevia uusia kärki- ja murrosteknologioita sekä niihin liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Tarkemmin liitteessä 6.

Pirkanmaa erikoistuu

- Digitaaliseen teollisuuteen
- Älykkäisiin koneisiin
- Kestävään teknologiaan
- Terveysteen ja hyvinvointiin
- Turvallisuuteen ja suojautumiseen
- Luovaan talouteen

Erikoistumisvalinnat vastaavat useisiin tunnistettuihin muutostrendeihin. Näitä ovat esimerkiksi vähähiilinen talous, strategisen autonomian merkityksen kasvu, kiertotalouden monet muodot, nopeasti kehittyvät murrosteknologiat, sote-sektorin haasteet ja elämystalouden nousu. Älykkään erikoistumisen strategialla tuetaan Pirkanmaan menestystä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Pirkanmaan toiminnalliset kärjet

Pirkanmaan älykäs erikoistuminen tapahtuu aktiivisen, **kasvuhakuisen yritystoiminnan** sekä laadukkaan **TKI- ja koulutustoiminnan** kautta. Sitä kiihdytetään tukemalla esimerkiksi seuraavia kehittämiskohteita ja -tapoja: osallistavat innovaatio- ja kehitysalustat, TKI-infrat ja oppimisympäristöt, pilotoinnit ja demonstraatiot, kaupunkiympäristöt kehittämisalustoina sekä kansainvälinen yhteistyö ja yhteiskehittäminen.

Pirkanmaalla tehdään **fixsuja asioita fiksusti**. Strategiaa toteutetaan keskittymällä yhteistyön keinoin seuraaviin **toiminnallisiin kärkiin**:

- Kansainvälisen TKI-toiminnan vahvistamiseen
- Kasvuyrittäjyyden edistämiseen
- Strategiseen ennakkointiin

Älykkään erikoistumisen strategian **toiminnalliset kärjet** keskittyvät erityisesti, mutta eivät yksinomaan sen **sisällöllisiin erikoistumisvalintoihin**. Oleellista on tunnistaa ja hyödyntää myös erikoistumisvalintojen välillä ja reunamilla oleva innovaatiopotentiaali.

Pirkanmaa pyrkii kehittämään älykkään erikoistumisen toimeenpanoon **aiempaa systemaattisempia ja organisoidumpia yhteistoimintamalleja**.

Kansainvälisessä yhteistyössä panostetaan **valikoituihin syvällisiin ja pitkäaikaisiin kumppanuuksiin**, jotka eivät ole riippuvaisia yksittäisistä projekteista, yrityksistä tai henkilöistä.

Alueen omia investointeja ja rahoitusta suunnataan kohteisiin ja toimintoihin, jotka mahdollistavat kotimaisten ja kansainvälisten kumppanuuksien kautta oppimisen ja kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisen.

Maakuntastrategian toteutus ja seuranta

Maakuntastrategian toimeenpano

Maakuntastrategian toteuttaminen on Pirkanmaan toimijoille yhteinen tehtävä. Pirkanmaan liitto toteuttaa sitä oman strategiansa kautta sekä edistää toteuttamista ja seuraa toteutuksen etenemistä. Älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanoa kehitetään erillisessä prosessissa. Maakuntastrategiaa toimeenpannaan mm. seuraavilla tavoilla:

- **Maakunnan kehittämisen suuntaaminen.** Maakuntastrategian laadinta on ollut vuorovaikutteinen ja osallistava prosessi. Jo prosessin kuluessa on vahvistunut yhteinen ymmärrys maakunnan yhteisistä kehittämissaasteista ja -mahdollisuuksista. Maakuntastrategia antaakin tukevat suuntaviivat alueen toimijoiden omille linjauksille ja toimenpiteille. Maakuntastrategiaa voidaan käyttää perusteluna ja selkänajana erilaisille kehittämissuunnitelmille.
- **Yhteistyön vahvistaminen maakunnan toimijoiden kesken.** Maakuntastrategian missioiden ja älykkään erikoistumisen strategian toteutumista tullaan seuraamaan vuorovaikutuksessa maakunnan toimijoiden kanssa. Samalla vahvistetaan toimijoiden keskinäistä, strategista yhteistyötä.
- **Maakunnan edunvalvonta.** Maakuntastrategia ilmaisee maakunnan yhteisen tahdon. Näin sillä on myös vahva edunvalvonnallinen rooli suhteessa erityisesti kansalliseen ja EU-tason päätöksentekoon. Edunvalvonta on luonteeltaan joustavaa ja osin tilannesidonnaista, mutta maakuntastrategia hahmottaa osaltaan tälle vuorovaikutteiselle ja monitoimijaiselle työlle selkeät puitteet. Maakuntastrategian rooli korostuu kansalliseen aluepolitiikkaan liittyvissä prosesseissa.
- **EU:n alue- ja rakennepolitiikan hankerahoituksen käyttö.** Kuluvalla ohjelmakaudella (2021 – 2027) Pirkanmaan nykyinen maakuntaohjelma on keskeinen rahoituspäätöksiä ohjaava asiakirja. Alue- ja rakennepoliittista rahoitusta suunnataan siinä tunnistettuihin teemoihin, linjauksiin ja tavoitteisiin. Uuden maakuntastrategian voimassaoloaika osuu EU:n ohjelmakausien taitteeseen, mikä korostaa tarvetta tarkastella ja tarvittaessa päivittää maakuntastrategiaa. EU:n tulevan ohjelmakauden alue- ja rakennepolitiikan organisoituminen ei vielä ole selvillä. Maakuntastrategia ilmaisee joka tapauksessa maakunnan tahdon siitä, mihin suuntaan ja millaisin toimin kehittämistyötä tulisi tehdä.

Maakuntastrategian seuranta

Maakuntastrategian määrällinen seuranta tukeutuu Pirkanmaan liiton kokoamiin ja ylläpitämiin maakunnan temaattisiin tilannekuviin. Tilannekuvat julkaistaan Pirkanmaan liiton Aluetietopalvelussa. Tilannekuvien päivittyvät indikaattorit kytketään maakuntastrategian missioihin.

Temaattiset tilannekuvat kattavat useita maakunnan kehityksen kannalta oleellisia näkökulmia, kuten väestökehitys, talous ja elinkeinoelämä, tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta sekä ilmasto ja ympäristö.

Pirkanmaan liiton väestöennustetyötä hyödynnetään osana maakuntastrategian seurantaa.

Maakuntastrategian lopulliset indikaattorit määritellään ja kuvataan osana tilannekuvatyötä.

Maakuntastrategian laadullinen seuranta ja arviointi toteutetaan prosessina, joka tukeutuu osaksi myös määrälliseen seurantaan. Prosessin keskeisiä osatekijöitä ovat:

- Vuosittaiset sidosryhmätyöpajat, joissa tulkitaan kehitystä suhteessa maakuntastrategian missioihin ja tunnistetaan mahdolliset korjaavat toimenpiteet
- Vuosittainen aluekehityksen tilannekuvatarkastelu (ALKE)
- Kerran strategiakaudessa toteutettava maakuntastrategian ulkopuolinen arviointi

Pirkanmaan liitto vastaa sekä määrällisen että laadullisen seurannan koordinoinnista ja toteutuksesta yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Maakuntastrategiaa päivitetään tarvittaessa, esimerkiksi EU-ohjelmakauden taitteessa.

Liitteet

Liite 1. Maakuntastrategian tiivistelmä

Pirkanmaa haluaa olla rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva maakunta. Vuoteen 2030 mennessä teemme Pirkanmaasta:

Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisön

- Osaaminen, koulutus ja työelämävalmiudet
- Elinkeinoelämä, innovaatiot ja kansainvälistyminen
- Kasvuypäristö ja työn tekemisen tavat

Kestävän siirtymän edelläkävijän

- Energiaratkaisut ja teknologinen siirtymä
- Luonnon monimuotoisuus, kestävä maankäyttö, rakentaminen ja liikkuminen
- Kestävän siirtymän edellytykset ja reilu toteutus

Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjän

- Yhteistyö ja vuorovaikutus
- Osallisuus ja paikallinen elinvoima
- Yhteydet ja saavutettavuus

Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunnan

- Varautumisen osaaminen ja teknologiat
- Huoltovarmuus ja yhdyskuntien turvallisuus
- Yhteisöllisyys ja toimintakykyisyys

Pirkanmaa erikoistuu älykkäästi:

- Digitaaliseen teollisuuteen
- Älykkäisiin koneisiin
- Kestävään teknologiaan
- Terveysten ja hyvinvointiin
- Turvallisuuteen ja suojautumiseen
- Luovaan talouteen

Yhteistyön keinoin erikoistumisessa keskitytään:

- Kansainvälisen TKI-toiminnan vahvistamiseen
- Kasvuyrittäjyyden edistämiseen
- Strategiseen ennakkointiin

Maakuntastrategiaa toteutetaan:

- Käyttämällä maakuntastrategiaa perusteluna kehittämistyön suuntaamiselle
- Vahvistamalla yhteistyötä maakunnan toimijoiden kesken
- Maakunnan edunvalvonnan keinoin
- EU:n alue- ja rakennepolitiikan hankerahoituksella

Liite 2. Maakuntastrategian sanasto

Maakuntasuunnitelma. Alueen kehittämistä linjaava strategia, jossa määritellään kehittämisen tavoitteet maakunnassa yhdeksi kunnallisvaalikaudeksi.

Maakuntaohjelma. Maakuntasuunnitelmaa tarkentava asiakirja, jossa kuvataan maakunnan kehittämistehtävät ja toimenpidekokonaisuudet. Pirkanmaalla ja useassa muussa maakunnassa maakuntasuunnitelma ja -ohjelma on koottu yhteen, maakuntastrategiaksi.

Koheesio-ohjelmat. Euroopan unionin rakennepoliittisen eli koheesiorahoituksen käyttöä linjaavat ohjelmat, joilla suunnataan EU:n ylikansallista tukea Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+), Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF).

Kaksoissiirtymä. Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden tavoite 1) digitalisaation ja datan hyödyntämisestä tavalla, joka edistää 2) hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Tavoitteena on ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin samanaikainen turvaaminen.

Strateginen autonomia. EU:n tavoite toimia itsenäisesti strategisesti tärkeillä politiikka-aloilla, puolustaa omia etujaan ja pyrkimys irtautua vahingollisista riippuvuussuhteista.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 2015 hyväksymään Agenda 2030-asiakirjaan kirjatut 17 globaalia tavoitetta. Näillä pyritään köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan tasavertaisesti huomioon ympäristö, talous ja ihminen, planeetan rajat ja luonnonvarojen riittävyys.

Tapahtumatalous. Taloudellista toimintaa, jonka tavoitteena on tuottaa arvoa, elämyksiä ja kohtaamisia erilaisia tapahtumia järjestämällä ja tuottamalla (esim. konsertit, messut, kulttuuri- ja urheilutapahtumat, festivaalit).

Luovat alat. Kattokäsite, joka tarkoittaa kulttuuriarvoihin ja taiteelliseen ilmaisuun perustuvaa, monesta alasta (kuten taide, kirjallisuus, arkkitehtuuri, muotoilu, peliteollisuus, media-ala) muodostuvaa liiketoimintaa ja taloudellisen arvon luontia.

Kestävyys- ja vastuullisuusajattelu. Ajatus- ja toimintatapa, joka ottaa huomioon kestävän kehityksen, ympäristönäkökohdat, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja hyvän hallintotavan sekä pyrkii tasapainottamaan nämä eettisellä tavalla organisaation tai yhteisön muiden tavoitteiden kanssa.

Missio. Yhteisön (tai organisaation) päämäärä, tehtävä tai olemassaolon tarkoitus; innostava ja yhteisön jäseniä toimintaan kannustava suunnannäyttäjä.

Innovatiiviset hankinnat. Tapa tehdä hankintoja (tuotteita, palveluja ym.), jossa ei osteta valmista ratkaisua, vaan annetaan toimittajalle tehtäväksi kehittää uusi, aiempaa laadukkaampi vastaus tilaajan esittämään tarpeeseen tai ongelmaan.

Energiamurros. Kokonaisvaltainen muutos, jossa siirrytään fossiilisista polttoaineista (kuten öljy, hiili, maakaasu) kohti fossiilivapaata, päästötöntä ja ympäristöystävällistä energiantuotantoa ja -käyttöä.

Väestöllinen huoltosuhde. Tilastollinen käsite, joka tarkoittaa alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden osuutta suhteessa työikäiseen, 15-64 -vuotiaaseen väestöön. Käsitteellä kuvataan yleisellä tasolla huollettavien määrää alueella tai yhteiskunnassa.

Väestöennuste. Tulevaa väestönkehitystä kuvaava, menneeseen kehitykseen (syntyvyys, kuolleisuus, muuttoliike) perustuva laskelma, jossa oletuksena on, että väestöön vaikuttavat muutostekijät pysyvät ennallaan. Se ei ole sellaisenaan toteutuva ennuste, vaan suuntaa-antava trendilaskelma.

Rakennemalli. Maankäytön periaatteet esittävä suunnitelma, joka kuvaa yleisellä tasolla suunnittelualueen (esim. maakunnan) eri osien käyttötarkoituksen ja kytkeytymisen toisiinsa.

Viherverkko. Toisiinsa liittyvien viheralueiden (metsät, puistot, pellot, vesistöt ym.) kokonaisuus.

Kestävä siirtymä. Kokonaisvaltainen yhteiskuntien muutos kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti tasapainoisempaa ja oikeudenmukaisempaa tulevaisuutta erityisesti talouden ja teknologian avulla ja aloilla.

Ennakointi. Tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi on yhdistelmä eri menetelmiä hyödyntävää tulevaisuuden luotausta ja haluttua tulevaisuutta kohti tähtävää aktiivista tekemistä.

Ruokajärjestelmä. Ruoan tuotannon, jalostuksen, jakelun ja kulutuksen muodostama kokonaisuus sekä näihin liittyvien tekijöiden moninaiset yhteydet ja sivutuotteet. Pyrkimys on kohti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävämpää ruokajärjestelmää.

Pilotointi. Uuden tuotteen tai palvelun testikäyttöä todellista käyttöä vastaavassa mutta pienempimittakaavaisessa tai muuten rajoitetummassa yhteydessä sen toimivuuden varmistamiseksi.

TKI-toiminta. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on systemaattista työtä uuden tiedon tuottamiseksi, käytännön ongelmien ratkaisemiseksi ja uusien tuotteiden, palvelujen ja osaamisen kehittämiseksi.

Kohtaanto. Kuvaa työmarkkinoiden tilannetta, jossa työntekijä ja hänen taitonsa vastaavat työnantajalla tarjolla olevaa työtehtävää, mikä mahdollistaa työsuhteen synnyn. Kohtaanto-ongelmassa työpaikat ja työvoima eivät syystä tai toisesta kohtaa.

Ekosysteemi. Biologiasta lainattu käsite, jolla tarkoitetaan yritysten, tutkimuslaitosten, julkisten tukioorganisaatioiden ja muiden toimijoiden muodostamaa, usein tietyn osaamis- tai teknologia-alan ympärille rakentunutta, keskinäisriippuvaista verkostoa.

Pk- ja startup-yritykset. Pienet ja keskisuuret (pk) yritykset ovat alle 250 henkeä työllistäviä ja alle 50 miljoonan euron vuotuisen liikevaihdon yrityksiä, kun taas startup-yrityksillä tarkoitetaan nuoria, kasvuhakuisia, usein innovatiiviseen ideaan, tuotteeseen tai palveluun nojaavia yrityksiä.

Immateriaalioikeudet. Aineettomia tekijänoikeuksia suojaavat oikeudet esim. keksintöjen, taiteen ja tuotemerkkien turvaamiseksi kopioinnilta ja muulta oikeudettomalta käytöltä.

Yhteiskehittäminen. Tarkoittaa uusien tuotteiden, palvelujen tai ratkaisujen tavoitteellista kehittämistä vuorovaikutuksessa eri osapuolten kesken tavalla, joka yhdistää eri näkökulmia, osaamista ja kokemuksia, painottaen usein erityisesti loppukäyttäjän näkökulmaa ja ratkaisun vaikuttavuutta.

Kehittämisalusta. Digitaalisessa tai reaali maailmassa käytettävä työkalu, järjestelmä tai ympäristö, jossa suunnitellaan, valmistetaan ja/tai kokeillaan uusia tuotteita, tietoa, palveluja tai prosesseja.

Allianssi. Yhteistoiminnallinen malli, jossa eri osapuolet sopivat tietyn kokonaisuuden toteuttamisesta tuoden toteutukseen oman erityisosaamisensa ja jakaen sen riskit ja hyödyt keskenään. Allianssimallia käytetään esim. suurten urakoiden kustannustehokkaana ja toimitusvarmana toimintatapana.

PPP-malli. Public-private partnership eli julkis-yksityinen kumppanuus voi tapahtua esimerkiksi elinkaarihankkeena, jossa yksityinen toimija toteuttaa julkisen tilauksen ja vastaa sen toiminnasta sovitun sopimuskauden ajan.

Fossiilienergia. Tarkoittaa uusiutumattomia energialähteitä, jotka ovat peräisin muinaisten eliöiden hiileksi maaperässä muuttuneista jäänteistä (kivihiili, öljy, maakaasu). Näiden käyttö polttoaineena tuottaa ilmakehään haitallisia hiilidioksidipäästöjä.

Kiertotalous. Talousmalli, jossa olemassa olevien materiaalien ja tuotteiden elinkaarta pidennetään uusiokäytöllä, korjaamalla, kunnostamalla, kierrättämällä, lainaamalla ja vuokraamalla, vähentäen syntyvän jätteen määrä ja uuden tuotannon tarvetta.

Hiilineutraalius. Tarkoittaa että hiilidioksidipäästöjä (teollisuus, liikenne, lämmitys, maatalous jne.) tuotetaan korkeintaan sen verran kuin niitä voidaan sitoa hiilinieluihin (esim. kasvien biomassassa, meret, metsät, suot). Suomi pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä, Pirkanmaan tavoitevuosi on 2030.

Luontokato. Kuvaa ihmisen toiminnan aiheuttamaa lajien ja muun luonnon monimuotoisuuden vähenemistä, joka puolestaan vaarantaa mm. ruokaturvan ja heikentää ihmistenkin terveyttä, elämänlaatua ja jopa talouden toimintaa.

Energiaköyhyys. Tarkoittaa yhteisöjen tai kotitalouksien vaikeutta selviytyä lämmitys- ja sähkökuluistaan tai saada niihin liittyviä palveluja. Energiaköyhyys voi johtua esim. korkeista energian hinnoista, siirtoverkon puutteista tai huonosta energiatehokkuudesta.

Muutosjoustavuus, resilienssi. Tarkoittaa kykyä selviytyä ja menestyä muutosten ja vastoinkäymistenkin keskellä ja palautua toimintakykyiseksi myös vaikeiden aikojen jälkeen.

Kriittinen infrastruktuuri. Yhdyskuntien toiminnan ja arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät tekniset rakenteet, palvelut ja järjestelmät, kuten vesi- ja energiaverkko, liikenne ja tietoliikenne, terveydenhuolto, elintarvikehuolto ja rahoitus.

Living lab -toiminta. Todellista käyttötilannetta jäljittelevä palvelu- tai tuotekehitysympäristö, ”elävä laboratorio”, jossa voidaan tehdä käyttäjälähtöisiä kokeiluja tuotteen, palvelun tai ratkaisun kehittämiseksi ja viimeistelemiseksi.

Älykäs erikoistuminen. Euroopan unionin lanseeraama kehittäminen, joka tarkoittaa eri alueiden ”fiksua valintoja”, eli erikoistumista ja panostamista niillä olemassa olevien liiketoiminnallisten ja tutkimusta hyödyntävien kokonaisuuksien vahvistamiseen ja uuden yritystoiminnan synnyttämiseen.

Kilpailukykykompassi. Euroopan unionin vuonna 2025 tekemä politiikkalinjaus ja suunnitelma, joka ohjaa EU:n työtä vuosina 2024 – 2029 kilpailukyvyyn ja talouskasvun edistämiseksi. Se kannustaa innovaatioihin, vauhdittaa kestävyyssiirtymää ja pyrkii lisäämään Euroopan turvallisuutta.

Innovaatioekosysteemi. Verkostomainen yhteistyörakenne, jossa eri taustaiset osapuolet pyrkivät yhdessä luomaan liiketoimintaa ja muuta taloudellista lisäarvoa tutkimus- ja innovaatiotyötä hyödyntämällä.

Murrosteknologia. Vallitsevia käytäntöjä haastavia ja uusille urille murtautuvia teknologioita, jotka siirtävät yhteiskuntia uuteen vaiheeseen. Sähkö on aikanaan ollut murrosteknologia, nyt sellainen on ehkä esimerkiksi tekoäly.

Skenaario. Tulevaisuudentutkimuksen ja ennakkoinnin menetelmä, joka kuvaa jotakin tulevaisuuden tilaa tai tapahtumien kulkua tiettyjen oletusten perusteella rakennettuna, johdonmukaisena tarinana.

Liite 3. Pirkanmaa ja sen erilaiset osat

Toimintaympäristönä koko Pirkanmaata luonnehtii erityisesti vahva valmistavan teollisuuden läsnäolo alueella sekä vilkas ja alueen ulkopuolellakin laajasti tunnettu kulttuuri-, taide-, urheilu- ja elämystalous.

Maakunnan kehittämiselle keskeinen voimavara on korkeakouluyhteisömme, jossa ovat edustettuina melkein kaikki tutkimus- ja opetuskokonaisuudet eri teknologia-aloista palvelujen ja kaupan kautta humanistisiin aloihin, terveystieteeseen, johtamiseen ja julkiseen hallintoon. Sitä täydentää koko maakunnan alueen kattava ja työelämän kanssa yhteen toimiva toisen asteen koulutus.

Osaamisen, koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen hyödyntäminen on Pirkanmaan kehittämisessä ilmiselvä lähtökohta melkein aiheesta ja asiasta riippumatta. Yhdistettynä monialaiseen yritys- ja elinkeinoelämäämme ja aktiiviseen kansalaisyhteiskuntaan se on maakunnan menestyksen olennainen perusta.

Pirkanmaalla on myös omat ongelmansa ja uhkakuvansa. Esimerkiksi työttömyysluvut ovat Pirkanmaalla jatkuvasti maan keskiarvoa huonommat eikä hyvinvointikaan jakaudu alueen eri osissa ja väestöryhmien kesken tasaisesti.

Ikääntyvän, vähenevän väestön palvelut ja pula osaajista ovat harvaan asutuilla alueilla kriittisempiä haasteita kuin kasvavalla, kansainvälisyyteen suuntautuneella Tampereen keskusseudulla. Julkisen talouden resurssipula koskee kuitenkin koko Pirkanmaata.

Kehittämisen kannalta heikkous on myös se, että Pirkanmaan ”tytäryhtiötaloudessa” päätöksenteko on monissa asioissa maakunnan ulkopuolella, niin politiikan, elinkeinojen kuin rahoituksenkin kysymyksissä. Tätä kuitenkin paikkaa pirkanmaalainen oma-aloitteisuus ja vahva päätöksentekokyky.

Tampere ja Tampereen kaupunkiseutu on Pirkanmaan ydin monella mittarilla, niin maantieteellisesti, liikenteellisesti, väestöllisesti kuin taloudellisesti ja esimerkiksi koulutus- ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaationäkökuilmista katsoen. Keskuskaupunki kuitenkin tarvitsee ympäröivää maakuntaa ja muu maakunta tarvitsee keskuskaupunkiaan. Ilman toista toinenkin näivettyisi.

Vuorovaikutussuhde on monimuotoinen, luonnollinen ja ilmeinen, mutta myös kipupisteitä ja mahdollisia vastakkainasettelun paikkoja sisältävä. Onko toisen kasvu toiselta pois vai tukeeko sen päinvastoin toisenkin menestystä, ei ole aina aivan kiistatonta. Myös mittakaava- ja priorisointierot voivat toisinaan olla hidasteena yhteistyölle.

Maakuntastrategia tarkastelee Pirkanmaata kokonaisuutena, ja sellainen se monessa mielessä on. Maakunta koostuu silti erilaisista osista ja alueista, joilla on omanlaisiaan piirteitä ja kehitystarpeita näköaloineen, tarpeineen ja vahvuuksineen. Myös aineelliset ja aineettomat voimavarat ovat maakunnan eri osissa hyvinkin erimittaisia; väestön, yritystoiminnan, kehittämisresurssien ja -organisaatioiden määrä ja ominaisuudet vaihtelevat voimakkaasti.

Keskuskaupunkiseutua edustavat avaukset, osaamiset, resurssit ja kehittämislinjaukset näkyvät maakuntastrategiassa painoarvoltaan isoina, koska kaupunkiseutu kattaa noin 60 – 80 prosenttia koko Pirkanmaasta, mitattavasta asiasta riippuen.

Maakuntastrategia on silti toimittava suunnannäyttäjänä koko maakunnalle. Strategia ei ehkä voi olla sisällöltään täysin tasapuolinen, mutta se voi silti olla oikeudenmukainen. Se tarjoaa luotettavia suuntaviittoja tulevaisuuteen kaikille maakunnan toimijoille, sijainnista, kotipaikasta ja yhteistyösuunnista riippumatta.

Maakunnan tasapainoinen kehitys on samaan aikaan sekä Pirkanmaan kehittämisen tavoite että sen keino.

Liite 4. Pirkanmaan tulevaisuuskuvat

Maakuntastrategian taustana on vuonna 2024 tehty tulevaisuustarkastelu aluekehittämiseen vaikuttavista muutosilmiöistä. Tunnistettujen ilmiöiden pohjalta rakennettiin neljä erilaista tulevaisuustarinaa, *skenaariota*, joiden avulla ilmiöitä tulkitaan Pirkanmaan kehittämiseen vaikuttavina voimina. Skenaariot nostavat esiin asioita, joihin maakunnan kehittämisessä on syytä varautua ja joihin maakuntastrategian linjauksilla on vastattava. Minkään neljästä skenaariosta ei uskota toteutuvan sellaisenaan, mutta yhdessä ne kuvaavat kehityskulkujen ajateltavissa olevia vaihtoehtoja.

Keskeisten kehityskulkujen vaikutusta kuvataan skenaarioiden nimillä, ja ne ovat ”teknokilpa kirittää blokkeja”, ”turvallisuutta myrskyn silmässä”, ”etäinen eliitti takoo tulosta”; sekä ”sopeutuvaa kasvua ilmastokriisissä”. Skenaarioiden tarkemmat kuvaukset löytyvät täältä: [Pirkanmaan tulevaisuustarkastelu – Neljä skenaariota tulevaisuuteen](#)

Haastavinta Pirkanmaan tavoitteleman tulevaisuuden toteutuminen olisi skenaarion ”etäinen eliitti takoo tulosta” toteutuessa. Se kuvaa tulevaisuuden menestyksen tehokkuuden ja globaalien suurtoimijoiden varassa, mutta jättää vähemmälle ne yhteisöllisyyden, oikeudenmukaisuuden ja paikallisten vahvuuksien tavoittelun, jotka ovat Pirkanmaan maakuntastrategian missioiden ytimessä.

Skenaario ”teknokilpa kirittää blokkeja” puolestaan yhdistää kasvua, osaamista, puhdasta siirtymää ja yhteiskunnallista vakautta koskevat kehityskulut tavalla, joka tukee lähes kaikkia Pirkanmaan missioita yhtä aikaa. Vaikka geopoliittinen blokkautuminen toisi myös merkittäviä riskejä eikä ole sinänsä millään tavalla toivottavaa, se ei suoraan estäisi maakuntastrategian tavoitteiden saavuttamista, jos Suomen kansallinen yhtenäisyys säilyisi kiinteänä.

Tulevaisuuskestäviä ja skenaariorippumattomia seikkoja, joihin Pirkanmaan kehittämisessä joka tapauksessa on keskityttävä, ovat:

Resilienssin ja varautumiskyvyn vahvistaminen

Jokaisessa skenaariossa – olipa kyseessä teknologinen muutos, ilmastokriisi tai geopoliittinen epävakaus – kyky reagoida nopeasti ja palautua häiriöistä on keskeinen menestystekijä.

Yhteistyö, verkostot ja luottamus pohjainen vuorovaikutus

Yhteistoiminta eri tasoilla vahvistaa sopeutumiskykyä ja mahdollistaa resurssien ja osaamisen yhdistämisen kaikissa ajateltavissa olevissa oloissa.

Osaamisen, koulutuksen ja jatkuvan oppimisen kehittäminen

Teknologioiden muutokset, työmarkkinoiden murros ja odottamattomatkin yhteiskunnalliset kehityskulut edellyttävät jatkuvaa osaamisen uudistamista.

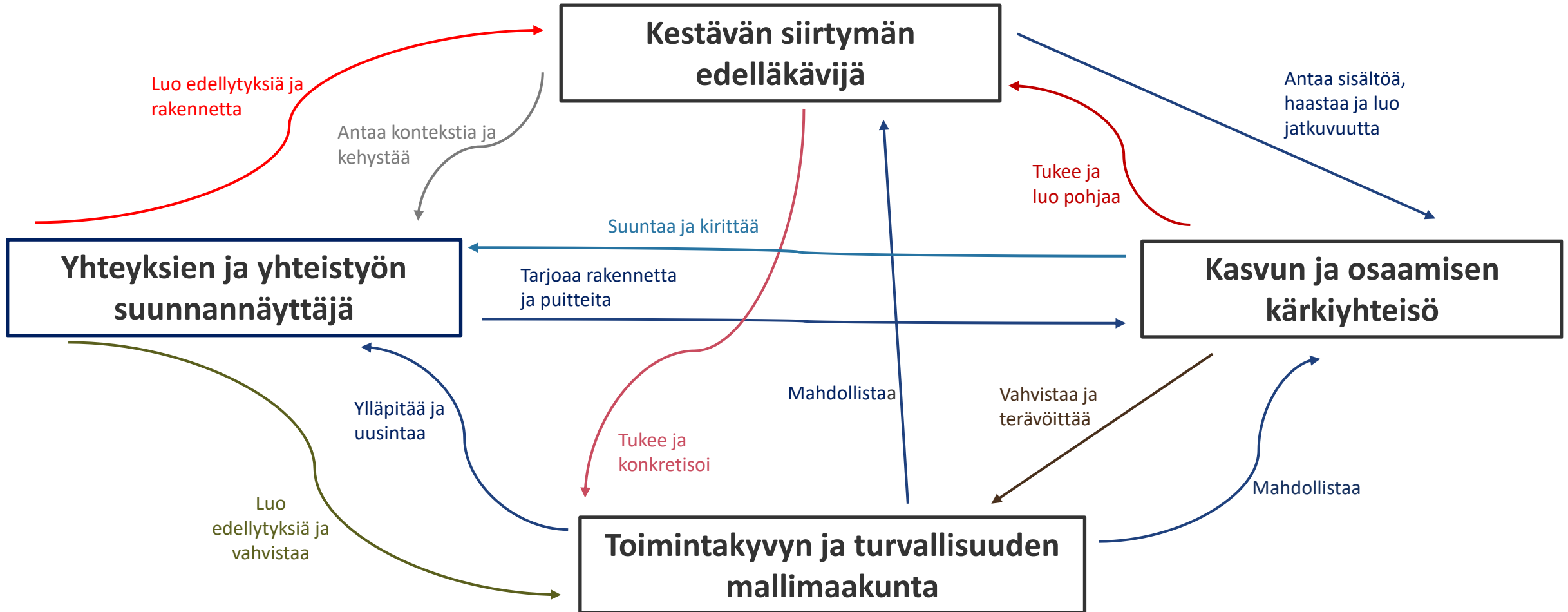
Paikalliset vahvuudet ja alueellinen erikoistuminen

Paikallisten erityisosaamisten, elinkeinorakenteiden ja kulttuuristen vahvuuksien hyödyntäminen tekee kehityksestä kestävämpää ja joustavampaa eri skenaarioissa.

Monimuotoinen ja kestävä elinkeinorakenne

Talouden hajautus vähentää riskiä ja mahdollistaa, että toimialojen sisäinen uudistuminen toimii (esim. kestävä siirtymä, turvallisuus, eri teknologia-alat, bio- ja kiertotalous) ja aina jokin ala vetää.

Liite 5. Missioiden väliset suhteet

Liite 6. Pirkanmaan ÄE-strategian erikoistumisvalintojen avaaminen

Pirkanmaan **älykkään erikoistumisen** sisältövalinnat ovat luonteeltaan toisiinsa kytkeytyviä ja uusia avauksia sallivia. Se on tietoinen pyrkimys. Tämän vuoksi erikoistumisvalintoja ei ole syytä määritellä tyhjentävästi. Seuraavassa niitä avataan esimerkinomaisesti:

- **Digitaalinen teollisuus.** Siruosaaminen ja fotonikka mahdollistavat nopean tiedonsiirron, energiatehokkuuden ja vaikkapa erittäin tarkan materiaalinkäsittelyn. Kvantamisteknologiat kytkeytyvät mm. erilaisiin virtuaalitodellisuuden, lisätyn todellisuuden ja konenäköratkaisuihin. Korkeatasoinen ohjelmistotekniikka liittyy erilaisiin korkean teknologian tuotteisiin, mutta myös esimerkiksi teollisuusautomaatioon ja digitaalisiin palveluihin. Vastaavalla tavalla tekoäly sen eri muodoissa muokkaa laajasti ja läpäisevästi eri toimialoja ja muita yhteiskunnallisia toimintoja eikä siis ole toimialasidonnainen.
- **Älykkäät koneet.** Käynnissä oleva teollisuuden ”neljäs vallankumous” viittaa valmistavan teollisuuden siirtymään kohti älykkäämpiä, sähköisiä, digitaalisesti ohjattuja, ja verkottuneita tuotantojärjestelmiä. Oleellisia asioita sen etenemisessä ovat esimerkiksi automatisaatio, robotikka, koneoppiminen, nk. "big data", monipuoliset sensorit sekä erilaiset kyberfyysiset järjestelmät.
- **Kestävät teknologiat.** Kyse on laajasta joukosta erilaisia teknologioita, tuotteita, palveluita ja prosesseja, jotka edistävät luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja vähähiilisyttä. Näitä hyödynnetään esimerkiksi erilaisissa kiertotalousratkaisuissa, uusiutuviissa materiaaleissa sekä uudenaikaisissa energiaratkaisuissa.
- **Terveys ja hyvinvointi.** TKI-toiminnan näkökulmasta erityisen kiinnostavia osa-alueita ovat esimerkiksi digitaalinen terveydenhuolto, lääkinnälliset laitteet sekä erilaiset hyvinvointisovellukset ja -teknologiat. Kokonaisuus ulottuu syvällisestä luonnontieteellisestä tutkimuksesta kulttuurihyvinvointiin ja terveyden ja hyvinvoinnin erilaisiin käytännönläheisiin palveluprosesseihin.
- **Turvallisuus ja suojautuminen.** Erikoistumisvalinnan ytimen muodostavat erilaiset teknologiat ja osaamiset, joilla on sotilaallisia tai nk. kaksikäyttösovelluksia ja Pirkanmaan vahva puolustusteollisuus. Kovan ja ulkoisen turvallisuuden näkökulman lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota teknologioihin, ratkaisuihin ja osaamiseen, jotka tähtäävät arjen turvallisuuden parantamiseen ja esim. ympäristöhaasteiden ratkaisemiseen.
- **Luova talous.** Luovan talouden ydin on luova, taiteellinen tai kulttuurinen osaaminen. Sillä on myös vahva elämyksellinen luonne. Erilaiset immateriaalioikeudet ovat erityisen keskeisiä luovan talouden TKI-toiminnalle sekä yritysten kasvulle ja skaalautumiselle.

Liite 7. YK:n SDG-tavoitteet ja maakuntastrategian missiot

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.
3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttää ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita.
10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuin yhdyskunnat.
12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.
15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
17. Tukea vahvemmin kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

Köyhyyden poistamistavoitetta 1. Pirkanmaan maakuntastrategia lähestyy mahdollisuuksien luomisen ja kestävä kasvun kautta sekä "kupilvana" teemana (s. 14 - 15). Muita tavoitteita maakuntastrategian missiot edistävät seuraavasti:

- Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö (SDG-tavoitteet **4, 8, 9**)
- Kestävä siirtymän edelläkävijä (SDG-tavoitteet **7, 8, 11, 12, 13, 15, 17**)
- Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttjä (SDG-tavoitteet 3, 4, 5, **8, 10**)
- Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta (SDG-tavoitteet 2, 6, 7, **11, 16**)

Tavoitetta 14. (meren ja sen luonnonvarojen säilyttämistä ja sen luonnonvarojen kestävä käyttöä) Pirkanmaan maakuntastrategia ei käsittele.

Liite 8. Maakuntastrategian valmistelu

Aiempina vuosina tehty ohjelmatyö luo hyvän pohjan ja ymmärryksen Pirkanmaan vahvuuksista, mahdollisuuksista, haasteista, ongelmista ja yhteisestä suunnasta.

Tärkeän lähtökohdan tälle vuosien 2026 – 2029 kehittämistyötä linjaavalle maakuntastrategialle antoi Länsi-Suomen maakuntien yhdessä tilaama arviointi niiden edellisistä maakuntaohjelmista ja kehittämissuosituksista seuraavia ohjelmia/strategioita ajatellen. Arvioinnin toteutti Owl Group Oy, ja se valmistui kesäkuussa 2024.

Pirkanmaan vaikuttavia tulevaisuuden muutosilmiöitä tarkasteltiin yhteisessä prosessissa eräiden maakunnallisten kumppanien kanssa. Tätä työtä koordinoi ja johti Capful Oy, ja sen tulokset valmistuivat tammikuussa 2025 (tarkemmin liitteessä 4.).

Varsinainen maakuntastrategiatyö käynnistyi maakuntahallituksen päätöksellä 23.9.2024. Sen suuntaamiseksi tehty työsuunnitelma on ollut julkisesti nähtävillä Pirkanmaan liiton Internet-sivuilla koko valmistelun ajan, ja työsuunnitelmaa tarkennettiin vielä alkuvuonna 2025 kevään ja kesän työskentelyn osalta.

Uuden maakuntastrategian näkökulmaa ja sisältöjä tuotettiin yhdellä avoimella ja yhdellä keskeisille sidosryhmille suunnatulla Internet-kyselyllä tammi-helmikuussa 2025, ja kyselytulosten perusteella muodostettujen kehittämisteemojen ympärille järjestettiin neljä kutsutyöpajaa huhtikuussa 2025. Lisäksi eräitä "kuplivia" kehittämisteemoja käsiteltiin valikoiduille maakunnan toimijoille järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa touko-, kesä- ja elokuussa 2025. Aineiston analysoinnissa ja maakuntastrategian missioiden muodostamisessa on ensimmäistä kertaa hyödynnetty ChatGPT-tekoälyä. Maakuntastrategian vaikutusten arviointia on tehty koko ajan strategiavalmistelun rinnalla.

Strategian ensimmäistä luonnosversiota esiteltiin maakunnan toimijoille järjestetyssä webinaarissa kesäkuussa 2025, ja edelleen tarkentunut strategialuonnos oli maakuntahallituksen ja maakunnan yhteistyöryhmän käsittelyssä 22.9.2025. Tämän jälkeen maakuntastrategian luonnos asetettiin julkisesti nähtäville ja se lähetettiin maakunnan keskeisille yhteistyötahoille palautteenantoa varten kuukauden ajaksi. Palautteen perusteella viimeistelty maakuntastrategia oli maakuntahallituksen esityksenä käsittelyssä 17.11. ja maakuntavaltuusto hyväksyi sen kokouksessaan 24.11.2025.

Liite 9. Edellisen maakuntaohjelman toteutuminen

Länsi-Suomen maakuntaohjelmien arvioinnin toteutti kilpailutuksen perusteella Owal Group Oy. Koko arviointiraportti on luettavissa tästä linkistä: [Länsi-Suomen maakuntaohjelmien arvioinnin loppuraportti](#)

Arvioinnin keskeisimmät johtopäätöksiä Pirkanmaan maakunta-ohjelmasta 2021 – 2025 ovat:

Ohjelman painopisteiden osuvuuden osalta

- Maakuntaohjelman missiot keskittyvät osaamiseen, vastuulliseen ja uudistuvaan liiketoimintaan, syrjäytymisen ehkäisyyn, kestäväan asumiseen ja liikkumiseen sekä kansainvälistymiseen. Älykkään erikoistumisen strategian valinnat ohjaavat rahoitusta ja tukevat maakuntaohjelman kehittämistavoitteita.
- Sidosryhmät pitävät maakuntaohjelman painopisteitä onnistuneina ja yhä ajankohtaisina, mutta toivovat enemmän turvallisuuden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja alueellisen eriarvoistumisen huomioimista.
- Pirkanmaan maakuntaohjelman missiolähtöisyys huomioi maakunnan kehittämisen tarpeet ja yhdessä muotoillut suunnat laajasti ja ilmiölähtöisesti.
- Maakuntaohjelman tavoitteet ovat laajoja, mutta ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet koetaan joidenkin sidosryhmien mielestä liian keskustaupunkipainotteisina.

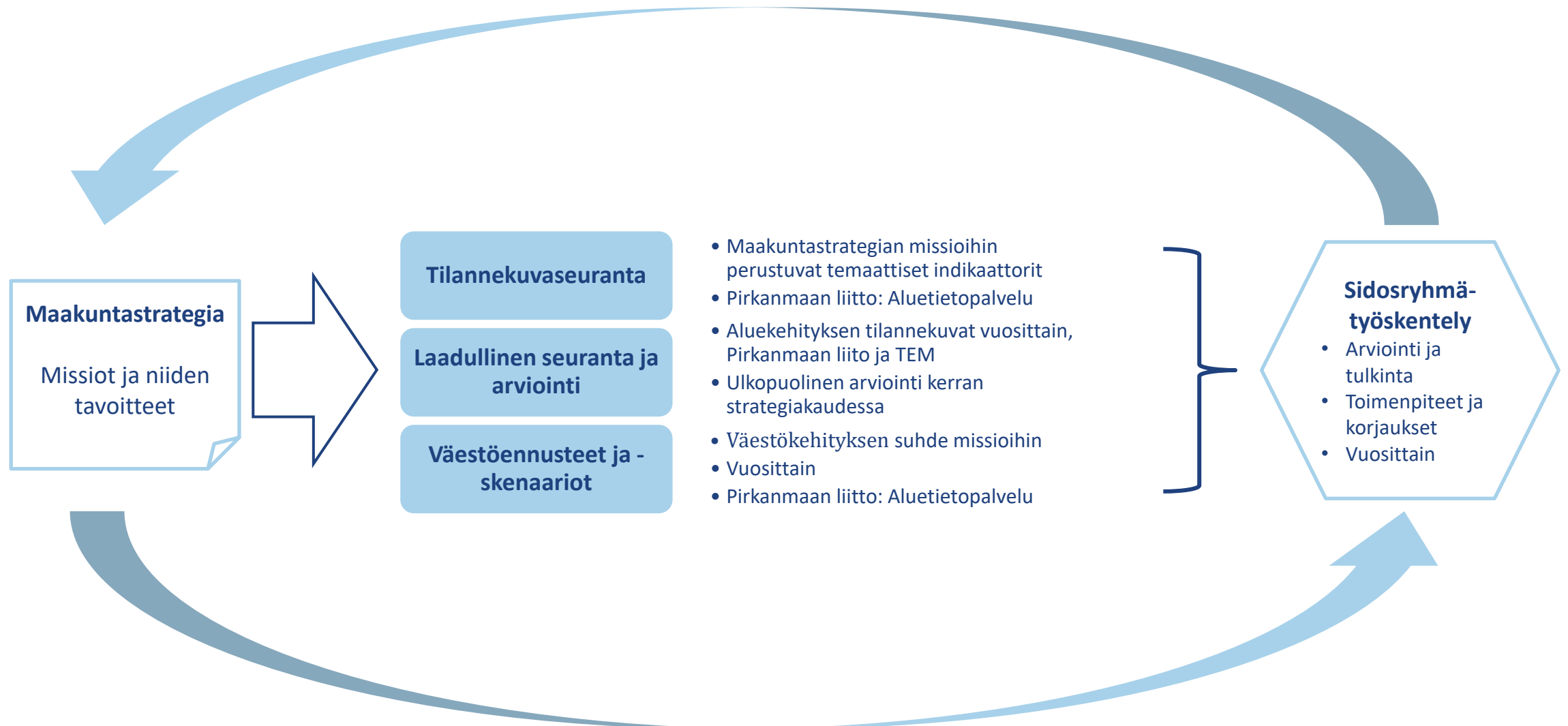
Ohjelman toimenpiteiden ja tulosten osalta

- Maakuntaohjelma on suunnannut Pirkanmaan kehitystä oikeaan suuntaan, edistäen erityisesti osaamisen ja elinkeinoelämän vahvistamista, uudistuvaa teollisuutta sekä kestävyuden teemoja. Syrjäytymisen ehkäisemiseen ja kansainvälisyyteen liittyvät missiot ovat toteutuneet arviolta hieman muita missioita heikommin.
- Rahoitus on suunnattu kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, missioista erityisesti osaamisen edistämisen, uudistuvan teollisuuden, hyvinvointiteknologian ja vihreän siirtymän teemoihin.
- Sidosryhmät toivovat ennakoivampia toimenpiteitä ja hankkeita sekä huomion kiinnittämistä tulosten vakiinnuttamiseen ja skaalaamiseen.

Ohjelman vaikuttavuuden ja merkityksen osalta

- Ohjelman merkittävin vaikutus on yhteisen suunnan ja tavoitteiden luominen, mitä ilman suuren maakunnan kehittäminen olisi sirpaloituneempaa ja toimenpiteet toisistaan irrallisempia.
- Konkreettisimpana vaikuttavuutena nähdään rahoituksen ohjaaminen kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin, joiden kautta edistetään maakunnan yhteisiä missioita ja tavoitteita sekä älykkään erikoistumisen kärkiä.
- Pirkanmaan maakuntaohjelma on saanut kritiikkiä liiallisesta keskustaupunkivetoisuudesta, mutta siitä huolimatta ohjelman tunnettavuuden arvioidaan olevan koko maakunnassa hyvällä tasolla ja sen uskotaan puhuttelevan laajasti eri toimijoita.

Liite 10. Maakuntastrategian seuranta-prosessi

Liite 11. Ympäristöselostuksen tiivistelmä

Maakuntastrategian mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu missioittain seuraavista näkökulmista

- *sosiaaliset vaikutukset*: ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys, turvallisuus
- *ekologiset vaikutukset*: luonnonvarat, maaperä, vesi, ilma, ilmasto, eliöt, kasvillisuus, luonnon monimuotoisuus
- *kulttuuriset vaikutukset*: yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö
- *taloudelliset vaikutukset*: työllisyys, koulutus, talouskehitys, kilpailukyky
- *tasa-arvovaikutukset*: alueellinen, väestöryhmien ja sukupuolten tasa-arvo

Arviointi on viisiportainen: ++ merkittävä myönteinen vaikutus, + vähäinen myönteinen vaikutus, 0 ei mainittavia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia, - vähäinen kielteinen vaikutus, -- merkittävä kielteinen vaikutus. Sulkumerkeillä on osoitettu arvioon sisältyviä tavanomaista suurempia epävarmuuksia.

Tarkemmat sanalliset arviot löytyvät varsinaisesta ympäristöselostuksesta.

	Sosiaaliset vaikutukset	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Tasa-arvo-vaikutukset
Kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö	++	+	0/+	++	+
Kestävän siirtymän edelläkävijä	+(+)	++	+	+	+
Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä	++	(+)	++	+	++
Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta	++	(+)	+	+(+)	+

Lisäksi on arvioitu strategian toteuttamisen vaikutuksia maakunnan eri osissa ja ympäristön eri osa-alueilla.

	Vaikutukset		
Tampereen keskuskaupunkiseutu	+(+)	Rakennettu kaupunkiympäristö	+ (+)
Seutukaupungit ja -keskukset	+	Asutettu maaseutuympäristö	+
Muu maakunta	+	Rakentamattomat metsä- ja muut luontoalueet	+
		Vesistöalueet	0/+

**Tehdään yhdessä rohkeasti
uudistuvaa, vastuullisesti
vahvistuvaa Pirkanmaata!**

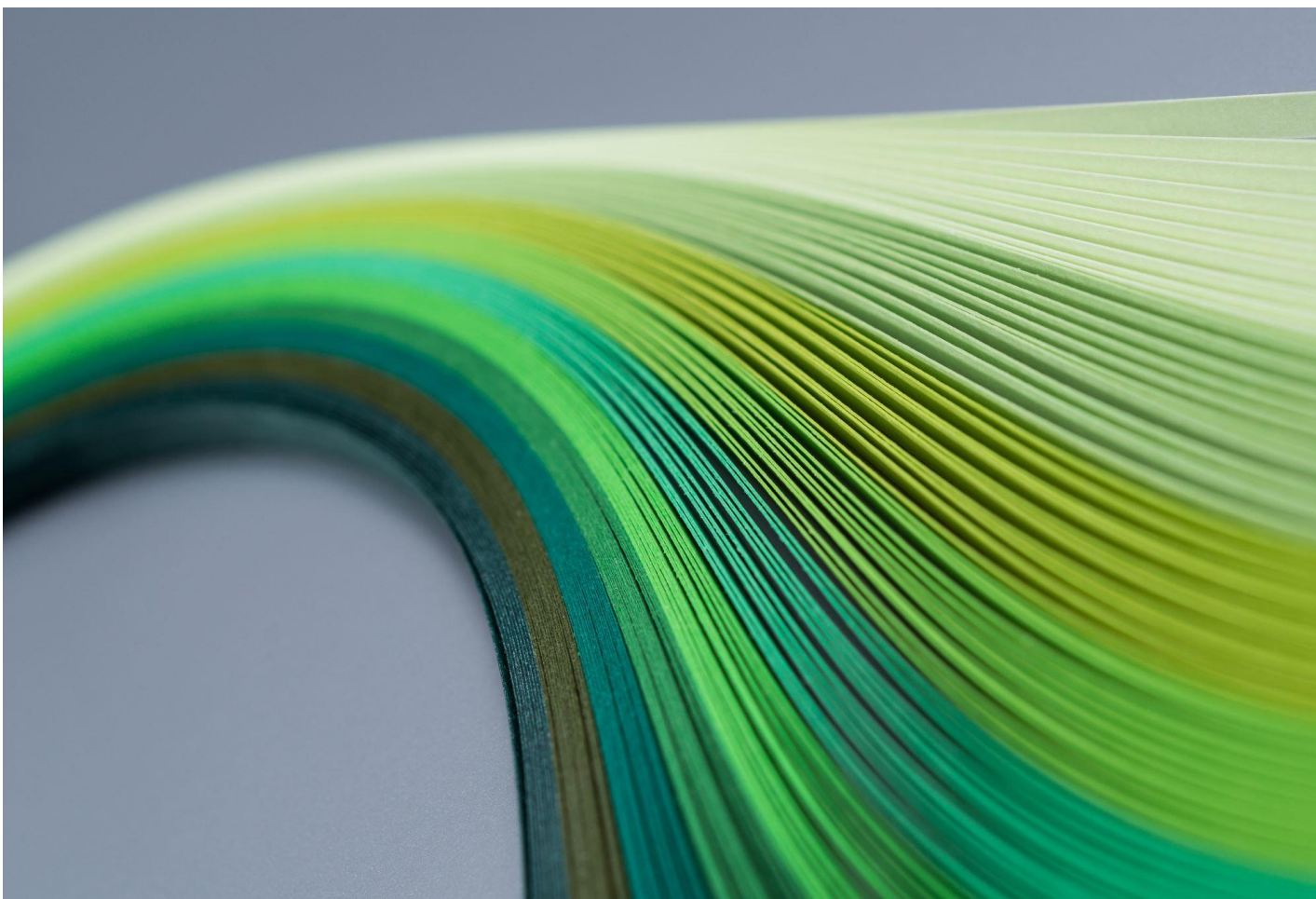

PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION

Ympäristöselostus: ”Rohkeasti uudistuva, vastuullisesti vahvistuva Pirkanmaa”

Maakuntastrategian 2026 – 2029 vaikutusten arviointi ja seuranta

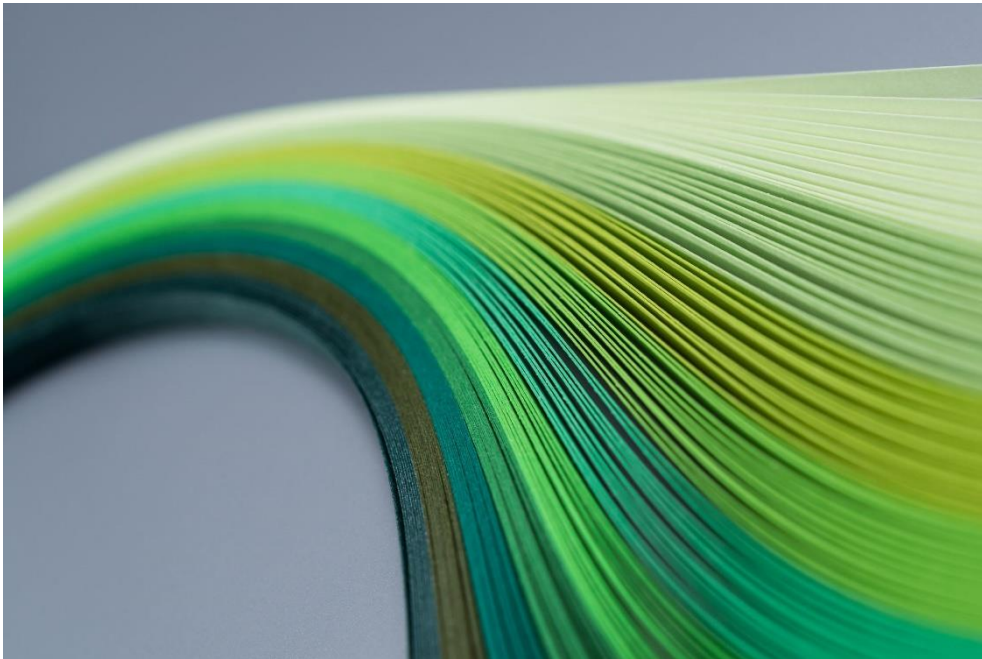
EHDOTUS MARRASKUU 2025

[Logorivi yhteisjulkaisussa

Lisää kuva: Napsauta ja valitse **Lisää > Kuvat**.

Tai paina välilyönti poistaaksesi paikkamerkin]

Pirkanmaan liitto
The Council of Tampere Region
ISBN: [ISBN nro]
Painosmäärä [xx]
Painopaikka [Kaupunki], 2025

Sisällysluettelo

1	Maakuntastrategian ympäristövaikutusten arviointi	3
1.1	Maakuntastrategian tehtävä ja tavoitteet	3
1.2	Strategian valmistelu ja vaikutusarviointi	4
1.3	Vaikutustarkastelun lähtökohdat ja toteutus	5
2	Vaikutusarvioinnin tulokset	7
2.1	Maakuntastrategian mahdollistamat vaikutukset	7
2.2	Vaikutukset maakuntastrategian missioittain	9
2.2.1	Osaaminen ja kasvun edellytykset: vuonna 2030 Pirkanmaa on kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö	9
2.2.2	Energia- ja kiertotalousmurros sekä ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta turvaavat ratkaisut: Vuonna 2030 Pirkanmaa on kestävän siirtymän edelläkävijä	10
2.2.3	Alueellinen tasapaino ja kytkennät: vuonna 2030 Pirkanmaa on yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä	11
2.2.4	Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen: vuonna 2030 Pirkanmaa on toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta	12
2.3	Nollavaihtoehto	13
2.4	Vaikutukset maakunnan eri osissa ja ympäristön osa-alueilla	14
2.4.1	Vaikutukset maakunnan eri osissa	14
2.4.2	Vaikutukset ympäristön osa-alueilla	15
2.5	Toissijaiset ja kertyvät vaikutukset, yhteisvaikutukset ja eri aikajänteillä pysyvät tai tilapäiset vaikutukset	18
2.6	Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen	18
2.7	Vaikutusten seuranta	19
3	Tiivistelmä	21

1 Maakuntastrategian ympäristövaikutusten arviointi

Pirkanmaan maakuntastrategia vuosille 2026 – 2029 kokoaa ja esittää Pirkanmaan maakunnan kehittämisen tavoitteet ja tehtävät. Tämä ympäristöselostus esittää ennakkoarvion maakuntastrategian toteuttamisen vaikutuksista. Ympäristövaikutusten arviointi perustuu lakiin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005).

1.1 Maakuntastrategian tehtävä ja tavoitteet

Maakuntastrategian tarkoitus on varmistaa Pirkanmaan kaikinpuolinen kehittyminen. Se on yhdistelmäasiakirja, joka määrittelee Pirkanmaan menestyksen kannalta keskeiset tavoitteet (maakuntasuunnitelma) sekä linjaa kehittämistehtävät (maakuntaohjelma), joiden toteuttamiseen tarvitaan maakunnan toimijoiden yhteisiä ponnistuksia. Maakuntastrategian päätehtäviä ovat maakunnan toimijoiden samansuuntaisen toiminnan ja yhteisen kehittämisenäkemyksen vahvistaminen ja kirittäminen, voimavarojen suuntaaminen sekä myös maakunnan ulkoisten yhteistyömahdollisuuksien tunnistaminen. Lisäksi strategia rakentaa Pirkanmaan julkisuuskuvaa.

Maakuntastrategia asettuu suomalaisen aluekehittämisen strategia- ja ohjelmarakenteeseen aluetason kokoavana ja koordinoivana tarkasteluna. Se mm. tarkoittaa EU:n rakennerahastojen ja Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelman toteuttamista ja kohdentamista (EAKR, ESR+, JTF-rahoitus) maakunnassa. Toisaalta se on maakunnan mittakaavassa ylätasoa strategia, jonka linjauksia edistetään erilaisilla temaattisilla ja sisältö- tai aluerajaukseltaan tarkemmilla strategioilla ja ohjelmilla. Ympäristöteemassa tällaisia ovat esim. maakunnallinen ympäristöohjelma, Pirkanmaan hiilineutraalitekarta ja energiastrategia ja muista esim. Pirkanmaan metsäohjelma sekä kuntien strategiat ja elinkeinopoliittiset linjaukset. Maakuntastrategialla ei kuitenkaan ole näihin suoraan ohjaava vaikutusta, vaan yhteisvaikutus syntyy samaan suuntaan katsomisesta.

Pirkanmaan uuden maakuntastrategian valmistelussa on hyödynnetty maakunnan eri toimijoiden näkemyksiä verkkokyselyillä ja temaattisissa työpajoissa sekä tunnistettu useiden maakunnallisten strategioiden keskeisiä painotuksia ja yhtymäkohtia. Tämän perusteella strategia on rakennettu neljän kehittämisteeman ympärille, jotka ovat:

- Osaaminen ja kasvun edellytykset
- Energia- ja kiertotalousmurros, sekä ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta turvaavat ratkaisut
- Alueellinen tasapaino ja kytkennät
- Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen

Strategian painotukset edustavat osittain uusia tulokulmia Pirkanmaan kehittämisen keskeisiksi koettuihin kysymyksiin, mutta myös jatkuvuutta aiempiin maakuntaohjelmiin ja -strategioihin nähden.

1.2 Strategian valmistelu ja vaikutusarviointi

Maakuntastrategian valmistelu alkoi maakuntahallituksen päätöksellä syyskuussa 2024, ja sen toteutustapa ja valmisteluprosessi on linjattu työsuunnitelmassa helmikuussa 2025. Työsuunnitelma on julkaistu liiton internet-sivuilla. Valmistelun aikana työn otsikointi vaihtui maakuntaohjelmasta maakuntastrategiaksi, joka kuvaa paremmin sen strategista ja kokoavaa luonnetta.

Maakuntastrategian sisällöllinen valmistelu käynnistyi syksyllä 2024 osallistavalla tulevaisuustarkastelulla, jossa tunnistettiin ulkoisia muutosvoimia ja tuotettiin maakunnalle vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, skenaarioita. Skenaarioilla kuvataan mahdollisia kehityskulkuja sekä suunnataan ajattelua erilaisiin mahdollisiin tulevaisuuksiin.

Tulevaisuustarkasteluun voi tutustua täällä: <https://aineistopankki.pirkanmaa.fi/fi/album/7827?gallery=49427>

Muut keskeiset strategian sisältöjä tuottaneet vaiheet olivat maakunnan toimijoille suunnattu verkkokysely Pirkanmaan kehittämistarpeista ja -mahdollisuuksista tammi-helmikuussa 2025 ja kyselyvastausten perusteella teemoitettu neljän työpajan sarja huhtikuussa 2025. Kumpaankin vaiheeseen osallistui noin 80 – 90 maakunnan toimijaa. Maakuntastrategian päätavoitteet eli missiot on muotoiltu kyselyssä ja työpajoissa koottujen näkemysten pohjalta.

Jo strategian lähtötilanteessa ilmastonmuutos, luonnonvarojen ylikulutus ja biodiversiteettikato on tunnistettu keskeisiksi aluekehittämisen reunaehdoiksi, kuten Pirkanmaan edellisessäkin maakuntaohjelmassa. Ympäristökysymysten ja kehittämistyön ympäristövaikutusten huomioon ottaminen maakuntastrategiassa on siten luontevaa. Ympäristömyönteisyys on suuri elinoloja parantava ja liiketoiminnallinen mahdollisuus, ei pelkästään hankala rajoite, ja sellaisena sitä käsitellään maakuntastrategiassakin. Etukäteisellä vaikutusarvioinnilla tunnistetaan mahdollisia pullonkauloja ja haittavaikutuksia, jotta strategian toimeenpano käy mahdollisimman sujuvasti.

Tämä ympäristöselostus on ollut julkisesti nähtävillä ja palautetta varten yhdessä maakuntastrategian luonnoksen kanssa lokakuussa 2025. Sitä on tarkennettu saadun palautteen perusteella.

1.3 Vaikutustarkastelun lähtökohdat ja toteutus

Maakuntastrategian painotukset perustuvat valmistelun aikana tunnistettujen kehittämishaasteiden, -tarpeiden ja -mahdollisuuksien punnintaan ja niiden muodostamiseen toimijoille yhteisiksi missioiksi. Vaikutusarviointi käsittelee strategian neljää missiota/kehittämistehtävää.

Missiotasoinen arviointi on sovelias tarkkuustaso maakuntastrategiaan, jonka ohjausvaikutus on välillinen, ja toimeenpano edellyttää eri toimijoilta tapauskohtaista päätöksentekoa, rahoitusta, aikataulutusta jne. Strategian missiolähtöinen tarkastelutapa mahdollistaa joustavuutta sitä toteuttavien keinojen valintaan, ja strategiaan syntyy vaihtoehtoisuutta, kun käytännön toteutukset ja resursointi jakautuvat maakunnan eri toimijoiden vastuulle. Näistä ei strategian valmisteluvaiheen aikana voi olla tarkkaa käsitystä.

Arviointi tukee strategian toteutusta, jossa vaikutukset konkretisoituvat yksittäisten toimien nivoutuessa toisiinsa ja muodostaessa laajempia kokonaisuuksia. Tässä ympäristöselostuksessa maakuntastrategian mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu seuraavista näkökulmista:

- *sosiaaliset vaikutukset:* ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys, turvallisuus
- *ekologiset vaikutukset:* luonnonvarat, maaperä, vesi, ilma, ilmasto, eliöt, kasvilisuus, luonnon monimuotoisuus
- *kulttuuriset vaikutukset:* yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö

- *taloudelliset vaikutukset*: työllisyys, koulutus, talouskehitys, kilpailukyky
- *tasa-arvovaikutukset*: alueellinen, väestöryhmien ja sukupuolten tasa-arvo

Kolme ensimmäistä kokonaisuutta ovat sova-asetuksen (347/2005) edellyttämiä, kaksi jälkimmäistä maakuntastrategian vaikutusten kannalta muuten tarkoituksenmukaisiksi arvioitua kokonaisuutta.

Vaikutusten arviointi on käynnistynyt Pirkanmaan liitossa huhtikuun 2025 työparajavaiheen jälkeen, jolloin strategian keskeiset kehittämistavoitteet ja -tehtävät alkoivat hahmottua. Vaikutusarviointi on kaksisuuntainen, ja sen yhteydessä tunnistettujen vaikutusten perusteella on vielä hienosäädetty maakuntastrategian kirjauksia ympäristövaikutusten myönteisyyttä mahdollistavaan ja tukevaan muotoon.

2 Vaikutusarvioinnin tulokset

Pirkanmaan maakuntastrategian ytimessä ovat maakunnan toimijoita yhdistävät kehittämistehtävät, missiot. Näissä kaikissa ovat läpileikkaavasti mukana vastuullisuuden sekä ekologisen ja sosiaalisen kestävyden näkökulma ja systeemiset vaikutukset: kestävämpi, digitaalisia ja vähäpäästöisiä mahdollisuuksia hyödyntävä elämäntapa ja talous.

2.1 Maakuntastrategian mahdollistamat vaikutukset

Strategian keskeinen tavoite on varmistaa koko Pirkanmaan elinvoimaisuus ja kilpailukyky siten, että väestö-, alue- ja elinkeinokehitys toteutuisi nykyistä kestävämmiin, resurssitehokkaammin ja päästöttömämmin ja silti hyvinvointia lisäävästi. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvoisuuden huomioon ottaminen on tällöin myös keskeistä. Ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista, luonnonvarojen kestävä käyttöä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja luontokadon torjuntaa käsitellään strategian sisällöissä.

Maakunnan tasapainoinen kehitystavoite ja vahvistuva väestö-, työllisyys- ja elinkeinokehitys tähtäävät myönteisiin taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin maakunnan eri osissa. Kutakin strategian missiota toteutetaan useilla, mahdollisesti erisuuntaisiinkin vaikutuksiin johtavilla toimenpiteillä, päätöksillä ja hankkeilla. Tavoitteena oleva kestävä hyvinvointi kuitenkin edellyttää, että koko strategian tasolla ympäristövaikutusten kokonaisuus on vahvasti positiivinen.

Joillakin ulottuvuuksilla ja/tai yksittäisten toimenpiteiden kohdalla voi silti tapauskohtaisesti esiintyä myös negatiivisia vaikutuksia, vaikka ne eivät erottuisikaan koko strategian tai sen missioiden tasolla. Esimerkiksi infrainvestoinneista tai rakentamisesta on usein ympäristölle paikallista haittaa, vaikka niitä pyrittäisiinkin kohdentamaan jo entuudestaan ihmistoiminnan piirissä oleville alueille ja tekemään niiden ennakkolliset ympäristöarvioinnit. Vaikutusten rajattu kohdentuminen lieventää niiden haitallisuutta, mutta toisaalta myös edellyttää tapahtuvien haittojen tehokasta ennaltaehkäisyä.

Pirkanmaa on Hinku-maakuntana asettanut tavoitteekseen hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä siten, että päästöjä vähennetään 80 prosenttia vuoden 2007 tasosta ja loput 20 prosenttia sidotaan hiilinieluihin. Vaikka tästä tavoitteesta ollaan todennäköisesti jäämässä, sitä kohti pitää silti pyrkiä.

Ilmastolaki edellyttää, että maakunta edistää toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan lain mukaisten tavoitteiden toteutumista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Ilmastotyöhön kuuluu vahvasti myös sopeutumisen näkökulma, ennalta varautuminen muuttuviin oloihin, haittojen minimointi ja uusien, ilmasto-kestävien toimintatapojen käyttöönotto. Tähän liittyvänä myös luonnon monimuotoisuuden edistämisen kansalliset tavoitteet heijastuvat maakuntatasolle. Maakuntastrategia pyrkii tunnistamaan näitä omassa, maakuntatasoista kehittämistä koskevassa viitekehyksessään.

Maakuntastrategian toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu jokaisen viiden kehittämistehtävän ja kunkin viiden päävaikutustyyppin suhteen.

Arviointi on viisiportainen:

- ++ merkittävä myönteinen vaikutus
- + vähäinen myönteinen vaikutus
- 0 ei mainittavia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia
- vähäinen kielteinen vaikutus
- merkittävä kielteinen vaikutus

Sulkumerkeillä on joissakin tapauksissa osoitettu, että arvioon sisältyy tavanomaista merkittävämpiä epävarmuuksia.

Vaikutusten tarkastelussa aikajänne on pääsääntöisesti strategiakautta vastaava, noin 3 – 5 vuoden päähän ulottuva. Toimintatapoja vastuullisemmiksi ja kestävämmiksi muuttamaan pyrkivissä kehittämistehtävissä ja mittavissa infrastruktuurin rakentamishankkeissa vaikutusten toteutumisaika voi kuitenkin olla selvästi pidempi esim. luvittamisesta, rahoituksen kokoamisesta ja muista viiveistä sekä yksinkertaisesti tavoiteltujen muutosten mittavuudesta johtuen.

2.2 Vaikutukset maakuntastrategian missioittain

2.2.1 Osaaminen ja kasvun edellytykset: vuonna 2030 Pirkanmaa on kasvun ja osaamisen kärkiyhteisö

Vaikutukset		
Sosiaaliset	Missio parantaa mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja merkitykselliseen työhön. Työllistymistä edistävät toimet, koulutustason nostaminen ja oppimispolkujen sujuvoittaminen tukevat erityisesti nuorten, työkäisten ja myös syrjäytymisvaarassa olevien ryhmien hyvinvointia. Joustavat työnteon tavat lisäävät elämänhallintaa, työn ja vapaa-ajan yhtensovittamista ja viihtyvyyttä.	++
Ekologiset	Missiossa korostuu liiketoiminnan ja kasvun kehittäminen, jossa ekologisuutta toteutetaan mm. kestävien liiketoimintamallien ja vastuullisuuden kautta. Vaikutukset ovat välillisesti positiivisia, kun TKI- ja innovaatiopanostuksia kohdistetaan kestäviin ratkaisuihin. Eräät maakunnan kehitettävät osaamiskärjet ovat vahvasti ekologisuutta edistäviä (kuten kiertotalous, kestävä kaupunkikehitys). Kasvun tavoitteen voi sinänsä nähdä olevan ekologisesti kyseenalainen, mutta strategian mukaan Pirkanmaalla tähdätään nimenomaan kestävään, laadulliseen kasvuun.	+
Kulttuuriset	Vaikutukset kulttuuriympäristöön ovat epäsuoria. Kaupunkikuvaa ja rakennettua ympäristöä kohennetaan kestävällä maankäytöllä sekä asuin- ja toimitilojen suunnittelulla. Kansainvälisen kiinnostavuuden ja luovien alojen vahvistaminen voi tukea kulttuurista elinvoimaa alueella, joskaan se ei ole toimenpiteiden keskeinen painopiste.	0/+
Taloudelliset	Missio toteuttamisen taloudelliset vaikutukset ovat todennäköisesti hyvin positiivisia: toimet vahvistavat työllisyyttä, yrittäjyyttä, yritystoimintaa ja investointeja. Erityisesti innovaatiopohjainen liiketoiminta, pk-yritykset ja startupit hyötyvät. Koulutuksen ja elinkeinoelämän keskinäisten yhteyksien vahvistaminen parantaa kilpailukykyä ja aluetalouden potentiaalia.	++
Tasa-arvo	Missio tukee alueellista ja väestöryhmien tasa-arvoa koulutuksen ja työelämän saavutettavuuden parantamisella. Mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen ja joustavaan työhön voi puolestaan vähentää eriarvoisuutta. Riskinä kuitenkin voi olla, että osa hyödyistä keskittyy valmiiksi vahvoille alueille tai ryhmille (korkeasti koulutetut, kaupunkilaiset, työlliset, miehet, kantaväestö), jos kohdennuksesta ei huolehdi.	+

Missio vaikuttaa vahvimmin positiivisesti taloudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset jäävät välillisemmiksi, mutta voivat nousta merkittävämmiksi, kunhan toimenpiteitä toteutetaan johdonmukaisesti kestävyttä painottaen. Myönteisiä tasa-arvoaikutuksia on hyvät mahdollisuudet saavuttaa, mutta ne edellyttävät tietoisia toimia eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ja eri väestöryhmien osallisuuden vahvistamiseksi.

2.2.2 Energia- ja kiertotalousmurros sekä ilmastokestävät ja luonnon monimuotoisuutta turvaavat ratkaisut: Vuonna 2030 Pirkanmaa on kestävä siirtymän edelläkävijä

<i>Vaikutukset</i>		
Sosiaaliset	Missio tukee asukkaiden hyvinvointia tavoitellessaan mm. reilun siirtymän toteutumista, puhtaampaa ympäristöä sekä turvallisempaa asumista ja liikkumista. Uudet ratkaisut esim. energiaomavaraisuuden edistämässä tai jakamistalouteen perustuvat liikkumistavat voivat lisätä yhteisöllisyyttä ja saavutettavuutta. Tiedolla ja kasvatuksella voidaan vaikuttaa myös myönteisesti ilmastotoimien hyväksyttävyyteen. Oikeudenmukaisuus ylipäättään on tässä teemassa herkkä kysymys eikä se toteudu automaattisesti, ja tiedossa on että esimerkiksi energiakysymykset ja luonnonvarojen käyttö voi johtaa voittajiin ja häviäjiin.	+(+)
Ekologiset	Missio ja sen toimenpiteet tähtäävät suoraan luonnonvarojen käytön tehostamiseen, ilmastopäästöjen vähentämiseen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen. Vaikutukset ovat pitkälti positiivisia, erityisesti uusiutuvan energian käytön, kiertotalouden, luonnonsuojelun ja ennalistamisen sekä maankäytön ohjauksen kokonaisuuksissa. Haitallisia vaikutuksia kuitenkin syntyy rakentamisesta ja infran uudistamisesta, jos ohjaus ei ole riittävän tehokasta. Tässä teemassa on myös tärkeää tunnistaa ja erottaa toimintatapoja aidosti kestäväan suuntaa kehittävät teot näennäisestä ”viherpesusta” ja muutenkin kokonaisvaltaisesti tunnistaa kasvun tavoitteluun sisältyvät haitat luonnolle.	++
Kulttuuriset	Kestävä rakentaminen ja maankäyttö voivat säilyttää arvokkaita maisemia, luontokohteita ja viheryhteyksiä. Toisaalta uusi infrastruktuuri (esim. energiantuotantoalueet tai uudet liikennejärjestelyt) voivat heikentää maisemakuvaa ja kulttuuriperintöympäristöjä, ellei niitä huomioida suunnittelussa. Dialogisuutta ja paikallista ymmärrystä lisäämällä voidaan kuitenkin ehkäistä ja lieventää mahdollisia konflikteja.	+
Taloudelliset	Mission suunnassa eteneminen luo uusia työpaikkoja kestäväan siirtymään ja luontoon liittyvillä aloilla ja tehtävissä, tukee kestävää vientiä ja vahvistaa maakunnan houkuttelevuutta investoinneille. TKI-toiminnan ja vihreän teknologian tukeminen parantaa alueen pitkän aikavälin kilpailukykyä. Siirtymän hallittukin toteutus voi kuitenkin aiheuttaa kustannuksia tai muutostarpeita erityisesti perinteisille toimialoille tai heikommassa asemassa oleville väestöryhmille.	+
Tasa-arvo	Reilun siirtymän tavoittelu sekä koulutuksen ja osallistumisen mahdollisuudet vähentävät lähtökohtaisesti eriarvoisuutta alueiden ja väestöryhmien välillä. Siirtymä voi kuitenkin aiheuttaa polarisaation riskejä, jos sosiaalista oikeudenmukaisuutta ei aktiivisesti edistetä esimerkiksi energiahintojen tai toimiala- ja työpaikkarakenteiden muuttuessa (mm. nais- ja miesvaltaisten alojen välillä).	+

Mission vaikutukset ovat kokonaisuudessaan vahvasti positiivisia etenkin ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Kestävyystavoitteet on kytketty käytännön toimenpiteisiin, ja sosiaalisen hyväksyttävyyden sekä alueellisen oikeudenmukaisuuden huomiointia tarvitaan parantamaan vaikutusten tasapainoa. Tavoiteltujen

systemisten muutosten toteuttaminen kysyy kuitenkin mittavia taloudellisia panostuksia, vaikka ne pidemmällä aikavälillä olisivatkin kannattavia. Toteutusaikana voi ilmetä epävarmuutta saavutettavista tuloksista ja niiden pysyvyydestä.

2.2.3 Alueellinen tasapaino ja kytkennät: vuonna 2030 Pirkanmaa on yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttjä

<i>Vaikutukset</i>		
Sosiaaliset	Missio korostaa osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia asuinpaikasta riippumatta. Palveluiden saavutettavuuden parantaminen, osallistavat foorumit ja paikallistason toiminnan tukeminen lisäävät sosiaalista hyvinvointia. Myös maahanmuuttajien kotoutumista edistävät toimet tukevat sosiaalista eheyttä ja ehkäisevät syrjäytymistä. Kokonaisuudessaan mission keskeisin sisältö on juuri reilu, yhteiskunnallisesti tasapuolinen kehittäminen. Etuoikeutetussa asemassa olevat voivat kuitenkin kokea tasaavat toimet etuihinsa puuttumisena.	++
Ekologiset	Ekologisuus ei ole aivan mission keskiössä, mutta epäsuoria hyötyjä voi odottaa esim. lähiliikkumisen ja etätyön edistämistavoitteista, joiden edetessä liikennepäästöt vähenevät. Kestävä liikenneinfrastruktuuri ja palveluverkoston tiivistäminen voivat edistää ympäristön tilan säilymistä hyvänä, edellyttäen että nämä näkökohdat huomioidaan riittävästi suunnittelussa. Riskinä tässä kokonaisuudessa voikin olla että muut tavoitteet syrjäyttävät ekologiset tarkastelut.	(+)
Kulttuuriset	Kulttuuriperinnön vaaliminen, kulttuurin saavutettavuuden edistäminen, alueellisten erityispiirteiden tunnistaminen ja paikallisyhteisöjen tukeminen vahvistavat alueiden identiteettiä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Maakunnan sisäinen ja ulkoinen vuorovaikutus rikastuttavat ja turvaavat kulttuuritarjontaa. Missiota toteuttavat toimet tukevat kokonaisvaltaisesti monimuotoisen pirkanmaalaisuuden tavoitetta.	++
Taloudelliset	Toimiva aluerakenne, saavutettavuuden parantaminen ja alueiden erityispiirteisiin pohjautuva kehitystyö tukevat koko maakunnan kilpailukykyä. Kehittyvät liikenneyhteydet, liikkumisen tavat ja digipalvelut houkuttelevat sekä investointeja ja yrityksiä että uusia asukkaita. Toteutusta voi kuitenkin haastaa kohteiden priorisoinnin vaikeus ja resurssien hajaantuminen, vaikka missioon liittyvät toimenpiteet tähtäävätkin laaja-alaisesti taloudellisen elinvoimaisuuden vahvistamiseen.	+
Tasa-arvo	Missio edistää alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa. Harvaan asuttujen alueiden huomiointi ja kaupunki – maaseutu -vuorovaikutuksen kehittäminen tähtäävät kehityserojen kaventumiseen. Myös liikenneköyhyyden vähentäminen, palvelujen saavutettavuus sekä paikallista aktiivisuutta ja maahanmuuttajien integroitumista tukevat toimet edistävät osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Myönteisiä sukupuolten tasa-arvovaikutuksia voi syntyä esimerkiksi palvelujen ja liikkumiskäytönsuunnitelmien kehittämistä sopivalla tavalla painottaen.	++

Mission vaikutukset ovat kokonaisuudessaan hyvin myönteisiä, erityisesti sosiaalisen, kulttuurisen ja tasa-arvon näkökulmista. Missio luo perustaa alueiden tasapainoiselle kehitykselle ja yhteenkuuluvuuden vahvistumiselle. Vaikka ekologiset ja

taloudelliset vaikutukset eivät ole niin selvästi sen keskiössä kuin muissa missioissa, nekin kallistuvat positiiviselle puolella. Tämä kuitenkin edellyttää, että ekologiset tarkastelut otetaan mukaan arviointiin kun mission mukaisia, tasapainoa tavoittelevia toimenpiteitä suunnitellaan ja toteutetaan.

2.2.4 Globaalit muutokset, kriisit, riskit ja varautuminen: vuonna 2030 Pirkanmaa on toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta

<i>Vaikutukset</i>		
Sosiaaliset	Missio vahvistaa sosiaalista turvallisuutta, yhteenkuuluvuutta ja osallistumista, erityisesti kriisiaikojen varalta mutta myös normaalioloissa. Me-hengen, terveyden ja toimintakykyisyyden tukeminen lisäävät asukkaiden hyvinvointia. Varautumiseen osallistetaan sekä elinkeinoelämä että kansalaisyhteiskunta, mikä luo tasa-arvoista turvaa ja lisää luottamusta eri ryhmien ja maakunnan osien välillä. Turvallisuuden korostamisessa ja sen nostamisessa keskusteluun ja toimenpiteiden kohteeksi on kääntöpuolena, että se paradoksaalisesti voi lisätä turvattomuuden tunnetta.	++
Ekologiset	Mission pääpaino on turvallisuudessa ja varautumisessa, ja ekologiset näkökulmat sisältyvät esimerkiksi hiilineutraaliin infrastruktuuriin, vesi- ja metsävarojen turvaamiseen ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumiseen. Nämä vahvistavat yhdyskuntien ekologista resilienssiä. Missiota edistävästä toimenpiteistä osa on suoraan ympäristö- ja ilmastopainotteisia, mutta osa voi olla myös niiden kanssa ristiriidassa (esim. fossiilienergiset huoltovarmuuspolttoaineet).	(+)
Kulttuuriset	Mission kulttuuriset vaikutukset liittyvät yhteisöllisyyden ja alueellisen erityisyyden vaalimiseen, jotka tukevat paikallisidentiteettiä ja yhteisöjen henkistä kriisinsietokykyä. Kulttuurinen jatkuvuus voi vahvistua esimerkiksi kylätoiminnan tai osallisuuden kautta.	+
Taloudelliset	Taloudellinen resilienssi ja varautuminen kriiseihin tukevat elinkeinoelämän jatkuvuutta. Kaksoiskäyttöteknologioiden kehittäminen ja kaupallistaminen luovat mahdollisuuksia viennille ja työpaikoille ja merkittävää kasvupotentiaalia aluetaloudelle. Elinkeinoelämän monipuolistaminen ja huoltovarmuuden varmistaminen parantavat kriisinkestävyyttä. Taloudellinen vakaus kasvaa pitkällä aikavälillä, mutta siihen investoiminen aiheuttaa mahdollisesti merkittäviäkin kuluja lyhyemmällä tarkasteluvälillä.	+(+)
Tasa-arvo	Missio tukee alueellista ja sosiaalista yhdenvertaisuutta korostamalla turvallisuutta, osallistumismahdollisuuksia ja tasapuolista kohtelua kaikkien väestöryhmien oikeutena ja kehittämiskohteena. Myös alueellisen kattavuuden huomiointi palveluiden ja varautumisen kehittämisessä tukee maakunnan eri osien ja väestöryhmien välistä tasa-arvoa.	+

Mission vaikutukset ovat erityisen myönteisiä sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta: sen tavoittelu lisää turvallisuutta, ennakointikykyä ja kriisinkestävyyttä. Myös ekologiset ja tasa-arvoaikutukset ovat selvästi positiivisia. Kulttuurinen vaikutukseen ei ole merkityksetön, vaikka jääkin jossakin määrin muiden

ulottuvuuksien taustalle. Missio toimii pohjana vakaalle kehitykselle epävarmassa maailmassa.

2.3 Nollavaihtoehto

Yksi arvioitava vaihtoehto on myös se, että maakuntastrategian esittämiä kehittämiskokonaisuuksia ei tavoitella ja kehitys jatkuu trendinomaisesti (BAU) ennallaan. Keskeistä silloin on taloudellisten suhdanteiden vaikutus ja odotus niiden muutossuunnasta.

Aiempaa epävarmemmaksi muuttunut globaali turvallisuus- ja talouskehitys voi merkitä, että kehittämisasenne nollavaihtoehdossa olisi sulkeutunut ja protektionistinen eikä siihen välttämättä liittyisi uudenlaisia toimintatapoja aktiivisesti etsivää otetta, tai ainakin se keskittyisi välittömiin turvallisuus- ja talousintresseihin. Epävarmassa elinkeino- ja aluekehittämisen tilanteessa ekologisesti suotuisilla kehityskuluilla saattaa olla mahdollisuus voimistua (päästöt vähentyvät, elinympäristön laatu paranee), mutta taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset ihmisten sosiaaliseen elämään (työllisyys, osallisuus) jäisivät nyt maakuntastrategiassa tavoiteltua selvästi kielteisemmiksi.

Maakuntastrategiassa esitetyt luonto- ja ilmastokestävät innovaatio- ja infrapainostukset olisivat nollavaihtoehdossa todennäköisesti vähäisempiä, koska prioriteetteina olisivat selviäminen, kansallinen turvallisuus ja taloudellinen elpyminen. Tällöin uudistus- ja tehokkuushyödyt esim. elinkeinoelämässä ja aluetaloudessa jäisivät ainakin osittain saavuttamatta. Väestökasvun maakunnassa myös ruuhkautumisen ja julkisten palvelujen ylikuormittumisen kaltaiset ongelmat kärjistyisivät nollavaihtoehdossa todennäköisemmin kuin strategian uudistavia tavoitteita toteutettaessa tapahtuisi.

Toisella tapaa määritelty nollavaihtoehto voisi olla eteneminen edellisen maakuntaohjelman linjauksilla. Tässäkin vaihtoehdossa myönteisiä ympäristövaikutuksia saataisiin, mutta uuden strategian kokonaisvaltaisuus on parempi sen kytkiessä esim. huoltovarmuus- ja turvallisuusnäkökohdat luonnon ekosysteemipalveluihin ja korostaessa alueellisen tasapainoisuuden tavoitteita aiempaa kattavammin.

2.4 Vaikutukset maakunnan eri osissa ja ympäristön osa-alueilla

Maakuntastrategian yksi keskeisimpiä tarkoituksia on suunnata myönteisiä kehitysvaikutuksia koko Pirkanmaan alueelle. Tässä osiossa tarkastellaan miten strategian tavoitellut vaikutukset voivat näkyä maakunnan erilaisilla alueilla. Vaikutuksia tarkastellaan myös erityyppisissä ympäristöissä.

2.4.1 Vaikutukset maakunnan eri osissa

Tässä tarkastelussa on käytetty kolmijakoa ydinkaupunkiseutuun, muihin kaupunki- ja seutukeskuksiin sekä muuhun maakuntaan. Vaikutusten eroja syntyy erityisesti siitä, että Pirkanmaan eri osissa toteutukseen käytettävissä olevien voimavarojen välillä on suurta vaihtelua, joka lisäksi on lisääntymässä mm. reuna-alueiden negatiivisen väestökehityksen seurauksena.

Vaikutukset		
Tampereen keskustaupunkiseutu	<p>Maakuntastrategian tavoitteiden toteutuessa keskustaupunkiseudulle kohdistuu monipuolisia hyötyjä osaamisen, teknologian ja muutostajustavuuden vahvistuessa. Digitaaliset ratkaisut ja tekoäly edistävät teollisuuden ja palveluiden tuottavuutta, ja teknologioihin, kestävyteen ja turvallisuuteen liittyvä osaaminen tarjoaa mahdollisuuksia uudentilaisiin kaupallisiin ja yhteiskunnallisiin ratkaisuihin. Liikenteen ja saavutettavuuden parantaminen (lähijunaliikenteen ja raitiotieverkon laajentaminen) tukee alueen toimivuutta, vähentää yksityisautoilun tarvetta ja auttaa yhdyskuntarakenteen tiivistämisessä. Kaupunkiseudun rooli osaamis- ja resurssikeskittymänä voi tukea myös muiden alueiden kehitystä, kunhan yhteistyörakenteet ja osaamista jakavat mallit toimivat. Kaupunkiseutu tarjoaa myös puitteita kestävämmälle ja älykkäämmälle rakentamiselle, asumiselle ja liikkumiselle.</p> <p>Kaupunkiseudun kehitys tuo mukanaan myös merkittäviä haasteita. Sosiaalinen eriytyminen, turvallisuustilanne ja mm. asumiskustannukset voivat kärjistyä, ja alueen omien toimenpiteiden lisäksi ratkaisuksi tarvitaan myös valtiotason tai laajempaa politiikkaa. Suuret infrastruktuurihankkeet, kuten liikennejärjestelmien uudistukset, voivat aiheuttaa rakennusaikaista melua, liikkumishaittoja ja luonnonympäristön pysyviä menetyksiä. Ilman laadukasta suunnittelua luonnonympäristön supistuminen ja viheralueiden pirstoutuminen voivat heikentää kaupunkiympäristön ekologista kestävyttä ja asukkaiden hyvinvointia.</p>	++
Seutukaupungit ja -keskukset	<p>Seutukaupunkien ja -keskusten asema maakunnan monimuotoisuuden ja hajautetumman kestäväen kehityksen edistäjinä voi vahvistua, mikäli strategian edellyttämät panostukset koulutuksen, liikenneyhteyksien ja elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ovat riittäviä. Näillä alueilla on potentiaalia elinvoimaisuutensa lisäämiseen ja investointien houkutteluun omilla paikallisilla vahvuuksillaan (mm. teollinen perinne, kulttuurinen erityisyys, matalat hierarkiat, tilojen saatavuus). Tavoiteltujen uusien energia- ja kiertotalousratkaisujen kehittyminen</p>	+

	<p>voi tarjota merkittäviä talous- ja työllisyysmahdollisuuksia. Seutukeskukset voivat kehittyä myös tärkeinä osallisuuden ja varautumisen solmukohtina, jotka vahvistavat elinkeinojen kestävyttä, kriisinsietokykyä ja paikallista omavaraisuutta. Pienemmän mittakaavan kaupungistuminen tarjoaa mahdollisuuksia myös kohtuuhintaiseen asumiseen ja yhteisölliseen elämään, mikä voi jatkossa olla nykyistä tärkeämpi vetovoimatekijä.</p> <p>Merkittävin haaste näille alueille on saavutettavuuden ja liikennepalveluiden rajoittuneisuus, mikä voi näkyä liikenneköyhyyteen ja vaikeuttaa työssäkäyntiä, opiskelua ja yritystoimintaa sekä palveluihin pääsyä. Mikäli koulutus ja TKI-toiminta keskittyvät valtaosaltaan suurempiin kaupunkeihin, on vaarana aivovuoto ja seutukeskusten osaaamisohjan ja elinvoimaisuuden heikkeneminen. Ekologisessa mielessä rakentamisen, liikenteen ja energiainfrastruktuurin kehittämisellä voi olla samansuuntaisia haittoja kuin keskuskaupunkiseudulla (esim. luonnon monimuotoisuuden heikentymistä ja maisemavaikutuksia) mutta pienemmässä mittakaavassa.</p>	
Muu maakunta	<p>Maakunnan harvaan asutuilla ja maaseutumaisilla alueilla voi avautua uusia myönteisiä kehityssuuntia erityisesti luonnonvarojen kestävä hyödyntämisen, paikallisten yhteisöjen toimintakyvyn ja huoltovarmuuden vahvistamisen kautta. Näillä alueilla on merkittävää potentiaalia kehittää energiaomavaraisuutta, lähiruokatuotantoa, kiertotaloutta ja muita hajautettuja ratkaisuja, jotka tukevat ekologista ja taloudellista kestävyttä sekä kriisinsietokykyä. Hybridityön ja digitaalisten palvelujen kehittäminen voivat parantaa maaseutualueiden vetovoimaa ja mahdollisuuksia asumisen ja työn yhdistämiseen. Jos saavutettavuutta, infrastruktuuria ja teknologisia ratkaisuja kehitetään suunnitelmallisesti, nämä alueet voivat vahvistua muutosjoustavina ympäristöinä, joilla on nykyistä keskeisempi rooli koko maakunnan kestävä kehityksen mahdollistajina.</p> <p>Tavoitellun kehityksen toteutumisen suurin riskitekijä on, että saavutettavuuteen, väestökehitykseen ja palveluihin liittyvät erot maakunnan sisällä eivät lievene. Pienenevä väestöpohja vaikeuttaa taloudellisesti kannattavaa palvelutuotantoa ja infrastruktuurin ylläpitoa, mikä ruokkii negatiivista kierrettä. Väestön ikääntyminen ja väheneminen heikentää yhteisöjen elinvoimaa, ja palveluiden, koulutuksen ja osaaamisen keskittyminen kaupunkeihin huonontaa näiden alueiden mahdollisuuksia osallistua osaamisperustaiseen kehitykseen ja pahentaa alueellista epätasa-arvoa. Myös digisyrjäytyminen on suurempi vaara asukkaille näillä alueilla, joilla fyysinenkin palveluverkko on valmiiksi harva. Tavoiteltu kehitys edellyttääkin kohdennettuja investointeja, vahvaa paikallista oma-aloitteisuutta ja laajaa poliittista tahtoa harvempaan asuttujen alueiden kehittämiselle.</p>	+

2.4.2. Vaikutukset ympäristön osa-alueilla

Maakuntastrategian toteuttamisen vaikutuksia keskeisiin ympäristön osa-alueisiin tarkastellaan seuraavassa jaottelulla 1) rakennettu kaupunkiympäristö, 2) asutettu maaseutuympäristö, 3) rakentamattomat metsä- ja muut luontoalueet; ja 4) vesistöalueet.

<i>Vaikutukset</i>		
Rakennettu kaupunkiympäristö	<p>Maakuntastrategian tavoitteiden toteutuessa kokonaisuudessaan rakennetut kaupunkiympäristöt kehittyvät älykkäiksi, turvallisiksi ja ekologisesti kestäviksi. Taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset tavoitteet tasapainottuvat kaupunkiympäristön kehittämisessä. Digitaaliset ja vihreät innovaatiot, uudet asumisen ja liikkumisen ratkaisut sekä vähäpäästöiset energiantuotantomuodot helpottavat elämistä ja yritystoimintaa niissä. Vihreämpi kaupunkirakenne helpottaa sopeutumista muuttuvaan ilmastoon (mm. hulevedet, viilennysvaikutus). Tiivistyvä yhdyskuntarakenne ja kehittyvä joukkoliikenne vähentävät autoriippuvuutta ja sujuvoittavat arkea. Tämä voi olla merkityksellistä erityisesti naisille, nuorille ja pienituloisille. Asuin- ja toimitilarajonta monipuolistuu, ja rakennetun ympäristön turvallisuus vahvistuu kattavan varautumisen sekä fyysisen että digitaalisen suojaamisen keinoin.</p> <p>Toteutukseen liittyy kuitenkin epävarmuustekijöitä ja riskejä. Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen voi herättää vastustusta, nostaa asuimiskustannuksia ja heikentää esim. viheralueiden saavutettavuutta. Älykkäiden teknologioiden ja digiratkaisujen laajamittainen käyttöönotto puolestaan voi lisätä haavoittuvuutta kyberuhille ja riskiä digisyrjäytymiselle. Turvallisuusratkaisujen lisäämisen voi myös ajatella johtavan kaupunkitilan liialliseen kontrolliin, valvonnan lisääntymiseen ja yksityisyydensuojan heikentymiseen. Lisäksi globaalit taloudelliset ja poliittiset muutokset voivat viivästyttää tai estää sellaisia kokoluokaltaan mittavia investointeja, joita tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseen.</p>	+(+)
Asutettu maaseutu ympäristö	<p>Jos strategian tavoitteet kaikkineen toteutuvat, Pirkanmaan asutettu maaseutu ympäristö voi vahvistua ekologisesti ja yhteisöllisesti kestäväksi toimintaympäristönä. Paikallinen energiantuotanto, kuten bioenergia, aurinko- ja tuulivoima, sekä lähiruoantuotanto ja materiaali-kiertojen kehittäminen parantavat tällaisten alueiden omavaraisuutta ja ilmastokestävyyttä. Etätöön, koulutuksen saavutettavuuden ja paikallisen yrittäjyyden yhdistyessä maaseutu voi tarjota mielekästä työtä ja asumismahdollisuuksia yhä useammalle. Joukkoliikennematkaisuun ja digitaalisiin yhteyksiin panostaminen tukee saavutettavuutta ja madaltaa muuttamisen tai maaseudulle jäämisen kynnyksen (etenkin naisten ja nuorten aikuisten, joiden muuttoalttius muuten on suurin). Lähiyhteisöjen vahvistuminen niin arjen turvaverkkoina kuin kriisivarautumisen ja huoltovarmuuden kannattelijoina lisää maaseutualueiden muutoskestävyyttä.</p> <p>Toteutuminen edellyttää kuitenkin julkisia ja yksityisiä panostuksia, joiden riittävyys on epävarmaa maaseudun väestökehityksen jatkuessa heikkona ja julkisen talouden pysyessä kireänä. Nämä tekijät uhkaavat asutun maaseudun vetovoimaa ja toiminnallisuutta, ja voivat myös lisätä alueellista eriarvoisuutta. Jos digitaalinen ja fyysinen saavutettavuus ei toteudu tasapuolisesti, vaarana on maaseudun jääminen kehityksen ulkopuolelle. Lisäksi tavoiteltu energiaratkaisujen ja lähituotannon kehittäminen voi törmätä taloudellisiin esteisiin, lupaja sääntelyhaasteisiin tai sosiaaliseen vastustukseen. Riskinä on, että tavoitteiden toteutuminen jää epätasaiseksi eikä yllä kaikkialle maakuntaan.</p>	+
Rakentamattomat metsä- ja	Tavoitteiden suunnassa edettäessä rakentamattomia metsä- ja muita luontoalueita vaalitaan ekologisesti arvokkaina kokonaisuuksina, jotka tukevat sekä luonnon monimuotoisuutta, ilmastokestävyyttä ja	+

<p>muut luonto-alueet</p>	<p>huoltovarmuutta että ihmisten hyvinvointia. Luontoalueet toimivat tärkeinä hiilinieluinä ja ilmastonmuutoksen hillinnän välineinä sekä tarjoavat mahdollisuuksia virkistykseen, liikuntaan ja matkailuun. Kestävä metsien hoito, luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja luontoarvoja kunnioittava energiantuotanto voivat tukea alueellista elinvoimaa ja muutoskestävyyttä. Tutkimus- ja kehittämistoiminnasta jalostuu uusia innovaatioita, joilla voidaan yhdistää luonnonvaroihin liittyvät taloudelliset ja ekologiset tavoitteet entistä paremmin.</p> <p>Epävarmuustekijöinä näyttäytyvät metsävarojen, puhtaan veden ja maaperän materiaalien mahdollinen ylikäyttö energiantuotannon, rakentamisen ja virkistyskäytön tarpeisiin, mikä voi heikentää ekosysteempipalveluita ja luonnon kykyä palautua. Huoltovarmuussyyt saattavat osaltaan lisätä painetta tiettyjen luonnonvarojen (esim. turve) hyödyntämiseen kestävyystavoitteiden vastaisesti. Muutenkin konfliktit eri maankäyttötarpeiden välillä voivat kärjistyä, jos yhteistä tahotilaa tai hallintamalleja ei löydetä. Myös ilmastonmuutoksen kiihtyminen ja luonto- ja metsäkadon eteneminen voivat heikentää luonnon omia ekologisia prosesseja, vaikka strategian tavoitteet sinänsä muuten toteutuisivatkin. Näin ollen tarvitaan tarkkaa tasapainottamista hyödyntämisen ja suojelun välillä.</p>	
<p>Vesistöalueet</p>	<p>Maakuntastrategian tavoitteiston mukaisesti vesistöalueet vahvistuvat entistä monipuolisempina, ekologisesti kestävinä ja osaltaan huoltovarmuutta tukevinä ympäristön osa-alueina. Vesistöjen ekologinen tila paranee kuormituksen vähenemisen, valuma-alueiden hallinnan ja ”sinivihreän” infrastruktuurin kehittämisen myötä. Vesien käyttö virkistykseen ja matkailuun, niiden maisemallinen arvo sekä taloudelliset käyttötarkoitukset (esim. vesiliikenne, energiaratkaisut, vetytalous) voidaan yhteensovittaa aiempaa paremmin kestävyysperiaatteiden mukaisesti. Ympäristöymmärryksen ja -osaamisen vahvistuminen parantaa seurantaa ja ennakkointia, mikä auttaa sekä vesivarojen suojelua että tulvariskien ja kuivuuden hallintaa. Vesiresurssia hyödyntävä elinkeinotoiminta voi tukea aluetalouksia ja alueiden vetovoimaa.</p> <p>Tavoitteiden toteutumisessa on kuitenkin useita epävarmuustekijöitä ja riskejä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset (lisääntyvät rankkasateet, tulvat, kuivat jaksot ja pohjavesien muutokset) voivat kuormittaa vesiekosysteemejä sekä heikentää veden saatavuutta ja laatua. Myös virkistyskäytön ja matkailun kestävästikin toteutettu kasvu voi kuormittaa vesistöjä ja häiritä luonnon tasapainoa, jos sitä ei riittävästi ohjata. Vesien taloudellinen hyödyntäminen (esim. energiantuotanto ja teollisuusprosessit) saattaa olla ristiriidassa ekologisen suojelun tavoitteiden kanssa. Saavutettavuuden parantamiseen liittyy myös maisemallisten ja luonnonarvojen heikkenemisen riski, ja vesivarojen käytön lisääntyessä myös paikalliset tai alueelliset ristiriidat voivat kasvaa (vrt. TaVaSe). Näin ollen onnistuminen edellyttää kokonaisvaltaista vesienhoitoa ja ilmastokestävyyden integrointia päätöksentekoon, riittäviä resursseja ja eri intressien yhteensovittamista.</p>	<p>0/+</p>

2.5 Toissijaiset ja kertyvät vaikutukset, yhteisvaikutukset ja eri aikajän-teillä pysyvät tai tilapäiset vaikutukset

Systemisellä tasolla maakuntastrategiassa tavoitteena on kestävä, digitaalisia mahdollisuuksia hyödyntävän elämäntavan ja talouden edistäminen Pirkanmaalla, ja näihin perustuva muutosjous-tava ja kilpailukykyään pitkäjänteisesti kehittävä alue, yritykset ja väestö.

Tämä merkitsee pitkällä tähtäimellä isoja muutoksia työntekoon, arvonmuodos-tukseen, liikkumiseen, asumiseen, kulutukseen ja kaikkiin muihinkin elämänaloi-hin. Vaikka tavoitetta ei saavuteta yhdellä maakuntastrategiakaudella, on vali-tussa suunnassa silti nähtävissä merkittäviä ympäristöhyötyjä. Vaarana on, että osa niistä saavutetaan luonnon kantokyvyn kannalta liian myöhään.

Maakuntastrategian kauaskantoisia yhteisvaikutuksia tulee todennäköisesti liitty-mään isoihin infrastruktuurihankkeisiin. Innovaatioita ja uudistumista painottavan kehittämisen luonteeseen puolestaan liittyy kertyviä ja kertautuvia vaikutuksia; kehityksen kierre, jossa parannetaan ja tehostetaan toimintaa, pyrkii olemaan vahvempi isoissa osaamiskeskittymissä ja kaupungeissa kuin pienemmillä paikka-kunnilla ja harvempaan asutuilla seuduilla. Maakuntastrategian keskeinen haaste ja tavoite onkin saada uudistava, myönteinen kehitys ulottumaan kaikkialle maa-kuntaan, mikä ei resurssipulan oloissa tule lainkaan itsestään selvästi tapahtu-maan.

2.6 Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen

Tärkeä oppi maailman ennakoimattomiin muutosilmiöihin varauduttaessa on no-pean reagoitakyvyn välttämättömyys. On toimittava ja sopeuduttava nopeasti ti-lanteen mukaisesti. Maakuntastrategiaankin on siksi suhtauduttava ohjeellisena toimintasuunnitelmana, jonka toteutus ja vaikutukset voivat muodostua erilaisiksi kuin strategiaa koottaessa ja kirjoitettaessa on ajateltu. Merkittävimpinä strate-gian toteutuksen riskeinä voidaan sen valmisteluvaiheessa nähdä:

- kansainvälisten suhteiden kiristymiseen, ilmastonmuutokseen ja muihin isoihin megatrendeihin liittyvät uhat, näitä koskevat erilaiset intressit ja resurssien riit-tämättömyys isoihin haasteisiin vastaamisessa;
- alueellinen ja väestöryhmien eriarvoistuminen väestökehityksen, työllisyys- ja talousnäköalojen eriytymisen, eri alojen uudistumispotentiaalain erojen sekä in-novaatiokehityksen kaupunkivetoisuuden vuoksi;

- ympäristön tilan ja sosiaalisen viihtyisyyden (ainakin väliaikainen) heikkeneminen voimakkaimman toiminnan piirissä olevilla alueilla ja tiheimmin asutuissa keskuksissa;

sekä erityiskysymyksenä:

- digitaalista ja kestäväää siirtymä tavoitellessaan maakuntastrategia edellyttää merkittävää yhteiskunnan toimintojen sähköistämistä. Tällöin energian riittävyttä ylipäätään ja siirtoverkkojen kapasiteettia koetellaan, ja energiantuotannon, -jakelun, -varastoinnin ja -käytön kehittämisessä kaikki vaikutusulottuvuudet (taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja tasa-arvovaikutukset) tulevat tarkasteltavaksi kokonaisvaltaisesti

Tällaisia riski- ja haittatekijöitä ei strategiavalmistelun keinoin voi poistaa, mutta niiden tunnistaminen auttaa niiden lieventämistä toteutusvaiheessa. Keinoina korostuvat ennakointi, vaihtoehtoisten toteutustapojen arviointi, riskianalyysit sekä avoin valmistelu ja vuoropuhelu eri osapuolten kanssa. Hankekohtainen vaikutusten arviointi varmistaa rakennus- ja investointihankkeiden toteuttamisessa, että vaikutuksia punnitaan suhteessa hankkeiden tavoitteisiin ja toteuttamistavoiksi valitaan vähiten haitallisia vaikutuksia aiheuttavat.

2.7 Vaikutusten seuranta

Maakuntastrategia ei anna toimijoille lisävaltuuksia tai suoraan johda rahoitus- tai hankepäätöksiin, ja siksi sen vaikutusten seuranta on yleistasoista ja välillistä. Strategian vaikutukset ovat luonteeltaan kehityskulkuja ja -prosesseja tukevia, eivät niinkään konkreettisia toimenpiteitä käynnistäviä.

Tästä syystä maakuntastrategian seurannassa painottuvat enemmän laadulliset arvioinnit kuin määrälliset ja mitattavissa olevat indikaattorit, vaikka näilläkin on merkitystä tilannekuvan ylläpitämisessä.

Maakuntastrategian toteutumisen seuranta on tarkoitus kehittää niin, että sen missioiden etenemistä arvioidaan kunkin mission toimeenpanossa keskeisten osapuolten kanssa osallistavasti ainakin kerran strategiakauden aikana. Maakuntastrategian edistymistä seurataan myös missioiden tavoitteet kokoavilla, pelkistävillä tilastomittareilla. Seuranta tehdään strategiakauden kuluessa, ja kerran kauden aikana tehtävä lakisääteinen, ulkopuolinen arviointi sisältää myös vaikuttavuuden arviointia. Varaudutaan myös strategian välitarkistukseen strategiakauden puolivälissä.

Lisätietoja Pirkanmaan maakuntastrategian ympäristöselostuksesta antaa suunnittelupäällikkö Marko Mäkinen Pirkanmaan liitossa, s-posti marko.makinen@pirkanmaa.fi

3 Tiivistelmä

Maakuntastrategian mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu missioittain seuraavista näkökulmista

- *sosiaaliset vaikutukset*: ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys, turvallisuus
- *ekologiset vaikutukset*: luonnonvarat, maaperä, vesi, ilma, ilmasto, eliöt, kasvillisuus, luonnon monimuotoisuus
- *kulttuuriset vaikutukset*: yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö
- *taloudelliset vaikutukset*: työllisyys, koulutus, talouskehitys, kilpailukyky
- *tasa-arvoaikutukset*: alueellinen, väestöryhmien ja sukupuolten tasa-arvo

Arviointi on viisiportainen: ++ merkittävä myönteinen vaikutus, + vähäinen myönteinen vaikutus, 0 ei mainittavia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia, - vähäinen kielteinen vaikutus, -- merkittävä kielteinen vaikutus. Sulkumerkeillä on osoitettu arvioon sisältyviä tavanomaista suurempia epävarmuuksia.

	Sosiaaliset vaikutukset	Ekologiset vaikutukset	Kulttuuriset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Tasa-arvo -vaikutukset
Kasvun ja osaamisen kärkiyhdistelmä	++	+	0/+	++	+
Kestävän siirtymän edelläkävijä	+(+)	++	+	+	+
Yhteyksien ja yhteistyön suunnannäyttäjä	++	(+)	++	+	++
Toimintakyvyn ja turvallisuuden mallimaakunta	++	(+)	+	+(+)	+

Lisäksi on arvioitu strategian toteuttamisen vaikutuksia maakunnan eri osissa ja ympäristön eri osa-alueilla.

	Vaikutukset		
Tampereen keskuskäytöksen kehittäminen	+(+)	Rakennettu kaupunkiympäristö	+(+)
Seutukaupungit ja -keskukset	+	Asutettu maaseutu-ympäristö	+
Muu maakunta	+	Rakentamattomat metsä- ja muut luontoalueet	+
		Vesistöalueet	0/+

LIITE: Pirkanmaan ympäristön nykytilaan

Ilmasto ja ilmastonmuutos

Pirkanmaan kasvihuonekaasupäästöjen tilanne noudattelee Suomen keskiarvoja. Suurimmat päästölähteet ovat energia ja liikenne. Pirkanmaan päästöt vuonna 2023 olivat yhteensä 2255 kt hiilidioksidiekvivalenttia, joista suurimmat sektorit olivat tieliikenne (33 %), maatalous (18 %) ja kaukolämpö (12 %). Asukaslukuun suhteutettuna kasvihuonekaasupäästöt ovat Pirkanmaalla kuitenkin maakunnista pienimmät Uudenmaan jälkeen. Ilmastonmuutoksen edetessä lisääntyvä sadanta ja toisaalta ajoittainen kuivuus ja paahteisuus rasittavat infrastruktuuria ja monimutkaistavat alkutuotannon olosuhteita myös Pirkanmaalla. Tulvariskit on maakunnassa arvioitu vähäisiksi, mutta kaupunkikeskustojen yleistyviin hulevesitulviin on silti kehitettävä ennalta ehkäiseviä ratkaisuja.

Pirkanmaa on sitoutunut tavoittelemaan hiilineutraaliutta vuonna 2030, jolloin kasvihuonekaasupäästöjen tulisi olla vähentynyt vuoden 2007 tasosta suoraan 80 % ja kompensoitu 20 % muilla toimilla. Energiantuotannon kestävyys ja energiatehokkuuden edistäminen ovat maakunnassa edenneet hyvin, ja suuria odotuksia kohdistetaan uusiutuviin energialähteisiin, energian varastointiratkaisuihin ja vetytalouden kehitykseen. Tavoitteesta oli välitarkastelun aikaan, kesään 2023 mennessä saavutettu kuitenkin vasta 31 %, joten näyttää siltä, että tavoitetta ei tulla saavuttamaan. Lisäksi maakunnan maankäyttösektori noudattelee kansallista kehityskulkua ja on kääntymässä vuoden 2025 aikana päästölähteeksi, vaikka maakunnan metsien nettokasvu ylittääkin hakkuumäärät ja luonnollisen poistuman.

Vesistöt

Pirkanmaan vesipinta-ala on 2300 neliökilometriä eli noin 15 % koko maakunnan pinta-alasta. Vesistöillä on vesihuollon ohella huomattavaa virkistys- ja matkailumerkitystä. Suurin osa (78 %) Pirkanmaan luokitelluista järvistä on tilaltaan erinomaisia tai hyviä ja joista 45 %. Vesien säännöstely voimatalouden ja tulvasuojelun tarpeisiin rehevöittää kuitenkin vesistöjä. Lähes kaikkien yli 100 hehtaarin järvien tilaa seurataan säännöllisesti, osin automatisoidusti. Maakunnan isoista järvistä riskikohteisiin kuuluvat tyydyttävässä tilassa olevat Vanajanselkä ja Pyhäjärven eteläosa. Vesien tilaa heikentää erityisesti haja-kuormitus, joka on pääosin peräisin maa- ja metsätaloudesta sekä haja-asutuksesta. Myös paikoittaista pistekuormitusta esiintyy (yhdyskunnat, teollisuus, turvetuotanto).

Pirkanmaan pienvesiä uhkaa lähinnä niiden lähivaluma-alueella tapahtuva maankäyttö. Jokien tilaan vaikuttavat kuormituksen lisäksi ihmistoiminnasta aiheutuneet jokiuomien rakenteelliset ja hydrologiset muutokset. Ilmastonmuutoksen lisäämät sateet voivat kasvattaa humuksen huuhtoutumista vesistöihin, ja hulevesien imeytyminen ja tulvariskien hallinta ovat jatkossa keskeisiä huomion kohteita.

Pohjavesi on luontaisesti hieman hapanta, mutta pohjaveden luonnontilainen laatu on Pirkanmaalla yleisesti ottaen pysynyt hyvänä. Pohjavesien laatuongelmat ovat selvimpiä seuduilla, joissa maaperä läpäisee huonosti vettä tai joihin kohdistuu viemäröimättömien jätevesien tai lannoitteiden aiheuttamaa kuormitusta. Pirkanmaan pohjavesialueista 32 on nimetty riskialueiksi, joilla ihmistoiminta on heikentänyt tai voi merkittävästi heikentää pohjaveden laatua. Riskejä aiheuttavat mm. teollisuus ja yritystoiminta, liikenne sekä yhdyskunnat. Puhtaan pohjaveden saatavuus Pirkanmaalla jakautuu käyttökohteiden ja asutuksen sijoittumiseen nähden epätasaisesti, mikä on mm. huoltovarmuuden kannalta haastavaa.

Luonnon monimuotoisuus

Pirkanmaan luonnolle tyypillistä ovat maakunnan eteläiset ja lounaiset viljelysseudut, laaja keskinen järvalue sekä pohjoisessa Suomenselälle ulottuvat karummat maat. Valta-kunnallisesti arvokkaita lehtoalueita on etenkin etelässä vesistöjen läheisyydessä, ja erityisen merkittäviä ovat Pirkanmaan harjut, niiden paahdeympäristöt ja harjulähteet. Lisäksi Pirkanmaalla on vesikasvilajistoltaan poikkeuksellisen rikkaita ja kirkasvetisiä, melko runsasravinteisia järviä. Maakunnan kehittyessä ja väkiluvun kasvaessa kaupunkiluonto erityispiirteinen muodostuu entistäkin tärkeämmäksi.

Pirkanmaalla esiintyy yli 180 luontotyyppiä, joista noin 110 on arvioitu uhanalaisiksi Etelä-Suomessa. Pirkanmaalla tavataan 16 äärimmäisen uhanalaista, 115 erittäin uhanalaista, yli 190 vaarantunutta ja noin 370 silmälläpidettävää lajia. Pirkanmaan vastuulajeiksi, joiden säilymisen kannalta pirkanmaalaiset esiintymät ovat erityisen merkittäviä, on nimetty 113 lajia (esim. mehiläishaukka, punahärö, mäkiorkokki). Pirkanmaan lajeihin ja luontotyyppeihin yleisesti vaikuttavat maa- ja vesirakentaminen sekä metsätalous. Luonnon monimuotoisuutta heikentävät varsinkin lämpösaarekkeita ja tulvia mahdollistava tiivis rakentaminen, vesien rehevöityminen, avoimien alueiden sulkeutuminen sekä globaalit kehityskulut: ilmastonmuutos, lajien elinympäristöjen pirstaloituminen ja laadun heikentyminen sekä vieraslajien leviäminen. Monimuotoisuutta varjellaan maakunnassa mm. erilaisten ohjelmien kautta, kuten METSO ja HELMI-ohjelmat ja metsätalouden kannustejärjestelmän ympäristötuki, ja Pirkanmaalla tiukan suojelun piirissä on n. 3,4 % maakunnan metsämaan alasta.

Metsät ja suot

Pirkanmaan maapinta-alasta on metsää 75 %, ja laajimmat metsäalueet löytyvät maakunnan pohjoisosista. Ilmaston lämpenemisen myötä puuston kasvu tulee jatkumaan, ja puulajeista mänty ja eteläiset lehtipuulajit yleistyvät, kun taas kuusen kasvu taantuu. Metsätuhojen määrä (mm. kuusenjuurikäpää, kirjanpainaja, lumi- ja myrskytuhot) ei Pirkanmaalla ole ollut keskiarvosta poikkeava, mutta ilmaston lämmetessä metsätuhoriskit kasvavat, ja tuhot yleensä myös voimistavat toisiaan, uhaten mm. metsien hiilinieluja. Ekologisesta näkökulmasta Pirkanmaan metsäluonnon suurimmat rakenteelliset puutteet ovat lahoppuun ja palaneen puun vähyys, vanhojen metsien vähäisyys sekä yksipuolinen puulajikoostumus. Puuston poistuma (hakuut ja luontainen poistuma) on Pirkanmaalla ollut viimeisten vuosien aikana n. 95 % kasvusta. Pirkanmaalla on toteutettu hakkuita n. 5 – 5,9 miljoona kuutiometriä vuosittain, tästä noin 45 % on tukkipuuta ja 55 % kuitu- ja energiapuuta. Maakunnan lämmitysenergiasta n. 60 % ja kokonaisenergiasta n. 20 % on viime vuosina tuotettu metsäpolttoaineilla.

Suon osuus Pirkanmaan metsäpinta-alasta on 22 %, ja suopinta-ala on sijoittunut suurelta osin luoteiselle Pirkanmaalle. Päätyypeittäin jaoteltuna soista on rämeitä 50 %, korpia 46 % ja avosoita 4 %. Maakunnan laajin yhtenäinen suoalue on Ruoveden Siikaneva, joka on eteläsuomalaisen soiden joukossa erityisen arvokas. Suurimmat yhtenäiset luonnontilaiset suoalueet onkin suojeltu joko kansallispuistoihin tai soiden suojeluohjelmiin kuuluvina. Pirkanmaan soista on ojitettu noin 78 %, mikä on lähellä valtakunnallista keskiarvoa. Erityisesti runsasravinteisten, ojitettujen suometsien turvemaat ovat kasvihuonekaasujen päästölähde, ja ne aiheuttavat myös ravinne- ja kiintoainekuormitusta alapuolisiinsa vesistöihin. Turvetuotannon väheneminen näkyy myös Pirkanmaan soiden käytössä, ja soiden ennallistamistarve kasvaa tulevaisuudessa.

Maaperä

Maaperä on Pirkanmaalla monin paikoin altis happamoitumiselle, ja olosuhteet kemikaalien hajoamiselle maaperässä ovat epäedulliset, jolloin ne voivat varastoitua pitkiksi ajoiksi. Maaperän tilan tietojärjestelmässä on Pirkanmaalla noin 2290 kohdetta, joista arvioitaviksi tai puhdistettaviksi maa-alueiksi luokiteltuja on 95. Näiden alueiden maaperässä on havaittu kohonneita haitta-ainepitoisuuksia, ja maaperän tila tulee arvioida tai alueella on todettu olevan puhdistustarve. Tietojärjestelmässä on noin 670 sellaista kartoitushetkellä toiminutta kohdetta, joiden maaperän tila tulee selvittää viimeistään toiminnan päätyttyä. Pilaantuneista kohteista valtaosa on vanhoja polttoaineen jakeluasemia, käytöstä poistettuja kaatopaikkoja ja ampumaratoja. Lisäksi Pirkanmaalla on kolme hylättyä kaivoksen jätealuetta, joille tullaan tekemään riskien ja puhdistustarpeen arviointi. Kohteita on eri puolilla maakuntaa, keskittyen tietysti erityisesti asutuskeskusten

läheisyyteen. Väestöltään kasvavassa maakunnassa yhdyskuntarakentaminen, kallio- ja maaperän luonnonvarojen hyödyntäminen sekä maa- ja metsätalous aiheuttavat muutoksia maan vesitaloudessa sekä maaperän ominaisuuksissa.

Luonnon- ja kulttuuriympäristö

Pirkanmaan luonnonolojen moni-ilmeisyys pohjautuu maakunnan sijaintiin useiden luonnonmaantieteellisten vyöhykkeiden rajalla. Tämä tarjoaa hyvät mahdollisuudet luontomatkailulle ja muille luontoon perustuvien palveluille. Pirkanmaalla on kolme kansallispuistoa, Seitsemisen, Helvetinjärvi ja Isojärvi sekä Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark ja lisäksi useita retkeilyalueita ja -reittejä sekä laajana levittäytyvä järviluonto. Kohteiden tunnettuus voisi kuitenkin olla parempi, ja kohteet ovat myös melko hajallaan, osin vaatimattomien kulkuyhteyksien takana. Suosituimmissa kohteissa ongelmana on myös, että retkeilypaino vaarantaa luonnon monimuotoisuutta ja kuluttaa maastoa.

Pirkanmaan kulttuuriympäristön erityisyyttä edustavat vanhan teollisen perinnön kaupunkiympäristöt ja toisaalta maatalouskulttuurin luomat maisemat. Näitä ovat vesistöjen varsien kylät, harjut kulkureitteinä, suurten selkien ja jokilaaksojen läheisyyteen muotoutuneet maaseudun viljely- ja järvimaisemat, sekä vesivoiman ja liikenneverkostojen solmukohtiin syntyneet taajamat. Erityisen merkittäviä maisemakokonaisuuksia, kansallismaisemia, sijoittuu Pirkanmaalle kolme: Hämeenkyrön, Rautaveden (Sastamalassa) ja Tammerkosken (Tampereella) kulttuurimaiset, joita on erityisesti vaalittava.

Liikenne ja liikkuminen

Pirkanmaa on valtakunnallinen maaliikenteen keskus. Pirkanmaan osuus on yli 10 % koko maan tavaraliikenteestä ja liikennemäärät ovat Tampere – Helsinki -välillä maan kolmanneksi suurimmat. Alueen tavaraliikenteestä 60 % kulkee rekkaliikenteen muodossa, mikä osaltaan selittää liikenteen korkeaa osuutta päästölähteenä. Liikenteestä suuri on maan muita osia palvelevaa pitkän matkan läpikulkuliikennettä. Sisämaan maakuntana Pirkanmaan kansainvälinen kytkeytyvyys nojaa Tampere-Pirkkalan lentoaseman reittiyhteyksiin, ja sen saavutettavuus on maakunnan monille toimijoille keskeistä.

Joukkoliikenteen merkitys erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla on nykyisellään hyvin suuri. Seudun päivittäisistä matkoista tehdään 43 % kävellen, pyöräillen tai joukkoliikenteellä, ja 68 % seudun asukkaista asuu alueilla, joilla joukkoliikenteen käytölle on hyvät edellytykset. Erityisesti raideliikenteelle on tullut tärkeä rooli niin ruuhkautumis-, matka-aika- kuin ilmastoystistäkin. Lähijunaliikenne on vakiinnuttanut paikkansa osana Pirkanmaan ja etenkin Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennejärjestelmää, parantanut radanvarsipaikkakuntien saavutettavuutta ja tehostanut liityntäyhteyksiä. Pienemmällä

---

paikkakunnilla ja haja-asutusalueella joukkoliikenteen tavoitavuus on kuitenkin jatkuvasti heikentynyt, mikä uhkaa näiden alueiden elinvoimaisuutta.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelman loppuselvitys

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus merkitsee asian tiedoksi ja valtuuttaa viranhaltijat valmistelemaan oikaisuvaatimuksen sosiaali- ja terveysministeriön PirSOTE-hankkeen avustuksen käytön loppuselvityspäätökseen.

Valmisteluteksti.

Pirkanmaan liitto toimi hankehallinnoijana PirSOTE-hankkeessa (VN/10700/2020, VN/26179/2021) ajalla 1.1.2020-31.12.2022. Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle myös hankkeen hallinnointi siirtyi Pirkanmaan hyvinvointialueelle. Hanketta toteutettiin hyvinvointialueella vuoden 2023 loppuun. Sosiaali- ja terveysministeriö toimitti 22.10.2025 Pirkanmaan hyvinvointialueelle hankkeen loppuselvityspäätöksen.

Pirkanmaan liiton hanketoteutuksen osalta Lounais-Suomen aluehallintovirasto maksajaviranomaisena hylkäsi hankkeen viidennessä maksatusilmoituksessa Pirkanmaan liiton Ruokavirastolta tehtyyn hankintaan liittyviä kustannuksia yhteensä 401.744,69 euroa.

Pirkanmaan liitto tulee hakemaan oikaisua kustannusten hylkäämiseen. Pirkanmaan hyvinvointialueen tulee toimittaa oikaisuvaatimus sosiaali- ja terveysministeriölle 21.11.2025 mennessä.

Oheismateriaalit

Sosiaali- ja terveysministeriön loppuselvityspäätös

Lisätiedot:

Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen, matti.lipsanen@pirkanmaa.fi,

Lausunto ehdotuksesta vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi.

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää esittää liitteen mukaisen lausunnon eduskunnan suurelle valiokunnalle Euroopan komission ehdotuksesta vuosia 2028–2034 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi sekä valtioneuvoston kanslian e-kirjeestä ja u-kirjeistä.

Valmisteluteksti.

Eduskunnan suuri valiokunta on pyytänyt Pirkanmaan liitolta kirjallista asiantuntijalausuntoa Euroopan komission ehdotuksesta vuosia 2028–2034 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi. Lausuntopyyntö koskee myös Suomen kannanottoja määritteleviä valtioneuvoston kanslian e-kirjettä sekä u-kirjeitä, joka julkaistaneen 13.11.2025.

Suomen maakuntien liitot ja erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomen yhdeksän maakuntaa ovat valmisteet lausuntoa yhteistyössä. Valmistelussa ovat olleet mukana alueen EU-toimistot Brysselissä. Lausunnon pääviestit ovat:

- Koheesiopolitiikan tulee jatkossakin perustua aluelähtöisyyteen ja alueilla täytyy olla vahva rooli koheesiopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomessa aluepolitiikan toimeenpano on maakunnissa (NUTS3) ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisen suunnittelusta.
- Alueelliset kehityserot ovat edelleen merkittäviä niin Suomessa kuin koko EU:ssa, ja siksi koheesiorahoitusta tarvitaan kaikilla EU:n alueilla.
- Suomen on valmistauduttava korvaamaan mahdolliset koheesiorahoituksen leikkaukset kansallisella aluekehittämisrahoituksella.
- Rahoituskehyyksen joustavuutta ei tule toteuttaa pitkäjänteisen kehittämisen kustannuksella.
- Tulosperusteisten mallien käyttö voi lisätä rahoituksen vaikuttavuutta ja keventää hallinnollista taakkaa.

Lausuntoesitystä täydennetään tarvittaessa u-kirjeiden julkaisemisen jälkeen.

Liitteet

Esitys Pirkanmaan liiton lausunnoksi ehdotuksesta vuosia 2028–2034 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi.

Oheismateriaalit

Euroopan komission tiedonanto monivuotisesta rahoituskehyksestä 2028–2034

Valtioneuvoston kanslian e-kirje EU/852/2025-VNK-8

Liite 1 Alustava rahoituskehysvertailu 2021–2027 vrs. 2028–2034

Liite 2 Komission ehdottamien uusien omien varojen tuottoarvio 2028–2034

Lisätiedot

Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen p. 050 5060697

matti.lipsanen@pirkanmaa.fi

Ote

Eduskunnan suuri valiokunta, SuV@eduskunta.fi

Esitys Pirkanmaan liiton lausunnoksi Euroopan komission ehdotukseen Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehikseksi

Maakuntien yhteiset viestit

- Koheesiopolitiikan tulee jatkossakin perustua aluelähtöisyyteen ja alueilla täytyy olla vahva rooli koheesiopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomessa aluepolitiikan toimeenpano on maakunnissa (NUTS3) ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisen suunnittelusta.
- Alueelliset kehityserot ovat edelleen merkittäviä niin Suomessa kuin koko EU:ssa, ja siksi koheesiorahoitusta tarvitaan kaikilla EU:n alueilla.
- Suomen on valmistauduttava korvaamaan mahdolliset koheesiorahoituksen leikkaukset kansallisella aluekehittämisrahoituksella.
- Rahoituskehiksen joustavuutta ei tule toteuttaa pitkäjänteisen kehittämisen kustannuksella.
- Tuloperusteisten mallien käyttö voi lisätä rahoituksen vaikuttavuutta ja keventää hallinnollista taakkaa.

EU:n koheesiorahoitus on tukea Suomen kasvulle ja kilpailukyville

Suomi ajaa harkitsemattomasti koheesiorahoituksen vähentämistä EU:n monivuotisessa rahoituskehiksessä. Koheesiorahoitus sijoitetaan Suomessa kasvua ja kilpailukykyä tuottaviin TKI-investointeihin yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa. Koheesiorahoituksen leikkauksilla olisi välitön kielteinen vaikutus innovaatio toiminnalle, yritysten investoinneille ja kasvun kärkialueille.

Lähes 40 % Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista kohdennetaan pk-yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä edistäviin investointeihin. Aluekehitysrahoitus toimii erinomaisena kasvun katalysaattorina: 20–40 % julkinen tuki moninkertaistaa yksityisen investointirahoituksen.

Suomen ammattikorkeakoulujen ulkopuolisesta T&K-rahoituksesta 38 % on koheesiorahoitusta. Ammattikorkeakoulut hyödyntävät rahoitusta TKI-yhteistyöhön yritysten kanssa, innovaatioiden käyttöön viemiseen sekä oppimis- ja tutkimusympäristöjen investointeihin. Koheesiorahoituksen leikkaukset vähentäisivät suoraan Suomen TKI-panostuksia ja kansallisen 4 % TKI-tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä vaikeutuisi merkittävästi.

Koheesiopolitiikan voima syntyy paikallisuudesta ja osallisuudesta

Suomessa aluekehitys on lähellä ihmistä. Maakuntien liitot toimivat alueidensa kehittäjinä aluekehittämislain (756/2021) nojalla. Ylintä päätösvaltaa käyttää kunnanvaltuutetuista koostuvat maakuntavaltuustot. Tämä tekee aluekehittämisestä demokraattista ja juurevaa – sellaista, joka perustuu alueen ihmisten ja yritysten todellisiin tarpeisiin.

Aluekehitys on Suomen kasvun ja kilpailukyvyn kannalta niin keskeinen kysymys, ettei sitä voida keskittää valtiotavaksi toiminnaksi. EU:n NRP-asetuksen artiklassa 6 on turvattava

alueiden vahva rooli: paikallisdemokratiaa edustavien maakuntien liittojen tulee olla mukana neuvottelemassa, päättämässä ja toimeenpanemassa Suomen kumppanuussuunnitelmaa. Lisäksi artiklaan 21 on lisättävä vaatimus, että kumppanuussuunnitelma sisältää alueelliset kappaleet. Myös monitasoisen hallinnon periaatteen tulee olla selkeästi ja sitovasti määritelty asetuksessa, jotta alueiden ääni kuuluu kaikessa EU:n päätöksenteossa.

Myöhemmin valmistettavassa kansallisessa lainsäädännössä on maakuntien liitoille määriteltävä vahva rooli kumppanuussuunnitelman laatimisessa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa.

Kaupungit ja innovaatioekosysteemit ovat kilpailukykyisen Suomen edelläkävijöitä. Koheesiopolitiikalla on jatkossakin tuettava kestävästä kaupunkikehittämisestä sekä innovaatioekosysteemejä, jotka tarvittaessa toimivat myös yli aluerajojen.

Kumppanuusrahasto ei ole kriisirahasto

Tehokkain kriisien hallinta perustuu ennakoivaan ja pitkäjänteiseen yhteiskunnan kriisinsietokyvyn vahvistamiseen. Kumppanuusrahaston varat on suunnattava rakenteellisten muutosten tukemiseen ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamiseen pitkäjänteisesti ja tulevaisuuteen katsoen. Kumppanuusrahastoa ei saa muuttaa kriisirahastoksi, jolla vastataan jälkikäteen äkillisiin kriiseihin.

Euroopan komissio ehdottaa, että kumppanuussuunnitelman rahoituksesta 25 % jäisi ohjelmoimattomiksi, myöhemmin sidottaviksi joustovaroiksi. Tämä osuus on liian suuri, ja sen määrää tulisi alentaa 25 prosentista 10 prosenttiin. Sitomattomien varojen kohdentamisesta on päätettävä paikallisella tasolla, jotta varat voidaan ohjata tehokkaasti ja vaikuttavasti pitkäjänteisten rakenteellisten muutosten toteuttamiseen.

Rahoituksen ehdollisuus ja tulosperusteisuus

Tulosperusteiset mallit ovat kannatettavia, kun ne palkitsevat vaikuttavuudesta ja kun niiden rinnalla turvataan alueiden vapaus valita kehittämisen painopisteet paikallisten tarpeiden mukaan. Komission esittämä tulosperusteisuus ja joustomekanismit voivat palkita alueita, jotka onnistuvat kehittämään elinkeinoelämää ja vahvistamaan TKI-toimintaa. Samalla on kuitenkin tunnistettava riskit:

- mittareihin keskittyminen voi ohjata toimia pois pitkäjänteisestä kehittämisestä
- alueiden erilaiset lähtökohdat voivat johtaa epäjohtomukaiseen kohteluun ja
- hallinnollinen taakka pahimmillaan lisääntyy, jos raportointivelvoitteet jatkuvat liian yksityiskohtaisina.

Tulostavoitteiden ja niitä mittaavien indikaattorien tulee olla realistisia ja hankkeiden toteuttamiseen kannustavia.

On välttämätöntä, että kun Suomi vaatii Euroopan komissiolta säädösten purkua, se noudattaa sitä myös omassa toiminnassaan. Nykyisellä ohjelmakaudella välittävien toimielinten työ on moninkertaistunut kansallisen ylisäätelyn vuoksi.

Sisäasioiden ja turvallisuuden rahoitusta alueiden elinvoimaan

Huomattavasti kasvavan sisäasioiden ja rajaturvallisuuden rahoitusta säätelee teemoja koskevat asetukset (COM(2025)540, COM(2025)541 ja COM(2025)542). Nämä asetukset rajoittavat merkittävästi rahoituksen käyttömahdollisuuksia.

Suomen tulee neuvotteluissa varmistaa, että itärajan turvallisuuteen osoitettua 1,4 miljardin euron rahoitusta voidaan hyödyntää itärajan turvallisuuden ja alueiden kehittämisen kaksoiskäyttökohteisiin. Pelkkä rajaturvallisuuden parantaminen ei yksin tuota sellaisia laaja-alaisia taloudellisia hyötyjä, joita alueellinen elinvoima tarvitsee.

Puolustusinvestoinnit osana kestävästä kasvusta

Puolustukseen investoiminen on välttämätöntä Suomen tulevaisuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Merkittävästi kasvavat puolustusmenot tulee kuitenkin kohdentaa viisaasti, jotta ne tuottavat turvallisuuden lisäksi laajempia vaikutuksia Suomen kestäväälle kasvulle ja kilpailukyvyille. Erityistä painoarvoa on annettava suomalaisille kaksikäyttöteknologioille, jotka palvelevat sekä puolustusta että siviilitarpeita. Tukea on tarjottava kaikenkokoisille yrityksille, ja panostusten on katettava koko innovaatioketju – ideasta suuren mittaluokan teolliseen tuotantoon saakka.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen

Suomen luonnonolosuhteet huomioon ottaen maatalouspolitiikan rahoituksen tulee sisältää riittävät erityisjärjestelyt, joilla turvataan kannattava ja kestävä maatalous koko Suomessa. Tämä on välttämätöntä myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Perheviljelmäpohjainen maatalous ja suorien tukien kohdentaminen aktiivisille tuottajille varmistaa tuotannon jatkuvuutta ja viljelijöiden toimeentuloa haastavissa olosuhteissa.

Kumppanuussuunnitelman avulla alueiden ja maaseudun kehittämistyö täydentävät entistä paremmin toisiaan, sillä innovaatioita ja yritystoimintaa on sekä keskuksissa että maaseudulla. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että rahoitus koordinoidaan alueellisella tasolla, maakunnissa.

Suomen on neuvotteluissaan varmistettava, että molempien politiikkalohkojen vahvuudet säilyvät:

- investoinnit innovaatioihin ja pk-yritysten kilpailukykyyn
- yhteisölähtöinen ja paikallinen kehittäminen Leader-toiminnan avulla.

Kilpailukykyrahasto täydentää alueiden kasvua

Kilpailukykyrahaston osuus EU:n rahoituskehiksessä kasvaa merkittävästi, ja sen edunsaajina ovat erityisesti kilpailukykyiset suuryritykset ja yliopistot. Suomella on

erinomaiset mahdollisuudet lisätä saantoaan, mutta kilpailukykyrahasto ei voi toimia aluekehittämisrahoituksen korvaajana. Koheesiorahoitusta saavat pk-yritysten ja TKI-kumppaneiden hankkeet eivät useinkaan täytä kilpailukykyrahaston kriteerejä. Siksi on tärkeää, että vaikka excellence-perusteisuus säilytetään, kilpailukykyrahastossa huomioidaan myös alueelliset innovaatioekosysteemit ja pk-yritykset. Esimerkkinä toimivat veturiyrityksiin perustuvat rahoitusmallit, joissa suuret ja pienet yritykset kehittävät ratkaisuja yhdessä.

Suomen asema EU:n liikennerahoituksessa turvattava

Komission esityksessä liikenneinfrastruktuuria rahoittavan CEF-ohjelman budjetti kaksinkertaistuu 80 miljardiin euroon. Jatkossa CEF-rahoitus keskittyisi nykyisestä poiketen ainoastaan rajat ylittävien hankkeiden ja sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseen. Komission mukaan TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansalliset liikennehankkeet tulisi jatkossa rahoittaa jäsenvaltion kumppanuussuunnitelmasta.

Vaarana on, että Suomi jää ilman osuuttaan EU:n liikennerahoituksesta, ellei liikennepolitiikkaa toteuteta entistä strategisemmin. Suomen on aktiivisesti edistettävä mahdollisuutta kohdentaa EU-rahoitusta myös sellaisiin merkittäviin eurooppalaisiin hankkeisiin, jotka tukevat TEN-T-liikenneverkon viimeistelyä ja/tai liittyvät TEN-T-kaupunkisolmuihin. Näin Suomi pysyy osana Euroopan yhteistä liikennejärjestelmää ja varmistaa, että sen yhteydet tukevat kasvua, turvallisuutta ja kestävästä liikkumista.

Suomi on liikenteen suhteen maantieteellisesti saari. Etäisyys muuhun Eurooppaan kasvaa entisestään, mikäli EU:n liikenneinvestoinnit kohdentuvat Keski- ja Etelä-Eurooppaan ja Suomi jää eurooppalaisen liikennejärjestelmän pussinperäksi. Suomen edun mukaista on, että satamiin johtavat kansalliset hankkeet määritellään rajat ylittäviksi, jotta ne olisivat CEF-rahoituskelpoisia. Lisäksi TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansalliset liikennehankkeet olisi pidettävä CEF-rahoituksen piirissä esimerkiksi jäsenvaltiokohtaisen poikkeaman avulla. Näin varmistetaan Suomen yhteydet Euroopan liikenneverkkoon sekä turvataan saavutettavuus, huoltovarmuus ja kilpailukyky pitkällä aikavälillä.

Bryssel 16.7.2025
COM(2025) 570 final/2

Corrigendum

This document corrects COM(2025) 570 final of 16.7.2025

Concerns all the linguistic versions

It includes a number of technical corrections to tables and graphics

The text shall read as follows:

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPPA-
NEUVOSTOLLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA
SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE**

**Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys
2028–2034**

{SWD(2025) 570 final} - {SWD(2025) 571 final}

1. JOHDANTO

Monivuotinen rahoituskehys vuosiksi 2028–2034 on paljon muutakin kuin pelkkä rahoitussuunnitelma. Se on strateginen julkilausuma, joka kertoo unionin yhteisestä poliittisesta kunnianhimosta saavuttaa ensisijaiset tavoitteensa ja toimia maailmannäyttämöllä vahvana ja yhtenäisenä seuraavien kymmenen vuoden aikana. EU:n talousarvio on unionin moottori, joka on yhä uudestaan osoittanut muutosvaikutuksensa investointien ja kasvun edistäjänä ja eurooppalaisen solidaarisuuden ilmentymänä. Pelkästään viimeisten viiden vuoden aikana EU:n talousarvio on auttanut pandemian yhteydessä pelastamaan ihmishenkiä ja turvannut toimeentuloa, antanut unionille mahdollisuuden selviytyä energia- ja toimitusketjukriiseistä ja ollut perustana sille horjumattomalle tuelle, jota unioni on antanut Ukrainalle.

On aika rakentaa riippumattomampi Eurooppa, koska unioni ei voi luottaa pelkästään muihin varmistaakseen pitkän aikavälin turvallisuutensa ja vaurautensa. Venäjän hyökkäyssota unionin rajoilla, laajempi geopoliittinen epävakaus ja maailmanlaajuisen kauppasuhteiden häiriintyminen ovat herättäneet Euroopan dramaattisesti. Ne ovat pakottaneet meidät arvioimaan uudelleen strategisia painopisteitämme ja toteuttamaan kiireellisinä toimia, joilla vähennetään riippuvuuttamme ja lievennetään haavoittuvuuttamme niiden moninaisten uhkien edessä, joita turvallisuuteemme ja elämäntapaamme kohdistuu. Tämän vuoksi on ollut välttämätöntä keskittyä jälleen kilpailukykyyn, turvallisuuteen, puolustukseen, muuttoliikkeeseen, ruokaturvaan ja strategiseen riippumattomuuteen sekä valmistautua unionin tulevaan laajentumiseen. Olemme entistä vahvemmin sitoutuneet Eurooppaa yhdistäviin periaatteisiin ja arvoihin, jotka tekevät unionista vakauden ja edistyksen tyssijan tässä levottomassa maailmassa.

Yhteisen tulevaisuutemme ottaminen omiin käsiin edellyttää, että unionin talousarvio on kokonsa ja rakenteensa puolesta kunnianhimoinen voidakseen luoda mahdollisuuksia tämän päivän ja tulevaisuuden eurooppalaisukupolville ja auttaa avun tarpeessa olevia, voidakseen puolustaa unionin strategisia intressejä ja arvoja, voidakseen hyödyntää sisämarkkinoiden potentiaalia ja saada käyttöön uusia teknologioita kasvun ja innovoinnin edistämiseksi, voidakseen saavuttaa ilmastotavoitteet ja tukea yrityksiä, erityisesti pieniä yrityksiä, ja kansalaisia siirtymisessä päästöttömään talouteen, voidakseen suojella ympäristöä ja luonnonvaroja, edistää kiertotaloutta ja vahvistaa Euroopan kilpailukykyä ja resilienssiä, vesiresilienssi mukaan lukien, voidakseen taata yhteisen turvallisuutemme, palauttaa Euroopan kilpailuedun, vahvistaa taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta ja hallita väestökehityksen seurauksia, voidakseen vahvistaa EU:n ulkorajoja, hallita muuttoliikettä ja varmistaa Schengen-alueen toimivuuden, voidakseen hyödyntää historiallista laajentumismahdollisuutta, jolla unionia entisestään vahvistetaan ja voidakseen luoda strategisia maailmanlaajuisia kumppanuuksia, jotka tekevät unionista maailmannäyttämöllä vahvan ja luotettavan toimijan, joka sitoutuu vahvasti sääntöpohjaisen kansainvälisen kaupan periaatteisiin.

Euroopan on nyt tehtävä asioita toisin, eikä EU:n talousarvio ole poikkeus. Unioniin kohdistuu geopoliittisen ja taloudellisen epävarmuuden lisääntyessä valtavia odotuksia löytää vastauksia sukupolvemme haasteisiin. Vaatimukset ovat suurempia kuin koskaan, ja EU:n talousarvion on oltava kooltaan oikeassa suhteessa unionin kasvaviin velvoitteisiin. Resurssit ovat kuitenkin rajalliset. Kansallisiin talousarvioihin kohdistuu paineita, eikä niillä voida yksin vastata valtioiden rajat ylittäviin haasteisiin. NextGenerationEU-välinettä tukeva yhteinen laina on lähivuosina maksettava takaisin. Tämä tarkoittaa, että jokaisesta eurosta

EU:n talousarviossa on saatava mahdollisimman suuri hyöty, jotta voidaan panostaa osa-alueisiin, joilla EU:n lisäarvo on suurin, ja houkutella yksityisiä ja julkisia investointeja.

Unioni tarvitsee kunnianhimoisemman talousarvion, joka on yksinkertaisempi, joustavampi ja strategisempi. Ennen kaikkea EU:n talousarviolla on saatava aikaan tuloksia. Tämä on ensisijainen viesti, joka on noussut esiin komission järjestämissä laajoissa julkisissa kuulemisissa tulevasta monivuotisesta rahoituskehiksestä¹, asiaa käsitelleen eurooppalaisen kansalaispaneelin suosituksissa² ja lukemattomissa keskusteluissa Euroopan tasolla sekä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Nyt on aika vastata saatuun palautteeseen käytännössä ja antaa unionille moderni talousarvio, joka toimii maailman muuttuessa nopeasti.

Kokemus on osoittanut, että joustavuus on ratkaisevan tärkeää. Monivuotinen rahoituskehys tarjoaa vakautta ja ennustettavuutta, jotka tekevät EU:n talousarviosta todella vahvan pitkän aikavälin investointien veturin. Epävarmassa ja epävakaassa maailmassa EU:n talousarvion on kuitenkin oltava myös rakenteeltaan sellainen, että se voi paljon paremmin sopeutua odottamattomiin tilanteisiin. Liian usein talousarviolla on reagoitu kriiseihin ja muuttuviin tarpeisiin tilannekohtaisesti ja improvisoiden. Tämä ei ole pitkän aikavälin politiikan kannalta terve perusta. Siksi komissio ehdottaakin ketterämpää talousarviota, jolla voidaan paremmin varautua sekä tiedettyyn että tuntemattomaan. Euroopan parlamentin ja neuvoston rooli talousarvion ohjaamisessa varmistaa korkean tason poliittisen valvonnan, läpinäkyvyyden ja demokraattisen vastuuvollisuuden kaikkina aikoina.

Komissio on sitoutunut ennennäkemättömiin panostuksiin EU:n yksinkertaistamiseksi, ja tämän täytyy koskea myös EU:n talousarviota. Julkisissa kuulemisissa on saatu vahvistus sille, että EU:n rahoitusohjelmat ovat kehittyneet liian hajanaisiksi, ja niissä on päällekkäisyyksiä, aukkoja ja toisistaan poikkeavia sääntöjä. Tämä aiheuttaa hämmennystä ja vähentää ohjelmien saavutettavuutta, joustavuutta ja vaikutusta. Komissio ehdottaa, että EU:n rahoitusohjelmia virtaviivaistetaan ja yhdenmukaistetaan niin, että rahoitusmahdollisuuksien kartoittaminen huomattavasti helpottuu, saadaan aikaan synergiaa ja luodaan sujuva, läpinäkyvä ja johdonmukainen talousarvio, joka palvelee kaikkia eurooppalaisia.

EU:n seuraava pitkän aikavälin talousarvio tarjoaa tilaisuuden vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin. Komission ehdotukset on suunniteltu varmistamaan, että EU:n poliittiset painopisteet ohjaavat investointeja ja että tulokset ovat parempia kuin jäsenvaltioiden toimiessa yksin. Ehdotukset on ankkuroitu oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen, ja niissä näkyy vahva sitoutuminen sen varmistamiseen, että EU:n varat käytetään asianmukaisesti ja moitteettoman varainhoidon tiukimpia vaatimuksia noudattaen.

Komissio ehdottaa vuodet 2028–2034 kattavalle kaudelle 1,98 biljoonan euron talousarviota, joka on 1,26 prosenttia suhteessa EU:n bruttokansantuloon. Unioni voi saavuttaa tavoitteensa vain, jos sillä on tavoitteisiin sovitettu talousarvio. Tämän talousarvion avulla unioni voi hyödyntää NextGenerationEU-välineen avulla aikaan saatua liikevoimaa ja hoitaa ne tehtävät ja vastuut, jotka unionille on uskottu.

---

¹ [EU:n seuraava pitkän aikavälin talousarvio – EU:n varat, joita toteutetaan yhteistyössä jäsenmaiden ja alueiden kanssa.](#)

² [Eurooppalainen kansalaispaneeli EU:n uudesta talousarviosta.](#)

EU:n talousarvion rahoituksen nykyaikaistaminen on olennainen osa tätä pakettia, ja se mahdollistaa jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien vakauden talousarvion kasvusta huolimatta. EU:n painopisteisiin keskittyvän kunnianhimoisen talousarvion olisi perustuttava modernimpaan ja eurooppalaisempaan tulojärjestelmään. Tätä varten komissio ehdottaa parannettua uusien omien varojen pakettia, jossa vuonna 2023 esitettyä ehdotusta uusista omista varoista mukautetaan ja esitetään uusia mahdollisia tulolähteitä. Näin saadut tulot mahdollistavat EU:n tavoitteita vastaavan talousarvion samalla kun unioni täyttää velvoitteensa maksaa takaisin NextGenerationEU-välineen lainanotto.

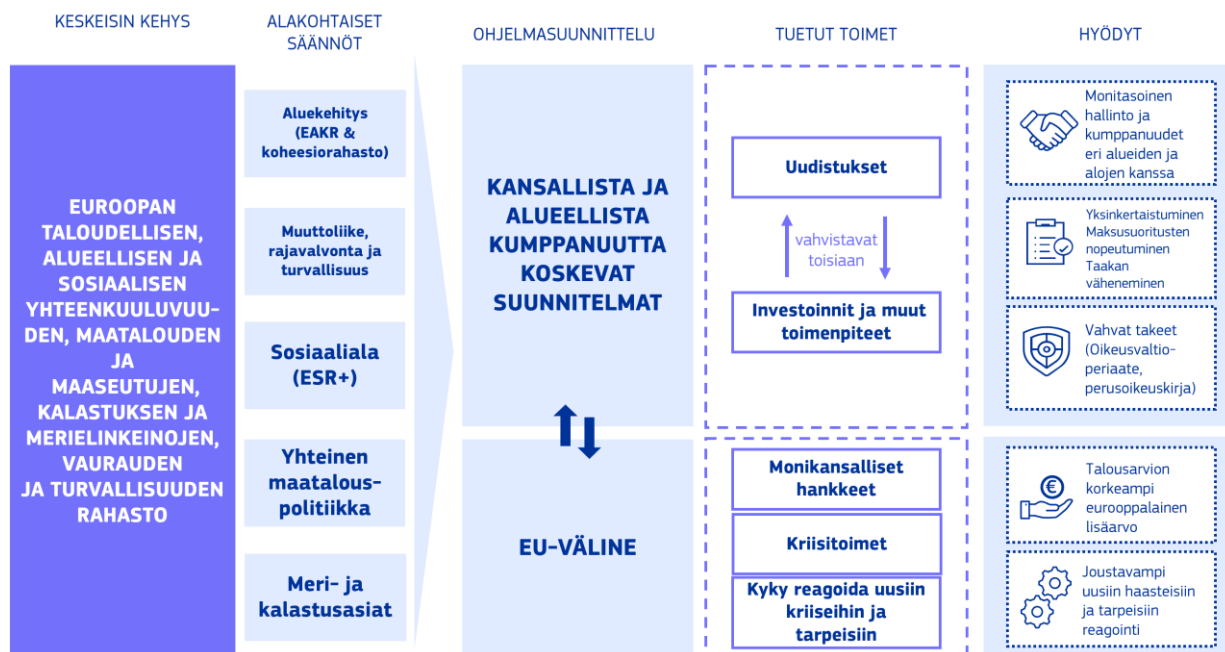
Vuosien 2028–2034 monivuotinen rahoituskehys tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden uudistaa unionin pitkän aikavälin talousarviota niin, että se toimii alati muuttuvassa maailmassa. EU:n talousarvio ja yhteiset politiikat, joita sillä tuetaan, ovat osa unionin rakennetta. Peruseriaatteet ja tavoitteet, jotka ovat alusta asti muovanneet EU:n talousarviota, eivät muutu. Unionin kohtaamat haasteet ovat kuitenkin sellaisia, että paikalleen jääminen ei ole vaihtoehto. Kun EU:n talousarviosta ja sen ohjelmista tehdään yksinkertaisempia, joustavampia ja strategisesti tämän päivän – ja huomisen – painopisteisiin suuntautuvia, unioni saa tarvitsemansa modernin talousarvion, jolla voidaan suojella Euroopan kansalaisia, auttaa eurooppalaisia yrityksiä menestymään ja vahvistaa Euroopan sosiaalista mallia sekä kannustaa kansalaisia, tutkijoita ja yrityksiä EU:sta ja sen ulkopuolelta valitsemaan Euroopan.

Lyhyesti sanottuna EU:n talousarviolla rakennetaan itsenäinen Eurooppa, joka kykenee muokkaamaan omaa kohtaloaan.

2. EU:N TALOUSARVIOLLA TOTEUTETAAN EU:N PAINOPISTEET

EU:n uusi talousarvio on **politiikkaan perustuva talousarvio**. EU:n seuraavan sukupolven rahoitusohjelmien on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus, jolla eurooppalainen yhteistyö nostetaan uudelle tasolle sellaisilla painopistealueilla kuin kilpailukyky, turvallisuus, vähähiilistäminen, kestävä kehitys ja taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus. EU:n uudistetun talousarvion ohjelmat on laadittu täydentämään toisiaan. Tämä mahdollistaa resurssien yhdistämisen EU:n painopisteiden tukemiseksi sekä unionissa että muualla maailmassa.

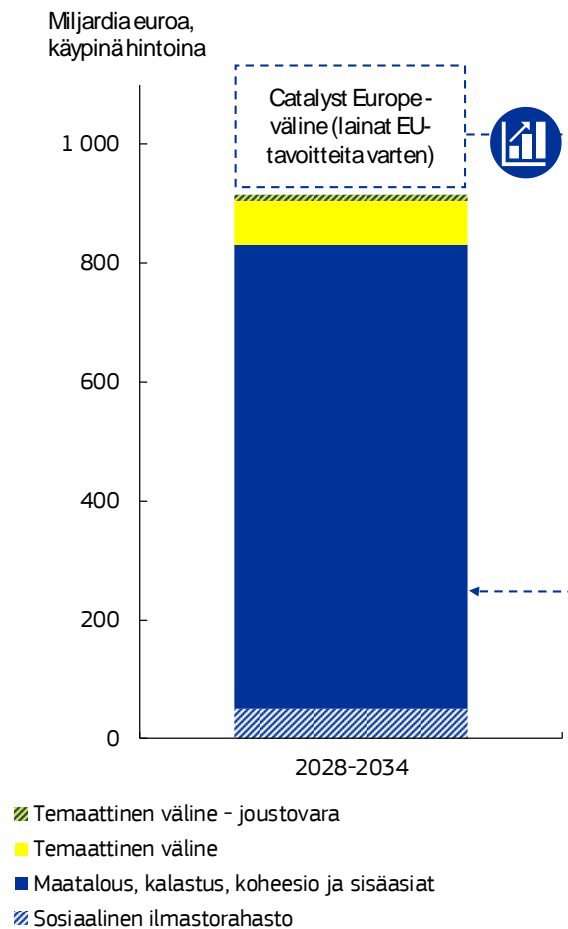
I. Vaurauden, kestävän kehityksen ja turvallisuuden edistäminen – räätälöityjä investointeja ja uudistuksia kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien avulla

Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevissa suunnitelmissa yhdistetään jäsenvaltioiden ja alueiden hallinnoimat EU:n varat johdonmukaiseen, räätälöityyn suunnitteluprosessiin, jossa unionin yhteiset painopisteet otetaan kaikilta osin huomioon. Niiden avulla jokaiselle eurolle saadaan maksimaalinen vaikutus, lisätään joustavuutta mukautua alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin ja tehdään säännöistä jäsenvaltioiden ja alueiden kannalta yksinkertaisemmat.

Investointeja ja uudistuksia tukevien uusien kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien perustana ovat Euroopan yhteisistä politiikoista saadut merkittävät tulokset – ja ne tekevät näistä politiikoista vahvempia ja vaikuttavampia. Kumppanuuksilla lisätään synergiaa nykyisten EU:n painopisteitä tukevien politiikkojen välillä, mikä vahvistaa taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Niiden avulla edistetään myös EU:n toimia sisämarkkinoiden esteiden poistamiseksi. Suunnitelmilla on 865 miljardin euron määrärahat (mukaan lukien 50 miljardia euroa sosiaalisesta ilmastorahastosta), ja niillä varmistetaan, että EU:n yhteisiä politiikkoja tuetaan edelleen, uudistettua toimintamallia soveltaen.

Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien määrärahat 2028–2034

Kumppanuutta koskevat suunnitelmat kytetään EU:n painopisteisiin, mutta ne räätälöidään jäsenvaltioiden ja alueiden tarpeisiin. Suunnitelmilla vastataan tärkeimpiin painopisteisiin ja haasteisiin, joita on määritetty esimerkiksi talouspolitiikan EU-ohjausjakson yhteydessä. Kansalliset ja alueelliset viranomaiset laativat yhdessä suunnitelmat, joihin niillä on yhdessä omistajuus. Uudessa järjestelmässä otetaan huomioon jäsenvaltioiden moninaisuus ja annetaan niille joustovaraa laatia suunnitelmiin kansallisia, alakohtaisia ja tarvittaessa alueellisia lukuja nykyisten sääntöjen mukaisesti kunkin jäsenvaltion perustuslaillisista rakenteista ja perinteistä riippuen. Suunnitelmien ansiosta kaikilla EU:n politiikan aloilla on mahdollista kohdentaa tukea kiireellisiin tarpeisiin, kuten haasteisiin itäisillä raja-alueilla, joihin Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan vaikuttaa eniten. Yleisesti ottaen kumppanuudet ovat vähemmän ohjailevia sen suhteen, *miten* yhteiset tavoitteet on saavutettava, mutta velvoittavampia sen suhteen, *mitä* on saavutettava. Näin varmistetaan toissijaisuusperiaatteen noudattaminen.

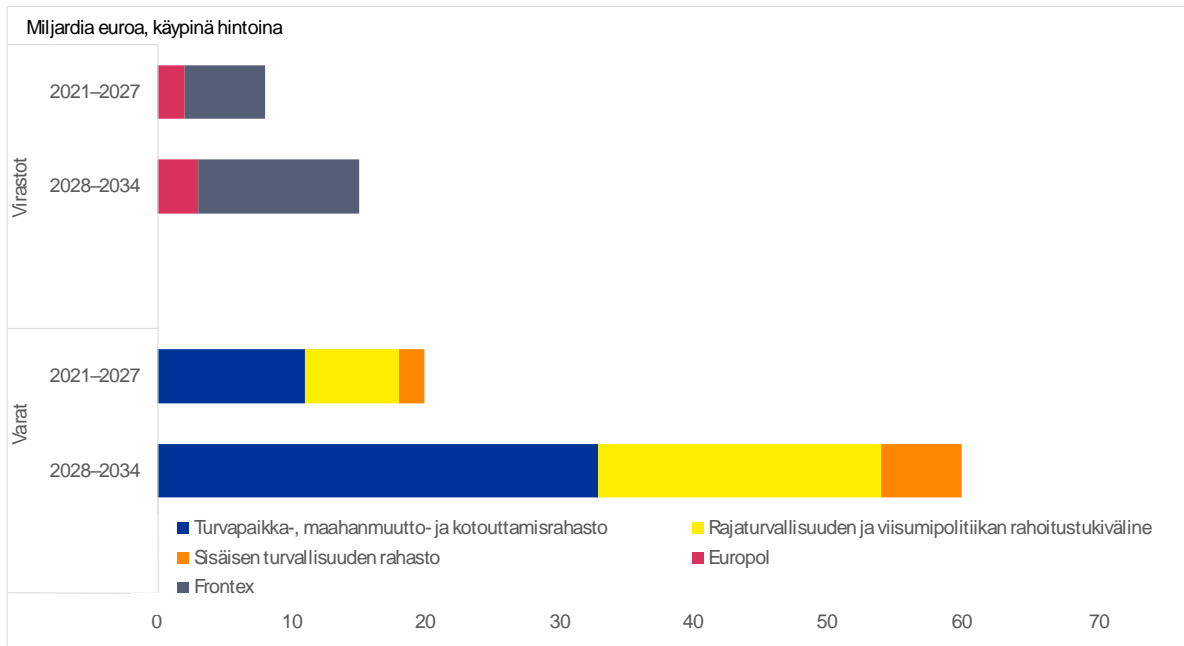
Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevissa suunnitelmissa kootaan yhteen 14 olemassa olevaa rahastoa ja varmistetaan niiden välinen johdonmukaisuus ja yhteinen ohjelmasuunnittelu rahastojen erityispiirteitä kunnioittaen. Näin saadaan virtaviivaistettua monimutkaisia ohjelmasuunnitteluprosesseja, lyhennettyä pitkäjänteisiä validointimenettelyjä ja luotua uusia mahdollisuuksia synergiaan.

- **Maatalous ja maaseutualueet ovat edelleen painopiste, sillä ne vahvistavat EU:n strategista riippumattomuutta, ruokaturvaa ja kestävästä kehitystä.** Kumppanuudet tarjoavat mahdollisuuden edetä yhteisessä maatalouspolitiikassa kohti yksinkertaisempaa, kohdennetumpaa ja vaikuttavampaa politiikkakehystä ja löytää oikea tasapaino kannustimien, investointien ja sääntöjen välillä. EU:n talousarviosta myönnettävä maanviljelijöiden tulotuki pysyy jatkossakin ennustettavana ja vakaana, ja mahdollisuudet investointeihin ja yhteisiin toimiin maaseutualueilla lisääntyvät. Jäsenvaltiot voivat saada synergiaetuja, joiden avulla ne voivat vastata paremmin viljelijöiden ja maaseutuyhteisöjen kohtaamiin haasteisiin, luoda mahdollisuuksia nuorille viljelijöille ja edistää sukupolvenvaihdoksia ja varmistaa näin ruokaturva pitkällä aikavälillä. EU parantaa EU:ssa tuotettujen maataloustuotteiden menekinedistämistä luodakseen uusia markkinamahdollisuuksia. Maatalousmarkkinoiden epävarmuuden lisääntyessä EU suojelee viljelijöitä ja vakauttaa markkinoita markkinahäiriöiden aikana Unity Safety Net -turvaverkon avulla.
- **Koheesiopolitiikkaa vahvistetaan ja nykyaikaistetaan pitäen alueet sen keskiössä, ja kumppanuuden, monitasoisen hallintotavan ja paikallaloitosten toimien peruseriaatteita noudatetaan jatkossakin.** Koheesiopolitiikkaa harjoitetaan synergiassa muiden politiikan alojen kanssa, ja sen vaikutus lisääntyy kohdennettujen investointien ja uudistusten ansiosta samalla kun sen avulla edistetään yhtenäisempää Eurooppaa, jossa varmistetaan, että kaikilla eurooppalaisilla on asuinpaikastaan riippumatta taloudellisia mahdollisuuksia ja mahdollisuuksia parantaa elämänlaatuaan. Se auttaa vähemmän kehittyneitä alueita kuromaan kiinni takamatkaansa ja oikeudenmukaisen siirtymän alueita varmistamaan, että kaikki pysyvät mukana. Koheesiopolitiikassa kiinnitetään erityishuomiota syrjäisimpiin alueisiin tunnustaen niille tyypilliset haasteet ja mahdollisuudet.
- **Eurooppa on vahva vain, jos sen kansalaisilla on riittävästi vaikutusmahdollisuuksia, ja siksi ihmisten ja Euroopan sosiaalisen mallin tukemisen on oltava suunnitelmien keskiössä. Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskeviin suunnitelmiin sovelletaan 14 prosentin sosiaalista tavoitetta, jolla ohjataan merkittäviä investointeja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon ja tuetaan laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta ja asuntotarjontaa kaikissa jäsenvaltioissa, kaikilla alueilla ja kaikilla toimialoilla.**
- **Kumppanuuksilla varmistetaan, että EU:n tuki, jolla vastataan muuttoliikettä, rajaturvallisuutta ja yleistä turvallisuutta koskeviin haasteisiin, on räätälöity kunkin jäsenvaltion ja sen alueiden tarpeisiin.** Uudistusten ja investointien kytkeminen toisiinsa antaa jäsenvaltioille vahvemmat kannustimet panna täytäntöön muuttoliike- ja turvapaikkasopimus ja toteuttaa EU:n sisäisen turvallisuuden strategiaa. EU-välineellä (EU Facility) varmistetaan, että EU voi reagoida yhdessä joustavasti kiireellisiin tarpeisiin ja uusiin haasteisiin.
- **Kalastus on edelleen rannikkoyhteisöjen ja -talouksien elinehto.** Kumppanuuksilla EU:n kalastus- ja meripolitiikka, koheesiopolitiikka ja yhteinen maatalouspolitiikka kytketään tiiviimmin yhteen, jotta tukea kalastajille voidaan vahvistaa ja samalla edistää talouden toimeliaisuutta, kuten vesiviljelyä, matkailua ja merenkulkua, luoda työpaikkoja ja parantaa toimeentuloa rannikkoalueilla.

Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevat suunnitelmat yhdessä muiden EU:n ohjelmien kanssa auttavat unionia etenemään kohti Euroopan irtautumista hiilestä

vuoteen 2050 mennessä. Suunnitelmalla tuetut investoinnit ja uudistukset vauhdittavat innovointia, parantavat kykyä sietää ilmastonmuutoksen vaikutuksia, kehittävät verkkoyhteyksiä ja auttavat Eurooppaa lisäämään energiaomavaraisuuttaan. Ne auttavat yrityksiä ja kansalaisia kaikkialla unionissa vastaamaan niihin haasteisiin ja hyödyntämään niitä mahdollisuuksia, joita puhtaaseen talouteen siirtyminen merkitsee, ja varmistamaan, että kaikki pysyvät mukana.

Muuttoliikkeen hallinnan ja rajaturvallisuuden rahoitus vuosien 2028–2034 talousarviossa

Tulosperusteisella toteutuksella ja toisiaan vahvistavien investointien ja uudistusten yhdistelmällä saadaan aikaan suurempi vaikutus ja enemmän vastinetta rahalle. Maksujen suorittamisen ehtona on, että sovittuihin painopisteisiin liittyvien investointien ja uudistusten välitavoitteet ja tavoitteet saavutetaan. Tämän odotetaan nopeuttavan ja tehostavan rahoituksen toteutumista ja tulosten aikaansaamista. Katse suunnataan sinne minne pitääkin: EU:n varoilla saataviin tuloksiin. Luotettavilla tarkastus- ja valvontajärjestelyillä varmistetaan, että kumppanuutta koskevat suunnitelmat toteutetaan moitteettoman varainhoidon tiukimpia vaatimuksia noudattaen.

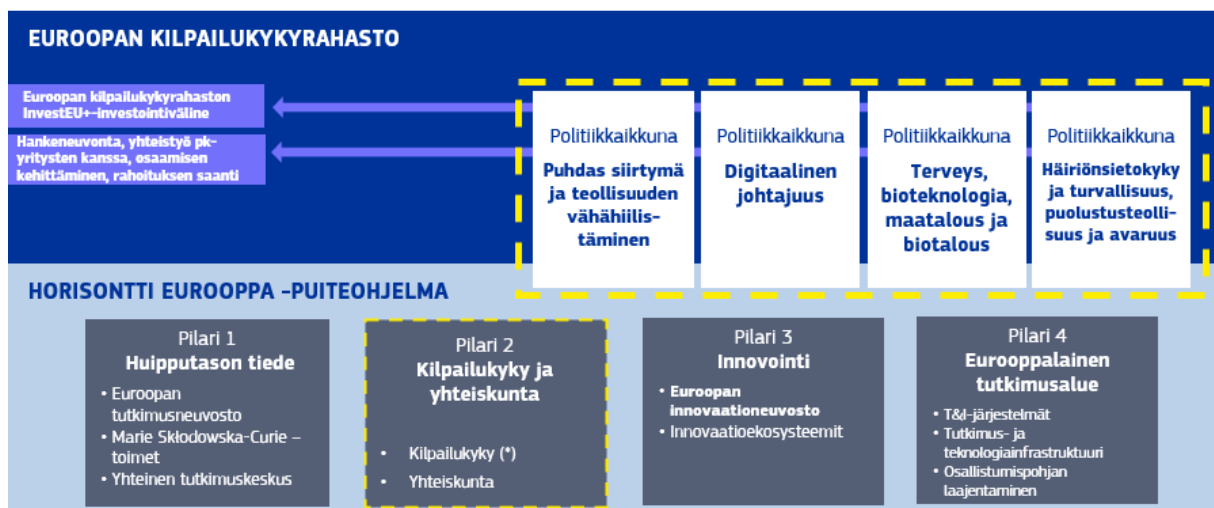
Oikeusvaltioperiaatteista ja perusoikeuskirjasta ei tingitä. Oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvästä ehdollisuusjärjestelmästä annettua asetusta³ sovelletaan edelleen koko EU:n talousarvioon (ks. kohta 5). Oikeusvaltiokertomuksessa esitetyt suositukset ja rahoitustuki kytetään kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevilla suunnitelmilla vahvemmin yhteen. Jos jäsenvaltio menettää varoja oikeusvaltioperiaatteen tai perusoikeuskirjan jatkuvien rikkomisten vuoksi, varat ovat käytettävissä suoraan tai välillisesti hallinnoitavissa ohjelmissa, erityisesti niissä, joilla tuetaan Euroopan demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa, unionin arvoja tai korruption torjuntaa.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU, Euratom) 2020/2092, annettu 16 päivänä joulukuuta 2020, yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi.

EU-välineestä tuetaan toteuttamista kansallisella ja alueellisella tasolla. Välineestä tuetaan toimia, jotka voidaan toteuttaa tehokkaammin unionin tasolla ja joilla täydennetään jäsenvaltioiden ja alueiden toteuttamia hankkeita. Tähän kuuluvat unionin yksinomaisen toimivallan käyttö esimerkiksi seuraavissa: meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen yhteisen kalastuspolitiikan puitteissa, valtameripolitiikan tukeminen, sosiaalisten toimien ja sosiaaliseen infrastruktuuriin ja yhteisötalouteen tehtävien investointien edistäminen EU:n tasolla, myös takausvälinein, sekä alueiden välisen tai kuntien välisen yhteistyön edistäminen. Välineen avulla voidaan reagoida luonnon ja ihmisen aiheuttamiin katastrofeihin ja luoda synergioita muiden kumppanuuteen kuuluvien politiikan alojen, kuten maatalouden, kanssa. Kohdentamaton joustovara lisää mahdollisuuksia reagoida odottamattomiin tapahtumiin ja katastrofeihin jäsenvaltioissa, jos muut kansallisten ja alueellisten määrärahojen joustomahdollisuudet eivät ole riittäviä.

EU aikoo myös edelleen tukea vahvasti **Kyproksen turkkilaisyhteisöä** siihen tarkoitettun välineen kautta.

II. Euroopan kilpailukykyyn tukeminen: Euroopan kilpailukykyrahasto ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

(*) Tutkimus- ja innovointiyhteistyö on johdonmukaista kilpailukykyrahaston toimien kanssa

Uusi Euroopan kilpailukykyrahasto, joka toimii synergiassa Horisontti Eurooppa -puiteohjelman kanssa, tarjoaa eurooppalaisille innovoijille saumatonta tukea niin tutkimusvaiheessa kuin innovaatioiden käyttöönottoaiheessa, eli ideoista startup-vaiheen kautta kasvuun. Se tukee kilpailukykykompassin täytäntöönpanoa ja auttaa unionia rakentamaan kilpailuetua strategisilla aloilla muun muassa edesauttamalla useita maita kattavia ja rajat ylittäviä hankkeita, joilla on suuri lisäarvo EU-tasolla. Näin se edistää vaurautta ja laadukkaiden työpaikkojen syntyä.

EU:n kilpailukykyyn tukemista on merkittävästi lisättävä EU:n seuraavassa pitkän aikavälin talousarviossa. Eurooppa on innovoinnin, tieteellisen edistymisen ja yrittäjyyden kehto, ja sen teollinen perusta on maailmanluokkaa. Euroopan kilpailukykyä ja taloudellista turvallisuutta haittaavat kuitenkin sisämarkkinoiden esteet, pääomamarkkinoiden hajanaisuus, riittämätön digitalisaatio, epäreilu kansainvälinen kilpailu, kallis energia, osaamisvaje ja

työvoimapula, vaikeudet muuntaa tutkimustuloksia kaupallisesti hyödynnettäviksi tuotteiksi sekä hankkeiden ja rahoituksen kohtaamattomuus.

Euroopan on oltava paljon parempi edellytysten luomisessa parhaiden eurooppalaisten hankkeiden ja yritysten menestymiselle ja skaalautumiselle, kuten Draghin⁴ ja Lettan⁵ raporteissa ja kilpailukykykompassissa⁶ tuodaan esiin. Puhtaan teollisen kehityksen ohjelman mukaan on olennaisen tärkeää yhdistää vähähiilistäminen ja talouskasvu kohtuullistamalla energian hintoja, tukemalla EU:ssa valmistettuja puhtaita tuotteita (teollisuuden vähähiilistämistä vauhdittavan säädöksen avulla), luomalla laadukkaita työpaikkoja ja vahvistamalla rahoitusta, myös teollisuuden vähähiilistämiskannan avulla. Keskeisenä tavoitteena on myös oltava Euroopan taloudellisen turvallisuuden vahvistaminen ja sen varmistaminen, että keskeiset toimialat pysyvät selviytymiskykyisinä ja kilpailukykyisinä geopolitiittisten ja teknologisten muutosten edessä. EU:n on myös asetettava etusijalle investoinnit tulevaisuuden kannalta keskeiseen murrosteknologiaan, kuten avaruusteknologiaan, tekoälyyn ja kvanttiteknoologiaan. Säilyttääkseen kilpailukykyinsä, riippumattomuutensa ja turvallisuutensa, EU:n on rakennettava tietoturvallista maailmanluokan digitaalista infrastruktuuria, kuten suuren kapasiteetin verkkoja ja tekoälyn gigatehtaita.

Euroopan kilpailukykyrahasto, jonka kokonaismäärärahat ovat 409 miljardia euroa Horisontti Eurooppa mukaan luettuna, lisää ennennäkemättömällä tavalla EU:n talousarviotukea tutkimukseen, innovointiin, kehittämiseen ja käyttöönnottoon.⁷

Uusi Euroopan kilpailukykyrahasto kokooa EU:n tasolla investointikapasiteettia yhteen, jotta strategisten teknologioiden skaalaamista, valmistusta ja käyttöönottoa voidaan Euroopassa nopeuttaa. Siitä tulee keskeinen keino vahvistaa eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä ja EU:n teollista perustaa muun muassa sitä kautta, että tuetaan Euroopassa valmistettuja teknologioita, tuotteita ja palveluja. Kun nykyinen päällekkäisten ohjelmien tilkkutäkki korvataan yhden ja ainoan sääntökirjan mukaan toimivalla rahastolla, EU-rahoitus yksinkertaistuu ja nopeutuu merkittävästi, myös pienten yritysten kannalta. EU saa mahdollisuuden investoida sinne, missä sillä on merkitystä – ja niin, että investoinneilla on vaikutusta. Menettelyjä, joita rahoituskohteiden valitsemisessa ja arvioimisessa sekä rahoituksen myöntämisessä noudatetaan, yksinkertaistetaan ja nopeutetaan rahastossa, ja EU:n rahoituksen saajien raportointivaatimuksia yksinkertaistetaan, joten hankkeiden toteuttajat saavat rahoituksen nopeammin.

Kuten Draghin raportissa suositeltiin, Euroopan kilpailukykyrahasto keskittyy EU:n julkishyödykkeisiin. Rahastosta tuetaan EU:n kilpailukykyyn kannalta kriittisiä asioita: puhdasta siirtymää ja vähähiilistämistä, digitaalista johtajuutta, resilienssiä ja turvallisuutta, puolustusteollisuutta ja avaruustoimintaa sekä terveysalaa bioteknologiaa, maataloutta ja biotaloutta. Rahastosta tarjotaan myös neuvontapalveluja hankkeiden toteuttajille.

Euroopan tason julkisilla investoinneilla on keskeinen rooli yksityisten investointien liikkeellepanevana voimana. Euroopan kilpailukykyrahastosta on tarjolla kattava

⁴ Draghi, M. (2024) ”[A competitiveness strategy for Europe](#)”.

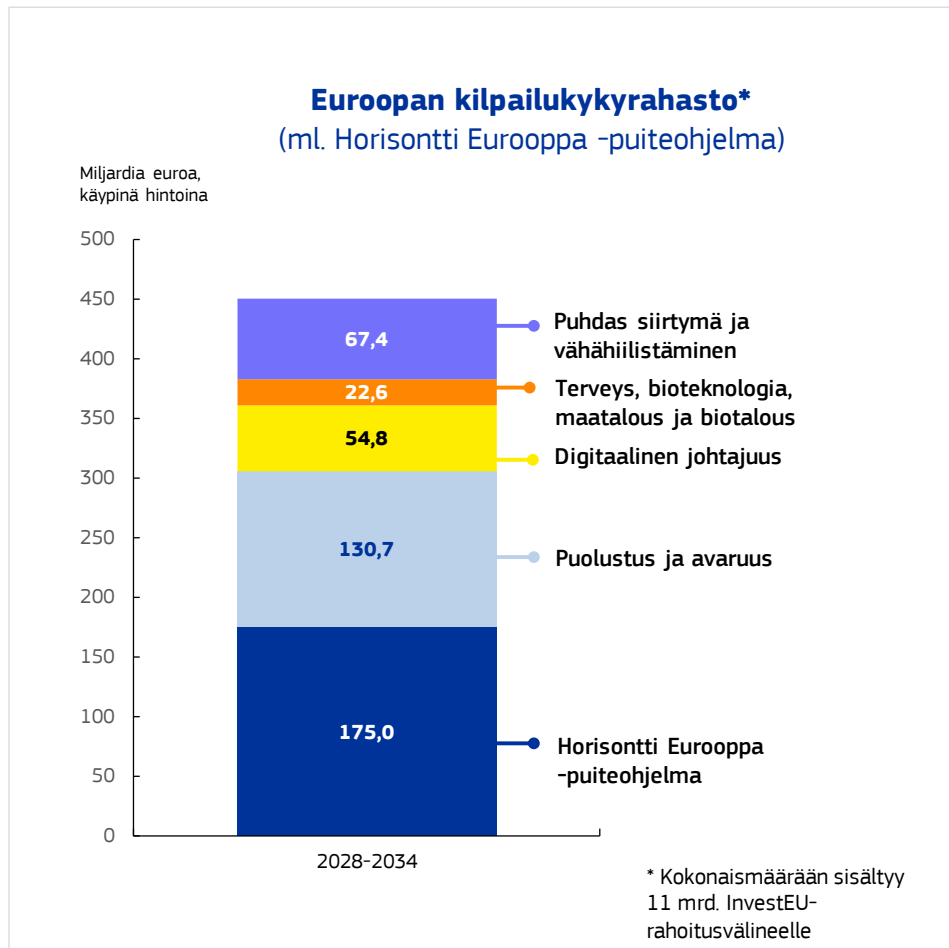
⁵ Letta, E. (2024) ”[More than a market](#)”.

⁶ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, *EU:n kilpailukykykompassi*, COM(2025) 30 final.

⁷ Kun tähän lisätään innovaatorahaston kautta myönnettävä tuki, Euroopan kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelman rahoitus kasvaa yhteensä 450,8 miljardiin euroon.

rahoitusvälineistö yksityisten investointien houkuttelemiseksi. Näin kukin rahoitettavaksi valittu hanke voi saada tukea tarkoituksenmukaisimmassa muodossa: avustuksina, lainoina, hankintoina tai rahoitusvälineillä, joihin kuuluvat myös pääomasijoitukset. Ratkaisevan tärkeää on se, että **InvestEU** saa todistetusti liikkeelle julkisia ja yksityisiä investointeja EU:n painopistealoille tiiviissä yhteistyössä toteutuskumppaneidensa – Euroopan investointipankin ja muiden kansallisten kehityspankkien – kanssa. Rahastosta tuetaan myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia, Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet mukaan lukien.

Maailmanlaajuisesti tunnetun Horisontti Eurooppa -tutkimus- ja innovointiohjelman avulla panostetaan jatkossakin urauurtavaan perustutkimukseen ja tutkimusyhteistyöhön sekä murrokselliseen innovointiin strategisilla aloilla. Se toimii itsenäisenä ohjelmana, joka kytkeytyy tiiviisti Euroopan kilpailukykyrahastoon tutkimusyhteistyötä koskevien yhdenmukaistettujen työohjelmien ja yhteisen säännösten kautta. Uusi Horisontti Eurooppa -puiteohjelma on yksinkertaisempi ja vahvempi, mikä tarkoittaa, että selkeämpien sääntöjen ja hakijoiden ja sidosryhmien kannalta läpinäkyvämpien menettelyjen ansiosta EU:n varoja voidaan käyttää nopeammin ja strategisemmin. Ohjelman avulla tuetaan monialaista perustutkimusta tukeutuen vakiintuneeseen huipputasoon perustuvaan toimintamalliin ja valmistellaan tulevia kasvun ja teknologisen johtoaseman ajureita. Horisontti Eurooppa -puiteohjelma muodostuu neljästä pilarista, jotka ovat huipputason tiede, kilpailukyky ja yhteiskunta, innovointi sekä eurooppalainen tutkimusalue. Laajennettu Euroopan tutkimusneuvosto edistää perustutkimusta, ja Euroopan innovaationeuvoston tukea startup-yrityksille vahvistetaan. Euratomin tutkimus- ja

koulutusohjelmasta rahoitetaan ydinalan tutkimusta ja koulutusta ja osallistumista ITER-fuusiohankkeeseen.

III. Eurooppalaisen puolustusunionin rakentaminen

EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio nostaa Euroopan puolustusunionin seuraavalle tasolle, mikä on kiireellinen prioriteetti uhkien ja epävarmuuden lisääntyessä. Euroopan kilpailukykyrahastosta, kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevista suunnitelmista, Verkkojen Eurooppa -välineestä ja ulkoisista lähteistä saatava rahoitus tuo yhdessä ennennäkemätöntä eurooppalaista lisäarvoa kansallisten puolustusmenojen oheen.

EU:n tulevan talousarvion on annettava uutta pontta todellisen Euroopan puolustusunionin perustamiselle. Kun Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan toi sodan takaisin Euroopan maaperälle, unionin kykyä rahoittaa puolustusvalmiuksia vahvistettiin nykyisessä EU:n pitkän aikavälin talousarviossa. Tähän sisältyi uusi säädös ampumatarvikkeiden tuotannon tukemisesta ja uusi väline yhteisiä puolustushankintoja varten sekä Euroopan rauhanrahaston vahvistaminen.

Valkoisessa kirjassa Euroopan puolustusvalmiudesta vuoteen 2030 mennessä kuvataan, mitä unioni voi tehdä tukeakseen ja koordinoidakseen jäsenvaltioiden pyrkimyksiä vahvistaa puolustusteollista perustaa ja EU:n yleistä puolustusvalmiutta. Tässä yhteydessä jäsenvaltioilla on talousarvioissaan entistä enemmän liikkumavaraa lisätä puolustusmenojaan muun muassa yhteisellä lainanotolla rahoitettavien lisälainojen avulla (SAFE-väline⁸). Tämä ei kuitenkaan riitä. Seuraavan talousarvion on palveltava uutta strategisten investointien aikakautta, jossa panostetaan Euroopan puolustuskyvykkyyksiin ja varautumiseen, mihin kuuluu myös eurooppalaisten kriittisten puolustuskyvykkyyksien yhteinen kehittäminen. Erityisenä painopisteenä on vastata haasteisiin, joita perinteisille

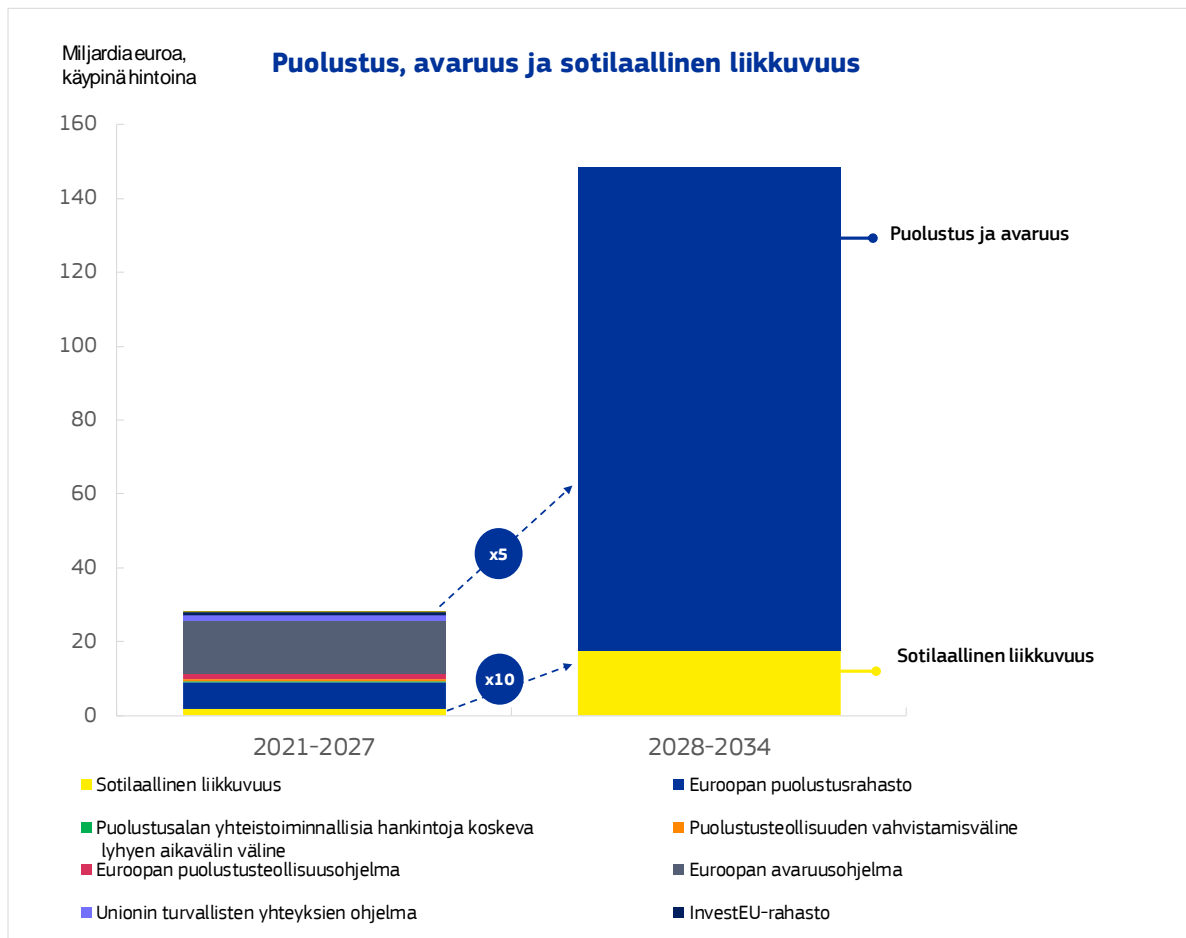
⁸Neuvoston asetus (EU) 2025/1106, annettu 27 päivänä toukokuuta 2025, välineen perustamisesta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi Euroopan puolustusteollisuutta vahvistamalla (SAFE).

sotilaallisille uhkille eniten altistuvat jäsenvaltiot kohtaavat. Tätä varten toteutetaan yhteishankkeita, kuten itäisillä rajoilla toteutettava Eastern Border Shield -hanke.

Euroopan kilpailukykyrahastosta tuetaan merkittävästi puolustus-, turvallisuus- ja avaruusinvestointeja. Komissio ehdottaa rahoituksen lisäämistä huomattavasti nykyiseen rahoituskehikseen verrattuna. Siinä myös viedään tätä lähestymistapaa suuri harppaus eteenpäin tukemalla yhden ja saman rahoitusvälineen puitteissa investointeja niin tutkimukseen ja kehittämiseen kuin valmistukseen ja käyttöönottoonkin. Näin autetaan osaltaan pienentämään yhteisten puolustushankkeiden rahoitusriskiä. Näin vahvistetaan koordinoitua tukemalla kaksikäyttösovelluksia ja kyberturvallisuutta. EU jatkaa avaruusjärjestelmiensä, erityisesti Galileo-, EGNOS-, Copernicus- ja IRIS²-järjestelmien, parantamista ja kehittää samalla uusia valmiuksia vastata kaksikäyttöhaasteisiin, mukaan lukien valtiollinen maanhavainnointipalvelu (EOGS) ja matalan kiertoradan paikannus-, navigointi- ja ajoituspalvelut.

Puolustus- ja avaruusrahoituksen sisällyttäminen Euroopan kilpailukykyrahastoon tuo useita etuja. Ensinnäkin sillä varmistetaan edunsaajille johdonmukaiset säännöt, mikä helpottaa rahoituksen saantia. Toiseksi siinä hyödynnetään puolustusteollisuudelle ja avaruusteollisuudelle annettavan tuen välisiä synergioita, koska ne tarjoavat mahdollisuuksia hedelmälliseen vuorovaikutukseen, ja samalla varmistetaan jatkuva ja vahva tuki EU:n investoinneille avaruusinfrastruktuuriin ja keskeisiin eurooppalaisiin avaruusresursseihin. Kolmanneksi se tarjoaa mahdollisuuden hyödyntää kaikkia Euroopan kilpailukykyrahaston rahoitusvälineitä ja mahdollistaa näin räätälöidympi lähestymistapa.

Jäsenvaltiot ja alueet voivat nekin tukea investointeja ja uudistuksia unionin puolustuskyvykkyyksien ja turvallisuushankkeiden alalla rahoittamalla niitä kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien puitteissa EU:n painopisteiden mukaisesti ja synergiassa EU:n tason rahoituksen kanssa. Tällaisilla toimenpiteillä edistetään osaltaan Euroopan puolustus- ja turvallisuusteollisuuden ja teollisen teknologiaperustan kilpailukykyä ja tuetaan unionin varautumista, uhkien havaitsemista ja kriiseihin reagoitua muun muassa vahvistamalla kyberturvallisuutta ja varmistamalla kriittisten infrastruktuurien häiriönsietokyky. Jäsenvaltiot voivat rahoittaa kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien puitteissa myös Euroopan laajuisten liikenneverkkojen, energian kansallisten siirto- ja jakeluverkkojen ja Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden (myös puolustusalaalla) kansallisia osia.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan nosti esiin sen, miten tärkeää on investoida sotilaalliseen liikkuvuuteen, jotta voidaan varmistaa, että jäsenvaltioiden joukot voivat reagoida nopeasti ja riittävässä mittakaavassa EU:n ulkorajoilla ja etäämmälläkin puhkeaviin kriiseihin. Vahvistetussa Verkkojen Eurooppa -välineessä keskitytään näin ollen entistä enemmän sotilaallisen liikkuvuuden liikennekäytäviin ja maksimoidaan synergiat muiden liikenneverkkoon tehtävien investointien kanssa. Investoinneilla tuetaan mahdollisuuksia joukkojen ja kaluston siirtoihin rautateiden, maanteiden, lentoasemien, merisatamien, sisävesiväylien ja multimodaaliterminaalien kautta.

Euroopan rauhanrahasto toimii jatkossakin talousarvion ulkopuolisena keinona edesauttaa unionin pyrkimyksiä ylläpitää rauhaa, ehkäistä konflikteja ja vahvistaa kansainvälistä turvallisuutta. Rahastosta rahoitetaan neuvoston päättämiä toimia kahdella osa-alueella: sotilasoperaatioiden ja avustustoimenpiteiden yhteiset kustannukset.⁹ Nopeasti muuttuvan geopoliittisen ympäristön vuoksi rahastosta olisi seuraavan rahoituskehityksen ajan voitava jatkossakin tukea kumppaneita maailmanlaajuisesti, Ukraina mukaan lukien, ja sitä olisi kasvatettava 30,5 miljardiin euroon.

⁹ Neuvoston päätöksen (YUTP) 2021/509 mukaisesti.

IV. Eurooppalaisten sisämarkkinoiden vahvistaminen

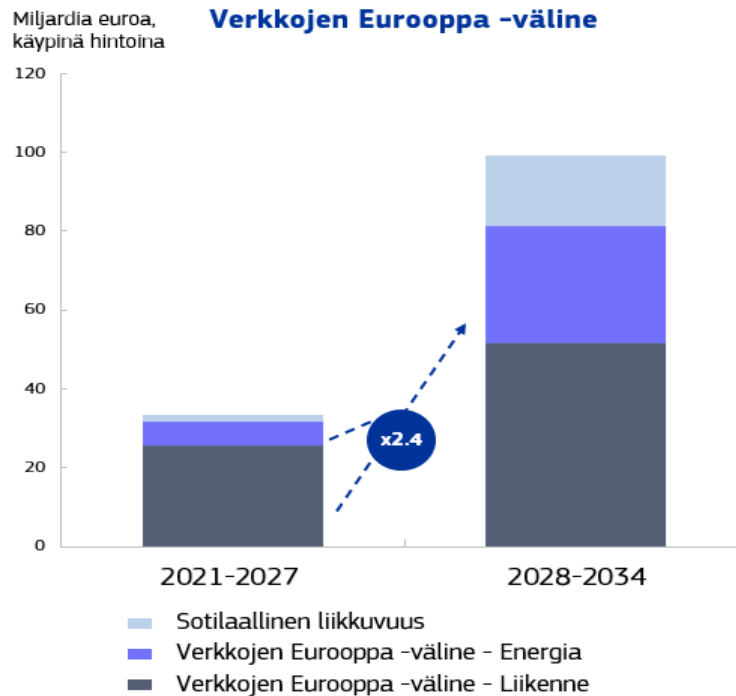
Sisämarkkinat ovat yksi unionia määrittävistä saavutuksista. Tuore sisämarkkinastrategia¹⁰ osoitti kuitenkin jälleen kerran, että sisämarkkinat eivät ole läheskään valmiit. EU:n talousarviosta saatavat investoinnit tuottavat eniten lisäarvoa, kun ne auttavat poistamaan esteitä ja luomaan yhteyksiä. EU:n uusi talousarvio on suunniteltu tätä silmällä pitäen.

EU:n talousarvio on aina tukenut Euroopan sisämarkkinoiden laajentamista ja syventämistä. Tämä tapahtuu koheesiopolitiikan ja yhteisen maatalouspolitiikan kaltaisilla yhteisillä politiikoilla. Tämä tapahtuu myös investoimalla fyysiseen infrastruktuuriin, joka tekee Euroopan laajuisista verkoista todellisuutta, ja investoimalla hallinnolliseen infrastruktuuriin, joka luo tarvittavat edellytykset sisämarkkinoiden menestymiselle.

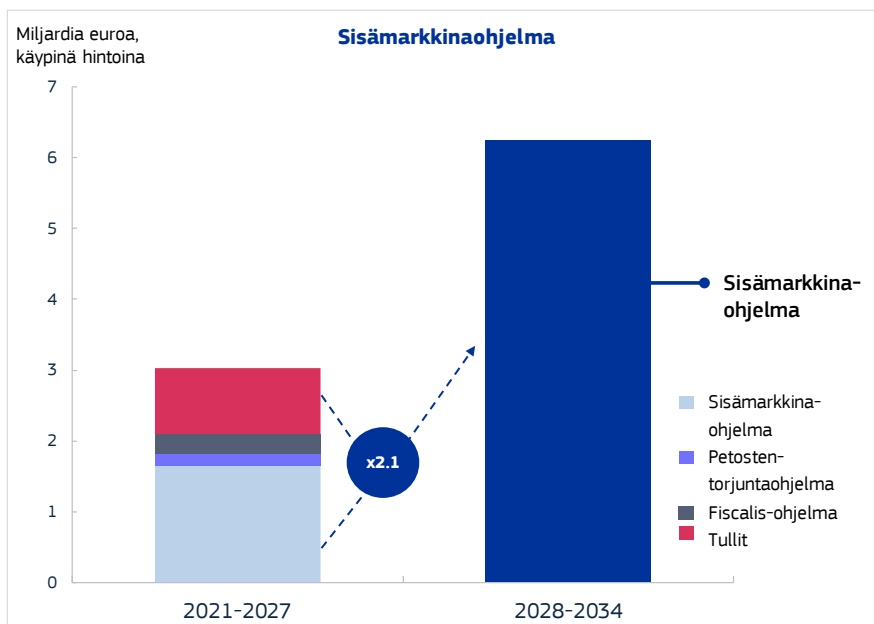
Uudella Verkkojen Eurooppa -välineellä rahoitetaan Euroopan laajuisten verkkojen valmiiksi saattamista ja edistetään EU:n puhdasta siirtymää energia- ja liikennealalla. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja EU:n tarve irrottautua Venäjän fossiilisista polttoaineista ovat nostaneet esiin todellisen energiaunionin ja pitkälle integroitujen EU:n infrastruktuuriverkkojen äärimmäisen tärkeyden. Keskeisen infrastruktuurin, kuten rajat ylittävien raideliikenneyhteyksien ja sähkönsiirtojohtojen, osalta edistyminen on kuitenkin ollut liian hidasta. Verkkojen Eurooppa -välineellä annetaan uusi sysäys näille keskeisille investoinneille Euroopan häiriönsietokykyyn ja turvallisuuteen muun muassa tukemalla hankkeita unionin heikoimmin verkottuneissa osissa, kuten saarilla ja syrjäisimmillä alueilla. Sen kautta investoidaan rajat ylittäviin siirtojohtoihin ja sähköverkkoihin, rajat ylittäviin liikenneyhteyksiin, merenalaisiin yhteyksiin, uusiutuviin energialähteisiin ja varastointiin sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuriin rajat ylittävissä hankkeissa, mikä tukee

¹⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Sisämarkkinat – Euroopan kotimarkkinat epävarmassa maailmassa – Strategia sisämarkkinoiden yksinkertaistamiseksi, sujuvoittamiseksi ja vahvistamiseksi (COM(2025) 500).

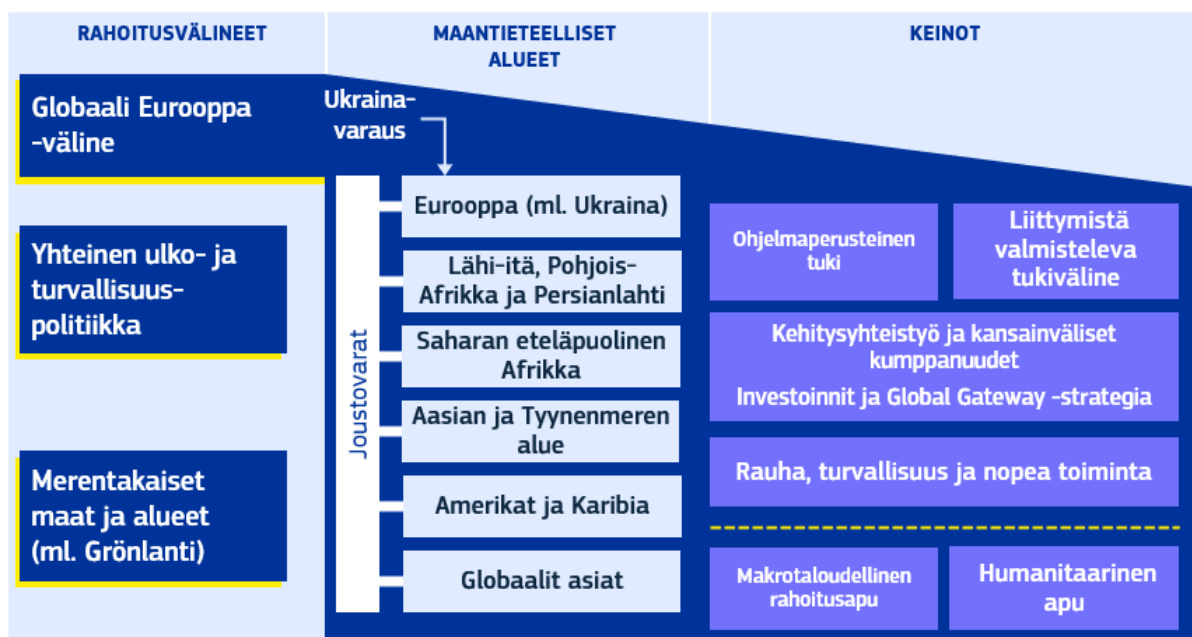
unionin ilmastotavoitteita. Välineen avulla rahoitetaan kaksikäyttöisiä sekä siviili- että sotilastarpeita palvelevia liikennehankkeita saumattoman **sotilaallisen liikkuvuuden** mahdollistamiseksi kaikkialla EU:ssa, mikä on edellytys vahvemmalle ja paremmin varautuneelle Euroopan puolustusunionille.

Uudessa sisämarkkinaohjelmassa kootaan yhteen EU:n talousarviosta tuettavia toimenpiteitä rajat ylittävien ja maiden välisten esteiden poistamiseksi ja kansallisten hallintojen välisen yhteistyön lisäämiseksi. Ohjelma edistää osaltaan EU:n sisämarkkinalainsäädännön täytäntöönpanoa, kilpailusääntöjen valvontaa, standardointitoimia, kuluttajansuojaa ja tilastoviranomaisten välistä yhteistyötä korkealaatuisten tilastojen alalla kaikkien unionin politiikkojen muotoilun, seurannan ja arvioinnin tueksi. Lisäksi se poistaa EU:n rahoituksen jäljellä olevan hajanaisuuden tällä alalla, jotta voidaan tukea kansallisten hallintojen välistä yhteistyötä ja keventää hallinnollista taakkaa tullitoimen, verotuksen ja petostentorjunnan aloilla, jotka kaikki ovat ratkaisevan tärkeitä sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan kannalta. Se edesauttaa myös EU:n tulliuudistuksen täytäntöönpanoa, kun se on hyväksytty, sekä säästö- ja investointiunionin toteutusta.

V. Vahva Eurooppa epävarmassa maailmassa: Globaali Eurooppa -väline

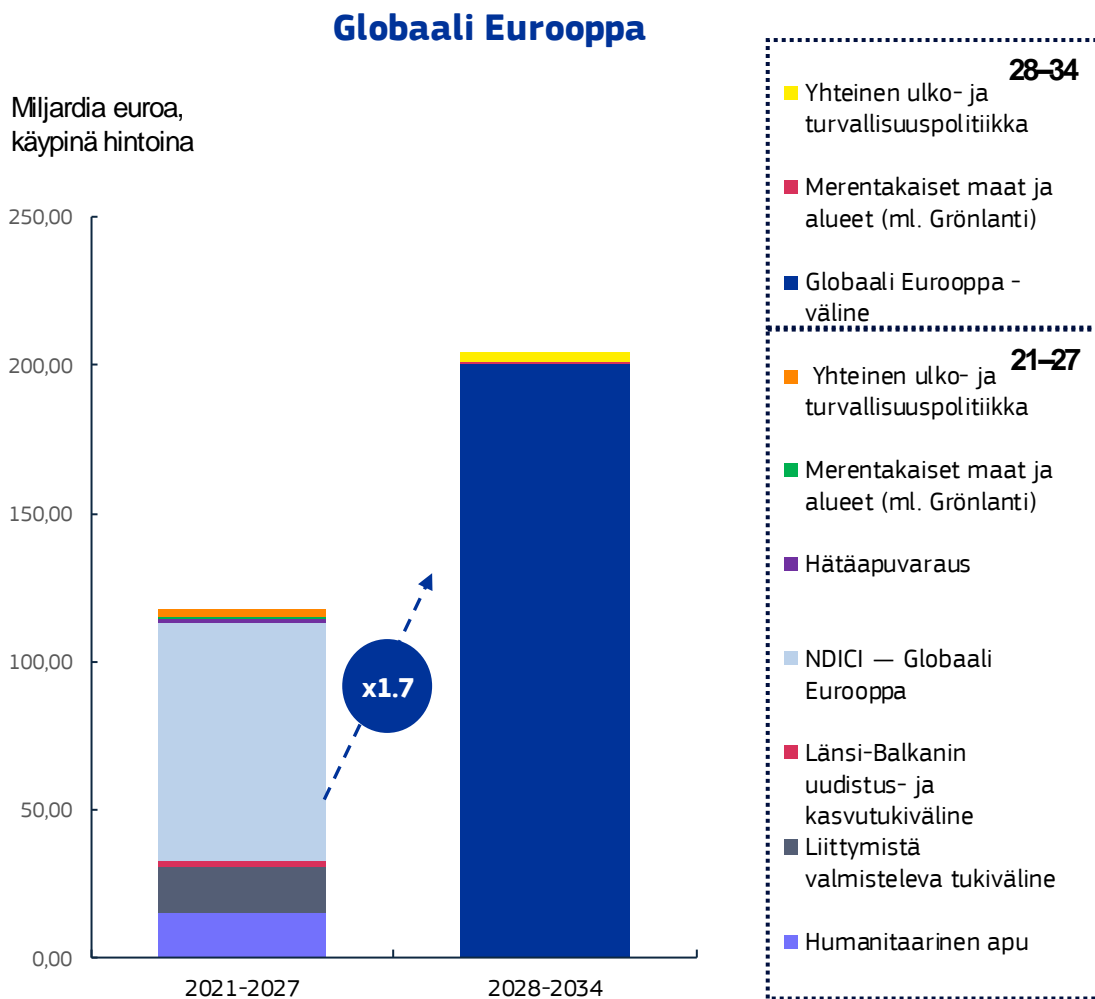

Globaali Eurooppa -järjestelyllä kanavoidaan EU:n varoja strategisemmin keskeisiin painopisteisiin, räätälöidään tukea Euroopan kumppaneiden tarpeiden ja unionin intressien mukaisesti ja sovitetaan toimia joustavasti paikallisten, alueellisten ja globaalien olosuhteiden muutoksiin. Sillä tullaan myös voimakkaasti tukemaan ehdokasmaita niiden tiellä kohti EU-jäsenyyttä ja edistämään vakautta unionin välittömässä naapurustossa. Globaali Eurooppa jatkaa unionin horjumatonta tukea Ukrainalle ja edesauttaa unionin toimia Lähi-idän konfliktien ja niiden jälkiseurausten kaltaisiin haasteisiin vastaamiseksi.

Maailmanlaajuinen poliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö on yhä epävakaampi ja arvaamattomampi. Käynnissä on ja esiin nousee uusia konflikteja, esiintyy epäreilua

kilpailua ja kansainvälisten toimijoiden talous- ja geopoliittiset kannat ja näkemykset ovat kärkevämpiä. Muut tekijät, kuten ilmastonmuutos, muuttoliikepaineet ja turvallisuusuhat, aiheuttavat edelleen merkittäviä haasteita EU:lle ja sen kumppaneille kaikkialla maailmassa.

Tätä taustaa vasten EU:n on suunniteltava uudelleen ja vahvistettava ulkoisten toimien rahoitustaan seuraavassa rahoituskehyksessä. EU:n ulkoiset toimet on kohdennettava paremmin kumppaneihimme, ja niillä on kyettävä vastaamaan kiireellisiin tarpeisiin paikan päällä. Ulkoisten toimien olisi tuettava unionin strategisia intressejä maailmannäyttämöllä kanavoimalla varoja keskeisiin poliittisiin painopisteisiin ja sovittamalla toimia joustavasti muuttuviin olosuhteisiin. Toimien perustana on vahvistettu 200 miljardin euron Globaali Eurooppa -väline. Tästä määrästä 25 miljardia euroa olisi varattava humanitaariseen apuun.

Uusi Globaali Eurooppa optimoi, lujittaa ja sujuvoittaa EU:n ulkoisen toiminnan rahoitusta seuraavassa pitkän aikavälin talousarviossa. Kullakin maantieteellisellä makroalueella on alustava määräraha. Näin varmistetaan ennustettavuus unionin kumppaneiden kannalta. Tämän lisäksi välineessä on joustovaraa, jonka turvin varoja voidaan kohdentaa uudelleen eri määrärahakokonaisuuksien välillä ja kohdentamattomia kokonaisvarantoja voidaan ottaa käyttöön esiin nousevia uusia tarpeita ja uusia painopisteitä varten. Globaali Eurooppa -järjestely sisältää myös yleistason osion toimille, jotka ovat ulottuvuudeltaan lähtökohtaisesti maailmanlaajuisia. Osioon sisältyy esimerkiksi eri

aloitteiden rahoitus kansainvälisten järjestöjen, kuten Yhdistyneiden kansakuntien, kautta sekä rahoitus terrorismin torjunnan, globaalin terveyden, kyberturvallisuuden, ulkomaisen tiedonmanipuloinnin, häirinnän ja disinformaation ja kansainvälisen ilmasto- ja valtamerihallinnon kaltaisilla aloilla. Lisäksi joidenkin tiettyjä maantieteellisiä tavoitteita palvelevien, kriiseihin, rauhaan ja ulkopoliittisiin tarpeisiin liittyvien toimien rahoitus järjestetään omien maantieteellisten kokonaisuuksien kautta ottaen huomioon globaali ulottuvuus.

Koko ulkoisen toiminnan keinovalikoima on käytettävissä EU:n tuen kohdentamiseksi kullekin makroalueelle. Globaali Eurooppa sisältää monivuotisia yhteistyöohjelmia kumppaneiden kanssa sekä toimia, jotka eivät luonteensa vuoksi ole sidottavissa ohjelmiin. Tällaiset toimet liittyvät esimerkiksi humanitaariseen apuun¹¹ sekä kriiseihin puuttumiseen, rauhan turvaamiseen ja ulkopoliittisiin tarpeisiin. Lisäksi se tarjoaa apua, jolle on asetettu uudistuksiin ja investointeihin liittyviä ehtoja. Globaali Eurooppa -järjestelyn avulla EU voi käyttää politiikan eri keinoja oikeanlaisena yhdistelmänä, joka on suunniteltu vastaamaan mahdollisimman tuloksellisesti muuttuviin ulkopoliittisiin tavoitteisiin ja EU:n kumppaneiden erityistarpeisiin.

EU tarjoaa kokonaisvaltaista ja molempia osapuolia hyödyttävää kumppanuutta koskevia paketteja, jotta ulkoisen toiminnan rahoitusta voitaisiin käyttää tuloksellisemmin ja kohdennetummin. Kumppanuuspaketit räätälöidään kullekin kumppanille tai alueelle, ja niissä hyödynnetään kulloinkin sopivimpia politiikan keinoja, jotta voidaan maksimoida EU:n vaikutus paikan päällä, suojata EU:n strategisia intressejä ja parantaa EU:n ulkoisen toiminnan näkyvyyttä ja ymmärrystä siitä. Kumppanuuspaketit edistävät **uutta Euroopan ulkoista talouspolitiikkaa** ja vahvistavat edunsaajien mukautumista EU:n sisäisiin painopisteisiin, kuten taloudelliseen turvallisuuteen, kauppaan ja kilpailukykyyn, energiaturvallisuuteen ja hiilestä irtautumiseen, elintarviketurvaan, muuttoliikkeen hallintaan, liikenneyhteyksiin, ilmaston ja ympäristön suojeluun, uusiutuvan energian tuotantoon, luotettujen palveluntarjoajien ja laitetoimittajien mahdollistamaan yhteenliitettävyyteen ja kriittisten raaka-aineiden saatavuuteen.

Laajentuminen on poliittinen ja geostrateginen välttämättömyys. Kaksikymmentä vuotta EU:n historian suurimman laajentumisen jälkeen laajentuminen on edelleen keskeinen investointi pitkän aikavälin turvallisuuteen, rauhaan, vakauteen ja kestäväan vaurauteen Euroopassa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on osoittanut Euroopan yhdentymisen tärkeyden ja sen, että maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan laajempi ja vahvempi unioni. Unioni on syvästi sitoutunut työskentelemään ehdokasmaiden ja mahdollisten ehdokasmaiden kanssa niiden valmistautuessa liittymiseen kunnioittaen kaikilta osin ansioihin perustuvaa prosessia ja näiden maiden vankkaa vakuuttuneisuutta siitä, että niiden tulevaisuus on Euroopan unionissa. Globaali Eurooppa tarjoaa olennaista taloudellista ja toimintapoliittista tukea, jolla autetaan ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita etenemään tällä tiellä.

EU tukee Ukrainaa niin kauan kuin on tarpeen. EU tulee tukemaan Ukrainaa liittymisprosessista aina pitkän aikavälin jälleerakennukseen saakka. Tähän tukeen sisältyy lainoja, jotka rahoitetaan EU:n talousarvion liikkumavaralla taatulla EU:n yhteisellä lainanotolla. Ukrainalle annettava tuki toteutetaan Globaali Eurooppa -järjestelyn

¹¹ Neuvoston asetus (EY) N:o 1257/96, annettu 20 päivänä kesäkuuta 1996, humanitaarisesta avusta.

maantieteellisen osion puitteissa. Tarpeiden laajuuden ja epävarmuuden vuoksi rahoitus tulee rahoituskehysten enimmäismäärät ylittävästä erityisvarauksesta.

Globaali Eurooppa -järjestelyä täydennetään muun tyyppisillä EU:n ulkoisilla toimilla, jotka oikeudellisista syistä on rahoitettava erillisistä ohjelmista. EU:n seuraavassa pitkän aikavälin talousarviossa lisätään tukea merentakaisille maille ja alueille¹² ja jatketaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimien rahoittamista.

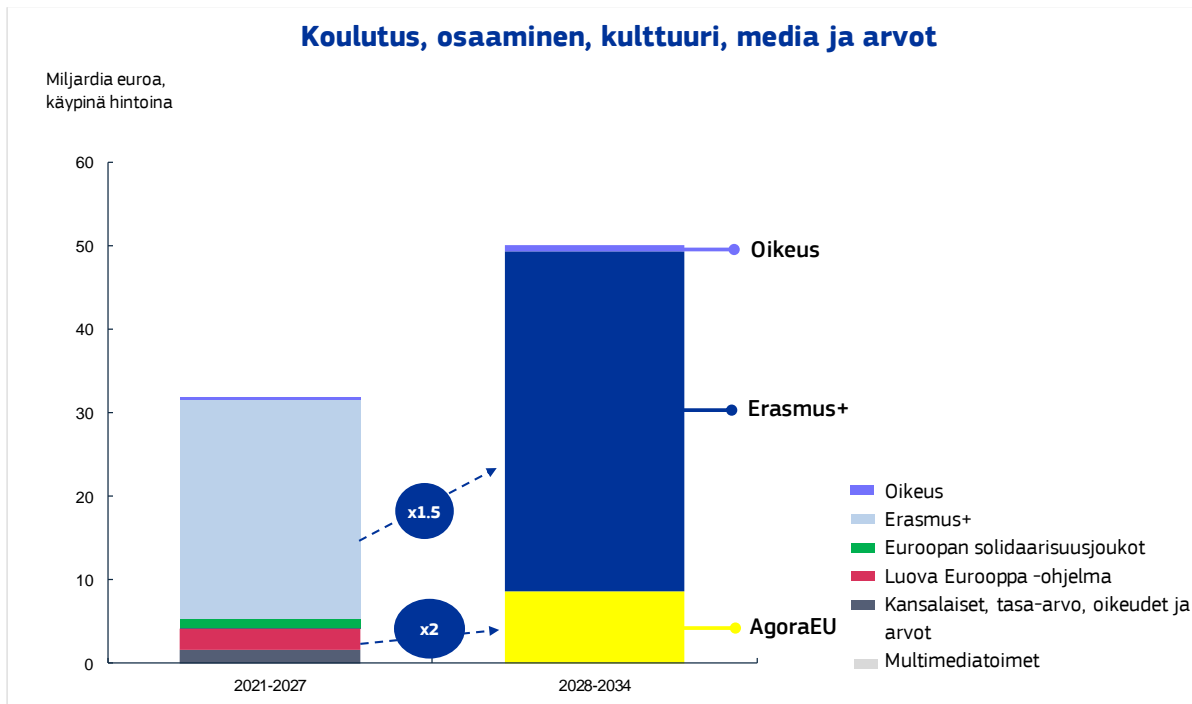
VI. Investointi koulutukseen, demokratiaan ja Eurooppalaisiin arvoihin

EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio hyödyttää kaikkia eurooppalaisia. Sillä lisätään investointeja koulutukseen ja osaamiseen, jotta voidaan auttaa EU:n opiskelijoita ja työntekijöitä hyödyntämään mahdollisuuksia EU:ssa. Talousarvion avulla jatketaan Euroopan kulttuurisen monimuotoisuuden, demokraattisten arvojen ja vapauksien edistämistä. Se perustana on unionia määrittävien oikeuksien ja arvojen kunnioittaminen.

Koulutuksen, kulttuurin, median ja demokraattisten arvojen tukeminen on investointi yhteiseen tulevaisuuteen. EU:n talousarviolla ja siihen sisältyvillä ohjelmilla on ollut keskeinen rooli näiden osa-alueiden tukemisessa. Sen avulla edistetään kansainvälistä yhteistyötä osaamisen kehittämiseksi, tuetaan ja vaalitaan EU:n kansalaisuusidentiteettiä ja keskinäistä ymmärrystä edistämällä EU:n arvoja, tukemalla demokraattista ja yhteiskunnallista selviytymiskykyä, kulttuurista vuorovaikutusta, finanssiosaamista ja luotettavaa informaatioympäristöä.

¹² Neuvoston päätös (EU) 2021/1764, annettu 5 päivänä lokakuuta 2021, merentakaisien maiden ja alueiden assosiaatiosta Euroopan unioniin, mukaan lukien suhteet Euroopan unionin sekä Grönlannin ja Tanskan kuningaskunnan välillä (pätös merentakaisien alueiden, Grönlanti mukaan luettuna, assosiaatiosta) (EUVL L 355, 7.10.2021, s. 6<http://data.europa.eu/eli/dec/2021/1764/oj>), ELI: 2021/1764.

Erasmus+-ohjelmaa – jossa yhdistyvät nykyinen Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot – vahvistetaan, sillä se on yksi merkittävimmistä EU:n ohjelmista. Erasmus+-ohjelmalla tuetaan edelleen laadukasta koulutustoimintaa sekä nuorten oppimiseen liittyvää liikkuvuutta taitojen kehittämiseksi ja yhteisten kokemusten luomiseksi. Erasmus+-ohjelmalla investoidaan **nuoriin, vapaaehtoistoimintaan ja urheiluun** ja autetaan rakentamaan vahvempia ja verkottuneempia yhteiskuntia, kannustetaan kansalaisvaikuttamiseen ja demokraattiseen osallistumiseen ja edistetään sosiaalista yhteenkuuluvuutta kaikilla tasoilla. Myös kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevilla suunnitelmilla tuetaan voimakkaasti uudistuksia ja investointeja, joilla kehitetään osaamista ja siihen liittyvää sosiaalista infrastruktuuria täysin maakohtaisten suositusten mukaisesti.

Uudella AgoraEU-ohjelmalla tuetaan vahvan demokratian peruspilareita, joita ovat esimerkiksi kulttuuri, media ja kansalaisyhteiskunta. EU:n kulttuuri-, audiovisuaali-, media- ja luova ala on merkittävä osa EU:n taloutta ja yhteiskuntaa. Audiovisuaalialan toimijat kilpailevat ankarasti ulkomaisten toimijoiden kanssa, ja alalla on alustojen kasvavaan rooliin liittyviä haasteita. Uutismedian alalla tiedotusvälineiden moniarvoisuuden väheneminen ja disinformaatio uhkaavat eurooppalaista projektia ja demokratiaa. Eurooppa kohtaa myös haasteita, jotka liittyvät demokraattiseen osallistumiseen, tasa-arvoon, kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja taiteelliseen vapauteen. Näiden suuntausten vastapainoksi Euroopan tasolla annettava hyvin suunniteltu ja vahva rahoitustuki on tärkeässä asemassa. Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus, kulttuuriperintö sekä tasa-arvon ja demokratian yhteiset arvot määrittelevät eurooppalaista identiteettiä, ja niitä tuetaan edelleen seuraavalla pitkän aikavälin talousarviolla. AgoraEU-ohjelmassa yhdistyvät kulttuurille, medialle ja kansalaisyhteiskunnalle annettava tuki, ja sillä yksinkertaistetaan rahoituksen saatavuutta edunsaajien kannalta yhteisten sääntöjen ja rahoitusjärjestelyjen avulla.

Oikeusalan ohjelmalla edistetään tehokkaan, osallistavan ja selviytymiskykyisen Euroopan oikeusalueen kehittämistä. Sillä tuetaan myös oikeuslaitoksen digitalisointia EU:n tasolla.

VII. Ihmisten suojeleminen sekä varautumisen ja selviytymiskyvyn parantaminen

EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio sisältää välineitä varautumisunionin ja ProtectEU-strategian täytäntöönpanoon.^{13 14} Viimeaikaiset katastrofit ja kriisit, kuten pandemia, Ukrainan sota, energiakriisit ja useat turvallisuushahat ovat osoittaneet, miten tärkeää EU:n ja jäsenvaltioiden koordinoitu toiminta on varautumisen parantamisen ja sisäisen turvallisuuden suojaamisen kannalta. EU:n seuraavalla pitkän aikavälin talousarviolla vahvistetaan EU:n ennaltaehkäisy-, varautumis- ja reagoitivalmiuksia ja investoidaan turvalliseen Eurooppaan.

Niinistön raportissa¹⁵ korostettiin monia unioniin kohdistuvia uhkia ja annettiin käytännön suosituksia siitä, miten merkittäviä EU:hun tai joihinkin sen jäsenvaltioihin vaikuttavia kriisejä voidaan ehkäistä ja miten niihin voidaan reagoida. Tulevassa pitkän aikavälin talousarviossa otetaan huomioon kaikki kriisinhallinnan näkökohdat: ennaltaehkäisyä, varautumista, reagointia ja elpymistä sekä EU:n valmiusvälineistöä parannetaan EU:n talousarviosta myönnettävällä merkittävällä rahoitustuella.

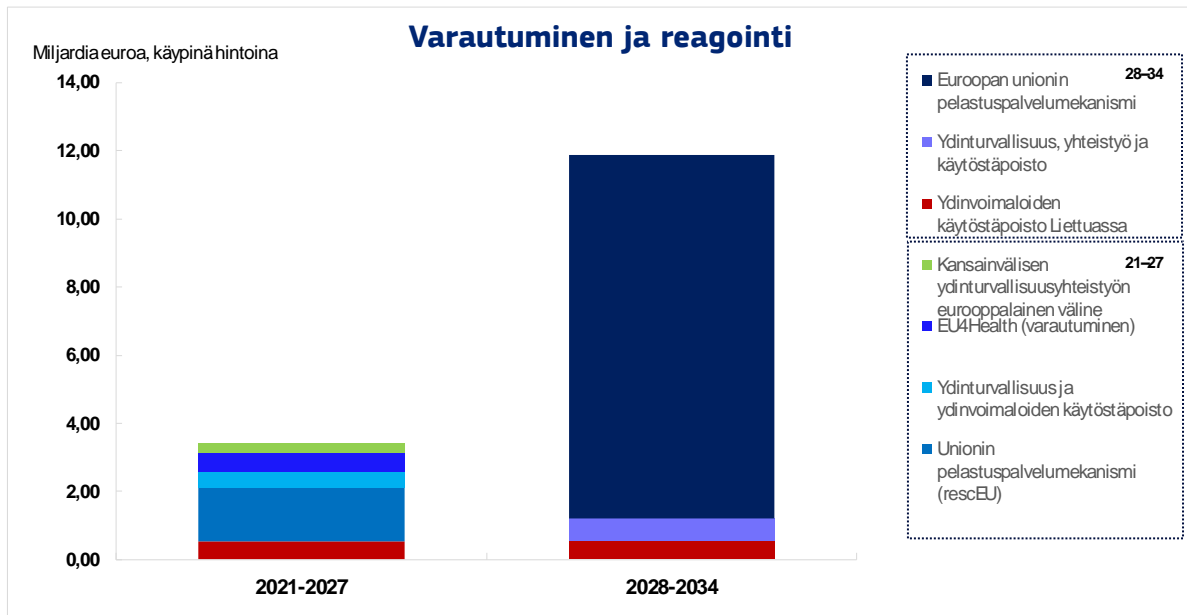
Uudessa unionin pelastuspalvelumekanismissa ja unionin tuessa terveysuhkiin varautumista ja reagointia varten hyödynnetään EU:n pelastuspalvelutoimien sekä terveysuhkiin varautumisen ja reagoimisen välisiä synergioita. Komissio ehdottaa, että 'sisäänrakennetun varautumisen' periaatteeseen perustuvassa monivuotisessa rahoituskehityksessä tämän alan rahoitusta lisätään viisinkertaiseksi 10,7 miljardiin euroon. Unionin pelastuspalvelumekanismilla varmistetaan, että avustusvalmiuksia, mukaan lukien varastot, kehitetään ja ylläpidetään kaikilla asiamukaisilla aloilla ja alueilla EU:n tasolla, mikä täydentää kansallisia toimia. Merkittävästi vahvistetulla unionin pelastuspalvelumekanismilla, täydennettynä toimilla, jotka liittyvät terveysuhkiin varautumiseen ja reagointiin, varmistetaan parempi monialainen koordinaatio ja korjataan kapasiteettivajetta, joka liittyy esimerkiksi

¹³ Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan varautumisunionistrategiasta (JOIN(2025) 130 final).

¹⁴ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: *ProtectEU – eurooppalainen sisäisen turvallisuuden strategia* (COM(2025) 148 final).

¹⁵ Niinistö, S., ”[Safer Together: Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness](#)”, 2024.

ilmastonmuutoksen, muuttuvan turvallisuusympäristön, mukaan lukien kriittinen infrastruktuuri, ja muuttuvan globaalin terveysympäristön aiheuttamiin hätätiloihin.

Seuraavan rahoituskehityksen rakenteeseen sisältyy tavoite sisäänrakennetusta varautumisesta. Unionin pelastuspalvelumekanismien tarjoamien keskeisten valmiuksien lisäksi kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevilla suunnitelmilla tuetaan investointeja ja uudistuksia, jotta voidaan parantaa kriisien ehkäisyä sekä ilmastokestävyyttä ja -valmiutta jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla. EU-välineellä rahoitetaan katastrofeihin ja odottamattomiin tapahtumiin reagoitua, mikä täydentää kansallisia rahoitusosuuksia ja rahoittaa toimia suoraan EU:n tasolla. Euroopan kilpailukykyrahasto parantaa EU:n varautumista ja strategista riippumattomuutta keskeisillä aloilla sekä teknologioiden ja infrastruktuurin osalta. Sillä tuetaan teollisen kapasiteetin ja huipputeknologioiden kehittämistä (esim. kriisinhallinnan Copernicus-, Galileo- ja IRIS²-tukivälineet, terveysinnovointi ja valmistusteollisuus) ja vahvistetaan EU:n häiriönsietokykyä investoimalla kriittisen infrastruktuurin suojeluun. Globaali Eurooppa tarjoaa kattavan välineistön kolmansissa maissa toteutettavia toimia varten.

Turvallisuus on peruskallio, jolle kaikki vapautemme rakentuvat. EU:n jäsenvaltioiden kyky taata ihmisten turvallisuus riippuu yhtenäisestä EU:n toimintamallista sisäisen turvallisuutemme suojelemiseksi. EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio auttaa Eurooppaa pitämään pysyvän lupauksensa rauhasta ja vakaudesta. EU sitoutuu ProtectEU-strategiassa turvallisempaan ja suojatumpaan Eurooppaan kaikkia kansalaisiaan varten.

Tuleva pitkän aikavälin talousarvio tukee sitoutumista turvallisempaan ja suojatumpaan Eurooppaan. Talousarviolla tuetaan kriittisten infrastruktuurien häiriönsietokykyä, mahdollistetaan jäsenvaltioiden pelastuspalvelujen välinen yhteistyö reagoitaessa EU:n sisäiseen turvallisuuteen kohdistuviin uhkiin, parannetaan tiedonvaihto- ja yhteistyöjärjestelmiä ja edistetään yhteistä puuttumista vakaviin rikoksiin, kuten terrorismiin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio mahdollistaa myös tiiviimmän yhteistyön kolmansien maiden kanssa Globaali Eurooppa -välineen avulla unionin sisäisen turvallisuuden tukemiseksi.

Unioni jatkaa ydinturvallisuuden tukemista. Tähän sisältyy ydinturvallisuutta koskeva kansainvälinen yhteistyö ja Liettuassa sijaitsevien ja EU:n omien ydinlaitosten käytöstäpoisto. EU rahoittaa ydinlaitosten käytöstäpoistoa Bulgariassa ja Slovakiassa, ja sen odotetaan päättyvän vuoteen 2027 mennessä. EU:n talousarviosta myönnettävällä rahoituksella tuetaan työntekijöiden ja väestön terveyttä, ydinturvallisuutta ja ehkäistään ympäristön pilaantumista.

VIII. Nykyaikainen ja tehokas eurooppalainen julkishallinto

Henkilöstön vähentäminen viidellä prosentilla vuosina 2013–2017 ja sen jälkeen pitkään ennallaan säilynyt henkilöstömäärä on tuottanut huomattavia säästöjä hallintomenoissa. Se on kuitenkin myös saanut aikaan merkittävän kapasiteettivajeen komissiossa ja altistanut sen liiketoiminnan jatkuvuuteen liittyville riskeille. Nopeasti kehittyvä talousympäristö ja maailmanlaajuinen toimintaympäristö on saanut aikaan uusia toimintapoliittisia tarpeita, ja komissiolle on annettu uusia aloitteita ja tehtäviä, jotka edellyttävät lisäresursseja. Jotta komissio voi hoitaa nämä uudet tehtävät, sillä on oltava sopiva määrä henkilöstöä, joilla on soveltuvaa osaamista. Tämä tarkoittaa myös sitä, että komission on pystyttävä houkuttelemaan parhaita osaajia ja parantamaan henkilöstön maantieteellistä tasapainoa.

Vuosien 2021–2027 rahoituskehysten tarkistuksen¹⁶ aikaan komissio oli arvioinut uusista tehtävistä johtuvia tarpeita kaikissa EU:n toimielimissä sekä kyberturvallisuusasiantuntemuksen tarvetta. Tarkistusehdotuksen esittämisen jälkeen on hyväksytty uusia lainsäädäntöaloitteita lisäämättä resursseja. Myös muut EU:n toimielimet ovat kohdanneet uusia haasteita, jotka liittyvät erityisesti turvallisuuteen, tekoälyyn ja uusiin sääntelyvelvoitteisiin. Tämän vuoksi resurssit on täytynyt venyttää äärirajoilleen. Kyberturvallisuusvaje on huomattava, kun otetaan huomioon hyökkäysten määrän ja vakavuuden lisääntyminen.

Sen vuoksi ehdotetaan, että hallintoa koskevassa otsakkeessa henkilöstöresurssien lisäys 2500:lla toteutetaan lainsäädäntöehdotusten mukaisesti uuden kauden kolmen ensimmäisen vuoden aikana siten, että lisäyksellä katetaan todetut tarpeet ja siinä otetaan huomioon mahdollinen kehitys vuoteen 2027 asti. Jos lisäresurssit otetaan asteittain käyttöön seuraavan kauden ensimmäisten vuosien aikana, komissiolla olisi tarvittavat resurssit nykyisten ohjelmien täytäntöönpanemiseksi ja loppuun saattamiseksi asianmukaisesti sekä uuden ohjelmakäytön käynnistämisen nopeuttamiseksi ja unionin valmistelemiseksi tuleviin laajentumisiin. Ehdotetun ohjelmien yksinkertaistamisen ja niiden lukumäärän vähentämisen odotetaan lisäävän tehokkuutta, mikä auttaa mukautumaan uusiin tehtäviin, joita saattaa ilmaantua seuraavan pitkän aikavälin talousarvion aikana. Yhdessä komission organisaation ja toiminnan laajamittaisen uudelleentarkastelun kanssa tämän pitäisi johtaa tilanteeseen, jossa komissio voi reagoida tuleviin haasteisiin parhaalla mahdollisella tavalla ja toimia joustavasti.

Muihin kuin palkkamenoihin on mahdollista tehdä kahden prosentin vuotuinen lisäys seuraavan rahoituskehysten voimassaolon aikana edellyttäen, että lähtötilanteessa otetaan huomioon todelliset tarpeet. Useat toimielimet suunnittelevat merkittäviä kiinteistöprojekteja tulevina vuosina. Tietotekniikkaan, mukaan lukien kyberturvallisuus, on

¹⁶ SWD(2023) 336 final.

investoitava asianmukaisesti, mikä auttaa järkeistämään tulevia kustannuksia. Lisäksi Euroopan ulkosuhdehallinnon on kyettävä varmistamaan edustustojen toiminnan jatkuvuus. Seuraavassa pitkän aikavälin budjetissa on otettava huomioon hintakehitykseen liittyvä epävarmuus, joka vaikuttaa erityisesti kiinteisiin kustannuksiin ja muihin oikeudellisiin velvollisuuksiin (ks. 3 jakso).

3. JOUSTAVAMPI EU:N TALOUSARVIO

EU:n seuraava pitkän aikavälin talousarvio on joustavampi, ja siinä yhdistyvät vakaus ja ennustettavuus sekä rakenteelliset valmiudet mukautua muuttuviin tarpeisiin ja painopisteisiin. EU:n seuraavan pitkän aikavälin talousarvion on oltava toimiva paitsi 1. tammikuuta 2028 myös koko sen täytäntöönpanon ajan vuoteen 2034 saakka ja sen jälkeen: sen on sovellettava tulevaisuuden tarpeisiin.

Joustavuus on seuraavan pitkän aikavälin talousarvion keskeinen piirre. Joustavuus on keskeistä sen varmistamiseksi, että EU:n talousarvio on tulevaisuudenkestävä, responsiivinen ja merkityksellinen koko sen voimassaolon ajan. Seuraavassa monivuotisessa talousarviossa on löydettävä parempi tasapaino investointien ennustettavuuden ja joustavuuden välillä, jotta voidaan mukauttaa menopainotusta ja vastata muuttuviin tarpeisiin ja uusiin kriiseihin. Ennustettavuus varmistetaan esimerkiksi sellaisten energia- ja liikenneinvestointien sekä tutkimus- ja innovaatioinvestointien osalta, jotka edellyttävät pitkän aikavälin suunnittelua edunsaajilta, hankkeiden toteuttajilta ja hallintoviranomaisilta. Samalla otsakkeiden ja ohjelmien määrän vähentäminen helpottaa sellaisten varojen uudelleenkohdentamista, joita ei ole ennalta kohdennettu ohjelmille. Mahdollisuudet siirtää varoja EU:n talousarvio-ohjelmien lohkojen tai ikkunoiden välillä lisääntyvät. Lisäksi vahvistetaan erityisiä joustovälineitä.

Seuraavan rahoituskehysten rakenne on yksinkertaisempi, ja siihen sisältyy vähemmän ohjelmia, enemmän kohdentamattomia määrärahoja sekä mekanismeja ja sisäänrakennettuja varauksia, joiden avulla muuttuviin tarpeisiin voidaan reagoida paremmin, nopeammin ja aiheuttamatta häiriöitä. Määrärahojen uudelleenkohdentamista ohjelmien sisällä ja niiden välillä helpotetaan vähentämällä talousarvion jäykkyyttä ja luomalla vakaat olosuhteet pitkän aikavälin investoinneille. Katastrofiapua virtaviivaistetaan sisällyttämällä nykyiset välineet rahoituskehysten enimmäismääriin ja ohjelmiin varauksina ja joustovaroina sekä yksinkertaistamalla rahoituksen uudelleenkohdentamisen menettelyjä. Enimmäismäärät ylittävät erityisrahoitusvälineet järkeistetään siten, että joustovälineellä tuetaan uusia tai

odottamattomia tarpeita, kun muita joustomahdollisuuksia ei ole käytettävissä. Joustoväline sisältää kiinteiden vuotuisten määrärahojen lisäksi määrärahat, jotka vastaavat edellisenä vuonna vapautettuja määrärahoja sekä edellisenä vuonna talousarvioon otettuja nettomääräisiä sakkoja.¹⁷

Viime vuodet ovat myös osoittaneet, että vakavien kriisien, vaikeuksien ja uhkien yleisyys, vakavuus ja syvyys ovat lisääntyneet. Nykyisen talousarvion rakenteen jäykkyys on rajoittanut unionin kykyä reagoida tällaisiin kriiseihin. Siksi onkin korostunut, kuinka tärkeää on varmistaa, että unionilla on rakenteelliset valmiudet sekä joustavat ja asianmukaiset välineet niihin reagoimiseksi.

Tätä varten perustetaan uusi poikkeuksellinen ja väliaikainen mekanismi, jolla voidaan reagoida unioniin tai sen jäsenvaltioihin vaikuttavien vakavien kriisien, vaikeuksien tai uhkien seurauksiin. Tämä poikkeuksellinen kriisinhallintaväline tarjoaa jäsenvaltioille EU:n lainanotolla tuettuja lainoja ainoastaan, jos tulevan pitkän aikavälin talousarvion kaudella puhkeaa vakava kriisi. Neuvosto päättää tämän poikkeuksellisen ja kohdennetun kriisinhallintavälineen käyttöönotosta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan kriisin erityispiirteet ja tarpeet huomioon ottaen. Neuvosto antaa tarpeen mukaan ja olosuhteista riippuen komissiolle luvan ottaa lainaa pääomamarkkinoilta määrän, joka on tarpeen edelleen jäsenvaltioille myönnettäviä lainoja varten. Seuraavan pitkän aikavälin talousarvion avulla on pystyttävä reagoimaan nopeasti ja tehokkaasti vakavan kriisin puhjetessa. Tämän kriisinhallintavälineen toimeenpanossa varmistetaan toimielinten välinen tasapaino muun muassa Euroopan parlamentin asianmukaisen ja riittävän osallistumisen kautta.

Uusi poliittinen ohjausmekanismi mahdollistaa vahvan toimielinten välisen hallinnoinnin joustavien resurssien kohdentamisessa. Joustavuutta tuetaan vankalla hallinnoinnilla ja läpinäkyvillä menettelyillä, joissa Euroopan parlamentti ja neuvosto ohjaavat EU:n ohjelmien investointiprioriteetteja. Talousarvion joustavuuden lisääntyessä EU:n toimielinten on määritettävä ensisijaiset tavoitteet, joita on rahoitettava ja jotka otetaan huomioon vuotuisessa talousarviomenettelyssä. Ohjausmekanismi pitää EU:n talousarvion unionin painopisteiden mukaisena ja mahdollistaa joustavamman reagoimisen nopeasti muuttuvaan todellisuuteen. Sen tukena on yhdenmukainen strategiaraportti, joka perustuu nykyisiin alakohtaisiin prosesseihin ja raportteihin, kuten talouspolitiikan EU-ohjausjaksoon, uuteen kilpailukykyyn koordinoituvuuteen, energiaunionin tilannekatsaukseen, kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin, ympäristöpolitiikan täytäntöönpanon arviointiin sekä sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevaan vuosikertomukseen. Raportissa määritellään keskeisten politiikanalojen mukaan ryhmiteltyinä EU:n tason painopisteet, joista keskustellaan ja joista sovitaan Euroopan parlamentissa, neuvostossa ja komissiossa.

Talousarvion kapasiteetti ei saisi riippua odottamattomista inflaatiohäiriöistä. Viime vuosina korkea inflaatio on heikentänyt EU:n talousarvion ostovoimaa huomattavasti.¹⁸ Tämä johti alueviranomaisille, viljelijöille ja tutkijoille tarkoitettujen määrärahojen pienenemiseen. Komissio ehdottaa seuraavaa pitkän aikavälin talousarviota varten, että enimmäismäärät perustuvat edelleen kiinteän kahden prosentin deflaatiokertoimeen, kun EU:n inflaatio on 1–3 prosenttia. Jos inflaatio on alle 1 prosenttia tai yli 3 prosenttia, mukautus tehdään toteutuneen

¹⁷ Komissio tulee ehdottamaan hyvissä ajoin varainhoitoasetuksen muuttamista siten, että sen 48 artiklan 2 kohdassa säädettyä negatiivisten tulojen käsittelyä jatketaan vuoden 2027 jälkeen.

¹⁸ Tätä seikkaa korostettiin Euroopan tilintarkastustuomioistuimen asiakirjassa [2022 Vuosikertomukset EU:n talousarvion toteuttamisesta varainhoitovuodelta 2022 ja yhdeksänneistä, kymmenennestä ja yhdennestätoista Euroopan kehitysrahastosta \(EKR\) rahoitetuista toimista varainhoitovuodelta 2022.](#)

inflaation perusteella, jotta varmistetaan, että EU:n talousarvion suoriutumiskyky ei kärsi kohtuuttomasti.

Joustavuus mahdollistaa sopeutumisen muuttuviin olosuhteisiin ja ennustettavuus on tarpeen edunsaajien ja jäsenvaltioiden rahoitussuunnittelun kannalta. Useat komission ehdotusten seikat parantavat ennustettavuutta seuraavassa pitkän aikavälin talousarviossa – enimmäismäärien ylittävien välineiden vähentämisestä ja järjeistämisestä alkaen. NextGenerationEU-välineen takaisinmaksusta tulee ennustettavampaa kuin nykyisellä kaudella, koska uusia joukkolainojen nettoliikkeeseenlaskuja ei tehdä. Rahoitusoperaatioista johtuva jäljellä oleva volatilitteetti katetaan kokonaisuudessaan NextGenerationEU-välineen takaisinmaksuun varatuilla vuotuisilla kokonaismäärärahoilla myös korkojen ja pääoman osalta.

4. EU:LLE YKSINKERTAISEMPI JA VAIKUTTAVAMPI TALOUSARVIO

EU:n talousarvio on suunniteltu ennen kaikkea rahoituksen lopullisia saajia silmällä pitäen. EU:n rahoituksen saantia koskevien sääntöjen ja prosessien yksinkertaistaminen ja yhdenmukaistaminen vähentää EU-rahoitusta saavien ja siitä hyötyvien, erityisesti pienyritysten, taakkaa. Kun sääntöjä ja tarkastusvaatimuksia yksinkertaistetaan, hankkeiden toteuttajat voivat keskittyä haluttujen tulosten saavuttamiseen.

EU-rahoituksen saanti helpottuu. Tieto rahoitusmahdollisuuksista kootaan yhteen portaaliin, joka tarjoaa EU-hankkeiden toteuttajille keskitetyn palveluväylän. Sen kautta kaikki tarvittava tieto on helpommin saatavilla. Tässä uudistuksessa hyödynnetään kokemuksia, joita on saatu Funding & Tenders -portaalista ja STEP-portaalista. Neuvonta- ja yritystukipalveluja sujuvoitetaan. Tämä lyhentää rahoitusmahdollisuuksia koskevien tietojen löytämiseen tarvittavaa aikaa.

Seuraava rahoituskehys on rakenteeltaan yksinkertaisempi, ohjelmia on vähemmän, hallinnollinen taakka kevenee. Näin vähennetään päällekkäisyyksiä, maksimoidaan synergiat ja mittakaavaedut ja parannetaan talousarvion ymmärrettävyyttä sekä kansalaisten että eri sidosryhmien kannalta. Lisäksi vakaiden sääntelypuitteiden luominen jaettuun/suoraan ja välilliseen hallinointiin keventää hallinnollista taakkaa. Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevien suunnitelmien myötä voimme huomattavasti vähentää erilaisten toimintaohjelmien dokumentointia verrattuna nykytilanteeseen, jossa lukuisien eri rahastojen yhteydessä on tehtävä lukuisia suunnitelmapapereita ja työohjelmia. Tämä poistaa työtaakkaa kansallisilta ja aluehallinnoilta.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio perustuu laajalti tulosperusteiseen rahoitukseen. Näin siirretään katse olennaiseen: on varmistettava, että investoinneilla saavutetaan toivotut tulokset. Tulosperusteisella rahoituksella, jossa rahoitusta maksetaan vain välitavoitteiden saavuttamisen mukaan, varmistetaan, että EU:n rahoitus kohdentuu reaalitalouteen nykyistä nopeammin. Yksinkertaistettujen kustannusvaihtoehtojen ja kustannuksiin perustumattoman rahoituksen laajempi käyttö vähentää merkittävästi rahoituksen saajien raportointivelvoitteita, kun tarkastukset ja todennukset keskitetään hankkeiden tuotoksiin eikä kustannuksiin.

Rahoitusvälineiden ja talousarviotakausten laajempi käyttö vahvistaa vipuvaikutusta ja antaa EU:n talousarviolle vahvemman roolin yksityisten investointien riskitason

alentamisessa ja rahoituksen saamisessa institutionaalisilta sijoittajilta. Yksityisillä kumppaneilla ja yksityisen sektorin investoinneilla on yhä kasvava merkitys monissa toimintapolitiikoissa ja ohjelmissa. Sen vuoksi EU:n talousarviotakaukset, rahoitusvälineet ja eri rahoitusmuotojen yhdistelmät (joissa yhdistetään takaisinmaksettavaa tukea ja avustuksia) tulevat olemaan olennainen osa keinovalikoimaa, jolla tuetaan riskipääoman, lainojen ja pääomasijoitusten kaltaisia rahoitustuotteita.

Rahoitusvälineiden ja talousarviotakausten käytön lisääntyessä yksinkertaistetaan samalla hallintoa. Sekä sisäisiä että ulkoisia rahoitusohjelmia koskevien teknisten sääntöjen yhdenmukaistaminen tekee talousarvion käytöstä johdonmukaisempaa ja vähentää rahoitusta käyttävien kumppanien hallinnollista taakkaa. Tähän tarkoitukseen tullaan luomaan EU:n sisäisiä politiikkoja varten yksi ainoa talousarviotakaus, joka muodostetaan Euroopan kilpailukykyrahaston puitteissa, mutta on käytettävissä myös muissa ohjelmissa. Sen oheen luodaan erillinen takaus ulkopoliittisiin tarpeisiin Globaali Eurooppa -järjestelyn puitteissa. EU:n pitkän aikavälin talousarvion keskeisenä piirteenä on ollut avoin arkkitehtuuri, joka mahdollistaa yhteistyön useiden kansainvälisten rahoituslaitosten, kuten Euroopan investointipankin, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin, kansallisten kehityspankkien ja kehitysrahoituslaitosten, kanssa. Näin tulee olemaan jatkossakin.

EU:n seuraavan pitkän aikavälin talousarvion vaikuttavuutta lisätään entisestään myöntämällä toimintapolitiittisiin tavoitteisiin sidottuja lainoja jäsenvaltioille ja Globaali Eurooppa -järjestelyn puitteissa kolmansille maille, mikä edelleen vivuttaa hyötyjä EU:n rahoitusarkkitehtuurin avulla. Tämä lisää EU:n talousarvion vaikuttavuutta tuomalla lisävaroja EU:n politiikkatavoitteiden tukemiseen ottamalla omaa lainaa edelleenlainaamista varten ja vastaamalla samalla maakohtaisiin haasteisiin. Tällainen lisätuki tulee olemaan jäsenvaltioiden saatavilla niiden suunnitellessa alustavaa suunnitelmaansa, jolloin niiden saatavilla on tarpeisiinsa ja tavoitetasoonsa sovitettu määrä rahoitusta.

EU:n ja kansallisten investointipainotusten parempi keskinäinen johdonmukaisuus maksimoi rahoituksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden. Tulevat kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevat suunnitelmat auttavat EU:ta, jäsenvaltioita ja niiden alueita saattamaan investointi- ja uudistuspainotuksiaan paremmin keskenään linjaan. Näissä kumppanuuksissa yhdistetään EU:n ja kansallinen yhteisrahoitus juuri niiden aloitteiden rahoittamiseen, jotka palvelevat EU:n painopisteitä mutta kykenevät kuitenkin vastaamaan samalla paikallisiin tarpeisiin.

Parannettu tulosseurantajärjestelmä tukee EU:n poliittisten painopisteiden toteutumista ja lisää läpinäkyvyyttä. Sillä varmistetaan, että horisontaalisia painopisteitä, kuten ilmastotoimia ja biologista monimuotoisuutta, ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta, sosiaalipolitiikkaa ja sukupuolten tasa-arvoa, sovelletaan johdonmukaisesti EU:n talousarviossa kautta linjan.

Tavoitteeksi on asetettu, että ilmasto- ja ympäristömenot ovat vähintään 35 prosenttia talousarvion kokonaismäärästä, mikä auttaa suuntaamaan tukea Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteisiin. Tulosseurantajärjestelmässä vahvistetaan myös yhtenäiset ja oikeasuhteiset säännöt ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen noudattamiselle kaikissa EU:n ohjelmissa.

Tulosseurantajärjestelmällä yksinkertaistetaan merkittävästi seuranta- ja raportointia ja vähennetään niistä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Kaikkiin asiaankuuluviin ohjelmiin sovelletaan yhtä ja samaa menojenseuranta- ja tulosseurantajärjestelmää, mikä

antaa kattavan yleiskuvan siitä, mihin EU:n varoja käytetään ja mitä niillä saadaan aikaan. Yli 5000 indikaattoria korvataan noin 900 virtaviivaistetulla tuotos- ja tulosindikaattorilla, 32 ohjelmakohtaista raporttia kootaan yhdeksi vuotuiseksi hallinto- ja tuloksellisuusraportiksi ja yli 30 talousarviotietoa sisältävää verkkoportaalaa yhdistetään yhdeksi käyttäjäystävälliseksi yhteyspisteeksi ('keskitetyksi palveluväyläksi'), mikä keventää edunsaajien taakkaa ja parantaa talousarviotietojen julkista saatavuutta. Tämä varmistaa Euroopan tilintarkastustuomioistuimen suositusten mukaisesti, että EU:n talousarvion vaikuttavuutta ja tehokkuutta voidaan arvioida johdonmukaisesti.¹⁹

5. OIKEUSVALTIOPERIAATE, PERUSOIKEUDET JA UNIONIN TALOUDELLISTEN INTRESSIEN SUOJAAMINEN

Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on välttämätöntä kaikessa EU:n varojen käytössä. On olennaisen tärkeää, että EU:n varainkäytölle asetetaan vahvat takeet oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta, jotta EU:n taloudelliset intressit pysyvät suojattuina. Nykyisistä rahoitusvälineistä saadut kokemukset osoittavat, että EU:n rahoitustuki oikeusvaltioperiaatetta vahvistaville investoinneille ja uudistuksille voi tuoda todellista lisäarvoa. Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevilla suunnitelmilla tullaan varmistamaan vahva yhteys yhtäältä oikeusvaltioraportissa esitettyjen suositusten ja toisaalta sellaisen rahoitustuen välillä, jolla edistetään kohdennettuja uudistuksia ja toimia, jotka parantavat institutionaalisia ja kansalaisyhteiskunnan valmiuksia ylläpitää oikeusvaltioperiaatetta. Oikeusvaltiouudistuksiin myönnettävän taloudellisen tuen ja erinäisten takeiden ja edellytysten tiukan käytön yhdistelmällä varmistetaan, että EU:n talousarviota suojataan väärinkäytöltä ja että sitä käytetään demokratiaan, oikeusvaltioon ja perusoikeuksiin perustuvan unionin rakentamiseen.

Kansallisissa ja alueellisissa kumppanuuksissa tullaan edellyttämään, että jäsenvaltiot noudattavat oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuskirjaa. Yhteisiä säännöksiä koskevaan asetukseen ja elpymis- ja palautumistukivälineen ominaispiirteisiin perustuen tässä mahdollistetaan käytännön maksatukset vasta kun oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuskirjan noudattamista koskevat keskeiset edellytykset täyttyvät. Seuraavassa rahoituskehyksessä olisi nykyisen NextGenerationEU-välineen tapaan oltava mahdollisuus estää maksusuoritukset, jos oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen liittyy systeemisiä puutteita, esimerkiksi keskeyttämällä oppilaitoksiin liittyvä rahoitus, jos akateemiseen vapauteen liittyvään perusoikeuteen liittyy ongelmia.

EU:n talousarviosta tullaan myös tukemaan uudistuksia, joilla vahvistetaan oikeusvaltioperiaatetta jäsenvaltioissa vuotuisen oikeusvaltiokertomuksen suositusten mukaisesti. Tämä luo kaikille jäsenvaltioille myönteisiä kannustimia vahvistaa kykyään noudattaa oikeusvaltioperiaatetta ylläpitämällä ja kehittämällä edelleen avoimia, oikeusperustaisia, demokraattisia, tasa-arvoisia ja osallistavia yhteiskuntia ja edistää ja ylläpitää oikeusvaltioperiaatetta vahvistamalla oikeusjärjestelmää, korruption torjuntaa, tiedotusvälineiden moniarvoisuutta ja hallinnon eri osa-alueiden keskinäistä tasapainottavaa valvontaa sekä parantamalla julkishallinnon tehokkuutta ja institutionaalisia toimintavalmiuksia.

¹⁹ Euroopan tilintarkastustuomioistuimen katsaus 03/2025 – Vuoden 2027 jälkeisen monivuotisen rahoituskehyn mahdollisuudet.

Varainhoitoasetuksella varmistetaan unionin taloudellisten etujen suoja, ja siinä edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat **perusoikeuskirjan** noudattamisen ja kunnioittavat niitä SEU-sopimuksen 2 artiklassa vahvistettuja unionin arvoja, joilla on merkitystä talousarvion toteuttamisen kannalta. Lisäksi **ehdollisuusasetuksella**, jonka voimassaoloa ei ole rajattu, suojataan jatkossakin EU:n talousarviota oikeusvaltioperiaatteen rikkomista vastaan. Se on EU:n viimeinen puolustuslinja, kaikkien EU:n ohjelmien osalta.

Avoimuutta siitä, kuka EU-rahoitusta saa, lisätään. Vuodesta 2028 alkaen tiedot EU-rahoituksen saajista julkaistaan keskitetyssä tietokannassa komission verkkosivustolla. Suojatakseen EU:n talousarviota, varsinkin väärinkäyttöä, joka tähtää radikaalien tai äärinäkemysten lisäämiseen jäsenvaltioissa, komissio on valmis tutkimaan uusia prosesseja tai toimenpiteitä, joilla EU:n rahoituksen saajia voitaisiin seuloa perusteellisesti ja riskiperusteisesti turvallisuusriskien ja EU-arvojen vastaisuuden näkökulmasta. Varainhoitoasetuksen vuoden 2024 muutoksen myötä yllyttäminen syrjintään, vihaan tai väkivaltaan on uusi peruste olla myöntämättä EU-rahoitusta. Tätä perustetta sovelletaan täysimääräisesti. Varhaishavainta- ja poissulkemisjärjestelmä, joka suojaa EU:n talousarviota petoksilta ja sääntöjenvastaisuuksilta, laajennetaan koskemaan myös jäsenvaltioiden kanssa yhteishallinnoituja varoja.

EU:n talousarvion taustalla on oltava vankka tarkastus- ja valvontastrategia, johon sisältyy komission ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimen tiivis yhteistyö sen varmistamiseksi, että EU:n varat käytetään kulloinkin sovellettavien sääntöjen mukaisesti. Kansallisten ja alueellisten kumppanuuksien osalta komissio tukeutuu jäsenvaltioiden suorittamiin tarkastuksiin ja täydentää niitä omilla tarkastuksillaan. Niissä keskitytään jäsenvaltioiden järjestelmiin, joilla varmistetaan EU:n taloudellisten intressien tiukka suojaaminen. Komissio tulee myös yhdistämään ennakko- ja jälkitarkastuksia maksatusten laillisuudesta ja sääntöjenmukaisuudesta, eli se tulee valvomaan välitavoitteiden ja päätavoitteiden asianmukaista saavuttamista. Tämä lähtee jäsenvaltioiden toimittamien suunnitelmien analysoinnista, jatkuu sen jälkeen toimitettujen maksupyyntöjen valvonnalla ja päättyy lopuksi jälkitarkastuksiin.

Käynnissä olevalla petostorjuntajärjestelmän uudelleentarkastelulla varmistetaan, että kaikki asianomaiset toimijat, kuten OLAF, Euroopan syyttäjänvirasto ja Europol, tekevät jatkossa tiiviimpää yhteistyötä EU:n talousarvioon vaikuttavien sääntöjenvastaisuuksien, petosten ja korruption torjumiseksi. Tämä kattava uudelleentarkastelu, johon osallistuvat kaikki asiaankuuluvat toimijat EU:n petostorjuntarakenteessa, tulee lisäämään synergiaa ja tehokkuushyötyjä, kun vältetään päällekkäisyyksiä petosten vastaisen toimintasyklin kaikissa vaiheissa, joita ovat: ehkäiseminen, havaitseminen, tutkinta, tilanteen oikaisu ja petoshyödyn takaisinperiminen, myös EU:n talousarvion osalta.

6. KUNNIANHIMOINEN NYKYAIKAISILLA TULONLÄHTEILLÄ RAHOITETTU EU:N TALOUSARVIO

EU:n talousarvion rahoituskapasiteetin on vastattava unionin tavoitetasoa. Unionin sisäisten haasteiden laajuus yhdistettynä lisääntyneeseen geopolitiittiseen epävarmuuteen ja kilpailun voimistumiseen merkitsee, että EU:lla on oltava riittävää suuruusluokkaa oleva talousarvio, jotta sillä on todellista vaikutusta tässä tiedonannossa esitetyillä painopistealoilla. Tässä on lisäksi otettava huomioon se, että NextGenerationEU-lainoja on alettava maksaa takaisin vuodesta 2028 alkaen.

Komissio ehdottaa, että EU:n pitkän aikavälin talousarvio olisi suuruudeltaan 1,98 biljoonaa euroa eli 1,26 prosenttia suhteessa EU:n bruttokansantuloon. Talousarvion menot ja tulot ovat saman kolikon kaksi puolta. Kiireellisten haasteiden ja tiukkojen rahoitusrajoitteiden ainutlaatuinen yhdistelmä tarjoaa ennennäkemättömän tilaisuuden nykyaikaistaa erittäin kiireellisesti tarvittavan talousarvion meno- ja tulopuolta.

On olennaisen tärkeää saada kunnianhimoisemman monivuotisen rahoituskehityksen tueksi uusia omia varoja, jotta voidaan toimia tuloksellisesti unionin strategisissa painopisteissä ja hoitaa samalla NextGenerationEU-lainojen takaisinmaksu. Unioni tarvitsee kollektiivisia taloudellista panostusta, johon pelkät kansalliset maksuosuudet eivät riitä. Uusien omien varojen käyttöönotto vähentää jäsenvaltioiden taakkaa, ja turvaa EU:n yhteisten politiikkojen kestävä rahoituksen samalla kun kansalliset rahoitusosuudet pidetään yleisesti ottaen vakaina. EU:n talousarviossa on kyse eurooppalaisen lisäarvon luomisesta kaikille, mikä edellyttää myös yhteisten painopisteiden yhteistä rahoittamista.

Siksi komissio ehdottaa uutta pitkän aikavälin talousarviota koskevan ehdotuksen yhteydessä uutta omia varoja koskevaa päätöstä. Ehdotuksella nykyaikaistetaan ja monipuolistetaan EU:n talousarvion tulolähteitä. Samalla komissio ehdottaa, että maksumäärärahojen omien varojen enimmäismääriä nostetaan vastaavasti 1,75 prosenttiin suhteessa EU:n 27 jäsenvaltion bruttokansantuloon, jotta voidaan vastata suurempiin rahoitustarpeisiin ja välttämättömään tarpeeseen saada riittävästi liikkumavaraa, jotta unioni pystyy kaikissa olosuhteissa täyttämään taloudelliset velvoitteensa.

Toimielinten välisellä sopimuksella pyrittiin muodostamaan puitteet ja ohjaamaan neuvotteluja uusista omista varoista vuoden 2020 jälkeen. Neuvottelut ovat jumittuneet paikoilleen. Jotta neuvotteluihin saataisiin uutta pontta, komissio on tarkastellut uudelleen EU:n talousarvion koko tulopuolta. Tähän sisältyy omien varojen uusien luokkien käyttöönotto ja ehdotukset nykyisten omien varojen kohdennetuista tarkistuksista. EU:n talousarvion rahoitusta voidaan vahvistaa myös ottamalla käyttöön muita tulonlähteitä. Ehdotettu paketti on EU:n poliittisten painopisteiden mukainen, perustuu nykyiseen lainsäädäntöön tai omia varoja koskevaan päätökseen itseensä ja se voidaan panna täytäntöön kohtuullisella hallinnollisella rasitteella.

Uudet omat varat EU:n painopisteiden rahoittamiseksi

Päästökauppajärjestelmään perustuvat omat varat liittyvät läheisesti unionin ilmastotavoitteisiin, ja niillä on merkittävä tulopotentiali. Mahdollisilla päästökauppajärjestelmästä saatavilla omilla varoilla on ainutlaatuisia etuja välittömän saatavuuden ja riittävän mittakaavan muodossa. Vaikka 30 prosenttia tuloista menisi EU:n talousarvioon, suurin osa päästöoikeuksien huutokaupasta saatavista tuloista siirtyisi edelleen kansallisiin talousarvioihin.

Hiilirajamekanismiin perustuvia omia varoja voidaan pitää päästökauppajärjestelmän ulkoisena ulottuvuutena, joten niihin liittyvät omat varat ovat edelleen olennainen osa pakettia. Hiilirajamekanismilla varmistetaan, että EU:hun tuotaviin tuotteisiin sovelletaan vastaavaa hiilen hintaa kuin jos ne olisi tuotettu EU:ssa.

Uusi omien varojen lähde, joka perustuu keräämättä jääneen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään, tuottaisi myönteisiä ympäristövaikutuksia ja tukisi samalla unionin strategista riippumattomuutta kriittisten raaka-aineiden osalta. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu on yksi nopeimmin kasvavista jätevirroista. Koska sähkö- ja

elektroniikkalaiteromu sisältää tärkeitä kriittisiä raaka-aineita, kierrätyksellä ja uudelleenkäytöllä on merkittävä rooli riippuvuuden vähentämisessä ulkomaisista toimittajista. Vaikka kierrätyksessä on edistytty merkittävästi, keräysaste on edelleen huomattavasti alle unionin tavoitteiden. Jäsenvaltioiden ilmoittamaan keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun perustuvien uusien kansallisten maksujen käyttöönotto kannustaa vähentämään jätettä ja kehittämään erilliskeräystä.

Ehdotetussa uudessa EU:n yrityspohjaiset omat varat -järjestelyssä suuret yritykset osallistuvat EU:n talousarvion rahoittamiseen. Useilla EU:n rahoitusohjelmilla autetaan yrityksiä uudistumaan, innovoimaan ja laajentumaan. EU:n uusi pitkän aikavälin talousarvio tulee lisäämään kilpailukykyä ja talouskasvua ja parantamaan liiketoimintaympäristöä pitkän aikavälin investoinneilla, erityisesti Euroopan kilpailukykyrahaston kautta. Tämä omien varojen luokka ei periaatteessa koske pk-yrityksiä.

Tupakkatuotteiden valmisteveroon perustuvat omat varat tukisivat EU:n terveydenhuoltopolitiikan tavoitteita ja loisivat samalla tuloja EU:n talousarvioon. Verojärjestelmien erot eri puolilla unionia vaikuttavat kielteisesti jäsenvaltioiden politiikkoihin, joilla pyritään hillitsemään tupakan kulutusta verotuksen avulla. Ehdotus tupakan valmisteveroon perustuvista omista varoista täydentää tupakan valmisteverodirektiivin tulevaa uudelleenlaadintaa, jonka tavoitteena on muuttaa EU:n vähimmäisvalmisteveroastetta ja tiettyjä perinteisten tupakkatuotteiden luokkia, jotta varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla.

Nykyisten omien varojen mukautukset

Nykyisiin omiin varoihin ehdotetaan kohdennettuja mukautuksia EU:n talousarvion tulopohjan säilyttämiseksi. Jäsenvaltiot keräävät unionin puolesta perinteiset omat varat, jotka koostuvat pääasiassa tulleista. Lisäksi ehdotetaan, että nykyisen rahoituskehysten alussa käyttöön otettua kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen keräämisessä käytettyä kerointia korotetaan inflaatiokehityksen huomioon ottamiseksi.

Muut tulot

EU:n talousarviota voidaan rahoittaa myös muilla tuloilla. Muut tulot täydentävät omia varoja. Muut tulot siirtyvät suoraan EU:n talousarvioon, mikä vähentää jäsenvaltioiden kansallisiin maksuosuuksiin kohdistuvaa painetta. Muita lisätuloja saadaan esimerkiksi korottamalla nykyistä ETIAS-maksua sen yhdenmukaistamiseksi muiden lainkäyttöalueiden kanssa. Komissio pyrkii myös edelleen ottamaan käyttöön uusia unionin toimintapolitiikkoihin liittyviä maksuja.

7. PÄÄTELMÄT

Neuvottelut vuosien 2028–2034 monivuotisesta rahoituskehyksestä ovat unionille tilaisuus osoittaa yhteisiin tavoitteisiin tähtäävää päättäväisyyttä ja antaa unionille keinot saavuttaa yhteiset tavoitteet.

Komissio ehdottaa kunnianhimoista, ketterää ja tulevaisuusorientoitunutta EU:n pitkän aikavälin talousarviota. Se perustuu nykyisen järjestelmän vahvuuksiin ja peruseriaatteisiin, mutta on yksinkertaisempi, joustavampi ja vaikuttavampi. Pelkät entiseen lisäävät muutokset eivät riitä ratkomaan monimutkaista rahoituskuviota, kun unioniin kohdistuu valtavia odotuksia tuloksista samalla kun sen on suoriuduttava NextGenerationEU-

ohjelman rahoitusvastuistaan. Tämä edellyttää rohkeutta tehdä asioita eri tavalla ja varmistaa, että jokainen euro edistää Euroopan kehitystä.

Nyt käsillä olevissa ehdotuksissa olennaisia tekijöitä ovat **vankka ohjaus, läpinäkyvyys ja vahva poliittisen tason valvonta**. Komissio tulee tekemään tiivistä yhteistyötä Euroopan parlamentin ja neuvoston kanssa, jotta seuraavasta monivuotisesta rahoituskehiksestä ja alakohtaisista ohjelmista päästäisiin tavoitetasoltaan riittävän korkeaan ja tasapainoiseen yhteisymmärrykseen ilman turhia viivytyksiä. Budjettivallan käyttäjinä Euroopan parlamentti ja neuvosto ohjaavat pitkän aikavälin talousarvion kehittymistä ja varmistavat, että se on täysin linjassa yhteisten painopisteidemme kanssa koko sen voimassaolon ajan.

Itsenäisemmän Euroopan on oltava valmis ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Unioni ei voi tukeutua pelkästään muihin intressiensä ja arvojensa puolustamisessa. Tämä tarkoittaa, että meidän on käytettävä kaikki käytettävissämme olevat keinot yhteisten tavoitteidemme saavuttamiseksi, myös käytännön tasolla. EU:n talousarvion avulla voidaan sysätä liikkeelle investointeja ja uudistuksia, jotka ovat avainasemassa unionin tulevan vaurauden, yhteenkuuluvuuden, turvallisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta.

Nyt on korkea aika tehdä tästä todellisuutta.

Liite. Monivuotinen rahoituskehys 2028–2034 – Taulukot

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS 2028-2034 (SITOUUKSINA)

Määrät käypinä hintoina, miljoonaa euroa	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	Total 2028-2034
Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, maatalous ja maaseudut, kalastus ja merielinkeinot, vauraus ja turvallisuus	163 088	160 860	158 053	155 565	152 274	140 140	132 240	1 062 220
Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevat suunnitelmat, josta:	135 571	133 134	130 131	127 411	123 879	111 535	103 415	865 076
Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) tulotuki ja kalastus	42 272	42 268	42 265	42 261	42 257	42 204	42 172	295 699
josta yhteisen kalastuspolitiikan interventiot	270	275	280	286	292	298	300	2 000
Muuttoliike ja rajaturvallisuus	5 847	5 633	5 407	5 170	4 922	3 945	3 291	34 215
Taloudellinen, alueellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus, mukaan lukien kalastus, maaseutuyhteisöt ja matkailu	75 768	73 334	70 769	68 074	65 240	53 715	46 065	452 965
p.m. Sosiaalinen ilmatorahasto	10 500	10 300	10 100	9 800	9 400	-	-	50 100
Interreg	-	1 753	1 782	1 810	1 840	1 524	1 555	10 264
EU-väline - unionin toimet, josta:	10 512	8 951	8 690	8 852	8 353	8 534	9 012	63 223
Unity Safety Net -aloite / Maatalousalan vauras	900	900	900	900	901	900	900	6 301
EU:n solidaarisuusrahasto	2 706	2 760	2 815	2 872	2 929	2 988	3 047	20 117
DG HOME:n temaattiset välineet	3 401	3 469	3 539	3 609	3 682	3 755	3 830	25 285
Muut (kaupungit, työllisyys, sosiaalinen innovointi jne.)	3 505	1 822	1 436	1 471	841	1 210	1 235	11 520
EU-väline - joustovarot	1 172	1 195	1 219	1 243	1 268	1 294	1 319	8 710
Tuki Kyproksen turkkilaiselle yhteisölle	58	63	61	62	64	64	66	438
Eriilivirastot, josta:	2 677	2 866	3 048	3 261	3 483	3 676	3 877	22 888
Frontex	1 309	1 421	1 561	1 694	1 827	1 963	2 113	11 888
Europol	320	361	395	430	464	498	531	2 999
Next Generation EU -välineen velan takaisinmaksu	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	168 000
Marginaali	781	797	814	831	846	864	885	5 818
Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus	66 875	81 300	83 176	87 312	88 611	90 706	91 614	589 594
Euroopan kilpailukykyrahasto	42 703	56 663	58 374	60 978	62 286	74 158	75 346	450 508
Euroopan kilpailukykyrahasto (pois lukien innovaatorahasto), josta:	42 653	56 613	58 324	61 925	62 343	63 498	63 945	409 301
Horisontti Eurooppa	16 243	25 183	26 265	26 891	26 607	27 048	26 765	175 002
Puhdas siirtymä ja teollisuuden vähähiilistäminen	3 004	3 566	3 636	3 691	3 940	4 137	4 271	27 416
Monivuotisen rahoituskehityksen osatekijät	2 954	3 516	3 586	3 919	3 997	4 077	4 159	26 210
p.m. Innovaatorahasto	50	50	50	9 052	9 943	10 660	11 401	41 206
Häiriönsietokyky ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus	14 733	17 534	17 884	19 544	19 935	20 334	20 741	130 704
Digitaalinen johtajuus	6 176	7 350	7 497	8 194	8 358	8 525	8 695	54 793
Terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous	2 547	3 031	3 092	3 378	3 446	3 515	3 585	22 593
Euroopan kilpailukykyrahaston InvestEU-välineen ja neuvontapalvelujen vähimmäismäärä, ohjellinen rahoitusosuus politiikkaikunoina (osa kilpailukykyrahaston kokonaismäärästä)	1 143	1 643	1 642	1 643	1 643	1 643	1 643	11 000
Erasmus+	5 261	5 440	5 625	5 819	6 019	6 224	6 439	40 827
Verkköjen Eurooppa -väline, josta:	10 906	11 290	11 342	11 569	11 982	12 045	12 294	81 428
Verkköjen Eurooppa -väline (CEF) - Liikenne, josta:	7 124	7 354	7 246	7 308	7 550	7 434	7 499	51 515
Sotilaallinen liikkuvuus	2 842	2 899	2 609	2 483	2 533	2 214	2 071	17 651
Verkköjen Eurooppa -väline (CEF) - Energia	3 782	3 936	4 096	4 261	4 432	4 610	4 795	29 912
Unionin pelastuspalvelumekanismi plus (UCPM+)	1 316	1 437	1 477	1 535	1 569	1 644	1 697	10 675
AgoraEU, josta:	1 099	1 139	1 180	1 223	1 268	1 313	1 360	8 582
Luova Eurooppa - Kulttuuri	230	238	247	256	265	275	285	1 796
Media+	409	424	439	455	472	489	506	3 194
Demokratia, kansalaiset, tasa-arvo, oikeudet ja arvot	460	477	494	512	531	550	569	3 593
Sisämarkkinaohjelma	833	916	860	885	904	915	925	6 238
Euratomin tutkimus- ja koulutusohjelma, josta:	1 599	1 434	1 287	1 143	1 219	1 653	1 459	9 794
ITER-rahoitusosuus	946	848	762	676	721	978	863	5 794
Väline hätätilanteen tuen antamiseksi unionin sisällä (ESI)	-	-	-	-	-	-	-	-
Euron suojaaminen rahanväärennökseltä (Pericles V -ohjelma)	1	1	1	1	1	1	1	7
Ydinvoimaloiden käytöstäpoisto (Liettua)	91	124	87	84	94	94	104	678
Ydinturvallisuusyhteistyö ja käytöstäpoisto	135	103	121	128	144	158	177	966
Oikeusala	101	105	109	114	118	123	128	798
Eriilivirastot	1 271	1 319	1 354	1 397	1 441	1 486	1 530	9 798
Muut (muut toimet, institutionaaliset oikeudet)	699	273	277	302	306	320	316	2 493
Marginaali	908	1 104	1 129	1 185	1 203	1 231	1 249	8 009
Globaali Eurooppa	24 555	25 127	25 578	30 603	35 761	36 442	37 137	215 203
Globaali Eurooppa (*), josta:	22 787	23 243	23 708	28 448	33 369	34 037	34 717	200 309
Eurooppa	4 911	5 009	5 110	6 132	7 192	7 336	7 483	43 173
Saharan eteläpuolinen Afrikka	6 886	7 024	7 164	8 597	10 084	10 286	10 491	60 532
Aasian ja Tyynenmeren alue	1 940	1 979	2 018	2 421	2 841	2 898	2 953	17 050
Amerikat ja Karibia	1 040	1 061	1 082	1 298	1 523	1 554	1 586	9 144
Lähi-itä, Pohjois-Afrikka ja Persianlahti	4 884	4 981	5 081	6 097	7 153	7 296	7 442	42 934
Globaalit asiat (**)	1 441	1 470	1 499	1 800	2 110	2 152	2 196	12 668
Joustovarot	1 684	1 718	1 752	2 103	2 467	2 517	2 567	14 808
Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP)	443	454	467	483	494	507	521	3 369
Merentakaiset maat ja alueet (ml. Grönlanti)	94	144	147	199	153	156	106	999
Kestävän kalastuksen kumppanuussopimukset ja alueelliset kalastusjärjestöt	192	202	148	164	199	204	222	1 331
Muut (muut toimet, institutionaaliset oikeudet)	118	141	149	161	205	172	178	1 124
Marginaali	920	942	958	1 147	1 340	1 366	1 398	8 071
Hallinto	14 945	15 584	16 281	16 870	17 466	18 062	18 669	117 877
YHTEENSÄ	269 463	282 871	283 088	290 350	294 112	285 350	279 660	1 984 894
% suhteessa BKTL:ään (EU-27)	1,31 %	1,33 %	1,29 %	1,29 %	1,27 %	1,19 %	1,13 %	1,26 %

(*) 25 mrd. euroa (käypinä hintoina) vuosien 2028-2034 määrärahoista voidaan käyttää humanitaariseen apuun.

(**) 2,33 mrd. euroa (käypinä hintoina) käytetään joidenkin kriiseihin, rauhaan ja ulkopoliittain tarpeisiin liittyvien toimien toteuttamiseen maantieteellisten kokonaisuuksien kautta ottaen huomioon globaali ulottuvuus. Pöytäkirjojen vuosittain kokonaismäärät eivät välttämättä täysin täsmää.

Enimmäismäärän ylittävät välineet, josta:								
Joustoväline	2 122	2 165	2 208	2 252	2 297	2 343	2 390	15 777
Ukraina	14 286	14 286	14 286	14 286	14 286	14 286	14 286	100 002
Catalyst Europe -väline (lainat EU-tavoitteisiin NRPP-suunnitelmissa)	(150 mrd. käypinä hintoina)							
Kriisimekanismi	(0,25 % suhteessa BKTL:ään - 395 mrd.)							
Monivuotisen rahoituskehityksen ulkopuolella								
Euroopan rauhanrahasto	4 357	4 357	4 357	4 357	4 357	4 357	4 357	30 499

MONIVUOTINEN RAHOITUSKEHYS 2028-2034 (SITOUMUKSINA)

Määrät vuoden 2025 hintoina, miljoonaa euroa	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	Total 2028-2034
Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, maatalous ja maaseudut, kalastus ja merielinkeinot, vauraus ja turvallisuus	153 681	148 610	143 153	138 137	132 563	119 607	110 652	946 404
Kansallista ja alueellista kumppanuutta koskevat suunnitelmat, josta:	127 752	122 995	117 863	113 137	107 845	95 194	86 533	771 319
Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) tulotuki ja kalastus	39 834	39 049	38 281	37 527	36 787	36 021	35 289	262 787
josta yhteisen kalastuspolitiikan interventiot	254	254	254	254	254	254	254	1 778
Muuttoliike ja rajaturvallisuus	5 510	5 204	4 897	4 591	4 285	3 367	2 754	30 608
Taloudellinen, alueellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus, mukaan lukien kalastus, maaseutuyhteisöt ja maankäyttö	71 398	67 749	64 097	60 447	56 796	45 845	38 545	404 877
p.m. Sosiaalinen ilmastorahasto	9 894	9 516	9 148	8 702	8 183	-	-	45 443
Interreg	-	1 620	1 614	1 607	1 601	1 301	1 301	9 044
EU-väline - unionin toimet, josta:	9 906	8 269	7 870	7 861	7 272	7 556	7 541	56 275
Unity Safety Net -aloite / Maatalousalan varaus	848	831	815	799	784	768	753	5 598
EU:n solidaarisuusrahasto	2 550	2 550	2 550	2 550	2 550	2 550	2 550	17 850
DG HOME:n temaattiset välineet	3 205	3 205	3 205	3 205	3 205	3 205	3 205	22 435
Muut (kaupungit, työllisyys, sosiaalinen innovointi jne.)	3 303	1 683	1 300	1 307	733	1 033	1 033	10 392
EU-väline - joustovarot	1 104	1 104	1 104	1 104	1 104	1 104	1 104	7 728
Tuki Kyproksen turkkilaiselle yhteisölle	55	58	55	55	56	55	55	389
Erillisvirastot, josta:	2 522	2 648	2 761	2 896	3 032	3 137	3 244	20 240
Frontex	1 233	1 313	1 414	1 504	1 591	1 675	1 760	10 498
Europol	302	333	358	382	404	425	444	2 649
Next Generation EU -välineen velan takaisinmaksu	22 616	22 172	21 738	21 311	20 893	20 484	20 082	149 296
Marginaali	736	737	737	738	737	738	737	5 159
Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus	63 017	75 108	75 335	77 530	77 141	77 416	76 658	522 205
Euroopan kilpailukykyrahasto	40 240	52 348	52 871	63 026	62 929	63 293	63 046	397 753
Euroopan kilpailukykyrahasto (pois lukien innovaatorahasto), josta:	40 193	52 302	52 826	62 988	62 882	63 196	62 996	397 753
Horisontti Eurooppa	15 306	23 265	23 789	23 878	23 163	23 085	22 396	154 882
Puhdas siirtymä ja teollisuuden vähähiilistämisen	2 831	3 294	3 293	11 518	12 136	12 578	13 020	58 670
Monivuotisen rahoituskehksen osatekijät	2 784	3 248	3 248	3 480	3 480	3 480	3 480	23 200
p.m. Innovaatorahasto	47	46	45	8 038	8 656	9 098	9 540	35 470
Häiriösietokyky ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus	13 883	16 198	16 198	17 355	17 355	17 355	17 355	115 699
Digitaalinen johtajuus	5 820	6 790	6 790	7 276	7 276	7 276	7 276	48 504
Terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous	2 400	2 800	2 800	3 000	3 000	3 000	3 000	20 000
Euroopan kilpailukykyrahaston InvestEU-välineen ja neuvontapalvelujen vähimmäismäärä, ohjellinen rahoitusosuus politiikka-kaikkoina (osa kilpailukykyrahaston kokonaismäärästä)	1 077	1 518	1 488	1 459	1 430	1 402	1 375	9 749
Erasmus+	4 958	5 026	5 095	5 167	5 240	5 312	5 388	36 186
Verkköjen Eurooppa -väline, josta:	10 277	10 430	10 273	10 273	10 431	10 280	10 287	72 251
Verkköjen Eurooppa -väline (CEF) - Liikenne, josta:	6 713	6 794	6 563	6 489	6 573	6 345	6 275	45 752
Sotilaallinen liikkuvuus	2 678	2 678	2 363	2 205	2 205	1 890	1 730	15 752
Verkköjen Eurooppa -väline (CEF) - Energia	3 564	3 636	3 710	3 784	3 858	3 935	4 012	26 499
Unionin pelastuspalvelumekanismi plus (UCPM+)	1 240	1 328	1 338	1 363	1 366	1 403	1 402	9 458
AgoraEU, josta:	1 036	1 052	1 069	1 086	1 104	1 121	1 138	7 606
Luova Eurooppa - Kulttuuri	217	220	224	227	231	235	236	1 592
Media+	385	391	398	404	411	417	423	2 830
Demokratia, kansalaiset, tasa-arvo, oikeudet ja arvot	434	440	447	455	462	469	476	3 184
Sisämarkkinaohjelma	785	846	779	786	787	781	774	5 538
Euratomin tutkimus- ja koulutusohjelma, josta:	1 507	1 325	1 166	1 015	1 061	1 411	1 221	8 706
ITER-rahoitusosuus	892	784	690	600	628	835	722	5 150
Väline hätätilanteen tuen antamiseksi unionin sisällä (ESI)	-	-	-	-	-	-	-	-
Euron suojaaminen rahanväärennökseltä (Pericles V -ohjelma)	1	1	1	1	1	1	1	7
Ydinvoimaloiden käytöstäpoisto (Liettua)	86	115	79	75	82	80	87	604
Ydinturvallisuusyhteistyö ja käytöstäpoisto	127	95	110	114	125	135	148	854
Oikeusala	95	97	99	101	103	105	107	707
Erillisvirastot	1 198	1 219	1 226	1 240	1 254	1 268	1 280	8 687
Muut (muut toimet, institutionaaliset oikeudet)	659	252	251	268	266	273	264	2 233
Marginaali	855	1 020	1 023	1 053	1 048	1 051	1 037	7 085
Globaali Eurooppa	23 138	23 213	23 166	27 174	31 132	31 103	31 074	190 000
Globaali Eurooppa (*), josta:	21 473	21 473	21 473	25 261	29 050	29 050	29 050	176 830
Eurooppa	4 628	4 628	4 628	5 445	6 261	6 261	6 261	38 112
Saharan eteläpuolinen Afrikka	6 489	6 489	6 489	7 634	8 779	8 779	8 779	53 438
Aasian ja Tyynenmeren alue	1 828	1 828	1 828	2 150	2 473	2 473	2 473	15 053
Amerikat ja Karibia	980	980	980	1 153	1 326	1 326	1 326	8 071
Lähi-itä, Pohjois-Afrikka ja Persianlahti	4 602	4 602	4 602	5 414	6 227	6 227	6 227	37 901
Globaalit asiat (**)	1 358	1 358	1 358	1 598	1 837	1 837	1 837	11 183
Joustovarot	1 587	1 587	1 587	1 867	2 148	2 148	2 148	13 072
Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP)	417	419	423	429	430	433	436	2 987
Merentakaiset maat ja alueet (ml. Grönlanti)	89	133	133	177	133	133	89	887
Kestävän kalastuksen kumppanuussopimukset ja alueelliset kalastusjärjestöt	181	187	134	146	173	174	186	1 181
Muut (muut toimet, institutionaaliset oikeudet)	111	131	135	143	179	147	149	995
Marginaali	867	870	868	1 018	1 167	1 166	1 164	7 120
Hallinto	14 083	14 397	14 746	14 980	15 205	15 415	15 621	104 447
YHTEENSÄ	253 919	261 328	256 400	257 822	256 041	243 541	234 005	1 763 056
% suhteessa BKTL:ään (EU-27)	1,31 %	1,33 %	1,29 %	1,29 %	1,27 %	1,19 %	1,13 %	1,26 %

(*) 22,4 mrd. euroa (vuoden 2025 hintoina) vuosien 2028-2034 määrärahoista voidaan käyttää humanitaariseen apuun.

(**) 2,06 mrd. euroa (vuoden 2025 hintoina) käytetään joidenkin kriiseihin, rauhaan ja ulkopoliittikan tarpeisiin liittyvien toimien toteuttamiseen maantieteellisten kokonaisuuksien kautta ottaen huomioon globaali ulottuvuus.

Pöytäkirjojen vuoksi kokonaismäärät eivät välttämättä täysin täsmää.

Enimmäismäärän ylittävät välineet, josta:								
Joustoväline	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	14 000
Ukraina	13 462	13 198	12 939	12 685	12 437	12 193	11 954	88 867
Catalyst Europe -väline (lainat EU-tavoitteisiin NRPP-suunnitelmissa)	(134 mrd. vuoden 2025 hintoina)							
Kriisimekanismi	(0,25 % suhteessa BKTL:ään)							
Monivuotisen rahoituskehksen ulkopuolella								
Euroopan rauhanrahasto	4 106	4 025	3 946	3 869	3 793	3 719	3 646	27 104

19.9.2025

Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehyykiseksi

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehyykiseksi vuosille 2028-2034.

Komission ehdotus sisältää kattavan tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehyy 2028-2034”, sekä ehdotuksen rahoituskehyyasetukseksi, ehdotuksen toimielinten väliseksi sopimukseksi, ehdotuksen omia varoja koskevaksi päätökseksi, kansallisen ja aluetason kumppanuusrahastoa koskevan asetusehdotuksen (jatkossa NRP-suunnitelma), kilpailukykyrahastoa koskevan asetusehdotuksen, Verkkojen Eurooppa -asetusehdotuksen, Globaali Eurooppa -asetusehdotuksen, asetusehdotuksen EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurannasta ja horisontaalisista periaatteista ja joukon muita sektorikohtaisia ehdotuksia.

Komissio antoi lisäksi rahoituskehyyehdotusten yhteydessä valkoisen kirjan EU:n petostentorjuntajärjestelmän uudelleentarkastelusta, jonka tavoitteena on vahvistaa petostentorjunnan rakennetta tulevan rahoituskehyyksen toimeenpanoa ajatellen.

Komissio täydensi odotetusti ehdotuksiaan 3.9.2025 antamalla lisää sektorikohtaisia ehdotuksia.

Tällä E-kirjeellä informoidaan eduskuntaa edellä mainitusta komission tiedonannosta sekä rahoituskehyykokonaisuuteen kytkeytyvistä Suomen ensivaiheen kannoista. Eduskunnalle toimitetaan myöhemmässä vaiheessa erikseen sektorikohtaisiin lainsäädäntöehdotuksiin liittyvät U-kirjelmät. Tätä muistia laadittaessa suomenkieliset kieliversiot ovat olleet käytettävissä vasta ehdotuksista

rahoituskehysasetukseksi, omien varojen päätökseksi, toimielinten väliseksi sopimukseksi, NRP-suunnitelmaa koskevaksi asetukseksi sekä sisäasioiden rahastoiksi¹.

Neuvostossa rahoituskehysneuvottelut käydään yleisten asioiden neuvostossa. Komissio esitteli kehyskokonaisuuden yleisten asioiden neuvostossa 18.7.2025. Ehdotuksen tekninen läpikäynti ja valmistelu on käynnistynyt neuvoston työryhmässä (Ad hoc Working Party on MFF). Mikäli neuvottelut etenisivät aikaisempien neuvottelukierrosten aikataulussa, sovittaisiin rahoituskehyksestä yksimielisesti jäsenvaltioiden kesken Eurooppa-neuvostossa aikaisintaan loppuvuodesta 2026 tai vuoden 2027 alkupuoliskolla.

Yleistä

Komission ehdotus perustuu unionin poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestävään kehitykseen, ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Komission rahoituskehystiedonannon mukaan Euroopan on nyt tehtävä asioita toisin eikä rahoituskehys ole poikkeus tästä. Epävarmassa ja epävakaassa maailmassa EU:n rahoituskehysten tulee komission mukaan rakenteeltaan sopeutua odottamattomiin tilanteisiin. Komissio tavoittelee ehdotuksellaan myös aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota. Lisäksi tavoitellaan selvästi nykyistä joustavampaa kehystä, jonka avulla pystyttäisiin paremmin vastaamaan unionin muuttuviin tarpeisiin. Komission mukaan uusi kehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin, ja ehdotukset linkittyvätkin vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Komissio ehdottaa rahoituskehysten merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Ehdotus vuosien 2028–2034 monivuotiseksi rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan, joista kolme vastaisi talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaisi EU:n hallintomenot.

Suomen kanta

Komission esittämät rahoituskehys ehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukykyyn vahvistamiseen.

Suomi kannattaa komission ehdotusta rahoituskehysten otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

---

¹ Koska muistiota laadittaessa osasta ehdotuksia on ollut käytettävissä vain englanninkieliset versiot ehdotuksista, voi osassa käytettyjä termejä olla epätarkkuuksia ja suomenkieliset termit tarkentuvat, kun suomenkieliset versiot ehdotuksista ovat käytettävissä.

Kokonaistaso

Komissio esittää rahoituskehysten kokonaistasoksi (sitoumukset) 1 763 mrd. euroa (vuoden 2025 kiintein hinnoin), eli 1,26 % EU:n bruttokansantulosta (BKTL). Edellä mainittu luku ei sisällä kehysten ulkopuolisia avustusvälineitä (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto), joista kuitenkin sovitaan osana rahoituskehysratkaisua.

Suomi on vakiintuneesti käyttänyt rahoituskehysten kokonaistasosta lukuja, jotka sisältävät kaikki nyt sovitettavat sitoumukset, myös ulkopuoliset välineet. Tällöin komission ehdotuksen kokonaistasoksi muodostuu **yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina, eli noin 1,35 % EU:n BKTL:stä**. Kehysten kokonaistasoon sisältyisi myös elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa.

Tähän nykykauden vertautuvat luvut ovat 1 321 mrd. euroa (ml. kehysten ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto) eli noin 1,05 % EU:n BKTL:stä. Vastaavasti vain kehysten sisällä luvut ovat 1 272 mrd. euroa eli noin 1,01% EU:n BKTL:stä. Komission esitys tulevaisuuden rahoituskehyskokonaisuudeksi onkin noin 572 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskehystä suurempi.

Suomen maksuosuus EU-budjettiin on nykyisellään 1,7 %. Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida luotettavasti arvioida ehdotuksen vaikutuksia Suomen EU-maksuihin tai kokonaissaantoihin. Ehdotettu korkea kehystaso huomioiden Suomen EU-maksut kasvaisivat kokonaisuudessaan noin 4,4 miljardilla eurolla tulevalla kehyskaudella, nykyisestä noin 17,8 miljardin euron tasosta. Tämä tarkoittaisi käyvin hinnoin noin 7,4 miljardin euron lisäystä kansallisesta talousarviosta maksettaviin EU-maksuihin rahoituskehysten aikana. Maksujen kasvuun liittyy epävarmuuksia, sillä omien varojen järjestelmään ehdotettujen muutosten kaikkia mahdollisia vaikutuksia ei ole vielä mahdollista arvioida. Arvioita tarkennetaan myöhemmin asian jatkovalmistelussa.

Nykytietojen perusteella ei voida vielä arvioida kokonaisvaltaisesti ehdotuksen vaikutuksia Suomen kokonaissaantoihin.

Komission ehdotuksessa kokonaistaso on esitetty sekä käyvin hinnoin että vuoden 2025 kiintein hinnoin. Esimerkiksi mediassa esillä ollut 2 000 mrd. euron kokonaistaso pohjautuu kiinteiden hintojen sijasta korkeampiin käyviin hintoihin. Kansallisen valmisteluprosessin ja lukujen vertailtavuuden kannalta on tarkoituksenmukaista käyttää vuoden 2025 kiinteitä hintoja, kuten aikaisemmissakin rahoituskehysneuvotteluissa. Rahoituskehyksestä myös sovitaan aikanaan kiintein hinnoin.

Toimet, joihin komissio esittää merkittäviä lisäyksiä ovat puolustus ja turvallisuus sekä kilpailukyky. Vähennyksiä kohdistettaisiin otsakkeen 1 maatalouden ja koheesion yhteenlaskettuun rahoitukseen (n. 10-15 %), mutta näiden politiikkasektoreiden keskinäistä rahoituksenjakoehdotusta ei ole vielä jäsenvaltioille annettu.

Suomen kanta

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttämättä Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehysten kokonaistaso.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukykyyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme. kuten maatalouden rahoituksen.

*Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuiseen asemaan itäisenä ulkorajaval-
tiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.*

Lainarahoitus

Komissio esittää kahta erillistä lainarahoitusta välinettä, kriisimekanismia ja *Catalyst Europe* -väli-
nettä. Molemmat välineet perustuisivat ns. lainalla lainaa -periaatteeseen, jossa komissio voisi tarjota
yksittäiselle jäsenvaltiolle lainalla rahoittamaansa lainamuotoista tukea. Molemmat lainavälineet olisi-
vat varsinaisen rahoituskehysrakenteen ulkopuolella eivätkä myöskään sisälly rahoituskehysten ko-
konaistasoon. Välineille esitetyt euromääräiset kokonaistason kuvastavat välineestä annettavan laina-
muotoisen tuen enimmäismääriä.

Kriisimekanismi

Kriisimekanismi voitaisiin ottaa käyttöön tilanteissa, joissa unioni tai jäsenvaltiot kohtaisivat vakavan
kriisin, vakavia vaikeuksia tai niiden vakavan uhkan. Välineen soveltamisala olisi yleinen eikä sitä olisi
kohdennettu erityisellä tavalla esimerkiksi turvallisuushiin. Välineen rahoittamiseksi komissio lai-
naisi varoja pääomamarkkinoilta ja lainaisi varoja edelleen ao. jäsenvaltiolle. Lainan takaisinmaksusta
ja siihen liittyvistä kuluista vastaisi lainansaajana oleva jäsenvaltio.

Lainojen vakuutena toimisi omien varojen katon ja rahoituskehysten enimmäismäärän välinen liikku-
mavara. Kriisimekanismin perustamiseksi omien varojen enimmäismäärää nostettaisiin tilapäisesti
0,25 prosenttiyksikköä. Tämä erilliskorotus kohdennettaisiin yksinomaan tämän välineen lainanotosta
aiheutuvien unionin vastuiden kattamiseen. Väline olisi määräaikainen ja lainoja voitaisiin myöntää
yksinomaan rahoituskehyskauden 2028–2034 aikana. Lainojen kokonaismäärä olisi rajoitettu 0,25
prosenttiin EU 27 bruttokansantulosta, joka komission arvion mukaan vastaisi noin 350 miljardia eu-
roa tulevalla rahoituskehyskaudella. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole määritelty euromääräistä koko-
naissummaa.

Kriisimekanismin perustamisesta neuvostossa päätettäisiin yksimielisesti ja se edellyttäisi lisäksi kan-
sallisia ratifiointeja jäsenvaltioissa. Kriisitilanteessa uusi mekanismi voitaisiin kuitenkin ottaa käyttöön
erillisellä neuvoston määräenemistöpäätöksellä ja EP:n hyväksyntää edellyttävällä asetuksella.

Nk. Catalyst Europe -väline

Komissio ehdottaa myös kokonaan uudentyypistä nk. *Catalyst Europe* -lainavälinettä, jonka kautta
halukkaat jäsenvaltiot voisivat saada lainaa NRP-suunnitelmiansa toteuttamiseen, eli rahoituske-
hysehdotuksen otsakkeen 1 toimiin. Komissiolle annettaisiin tätä varten NRP-suunnitelmia koske-
vassa perussäädöksessä valtuus lainata tarvittavat varat unionin puolesta pääomamarkkinoilta tai ra-
hoituslaitoksilta. Komissio ei tämän välineen perustamisen osalta viittaa rahoituskehysasetukseen tai
omien varojen päätökseen esimerkiksi lainan vakuuden osalta. Komission ehdotusta tarkastellaan
tältä osin tarkemmin myöhemmin toimitettavissa selvityksissä. Komission lainanoton enimmäismäärä
tähän tarkoitukseen olisi arviolta noin 133 mrd. euroa.

Suomen kanta

*Suomi vastustaa esitettyjä, edellä mainittuja, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoit-
teisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä.*

EU-rahoituksen ehdollisuus ja tulosperusteisuus

Tulevaan rahoituskehykseen liittyvän ehdollisuuden osalta ehdotuksessa viitataan voimassa olevaan ehdollisuusasetukseen koskien oikeusvaltioperiaatteen noudattamista jäsenvaltioissa. Komissio ei esitä tämän asetuksen muuttamista ja korostaa sen kokonaisvaltaista soveltamista myös tulevan rahoituskehyskokonaisuuden osalta.

Uutena elementtinä komissio esittää NRP-suunnitelmia koskevassa asetusehdotuksessa EU:n perusoikeuskirjaan ja oikeusvaltioperiaatteeeseen kytkeytyvien horisontaalisten periaatteiden ulottamista kaikkiin NRP-suunnitelman rahastoihin vahvistaen rahoituksen saamisen ennakoedellytyksiä. Jäsenvaltioiden olisi noudatettava periaatteita sekä rahaston suunnitteluvaiheessa että koko rahaston toimeenpanon aikana. Komissiolla olisi ehtojen täyttymättä jäädessä mahdollisuus pidättää varojen maksaminen jäsenvaltioille, joka ei noudattaisi periaatteita.

Komission ehdotuksessa jäsenvaltion olisi osoitettava, miten NRP-suunnitelmassa vastattaisiin eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä sovittuihin maakohtaisiin suosituksiin. Rahoitusta maksettaisiin jäsenvaltioiden ja komission kesken sovituissa jäsenvaltiokohtaisissa NRP-suunnitelmissa sovittuihin investointeihin ja uudistuksiin liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen pohjalta, ei toteutuneiden kustannusten pohjalta. Tästä pääsäännöstä muodostaisi poikkeuksen maatalouden tuotukityyppeihin toimiiin liittyvä rahoitus, johon sovellettaisiin lähtökohtaisesti nykyisenkaltaista tuotokseen perustuvaa ehdollisuutta. Jäsenvaltioiden tulisi sitoutua tavoitteisiin ja välitavoitteisiin linkittyviin uudistuksiin ja investointeihin viiden vuoden ajan. Rahoituskehys ehdotukseen sisältyy yleinen 35 % ilmasto- ja ympäristötavoite.

Maakohtaiset suositukset koskevat erityisesti finanssi- talous-, työllisyyspolitiikan aloja, joista suuri osa kuuluu kansalliseen toimivaltaan. Suositusten soveltamisalaa on laajennettu koskemaan myös mm. sosiaali- ja ilmasto- ja energiakysymyksiä.

Komission tarkoituksena olisi yhdenmukaistaa EU-rahoituksen tuloksellisuuden seuranta ottamalla käyttöön yhtenäinen menetelmä EU:n budjetin menojen seuraamiseksi ja toteutumisen valvomiseksi, samoin kuin vahvistaa tulostietojen raportointia ja rahoitusmahdollisuuksista tiedottamista. Tulosseurantajärjestelmässä vahvistettaisiin myös yhteiset säännöt nk. ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen noudattamiseksi kaikissa EU-ohjelmissa.

Suomen kanta

Suomi tukee komission esittämiä toimia oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi.

Suomi korostaa maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta osana NRP-suunnitelmien laadintaa.

Suomi korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä mahdollisimman selkeää toimivaltajakoa. Komission tavoin Suomi korostaa kunkin jäsenvaltion perustuslaillisten erityispiirteiden kunnioittamista rahoituskehysten yhteydessä. Suomi kiinnittää tähän erityistä huomiota ja edellyttää tähän liittyvien yksityiskohtien selvittämistä neuvottelujen kuluessa.

Kunkin jäsenvaltion on jatkossakin kannettava vastuu omasta julkisesta taloudestaan.

Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehukseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.

Tulosperusteisuuden osalta erityistä huomiota tulisi kiinnittää tavoitteiden mitattavuuteen ja prosessien läpinäkyvyyteen.

Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää. Samalla Suomi korostaa unionin taloudellisten etujen tehokasta suojaamista EU-varojen käytön oikeasuhtaista valvontaa. Lisäksi korruption torjuntaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi tukee komission rahoituskehusehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Joustavuus

Komission tavoitteena on nykyistä joustavampi rahoituskehys, jotta tuleva rahoitus olisi paremmin hyödynnettävissä EU:n muuttuviin painopisteisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin. Toissijaisesti komissio on pyrkinyt päällekkäisyyksien poistamiseen, synergioiden luomiseen ja siten menojen vähentämiseen.

Komission ehdotuksessa esitetään joustavuuden lisäämistä usein eri toimin, kuten 1) laajempien ohjelmakokonaisuuksien avulla, jolloin rahoitusta olisi tehokkaammin uudelleenkohdennettavissa kokonaisuuden sisällä, 2) sisällyttämällä rahoitusohjelmiin enemmän ohjelmoimatonta rahoitusta, 3) kasvattamalla kehysten ulkopuolista joustovälinettä ja 4) perustamalla erillinen kehysten ulkopuolinen ja lainarahoitteinen kriisimekanismi, josta myönnettäisiin lainamuotoista rahoitustukea jäsenvaltioille.

Rahoituskehysten ulkopuolella olevia avustusmuotoisia erityisrahoitusvälineitä vähennettäisiin ja niitä olisivat jatkossa edellä mainittu joustoväline sekä Ukraina-varaus, jolla rahoitettaisiin Ukrainalle annettavaa tukea. Joustovälineellä tuettaisiin ennakoimattomia menoja, joita ei voida rahoittaa kehysten enimmäismäärien rajoissa ja kun muita joustomahdollisuuksia ei ole käytettävissä.

Suomen kanta

Suomi tukee kehysten rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttäen.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehysten joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi pitää myönteisenä komission esittämää joustavuuden lisäämistä rahoituskehysten sisällä. Niin ikään rahoituskehysten ulkopuolisten erityisrahoitusvälineiden määrän vähentäminen ja käytön yksinkertaistaminen olisi Suomen tavoitteiden mukaista.

Suomi kuitenkin korostaa, että em. toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Komissio esittää puolustusrahoitukseen ja Ukrainan tukemisen rahoitukseen useiden rahoitusvälineiden hyödyntämistä. Ohessa kuvataan ja otetaan kantaa puolustuksen ja Ukrainan tukemisen rahoitukseen, jotka ovat olleet Suomen keskeisiä ennakko vaikuttamisen painopisteitä.

Puolustus

Komission ehdotuksen mukaan tulevan rahoituskehityksen tulisi tukea Euroopan puolustusunionin perustamista. Puolustuksen vahvistamiseen liittyviä toimia ehdotetaan rahoitettavaksi Euroopan kilpailukykyrahastosta, NRP-suunnitelmista, ja sotilaallisen liikkuvuuden osalta Verkkojen Eurooppa -väli- neestä. Komissio ehdottaa puolustuksen ja avaruuden rahoituksen lähes viisinkertaistamista ja sotilaallisen liikkuvuuden rahoituksen kymmenkertaistamista verrattuna nykyiseen rahoituskehitykseen.

Kaksikäyttöisyys sisältyy vahvasti komission ehdotuksen eri osa-alueisiin.

Suomen kanta

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehityksessä.

Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi.

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille.

Ukrainan tuki

Komission ehdotuksen mukaan EU tulisi tukemaan Ukrainaa liittymisprosessista aina pitkän aikavälin jälleenrakennukseen saakka. Tähän tukeen sisältyisi sekä avustuksia että lainaa. Lainojen vakuutena toimisi rahoituskehityksen kokonaistason ja omien varojen välinen liikkumavara. Ukrainalle annettava tuki toimeenpantaisiin Globaali Eurooppa -järjestelyn maantieteellisen osion puitteissa. Tarpeiden laajuuden ja niihin liittyvien epävarmuuksien vuoksi rahoitus tulisi rahoituskehityksen ulkopuolisen ja sen enimmäismäärän ylittävistä erityisvarauksesta Ukrainalle, jonka enimmäisrahoitusosuus olisi 88,9 mrd. euroa.

Osana MFF-kokonaisuutta sovitaan myös Euroopan rauhanrahaston määrärahat, vaikka sen rahoitus on rahoituskehityksen ja omien varojen järjestelmän ulkopuolella. Komissio esittää rauhanrahaston määrärahasoksi yhteensä 27,1 miljardia euroa, joka on huomattavasti nykytasoa enemmän. Välitettä voitaisiin hyödyntää nykyiseen tapaan mm. Ukrainan sotilaallisen avun välilliseen kompensoimiseen jäsenvaltioille.

Suomen kanta

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleerakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi.

Komission esittämä rahoituksen määrä ja malli, jossa Ukrainalle kohdennettava tuki kanna voitaisiin Globaali Eurooppa-välineen kautta, mutta rahoitus sijoitettaisiin kehyyksen ulkopuoliseen erillisvaraukseen, vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta.

Suomi tukee Euroopan rauhanrahaston koon kasvattamista ja korostaa sen merkitystä Ukrainan sotilaallisen tuen vahvistamisessa sekä sen roolia jäsenvaltioiden välisen taakanjaon tasapainottajana.

RAHOITUSKEHYKSEN PÄÄÖTSAKKEET

ÖTSAKE 1:

Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Komissio esittää otsakkeen rahoituksen kokonaismääräksi 946,4 mrd. euroa (+14 %). Tästä noin 698 mrd. euroa kohdennettaisiin ennakkoallokaatioiden mukaisesti jäsenvaltioiden NRP-suunnitelmiin. Maatalouden ja koheesiopolitiikan yhteinen rahoitusosuus olisi n. 668 mrd. euroa ja sisäasioiden rahaston osuus 30,6 mrd. euroa. Tämänhetkisen arvion mukaan maatalouden ja koheesio rahoitus vähenisi noin 11 % ja sisäasioiden rahoitus kasvaisi 167 %.

Komissio ehdottaa yhteisen maatalouspolitiikan tulotukeen nk. korvamerkittyä rahoitusta vähintään 263 mrd. euroa ja vastaavasti 405 mrd. euroa mm. koheesiorahoitukseen sekä muihin NRP-ohjelman toimiin ja erillistä noin 9 miljardin korvamerkintää Interreg-toimiin. Lisäksi NRP-suunnitelmiin sisältyisi enakkoon kohdentamattomia varoja yhteensä noin 64 mrd. euroa, jotka muodostaisivat joustovaran ennakoimattomiin tilanteisiin ja kriiseihin varautumiseksi.

Ensimmäinen otsake kattaisi jäsenmaille suoraan kohdennettavan rahoituksen. Nykyisin rahoituskehyyksessä erilliset yhteistä maatalouspolitiikkaa, koheesiopolitiikkaa ja sisäasioita koskevat rahastot koottaisiin yhteen uuteen rahastoon otsakkeen 1 sisällä. Tämä tarkoittaisi myös siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan (NRPP, National and Regional Partnership Plan), joka ohjaisi rahaston kansallista toimeenpanoa. Komission tavoitteena on, että rahoitusta ohjattaisiin nykyistä tehokkaammin EU:n yhteisten prioriteettien toteuttamiseen.

Kunkin jäsenvaltion NRP-suunnitelma sovittaisiin yhteistyössä ao. jäsenvaltion ja komission kesken. Rahoitusta maksettaisiin jäsenvaltiokohtaisissa kansallisissa ja alueellisissa suunnitelmissa sovittuihin investointeihin ja uudistuksiin liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen pohjalta. Kansallisten suunnitelmien toimeenpanon seurantaan kytkeytyisi komission ehdottama parannettu tulosseurantajärjestelmä. Komission mukaan täten EU-rahoituksen seuranta ja raportointia voitaisiin yksinkertaistaa ja hallinnollista taakkaa keventää.

Komission julkaiseman jäsenvaltiokohtaisen allokaation mukaan Suomen NRP-suunnitelmien mukainen kokonaissaanto olisi 8,6 mrd. euroa, josta kohdennettaisiin 6,9 mrd. euroa yleisallokaationa. Tästä 4,4 mrd. euroa kohdennettaisiin maatalouden korvamerkittyihin tulotukeen. 1,4 mrd. euroa kohdennettaisiin sisäasioihin ja 2,6 mrd. euroa ensisijassa koheesioon ja muihin kansallisen ohjelman tarkoituksiin. Tämän pohjalta voidaan arvioida, että Suomen saanto arviolta kolminkertaistuisi sisäasioiden rahastojen osalta, mutta vähenisi maatalous- ja koheesiorahoituksen osalta lähes samassa suhteessa kuin mitä EU-tason rahoituksen tasoa em. politiikka-aloilla esitetään vähennettäväksi (arviolta noin 10-15 %).

Maatalous

Komission ehdotuksessa maatalous ja maaseutualueet olisivat yksi painopiste, sillä ne vahvistavat EU:n strategista riippumattomuutta, ruokaturvaa ja kestäväää kehitystä. Tukimuodot ja toimenpiteet pohjautuisivat tulevalla kaudella suuressa määrin nykyiseen.

Maatalouden rahoituksen rakennetta uudistettaisiin ja nykyisestä pilarirakenteesta luovuttaisiin. Maatalouden nykyisten suorien tukien ja tiettyjen viljelijöiden tulonmuodostukseen vaikuttavien muiden tulotukien ja korvausten rahoitus korvamerkittäisiin jäsenvaltiokohtaisissa suunnitelmissa. Tämä pitäisi sisällään maatalouden nykyisten suorien tukien ja tuotantosidonnaisten tukien lisäksi nykyisistä maaseuturahaston toimenpiteistä epäsuotuisten alueiden tuet, ympäristö- ja ilmastotoimet, riskienhallintavälineiden tukemisen, luonnonmukaisen tuotannon tuen, eläinten hyvinvointikorvaukset, nuorten viljelijöiden tuet ja investointituet, joita voidaan kohdentaa myös muihin maaseudun yrityksiin. Lisäksi maatalouden rahoituksen korvamerkintään sisältyisi osa yhteisen kalastuspolitiikan rahoituksesta.

Jatkossa maatalouden tulotuen ulkopuolella oleviin toimenpiteisiin jäsenmaat voisivat käyttää NRP-suunnitelmansa mukaista muuta rahoitusta. Lisäksi maatalous ja maaseutu voisivat saada rahoitusta myös kilpailukykyrahastosta sekä hyötyä tutkimusohjelmista.

Maatalouden alenevaan pinta-alatukeen, tuotantosidonnaisiin tukiin ja pienten tilojen tukijärjestelmään ei sisältyisi kansallista osarahoitusta. Nykyisen kauden mukaiset maaseudun kehittämisen maatalouteen liittyvät toimenpiteet, jotka sisältyisivät maataloudelle korvamerkittyyneen osuuteen, olisivat jatkossakin osarahoitteisia. Näiden toimien kansallinen osarahoitus olisi vähintään 30 %. Lisäksi kansallinen osarahoitus vaadittaisiin kuitenkin jatkossa joihinkin aiemmin kokonaan EU-rahoitteisiin toimenpiteisiin, kuten koulumaitotukeen.

Komission esityksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi kohdentaa tukia niitä eniten tarvitseville; erityisesti nuorille ja uusille viljelijöille, naisille, perheviljelmille ja pienviljelijöille sekä viljelijöille, joilla on sekä kasvi- että eläintuotantoa tai jotka toimivat luonnonhaitta-alueilla. Tuki tulisi ensisijaisesti kohdistaa viljelijöille, jotka harjoittavat maataloustoimintaa ja edistävät aktiivisesti ruokaturvaa.

Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden osalta rakennetta yksinkertaistetaan siten, että nykyiset ekojärjestelmät ja ympäristö- ja ilmastokorvaus yhdistetään. Viljelijöiden tulee noudattaa lisäksi kaikille pakollisia toimenpiteitä (vrt. nykyinen ehdollisuus).

Koheesio

Koheesiorahoituksen osalta merkittävimmät muutokset liittyisivät erityisesti rahoituksen nykyisestä varojenjakomenetelmästä luopumiseen ja siirtymiseen kustannusperusteisesta varojenjaosta tulospereusteisempaan malliin. Jatkossa koheesio- ja maatalousrahoitukselle olisi yksi yhteinen varojenjakomenetelmä.

Varojenjakomenetelmä ei sisältäisi koheesiossa entisenkaltaisia tilastoihin perustuvia kriteerejä. Menetelmä ei perustuisi alueiden saannon laskentaan, eikä se sisältäisi erilaista laskentaa alueluokkiin perustuen. Vähemmän kehittyneille alueille esitetään kuitenkin tiettyä vähimmäisosuutta koko rahoituspotista. Ehdotus uudeksi varojenjakokriteeristöksi ei sisällä Suomen liittymissopimukseen perustuvaa pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitusta.

Sisäasiat

Muuttoliikkeeseen ja rajavalvontaan ehdotetaan yhteensä 53 mrd. euron rahoitusta (+166 %), josta 31 mrd. euroa kansalliseen suunnitelmaan ja 22 mrd. euroa komission harkinnan mukaan käytettävään ns. temaattiseen välineeseen. Sisäasioiden osalta komissio ehdottaa nykyisten

rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan tukivälineen (BMVI), turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) ja sisäisen turvallisuuden rahaston (ISF) jatkamista. Sisäasioiden rahastojen osalta komissio esittää myös uutta varojenjakokriteeriä, jossa huomioitaisiin erityisen suotuisasti Venäjän ja Valko-Venäjän raja.

Ehdotukseen sisältyy rahoitusta myös tietyille sisäasioiden alan virastoille; raja- ja merivartiovirasto Frontexille 10,5 mrd. euroa (+75 %) ja poliisiyhteistyövirasto Europolille 2,6 mrd. euroa (+71 %). Frontexin osalta komissio on arvioinut, että esitetty lisärahoitus ainoastaan turvaisi nykyisten resurssien ylläpidon.

Ehdotuksen muut osa-alueet

Jäsenvaltiokohtaiseen rahoitukseen tuotaisiin aiemmasta poiketen uutena painopisteenä puolustus ja lisäksi siitä voitaisiin rahoittaa kansallisia, jäsenvaltion sisäisiä, liikennehankkeita. Minimivelvoitetta rahoituksen kohdentamiselle liikenneinfrastruktuuriin ja siirtymään puhtaaseen ja digitaaliseen liikenteeseen ei ole määritetty, joten tältä osin ei voida myöskään arvioida liikennerahoituksen osuutta.

NRP-suunnitelmien rahoitukseen jätettäisiin myös ohjelmoimaton osa (25 %) joustavuuden lisäämiseksi sekä uusi 65 mrd. euron EU Facility -joustavuusväline, joka tarjoaisi lisäjoustavuutta ohjelman sisällä.

Joustavuusvälineessä yhdistettäisiin nykyisiä joustovaroja ja ennakoimattomiin menoihin varattuja varoja, kuten maatalouden varaus, EU:n solidaarisuusrahasto sekä sisäasianrahastojen kohdentamattomat temaattiset välineet yhdeksi välineeksi.

Komissio esittää, että NRP-suunnitelmiin sovellettaisiin 14 prosentin sosiaalista tavoitetta, jolla varoja ohjattaisiin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon ja tuettaisiin laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta, kohtuuhintaista asumista sekä sosiaalista ja terveydenhoidon infrastruktuuria kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi yleisestä 35 prosentin tavoitteesta poiketen ilmasto- ja ympäristömenojen tavoite NRP-suunnitelmissa olisi 43 prosenttia, josta voitaisiin komission päätöksellä jäsenvaltiokohtaisesti poiketa ylös- tai alaspäin.

Otsakkeen rahoitukseen sisältyisi rahoituskehyskauden 2021-2027 elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun ja korkokuluihin osoitettu 149,3 mrd. euroa.

Hallintomalli

Kansallisissa ohjelmissa olisi käytössä yhteinen hallinto, kuten nykyisissä koheesio- ja maatalousohjelmissa. Tämä voisi lisätä ennakoitavuutta, kun toimeenpanosta ja sen hallinnoinnista sovitaan tarkemmin asetuksessa. Komission ehdottama hallintorakenne edellyttäisi uudentyypistä koordinaatiota kansallisella ja EU-tasolla ja mm. kansallisen koordinoivan viranomaisen nimeämistä.

Suomen kanta

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Suomen ensiarvion mukaan komission esittämä maatalouden nk. korvamerkitty rahoitus vaikuttaa riittämättömältä.

Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Suomen tavoitteiden mukaisesti komission ehdotuksessa korostuu ruoantuotannon turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Suomen tukee komission tavoitetta, että tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille.

Suomi pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NPR-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesipolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesipolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyivistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti rajaturvallisuuden vahvistamiseen, lisäksi muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan sekä ulkoisen ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevalla rahoituskehyskaudella muuttoliikkeen hallinnan rahoitusta olisi mahdollista hyödyntää monimuotoisesti rajaturvallisuusinvestointeihin.

Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaukorojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

OTSAKE 2:

Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

Komission esittää otsakkeen kokonaisrahoituksen määräksi 522,2 mrd. euroa (+132 %).

Kilpailukykyrahasto

Komissio esittää kilpailukykyrahaston määräksi 362,3 mrd. euroa (pl. Innovaatorahaston rahoitus).

Komissio ehdottaa uutta kilpailukykyrahastoa, jolla rahoitettaisiin useiden nykykehysten ohjelmien toimia kuten esimerkiksi esim. Horisontti Eurooppa, InvestEU, Digitaalinen Eurooppa, CEF-digirahoitus, Euroopan puolustusrahasto, tuleva Euroopan puolustusteollisuusohjelma EDIP, Euroopan avaruusohjelma, LIFE-ohjelma, EU4Health -ohjelma. Kilpailukykyrahastosta kohdennettava tuki voisi olla laina- tai avustusmuotoista, mutta myös nk. sekarahoitusta. Uuden kilpailukykyrahaston toimeenpanon osaksi tuotaisiin myös EU:n päästökauppataloilla rahoitettava Innovaatorahasto.

Euroopan kilpailukykyrahastoon keskitettäisiin EU-takausmekanismit (lainat, riskipääoma, takaukset) yksityisten ja julkisten investointien tukemiseksi. Toimeenpanosta vastaisivat pääosin komission toteutuskumppanit, kuten Euroopan investointipankki (EIP)-ryhmä. Muita keskeisiä toteutuskumppaneita ovat etenkin kansainvälisten rahoituslaitokset sekä kansallisten kehitys pankit.

Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Rahastolla olisi neljä politiikkaikkunaa; 1) puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen (58,7 mrd. euroa sisältää Innovaatorahasto-osuuden noin 35 miljardia euroa), 2) terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous (20 mrd. euroa), 3) digitaalinen johtoasema (48,5 mrd. euroa) sekä 4) resilienssi, turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus (115,7 mrd. euroa).

Kilpailukykyrahaston tuella voitaisiin edistää investointeja tulevaisuuden kannalta keskeisiin murros-teknologioihin, kuten avaruusteknologiaan, tekoälyyn ja kvanttiteknoologiaan. Rahasto pyrkisi kokoaamaan yhteen EU:n tason investointikapasiteettia (kansallinen, EU, yksityinen), jotta strategisten teknologioiden skaalaamista, valmistusta ja käyttöönottoa voitaisiin nopeuttaa. Yhteiset ja yksinkertaistetut osallistumisäännöt nopeuttaisivat EU-rahoituksen hakemista, arviointia sekä hyödyntämistä erityisesti pienten yritysten osalta.

Rahastosta tuettaisiin myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia, Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet (IPCEI) mukaan lukien. Lisäksi kilpailukykyrahastosta myönnettäisiin rahoitusta nk. kilpailukyky sinetin saaneille strategisille projekteille.

Euroopan kilpailukykyrahastosta tuettaisiin puolustus-, turvallisuus- ja avaruusinvestointeja, mukaan lukien kyberturvallisuus. Tämän osalta komissio ehdottaa rahoituksen lisäämistä huomattavasti nykyiseen rahoituskehykseen verrattuna.

Puolustus ja avaruus esitetään yhdistettäväksi yhdeksi kokonaisuudeksi. Aiempi avaruusohjelma on keskittynyt pääosin siviili- ja kaksikäyttöön tarkoitettujen järjestelmien rakentamiseen. Nyt painotusta siirrettäisiin sotilasjärjestelmien suuntaan. Komissio ehdottaa unionin avaruusjärjestelmien, erityisesti Galileo-, EGNOS-, Copernicus- ja IRIS²-järjestelmien, parantamisen jatkamista ja pyrkii kehittämään samalla uusia valmiuksia vastata kaksikäyttöhaasteisiin, mukaan lukien valtiollinen maanhavainnointi-palvelu (EOGS) ja matalan kiertoradan paikannus-, navigointi- ja ajoituspalvelut.

Horisontti Eurooppa -ohjelma

Komission esittää ohjelman kokonaismääräksi 154,9 mrd. euroa, joka lähes kaksinkertaistaisi nykyisen rahoituksen.

Komissio ehdottaa pitkälti samantyyppistä ohjelmaa kuin nykykauden Horisontti Eurooppa ja se kytkeytyisi tiiviisti kilpailukykyrahastoon. Keskeisinä muutoksina ehdotetaan yhteisiä politiikkaikkunoita kilpailukykyrahaston kanssa, mikä mahdollistaisi innovaatioketjujen saumattoman tuen, sekä mahdollisuuden rahoittaa kaksikäyttöhankkeita tulevassa ohjelmassa. Ohjelman rahoitus pohjautuisi edelleen korkeaan laatuun ja avoimeen kilpailuun. Ohjelmaan sisältyisi kuitenkin edellä mainitusta poikkeavaa ns. widening -rahoitusta, reilun kolmen prosentin tasolla budjetista kuten jo nykyiselläänkin.

Verkkojen Eurooppa -ohjelma (ml. sotilaallinen liikkuvuus)

Komissio ehdottama rahoituksen kokonaismäärä on 72,3 mrd. euroa (+124 %).

Komission ehdotuksessa ohjelmaan sisältyisivät nykyiseen tapaan liikenteen, energian ohjelmakokoukset, sekä ohjelman alle sisällytetty erillinen sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusosuus. Ohjelmassa aiemmin mukana ollut CEF-digital sisällytettäisiin ehdotuksessa uuteen kilpailukykyrahastoon.

Liikenteen osalta painotus olisi rajat ylittävissä hankkeissa TEN-verkon ydin- ja laajennetun ydinverkon loppuun saattamiseksi sekä sotilaallisen liikkuvuuden kaksikäyttöhankkeissa, prioriteettihankkeissa eli hotspoteissa ja sotilaallisen liikkuvuuden käytävissä. Energian osalta tarkoitus olisi investoida rajat ylittäviin siirtoyhteyksiin, sähköverkkoihin sekä uusiutuviin energialähteisiin ja näin parantaa häiriönsietokykyä, turvallisuutta ja ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Komissio esittää kuten nykyiselläänkin kaikkien jäsenvaltioiden sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin 50 % kansallista osarahoitusta. Muihin CEF-liikennehankkeisiin komissio esittää erisuuruisia kansallisia osarahoitusosuuksia riippuen mm. jäsenvaltioiden BKT:sta.

Erasmus+ -ohjelma

Komissio ehdottaa Erasmus-ohjelman kokonaisrahoituksen määräksi 36,2 mrd. euroa (+30 %), mutta rakenteen ja painopisteiden merkittävää uudistamista. Ehdotuksen mukaan ohjelma toimeenpanisi aiempaa laajemmin unionin politiikka-aloitteita.

Unionin pelastuspalvelumekanismi

Komissio ehdottaa Unionin pelastuspalvelumekanismiin rahoitukseen 9,5 mrd. euroa (+332 %). Pelastuspalvelumekanismiin soveltamisala laajenisi kattamaan entistä monipuolisemmin erilaiset uhat, mukaan lukien hybridiuhat, kriittisen infrastruktuurin häiriöihin liittyvät turvallisuusriskit ja se ottaisi käyttöön koko yhteiskunnan kattavan lähestymistavan. Ehdotuksen keskeinen uudistus olisi uuden poikisektoraalisen varautumiskerroksen (cross-sectoral preparedness layer) perustaminen sekä terveys-turvallisuustoimien rahoituksen integroiminen osaksi pelastuspalvelumekanismia.

Suomen kanta

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukyvyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Suomi korostaa erityisesti rahoitustakausten merkitystä riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa. Suomi tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä etenkin pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Suomi katsoo, että komission esitys tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen määrän kasvattamiseksi on kannatettava.

Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden korkean laadun tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle.

Suomi tukee komission ehdotuksen lähtökohtaa tukea kilpailukyvyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta aina markkinoille pääsyyn saakka. Suomi kiinnittää huomiota lukuisiin yksityiskohtiin, joita tulee selventää neuvottelujen kuluessa.

Suomi pitää muun muassa tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-tekniologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Tähän kytkeytyen EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida myös EU:n digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen ja kyberturvallisuuteen liittyviä tarpeita. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyn ja kestäväen bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa.

Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää myös oikeasuuntaisina esityksiä investointien lisäämiseksi etenkin osajien liikkuvuuteen (Erasmus+), mutta myös koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin ja tunnistaa näiden merkityksen kilpailukyvyille ja kokonaisturvallisuudelle.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa puolustuksen (ml. sotilaallinen liikkuvuus), kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen osuutta tulevassa rahoituskehityksessä.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta. Suomi tukee komission ehdotusta avaruuden ja puolustusasioiden kokoamista yhdeksi kokonaisuudeksi. Yksityiskohtaisempi kannanmuodostus edellyttää muun muassa rahoituksen keskinäisen kohdentamisen yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja arviointia.

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, edistäen unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta. Rahoituksessa tulisi huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet.

Suomelle on keskeistä, että sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdennettaisiin Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisimpiin kohteisiin, etenkin itäisen etulinjan maille.

Suomelle on erittäin tärkeää, että tulevalla rahoituksella voitaisiin vastata mahdollisimman laajasti sekä sotilaallisen liikkuvuuden kansallisiin että rajat ylittäviin tarpeisiin yhteisellä ja nyt esitettyä korkeammalla EU-rahoitusosuudella. Tämän lisäksi Suomen tavoitteena on, että myös muihin kuin sotilaallisen liikkuvuuden liikennehankkeisiin sovellettaisiin yhtä, yhtenäistä EU-rahoitusosuutta.

Sotilaallisen liikkuvuuden osalta Suomen keskeisin tavoite on, että tulevaa rahoitusta voitaisiin kohdentaa siirtymään yleiseurooppalaiseen raidelevyteen.

Liittyen kilpailukykyrahoitukseen Suomi tunnistaa kansallisten, maansisäisten verkkojen kehittämisen merkityksen Euroopan kilpailukyvyille, mutta korostaa rahoituksen markkinaehtoisuutta.

Varautumisen osalta Suomi katsoo, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa. Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-rahoituksella saavutettavaan Euroopan laajuiseen lisäarvoon varautumisen osalta, ml. nykyisen res-cEU-tyyppisen välineen jatkuvuuden turvaamiseen.

OTSAKE 3:

Globaali Eurooppa -väline

Komissio ehdottama rahoituksen kokonaismäärä on 190 mrd. euroa (+56 %).

Komissio ehdottaa EU:n ulkosuhderahoituksen (nykyinen naapuruus-, kehitys- ja yhteistyöväline, NDICI), EU-jäsenyyttä valmisteleavan rahoituksen (nykyinen IPA III) ja Länsi-Balkanin tukivälineen sekä humanitaarisen avun välineen yhdistämistä yhdeksi EU:n ulkosuhderahoituksen kokonaisuudeksi. Tavoitteena olisi ulkosuhderahoituksen yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen niin, että EU pystyy vastaamaan aiempaa paremmin muuttuvan geopoliittisen toimintaympäristön haasteisiin. Välineellä pyrittäisiin strategisempaan ja vaikuttavampaan sekä arvopohjaiseen lähestymistapaan laajentumisessa ja kumppanuuksissa EU:n keskeisten etujen edistämiseksi.

Rahoituksen joustavuudella vastattaisiin nykyistä paremmin hakijamaiden tarpeisiin ja luotaisiin ”siltaa” tulevien uusien jäsenmaiden huomioimiseen, vaikka uudessa kehityksessä ei suoraan valmistautakaan uusien jäsenmaiden liittymiseen unioniin.

Globaali Eurooppa -väline painottaisi ulkoisen ja sisäisten politiikkojen ja välineiden johdonmukaisuutta ja täydentävyyttä. Tavoitteena olisi aiempaa voimakkaammin samanaikaisesti sekä edistää unionin periaatteellisia ja strategisia intressejä että kestävä kehitystä kumppanimaissa. Välineen tulisi myös luoda kasvavia talous- ja kauppamahdollisuuksia ja toimia synergiassa kilpailukykyrahas- ton kanssa. Globaali Eurooppa -väline edistäisi suoraan EU:n kilpailukykyä, taloudellista turvallisuutta ja strategista autonomiaa.

Ehdotuksella pyritään suurempaan joustavuuteen muun muassa menotavoitteiden (esim. ilmasto, muuttoliike, inhimillinen kehitys) poistamisella ja vähimmäismäärien korvaamisella suuntaa-antavilla määrärahoilla. Kumppanuuksien kehittämisessä painotettaisiin mahdollisuutta niiden räätälöimiseen sekä EU:n että kumppanimaan intressit huomioiden. Ehdotuksessa esitetään myös ehdollisuuden lisäämistä esimerkiksi laajentumisrahoituksessa ja se sitoisi rahoituksen kolmansille maille aiempaa tiukemmin yhteistyöhön mm. takaisinottokysymyksissä.

Ukrainan rahoitustuki luettaisiin kehyksen ulkopuoliseksi rahoitukseksi (Ukraina-varaus 88,9 mrd. euroa), mutta rahoitus kohdistettaisiin Ukrainalle Globaali Eurooppa -ohjelman kautta. Komissio ehdottaa, että Ukrainaa voitaisiin tukea sekä avustuksin että lainamuotoisesti.

Suomen kanta

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena yhtenäistä välinettä unionin globaalille toiminnalle. Rahoituksen keskittäminen yhteen kooltaan suurempaan välineeseen lisääisi joustavuutta, joka on keskeistä nykyisessä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Suomi tukee komission tavoitetta vahvistaa Globaali Eurooppa -välineen toimin EU:n sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhteyttä ja täten edelleen vahvistaa EU:n kilpailukykyä, taloudellista turvallisuutta ja strategista autonomiaa. Lisäksi tulisi varmistaa, että Globaali Eurooppa -väline tukee myös unionin turvallisuutta ja muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta koskevia tavoitteita.

Suomi pitää hyvänä, että Globaali Eurooppa -väline mahdollistaa räätälöityjen kumppanuuksien luomisen kolmansien maiden kanssa.

Suomi tukee tavoitetta tarjota riittävää rahoitusta EU:n ehdokas- ja potentiaalisille ehdokasmaille, jotta EU:lla olisi nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa paremmat edellytykset tukea niiden EU-lähentymistä ja sen edellyttämiä uudistuksia.

Suomi tukee laajentumisrahoituksen ehdollisuuden vahvistamista.

OTSAKE 4:

Hallinto

Komissio ehdottama rahoituksen kokonaismäärä on 104,4 mrd. euroa (+21 %).

Komissio ehdottaa EU:n toimielinten hallintomenojen kasvattamista noin 21 prosenttia lisäämällä virkojen lukumäärää sekä kasvattamalla määrärahoja arvioitua tarvetta vastaaviksi. Komissio katsoo, että aiempina rahoituskehyskausina toimeenpannut henkilöstösäästöt ja hallintomenojen kasvun rajoittaminen ovat aiheuttaneet toimielinten kapasiteettiin vajausta, joka vaatisi oikaisua. Samalla uudet aloitteet ja tehtävät edellyttäisivät lisäresursseja. Esitys sisältää 2500 uutta pysyvää virkaa EU:n toimielimille tulevan kehyskauden ensimmäisten vuosien aikana. Esitys tarkoittaisi noin 7 prosentin lisäystä EU:n toimielinten pysyviin virkoihin vuoden 2025 tasoon verrattuna. Komissio perustelee muuhin kuin palkkoihin liittyvien määrärahojen kasvattamista erityisesti kustannuksilla, joita aiheutuu eri toimielinten merkittävistä kiinteistöhankeista, tietotekniikkainvestoinneista mukaan lukien kyberturvallisuus sekä Euroopan ulkosuhdehallinnon edustustojen toiminnan jatkuvuuden varmistamisesta.

Suomen kanta

Suomi suhtautuu kielteisesti komission ehdotukseen EU:n toimielinten pysyvien virkojen määrän huomattavasta lisäämisestä ja siitä seuraavasta hallintomenojen merkittävästä kasvusta. EU:n toimielinten ja virastojen hallintomenojen taso sekä henkilöstömäärä on pidettävä maltillisena.

RAHOITUSKEHYYSEHDOTUKSEN TULOPUOLI

Omat varat

Komissio ehdottaa muutoksia nykyisiin omiin varoihin ja omien varojen enimmäismääriin, ehdotuksia uusiksi omiksi varoiksi sekä ehdotuksen uuden kriisimekanismin luomiseksi. Komission ehdotuksessa omien varojen järjestelmä koostuisi osaksi edelleen tullimaksuista (ns. perinteiset omat varat), ALV-varasta, kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvasta maksuosuudesta ja BKTL-varasta. Näiden osalta keskeisenä muutoksena olisi, ettei niihin enää sisältyisi nykyisiä Suomen EU-maksuja kasvattavia tasausmekanismeja tai mukautuksia, kuten esim. maksualennuksia. Tähän asti rahoituskehyssoopia ei kuitenkaan ole syntynyt ilman suurimmille nettomaksajille myönnettäviä maksualennuksia.

Komissio ehdottaa lisäksi tullien kantopalkkiota alennettavan nykyisestä 25 prosentista 10 prosenttiin sekä kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen sovellettavan määräytymisperusteen nostamista 0,8 euroa / kg tasolta 1 euroon / kg tasolle ja sitomista inflaatioon. Näiden muutosten arvioidaan alennettavan Suomen EU-maksuja.

Omien varojen enimmäismääriä ehdotetaan kasvatettavan maksujen osalta 1,75 prosenttiin BKTL:sta, nykyisestä 1,40 prosenttia BKTL:sta ja sitoumusten osalta 1,81 prosenttiin BKTL:sta nykyisestä 1,46 prosenttia BKTL:sta.

Uusiksi omiksi varoiksi esitetään jo aiemmin ehdotettuja EU:n päästöoikeuksien huutokauppatuloihin perustuvaa nk. ETS 1 -omaa varaa ja hiilirajamekanismiin (CBAM) perustuvaa omaa varaa. Sen sijaan aiemmin ehdotettua ETS 2 -tuloihin perustuvaa omaa varaa ei enää esitetä.

Edellä mainittujen lisäksi komissio ehdottaa nyt kokonaan uusiksi omiksi varoiksi keräämättömään elektroniikkajätteeseen perustuvaa omaa varaa (e-waste), tupakkatuotteiden valmisteveroon perustuvaa omaa varaa (Tobacco Excise Duty Own Resource TEDOR) ja yli 100 miljoonan euron liikevaihdon yritysten maksuihin perustuvaa uutta omaa varaa (Corporate Resource for Europe, CORE), joka koskisi sekä EU:n yrityksiä että EU-alueella pysyvän toimipaikan omaavia kolmansien maiden yrityksiä.

Uusien omien varojen kokonaisvaikutuksia Suomen EU-maksuihin ei ole vielä mahdollista arvioida luotettavasti käytettävissä olevilla tiedoilla.

Suomen kanta

Suomen tavoitteena on, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle.

Suomi korostaa kansallista toimivaltaa verotuskysymyksissä. Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti veroluonteisiin uusien omien varojen ehdotuksiin.

Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-maksujen tasoon entistä haastavammassa julkisen talouden tilanteessaan.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulisi saavuttaa aitoa EU-tason lisäarvoa sen sijaan, että ratkaisulla käytännössä siirrettäisiin varoja kansallisista budjeteista EU:n budjettiin.

Suomi tarkastelee komission esityksiä uusiksi omiksi varoiksi ja niiden vaikutuksia Suomen maksuihin selvitetään pikaisesti.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova, eikä sillä ole oikeusperustaa.

Rahoituskehukseen liittyvien säädösehdotusten oikeusperustat arvioidaan erikseen niistä myöhemmin annettavissa U-kirjelmissä.

Keskeisimpien säädösten osalta voidaan kuitenkin jo tässä vaiheessa todeta, että SEUT 312 artiklan mukaan monivuotisen rahoituskehysasetuksen hyväksyminen edellyttää neuvoston yksimielisyyttä ja Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antamaa hyväksyntää. Päätös unionin omista varoista edellyttää puolestaan SEUT 311 artiklan mukaan neuvoston yksimielisyyttä ja kaikkien jäsenvaltioiden kansallisia ratifiointeja.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Monivuotista rahoituskehystä koskevaan asetukseen ja omia varoja koskevaan päätökseen sovelletaan erityistä lainsäätämisyjärjestystä, jossa neuvosto on ainoa lainsäätäjä.

Kun neuvosto on päässyt yksimielisyyteen monivuotisesta rahoituskehyksestä, tarvitaan asialle vielä Euroopan parlamentin hyväksyntä. Parlamentti voi joko hyväksyä tai hylätä ehdotuksen, mutta ei voi esittää siihen tarkistuksia.

Euroopan parlamentti linjasi prioriteettejaan tulevaan monivuotiseen rahoituskehukseen 7.5.2025 hyväksymässään päätöslauselmassa (P10_TA(2025)0090). Komissio esitteli ehdotuksensa parlamentin budjettivaliokunnalle 16.7.2025.

Parlamentin yhteisesittelijöinä toimivat tällä hetkellä monivuotisen rahoituskehysten osalta Siegfried Mureşan (EPP, Romania) ja Carla Tavares (S&D, Portugali) ja omien varojen osalta Sandra Gómez López (S&D, Espanja) ja Danuše Nerudová (EPP, Tšekki).

Kansallinen valmistelu

MFF-johtoryhmä; Kokous 4.9.2025

Eduskuntakäsittely

EU:n tulevaa monivuotista rahoituskehystä koskevista ensimmäisistä ennakkovaikuttamiskannoista annettiin eduskunnalle selvitys E-kirjeellä E 31/2024 vp. Selvitystä täydennettiin ja tarkennettiin E-jatkokirjeellä EJ 2/2025 vp. Suuri valiokunta antoi selvityksistä lausunnot SuVL 5/2024 vp ja SuVL 6/2025 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rahoituskehukseen liittyvien säädösehdotusten suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaan arvioidaan erikseen niistä myöhemmin annettavissa U-kirjelmissä. Valmistelun yhteydessä Ahvenanmaan maakunnan hallitus on tuonut esiin, että perustuslaillisiin erityispiirteisiin, joiden

kunnioittamista niin komissio kuin Suomi rahoituskehysten yhteydessä korostavat, kuuluvat myös itsehallintoalueet, kuten Suomen itsehallintoalue Ahvenanmaa, jonka toimivaltuuksia on kunnioitettava.

Taloudelliset vaikutukset

Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida luotettavasti arvioida ehdotuksen vaikutuksia Suomen kokonaissaantoihin. Ehdotettu korkea kehystaso huomioiden Suomen EU-maksut kasvaisivat kokonaisuudessaan noin 4,4 miljardilla eurolla tulevilla kehyskaudella, nykyisestä noin 17,8 miljardin euron tasosta. Tämä tarkoittaisi käyvin hinnoin noin 7,4 miljardin euron lisäystä kansallisesta talousarviosta maksettaviin EU-maksuihin rahoituskehysten aikana. Maksujen kasvuun liittyy epävarmuuksia, sillä omien varojen järjestelmään ehdotettujen muutosten kaikkia mahdollisia vaikutuksia ei ole vielä mahdollista arvioida. Arvioita tarkennetaan myöhemmin asian jatkovalmistelussa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Valkoinen kirja EU:n petostentorjuntajärjestelmän tarkastelusta (COM(2025) 546 final) täydentää komission rahoituskehys ehdotuksia. Tavoitteena on vahvistaa petostentorjunnan rakennetta tulevan rahoituskehysten toimeenpanoa ajatellen. Komission on tarkoitus antaa vuonna 2026 asiasta tiedonanto sekä mahdollisia säädösehdotuksia.

Asiakirjat

COM(2025) 570 final/2

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, VNK

EU-erityisasiantuntija Eeva Kaunismaa, VNK

Budjettineuvos Vesa Kulmala, VM

Neuvotteleva virkamies Miika Grönholm, VM

VAHVA-tunnus

EU/852/2025

Liitteet Liite 1 Alustava rahoituskehysvertailu 2021-2027 vrs. 2028-2034
Liite 2 Komission ehdottamien uusien omien varojen tuottoarvio 2028-2034

Viite

Liite 1

Alustava rahoituskehysvertailu (2021-2027 vrs 2028-2034)¹

Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034	SITOUUMUSMÄÄRÄRAHAT		
	MFF 2021-2027	MFF 2028-2034	Muutos (%)
<i>sitoumukset milj. euroa, vuoden 2025 hinnoin</i>			
1. Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen koheesio, maatalouden, maaseudun ja kalastuksen vauraus ja turvallisuus	843 404	946 404	12 %
Kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat (NRPP)	776 290	696 498	-4 %
- josta yleisen allokaation mukaan jaettava (maatalous ja koheesio)	762 454	665 890	-13 %
- josta muuttoliike- ja rajaturvallisuus allokaation mukaan jaettava (HOME-rahastot)	14 189	30 608	116 %
EU Joustavuusväline - Unionin toimet sekä Joustovara	17 544	64 003	265 %
Elpymisvälineen takaisinmaksu ²	23 334	149 296	540 %
2. Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus	218 890	522 205	139 %
Euroopan kilpailukykyrahasto ³	143 217	362 283	153 %
- josta Horisontti Eurooppa -puiteohjelma	90 080	154 882	72 %
- josta Puhdas siirtymä ja teollinen vähähillistämisen ³	5 550	23 200	318 %
- josta Häiriönsietokyky ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruus	25 727	115 699	350 %
- josta Digitaalinen johtajuus	10 155	48 504	378 %
- josta Terveys, bioteknologia, maatalous ja biotalous	7 838	20 000	155 %
Erasmus+	28 187	36 186	28 %
Verkkojen Eurooppa väline (CEF)	20 753	72 251	248 %
- josta Verkkojen Eurooppa -väline - Liikenne	12 950	45 752	253 %
- josta Sotilaallinen liikkuvuus	1 800	15 752	775 %
- josta Verkkojen Eurooppa -väline - Energia	6 003	26 499	341 %
Unionin Pelastuspalvelumekanismi plus	1 631	9 458	480 %
AgoraEU	4 531	7 606	68 %
Sisämarkkinaohjelma	4 037	5 538	37 %
3. Globaali Eurooppa	123 525	190 000	54 %
Globaali Eurooppa -väline	119 051	176 830	49 %
4. Hallinto	86 286	104 447	21 %
MFF YHTEENSÄ	1 272 105	1 763 056	39 %
%-osuus EU27 BKT:sta	1,01 %	1,26 %	
Kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet⁴	32 152	129 971	304 %
Joustoväline	9 342	14 000	50 %
Ukraina-väline	16 865	88 867	427 %
Kehyksen ulkopuoliset lainavälineet			
Catalyst Europe -lainaväline	-	133 000	
Kriisimekanismi	-	350 000	
Euroopan rauhanrahasto	16 865	27 104	61 %
MFF Kehys + Ulkopuoliset erityisvälineet + Rauhanrahasto YHTEENSÄ	1 321 122	1 893 027	43 %
%-osuus EU27 BKT:sta	1,05 %	1,35 %	

¹ Rahoituskehysten rakenne on komission esityksessä muuttunut merkittävästi nykyiseen verrattuna. Nykyisten ohjelmien sijoittuminen uuteen rakenteeseen on tehty tällä hetkellä käytettävissä olevin tiedoin. Vertailua nykykauteen voidaan tarvittaessa päivittää kun komissiosta saadaan lisätietoja. Nykykauden luvut perustuvat toteutuneisiin sitoumuksiin komission Financial Programming -asiakirjan mukaisesti "(SEC (2025) - 250) June 2025"

² Nykyisellä rahoituskehyskaudella on maksettu ainoastaan elpymisvälineen lainojen korkoa. Nykykauden luvussa on alun perin rahoituskehyskauden korkojen maksuun varattu enimmäismäärä sekä tämän päälle tosiasiaa maksetut korot 2021-2025. Elpymisvälineen lainojen takaisinmaksu alkaa vuodesta 2028 alkaen.

³ Euroopan kilpailukykyrahaston luvut eivät taulukossa sisällä rahoituskehysten ulkopuolelta rahoitettavaa Innovaatorahastoa. Innovaatorahaston toimeenpano on osa kilpailukykyrahastoa, mutta se rahoitetaan suoraan EU:n päästäkkauppajärjestelmästä (ETS) saatavilla

⁴ Nykyisen kauden luvut sisältävät myös niiden erityisvälineiden osuudet joita komissio esittää lakkautettavaksi tai siirrettäväksi kehysten sisälle 2028-2034 kehyskaudella.

Liite 2

Komission ehdottamien uusien omien varojen tuottoarvio 2028–2034

	2025 hinnoin, miljoonaa euroa
ETS 1	67 200
CBAM	9 800
E-waste	105 000
TEDOR	78 400
CORE	47 600
Muutokset nykyisiin omiin varoihin	100 100
Yhteensä	407 400

Pyörästysten takia luvut eivät summaudu tasan Yhteensä-riville

Lausunto asioista: Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen YVA-ohjelma (PIRELY/2695/2025); Luikesneva-Susinevan tuulivoimapuiston osayleiskaavan OAS, Ikaalisten kaupunki; Luikesneva-Susinevan tuulivoimapuiston osayleiskaavan OAS, Parkanon kaupunki

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää esittää lausuntonaan Pirkanmaan ELY-keskukselle Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmasta sekä Ikaalisten ja Parkanon kaupunkien Luikesneva-Susinevan tuulivoimaosayleiskaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmista seuraavaa:

Pirkanmaan ELY-keskus on pyytänyt Pirkanmaan liiton lausuntoa Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta (YVA-ohjelma). Lausunto on pyydetty toimittamaan viimeistään 13.11.2025. Pirkanmaan liitolle on myönnetty lisääaikaa lausunnon toimittamiselle maakuntahallituksen pöytäkirjan allekirjoituksen jälkeen.

YVA-ohjelman kanssa ovat samaan aikaan nähtävillä hanketta koskevat Ikaalisten ja Parkanon Luikesneva-Susinevan tuulivoimapuiston osayleiskaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmat (OAS). Parkanon kaupunki on pyytänyt lausuntoa viimeistään 13.11.2025, mutta on myöntänyt Pirkanmaan liitolle lisääaikaa lausunnon toimittamiselle maakuntahallituksen pöytäkirjan allekirjoituksen jälkeen. Ikaalisten kaupunki on pyytänyt toimittamaan lausunnon viimeistään 28.11.2025.

Koska hanketta koskien on yhtäaikaaisesti kuultavana kolme eri asiakirjaa, Pirkanmaan liitto vastaa näihin kaikkiin tällä samalla lausunnolla.

Kuten YVA-ohjelman kappaleessa 3.1.3 todetaan, Hiilineutraali Pirkanmaa 2030 -tiekartan keskeisinä toimina maakuntatasolla on nostettu esille muun muassa maakuntakaavan

---

mukaisten uusiutuvan energiatuotannon alueiden toteutumisen edistäminen. Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen toteuttamisen edellytyksiä arvioitaessa korostuu, ettei aluetta ole tunnistettu maakuntakaavassa potentiaalisesti tuulienergiatuotannolle.

Maakuntakaavan tuulienergiapotentiaalia kartoittaneessa poissulkevassa puskurianalyyssissä on yhtenä kriteerinä käytetty 1,5 kilometrin etäisyyttä asuin- ja lomarakennuksiin. Luikesneva-Susinevan hankealue ei ole näyttäytynyt soveltuvana alueena, sillä alueelle sijoittuu joitain vapaa-ajan rakennuksia. Maakuntakaavoissa ei kuitenkaan ole osoitettu alueelle sellaista maankäyttöä, joka olisi varsinaisesti ristiriidassa hankkeen kanssa.

Pirkanmaan liitto toteaa, että merkittävälle poikkeamalle maakuntakaavasta tulee löytyä riittävät perusteet, jotka tulee tuoda selkeästi esille hankkeen asiakirjoissa. Asiaan liittyy myös meneillään oleva alueidenkäyttölain uudistus, mikä on tarpeen tunnistaa mahdollisine vaikutuksineen hankkeen toteuttamisen edellytyksiä arvioitaessa.

Koska hankealue poikkeaa merkittävästi maakuntakaavasta, Pirkanmaan liitto on esittänyt hankkeen aloitusvaiheen viranomaisneuvottelussa, että YVA-ohjelmaan sisällytettäisiin maltillisempi voimavaihtoehto, joka tukeutuisi maakuntakaavassa hankealueen itäpuolelle osoitettuun Horhalanperän tuulienergia-alueeseen. Pirkanmaan liitto pitää valitettavana, ettei tällaista vaihtoehtoa ole otettu mukaan tarkasteluun.

Pirkanmaan maakuntahallitus on 16.6.2025 alueidenkäyttölain pykälän 201 nojalla määrännyt Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan tulemaan voimaan. Kaava on voimassa, vaikka se ei ole vielä lainvoimainen. Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävänä tuulienergiatuotannon alueina vähintään kahdeksan (8) voimalan kokonaisuuksia.

Pirkanmaalla voimassa olevia maakuntakaavoja on käsitelty YVA-ohjelmassa sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmissa erillisissä kappaleissaan. On ymmärrettävää, että kaavatilanteen käsittely vaiheessa, jossa vaihemaakuntakaava ei ole vielä saanut lainvoimaa, on haasteellista ja tilanne voi muuttua YVA- ja osayleiskaavoitusprosessien aikana. Pirkanmaan liitto kuitenkin katsoo, että hankkeen kannalta olisi tarkoituksenmukaista ja selkeää kuvata vain voimassa olevaa maakuntakaavojen ja näiden määräysten tilannetta, sillä nyt YVA-ohjelma ja OAS-dokumentit sisältävät tietoa Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkinnöistä ja määräyksistä, jotka eivät ole enää voimassa. Lisäksi Pirkanmaan liitto pyytää korjaamaan YVA-ohjelman tiivistelmän kaavoitusta koskevaa kappaletta, jossa kerrotaan virheellisesti, että elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava ei ole vielä voimassa.

Edellä mainitun takia hanketta eivät koske Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 merkinnät Tuulivoima-alue, Turvetuotannon kannalta tärkeä alue, Turvetuotantoalue, Tärkeä vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue ja Valtakunnallisesti avokkaaksi esitetty ja/tai maakunnallisesti arvokas maisema-alue, sillä nämä on kumottu ja korvattu vaihemaakuntakaavassa osoitetuilla merkinnöillä. Myös kokonaismaakuntakaavan yleismääräykset ovat muuttuneet – kaikki voimassa olevat yleismääräykset löytyvät vaihemaakuntakaavan määräyksistä. Näin ollen Pirkanmaan liitto katsoo, että asiakirjoissa tulee esittää ajantasainen maakuntakaavatilanne määräyksineen. Voimassa olevien maakuntakaavojen epävirallinen kaavayhdistelmä löytyy [Pirkanmaan liiton karttapalvelusta](#). Siltä osin kun päivittyneet määräykset eivät löydy [vaihemaakuntakaavan määräyksistä](#), ovat voimassa [kokonaismaakuntakaavan määräykset](#). Hanketta koskevat ajantasaiset merkinnät määräyksineen löytyvät myös tämän lausunnon liitteestä.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 on hyväksytty jo vuonna 2017, joten Pirkanmaan liitto ei pidä tarpeellisena mainita, mitä kaavoja tuolloin on kumottu. Koska kokonaismaakuntakaavan tilanne on edellä mainitun mukaisesti muuttunut ja kaava käsittelee kaikkia maakunnallisesti merkittäviä maankäytön teemoja, voi kaavatilanteesta todeta lyhyesti, että *Pirkanmaalla ovat voimassa 27.3.2017 hyväksytty Pirkanmaan maakuntakaava 2040 ja sitä täydentävä 7.4.2025 hyväksytty elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava. Sen pääteemoilla tuetaan pirkanmaalaisen luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa sekä vahvistetaan edellytyksiä kestäväälle energiantuotannolle maakunnan alueella. Vaihemaakuntakaava on voimassa, mutta se ei ole vielä lainvoimainen.*

Hankealue sijoittuu Tevaniemen hyväksytyyn tuulivoimaosayleiskaavan ja Horhalanperän tuulivoimahankkeen väliin siten, että se yhdessä Horhalanperän hankkeen kanssa muodostaa käytännössä yhden laajan kokonaisuuden. Näin ollen yhteisvaikutusarvioinnin tarve erityisesti korostuu Luikesneva-Susinevan hankkeessa. Maakuntakaavan näkökulmasta erityistä huomiota tulee kiinnittää näiden kolmen hankkeen maisemallisiin ja linnustollisiin yhteisvaikutuksiin ja Seitsemiseen palautusistutettuun metsäpeuraan sekä hankealueelle sijoituville suojelualueille ja Tevaniemen ja Seitsemisen väliselle ulkoilureitille kohdistuviin vaikutuksiin sekä reitin mahdolliseen uudelleen linjaamisen tarpeeseen.

Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että hankesuunnittelussa ja itäisen sähkönsiirron vaikutusarvioinnissa huomioidaan tavoite pääradan kaksoisraiteen toteuttamisesta Tampereen Lielahden ja Seinäjoen välillä. Pirkanmaan liiton tietojen mukaan Ylöjärven Lakialan ja Seinäjoen väliselle osuudelle ei vielä ole tarkempaa suunnitelmaa esimerkiksi siitä, kummalle puolelle nykyistä raidetta lisäraide sijoittuisi. Samoin on tarpeen huomioida pääradan rinnalle sijoittuva

Kristiinankaupunki – Nokia-voimalinjahankkeessa tehtävä verkon vahvistus Parkanon ja Nokian välillä.

YVA-ohjelmassa kappaleessa 9.3.8 *Vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön* kerrotaan, että havainnekuvia toteutetaan tarvittaessa myös sähkönsiirtoreiteiltä. Laadittavia selvityksiä koskevasta kappaleen 8.4 listasta ymmärtyy, että sähkönsiirtoreiteiltä ei oltaisi laatimassa havainnekuvia. Pirkanmaan liitto pitäisi tarpeellisena vielä harkita, tulisiko Alaskylän sekä Kallionkielen - Tevaniemen - Riitalan kulttuurimaisemiin sijoittuvien SVE1:n ja SVE2:n osalta laatia havainnekuvia sähkönsiirron maisemavaikutuksista. Toisaalta on kannatettavaa välttää uuden maastokäytävän avaamista ja parhaaksi vaihtoehdoksi voi osoittautua liittyminen Nokian ja Parkanon väliseen Fingridin voimalinjaan.

Vaikutuksia maa- ja kallioperään on kuvattu YVA-ohjelman kappaleessa 9.5.5, jossa keskitytään hankealueella tehtäviin toimenpiteisiin. Luonnonvaroihin kohdistuvia vaikutuksia kuvataan myös kappaleessa 9.12.4 *Vaikutukset elinkeinoihin, luonnonvarojen hyödyntämiseen ja virkistyskäyttöön*. Koska tuulienergiatuotannon toteuttaminen vaatii merkittävässä määrin maa- ja kiviaineksia, Pirkanmaan liitto katsoo, että massojen tarve ja niiden ottamis- ja kuljetustoiminnan vaikutukset tulisi aidosti tunnistaa osana YVA-prosessia. Nyt YVA-ohjelma toteaa, että vaikutukset luonnonvarojen hyödyntämiseen ovat paikallisia ja kohdistuvat hanke- ja voimajohdon alueelle ja niiden välittömään läheisyyteen. Pirkanmaan liitto katsoisi tarpeelliseksi, että myös neitseellisiä maa-aineksia korvaavien materiaalien saatavuutta ja etäisyyksiä kartoitettaisiin osana ilmaston, luonnonvaroihin ja maaperään liittyvää vaikutusarviointia.

Pirkanmaan liitto pyytää hyödyntämään osana YVA-menettelyn lähdeaineistoa SYKEN julkaisemaa Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit -selvitystä:
<https://helda.helsinki.fi/items/63d8f544-b5ac-4091-9007-394aa4b74aca> .

Valmisteluteksti.

Hankkeen kuvaus

Elements Suomi Oy suunnittelee enintään 33 tuulivoimalan rakentamista Luikesneva-Susinevan alueelle Ikaalisiin ja Parkanoon. Alustavista voimalapaikoista 2–5 sijoittuu Parkanoon ja 20 – 28 Ikaalisiin. Voimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 320 metriä ja yksikköteho yhdellä voimalalla on arviolta 8 megawattia. Alue sijoittuu noin 10 kilometrin etäisyydelle Parkanon ja Ikaalisten keskustaaajamista. Myös sähkönsiirron reittivaihtoehdot sijoittuvat kokonaisuudessaan Parkanon ja Ikaalisten alueille.

Hankealue on kooltaan noin 3 100 hehtaaria ja pääasiassa ojitettua talousmetsää ja kallioisten mäkien kirjomaa maastoa. Alueella sijaitsee pieniä järviä, lampia, pienvirtavesiä sekä kaksi Metsähallituksen suojelualuetta. Alueella on kattavasti metsätaloutta varten rakennettua tiestöä. Tuulivoima-alueen pohjoisosassa sijaitsee neljä maa-ainesten ottoaluetta, joista kahden ottolupa on päättynyt. Hankealueella ei ole vakituista asutusta, mutta sille sijoittuu neljä lomarakennusta.

Arvioitavat vaihtoehdot

- VE0: Hanketta ei toteuteta.
- Hankealueelle rakennetaan enintään 33 tuulivoimalaa, joiden kokonaiskorkeus on enintään 320 metriä ja yksikköteho arviolta 8 MW.
- Hankealueelle rakennetaan enintään 24 tuulivoimalaa, joiden kokonaiskorkeus on enintään 320 metriä ja yksikköteho arviolta 8 MW.

Sähkönsiirron vaihtoehdot:

- SVE1, ilmajohto: Hankealueelle rakennetaan 1–2 sähköasemaa. Sähkön siirtämiseksi rakennetaan 16,6 kilometriä pitkä 110 kV:n tai 400 kV:n ilmajohto hankealueelta länteen. Voimajohto kiertää Leppäsjärven pohjoispuolelta ja kääntyy kohti etelää Vähäjärven suuntaan. Hanke liitetään kantaverkkoon Caruna Oy:n Teiharju-Parkano 110 kV -linjan varteen suunnitteilla olevaan sähköasemaan.
- SVE2, ilmajohto: Hankealueelle rakennetaan 1–2 sähköasemaa. Sähkön siirtämiseksi rakennetaan 10,9 kilometriä pitkä 110 kV:n tai 400 kV:n ilmajohto hankealueelta länteen. Voimajohto kiertää Poltinjoen ja Vääräjoen eteläpuolelta ja kääntyy kohti pohjoista. Hanke liitetään kantaverkkoon Caruna Oy:n Teiharju-Parkano 110 kV -linjan Paununperän sähköasemaan.
- SVE3, maakaapeli (ja ilmajohto): Hankealueelle rakennetaan 1–2 sähköasemaa. Sähkön siirtämiseksi rakennetaan 6,5 kilometriä pitkä 33 kV:n tai 110 kV:n maakaapeli hankealueelta itään. Kaapeli seuraa Pitkälamentietä ja alittaa pääradan liittyen Horhalanperän tuulivoimahankkeen sähköasemaan. Sähköasemalta lähtee hankkeiden yhteinen ilmaliityntäjohto Vakerinmäen sähköasemalle.
- SVE4, sähköasemaliityntä: Hankealueelle rakennetaan sähköasema, josta sähkö siirretään suoraan Fingrid Oyj:n 110 kV:n tai 400 kV:n voimalinjaan.

Suunnitteluinsinööri Lehkonen:

Suunnittelualueella ovat voimassa Pirkanmaan maakuntakaava 2040 (hyv. 27.3.2017) ja elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava (hyv. 7.4.2025). Vaihemaakuntakaava ei ole vielä lainvoimainen.

Hankealueen päämaankäyttömuodoksi on valtaosin osoitettu maaseutualue, joka on ensisijaisesti tarkoitettu maa- ja metsätalouden ja niitä tukevien elinkeinojen käyttöön. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa alueelle voidaan osoittaa vaikutuksiltaan paikallisesti merkittävää maankäyttöä. Lisäksi alueelle sijoittuvat Metsähallituksen Särkilammen ja Teerinevan suojelualueet (S).

Erytysominaisuutta kuvaavina merkintöinä hankealueen pohjoisosaan on osoitettu turvetuotantoon liittyvä valuma-alue (tu, Aurejärven reitti) ja eteläosaan turvealueiden kehittämisen kohdealue (mk3). Hankealue sijoittuu vähäisesti myös tuulienergiatuotannon alueelle (Horhalanperä).

Hankealueen keskelle sijoittuu itä-länsisuuntaisesti ulkoilureitti (Tevaniemi – Seitsemäniemi) ja kaakkoisosaan nykyinen (z, Melo – Rännäri) sekä uusi voimalinja (z, Kristiinankaupunki – Nokia).

Hankealue rajautuu kaakossa merkittävästi parannettavaan päärataan (Lielähti – Parkano, maakunnan raja). Välittömästi hankealueen länsipuolelle sijoittuu arvokas geologinen muodostuma (ge2, Vähä-Ojajärven kalliot) ja tämän länsipuolelle Tevaniemen tuulienergiatuotannon alue.

Sähkönsiirron vaihtoehdon SVE1 itäinen puolisko ja valtatein 3 länsipuolelle sijoittuva osuus sijoittuvat turvetuotantoon liittyville valuma-alueille. Reitti risteää Aurejoen ja Parkanon melontareittien sekä merkittävästi parannettavan valtatie 3 kanssa. Siirtoreitti sijoittuu maakunnallisesti arvokkaassa Alaskylän kulttuurimaisemassa sekä valtatie 3 länsipuolella Teiharju – Parkano 110 kV -linjan yhteyteen. Valtatie 3 länsipuolella reitti sijoittuu myös turvealueiden kehittämisen kohdealueelle sivuten kiviaineshuollon kannalta tärkeää aluetta päättyen Vähäjärven suojelualueen pohjoispuolelle.

Myös vaihtoehdon SVE2 itäinen osuus sijoittuu turvetuotantoon liittyvälle valuma-alueelle. Reitti ylittää Tevaniemen pohjavesialueen, risteää maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (Kallionkielen - Tevaniemen - Riitalan kulttuurimaisema) Parkanon melontareitin kanssa, sivuaa maakunnallisesti arvokasta Vääräjoki – Kukkuramäen arvokasta harjualuetta (ge1) ja sijoittuu tärkeän seututie (276, Hämeenkyrö – Heittola) ja merkittävästi parannettavan valtatie 3 yhteyteen.

Sähkösiirron vaihtoehdon SVE3 itäinen osuus sijoittuu niin ikään turvetuotantoon liittyvälle valuma-alueelle. Lisäksi reitti sijoittuu valtaosin Horhalanperän tuulienergiatuotannon alueelle. Reitti risteää Melo – Rännäri-voimalinjan, tämän kanssa samaan maastokäytävään toteutettavan Kristiinankaupungin ja Nokian välisen verkonvahvistushankkeen sekä TEN-T-ydinverkkoon kuuluvan merkittävästi parannettavan pääradan kanssa. Siirtoreitti sijoittuu osin Tevaniemen ja Seitsemisen väliselle ulkoilureitille.

Muita maisemallisia arvoalueita ja kulttuuriperinnön kohteita hankealueen ympäristössä noin 10 kilometrin säteellä ovat luoteessa maakunnallisesti arvokkaat Viinikanojan ja Alaskylän kulttuurimaisemat, lännessä Kallionkielen - Tevaniemen - Riitialan kulttuurimaisemaan sijoittuva Poltinjoen myllyn maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö ja maakunnallisesti arvokas Riitialan – Heittolan – kulttuurimaisema, lounaassa maakunnallisesti arvokas Kartun kulttuurimaisema, etelässä maakunnallisesti arvokkaat Saukonperän ja Vähä-Röyhiön kulttuurimaisemat sekä jälkimmäiselle sijoittuva Vähäröyhiön kylän maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Ison-Röyhiön kylän valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, maakunnallisesti arvokas Luhalahden kirkko ja kulttuurimaisema sekä kirkon maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, kaakossa maakunnallisesti arvokas Juhtimäen kulttuurimaisema ja idässä valtakunnallisesti merkittävä Koveron kruununmetsätorpan valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

YVA-ohjelman mukaan hankealueelle ei sijoitu voimassa tai vireillä olevia yleiskaavoja. Lähin voimassa oleva yleiskaava on VE1:n voimaloista noin 5 kilometrin päässä Ikaalisissa Kyrösjärven rantaosayleiskaavan osa 1 (Kolkko-Sikuri ja Leutola-Vähäröyhiö). Myöskään sähkönsiirtoreittien alueille ei sijoitu voimassa tai vireillä olevia yleiskaavoja.

Hankealueen eteläosiin sijoittuvat Kaitajärven (RK 10, hyv. 8.2.1988) ja Hörskönjärven (RK 10, hyv. 8.2.1988) ranta-asemakaavat. Yksi alustava voimalapaikka sijoittuu Kaitajärven kaavan alueelle. Kaitajärven ja Hörskönjärven alueiden ranta-asemakaavat on tarkoitus kumota Luikesneva-Susinevan hankkeen kaavoitusprosessin aikana. Lisäksi Ojajärven rantakaava (RK 42, hyv. 14.12.1998) rajautuu hankealueeseen. Alueen ympäristöön sijoittuu useita ranta-asemakaavoja.

Liitteet.

Ote Pirkanmaan maakuntakaavojen yhdistelmästä

Ote maakuntakaavojen merkinnöistä ja määräyksistä

Oheismateriaalit.

YVA-ohjelma on nähtävillä osoitteessa:

<https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/luikesneva-susinevan-tuulivoimahanke-ikaalinen-ja-parkano>

Ikaalisten kaupungin Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen OAS on nähtävillä osoitteessa:

<https://ikaalinen.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/vireilla-olevat-kaavat/horhalanpera-tuulivoimapuisto/>

Parkanon kaupungin Luikesneva-Susinevan tuulivoimahankkeen OAS on nähtävillä osoitteessa:

[Luikesneva-Susineva tuulivoimaosayleiskaava](#)

Lisätiedot.

Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264
ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi

Ote.

Pirkanmaan ELY-keskus: kirjaamo.pirkanmaa@ely-keskus.fi

Ikaalisten kaupunki: kanslia.teknisetpalvelut@ikaalinen.fi

Parkanon kaupunki: kaupunki@parkano.fi

Koskien asiaa: Luikesneva-Susinevan tuulivoimahanke

Yleismääräykset:

Virkistys- tai suojelualueeksi taikka liikenteen tai teknisen huollon verkostoja tai alueita varten osoitetulla alueella on voimassa lainsäädännön mukainen maakuntakaavan ehdollinen rakentamisrajoitus.

Maaseutua kehitettäessä on pyrittävä sovittamaan yhteen asuin ympäristön laatutavoitteet, hajautetun energiantuotannon tarpeet ja maaseutualueiden elinkeinojen toimintaedellytykset. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava mahdollisuus hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden maatalouskäyttöön.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarkistettava ajantasainen tieto tunnetuista kiinteistä muinaisjäänöksistä ja muista arkeologisista kulttuuriperintökohteista Museoviraston muinaisjäänösrekisteristä ja siihen liittyvästä karttapalvelusta.

Luonnonsuojelu- ja pohjavesialueiden sekä arvokkaiden geologisten muodostumien ajantasaiset rajaukset tulee tarkistaa yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä.

Ekologiseen kytkeytyvyyteen ja virkistysverkoston jatkuvuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota kuntien ja maakuntien rajoilla.

Alueidenkäytön suunnittelun tulee perustua riittävään tietoon maa- ja kallioperän ominaisuuksista sekä niiden aiheuttamista riskeistä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää arseenin ja mustaliuskeen esiintymisalueisiin.

Sähköverkon kehittäminen ja uusien yhteyksien rakentaminen on tehtävä ympäristön kannalta mahdollisimman vähäisin vaikutuksin ensisijaisesti olemassa olevia ja/tai yhteisiä johto- ja maastokäytäviä sekä pylväsrakenteita hyödyntäen.

Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varmistaa kansallisen turvallisuuden, Puolustusvoimien toiminnan, lentoliikenteen, tutka- ja radiojärjestelmien, liikenneväylien, voimajohtojen sekä arkeologisen kulttuuriperinnön ja luontoarvojen edellyttämät rajoitteet ja pyytää lausunnot asianomaisilta viranomaisilta. Lisäksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota linnustoon kohdistuviin yhteisvaikutuksiin. Tuulivoimaloita ei saa rakentaa alle 4 kilometrin etäisyydelle Puolustusvoimien alueista eikä alle 12 kilometrin etäisyydelle varalaskupaikoista.

Maaseutualue.

Merkinnällä osoitetaan alueet, jotka on ensisijaisesti tarkoitettu maa- ja metsätalouden ja niitä tukevien elinkeinojen käyttöön.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan alueelle osoittaa vaikutuksiltaan paikallisesti merkittävää maankäyttöä.

S

Suojelualue.

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut tai suojeltaviksi tarkoitetut alueet, kuten kansallispuistot ja luonnonpuistot sekä soiden-, rantojen-, vanhojen metsien, lehtojen- ja lintuvesiensuojelualueet. Merkinnällä osoitetaan myös ne suojelualueet, jotka voidaan toteuttaa luonnonsuojelulain ja/tai muun lainsäädännön perusteella, sekä koskien suojelulla rauhoitetut kosket.

Kohdemerkintää käytetään osoittamaan 2–10 hehtaarin kokoisia alueita sekä ne suojelualueet, jotka sijaitsevat Muinaismuistoalueella (SM). Alle 2 hehtaarin kokoisia alueita ei osoiteta maakuntakaavassa. Alueilla, joihin sisältyy pinta-alaltaan merkittäviä vesialueita, käytetään lisäksi alueen ulkorajat osoittavaa merkintää.

Vaihemaakuntakaavassa osoitetaan aluevarauksena myös sellaiset alle 10 hehtaarin alueet, jotka täydentävät kokonaismaakuntakaavassa osoitettuja suojelualuevarauksia.

Suojelumääräys:

Alueella ei saa ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Luonnonsuojelulain nojalla muodostettuja alueita koskevat suojelupäätöksessä annetut määräykset, ja alueiden toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti valtio. Muiden alueiden osalta suojelun toteutus päätetään yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä.

mk3

Turvealueiden kehittämisen kohdealue.

Merkinnällä osoitetaan turvevaltaisia alueita, joiden maankäyttöä ja elinkeinotoimintaa kehitetään kestäväällä tavalla monimuotoiseksi. Alueiden turvevaroilla on merkitystä energiaturpeena huoltovarmuudelle, kuivike- ja kasvuturpeen tuotannolle sekä korkeamman jalostusasteen tuotteille.

Merkintään liittyy Kihniössä ja Virroilla Joutsenjärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em25, Ylöjärvellä ja Kihniössä Närhineva-Koroluoman Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em26 sekä Punkalaitumella Punkalaitumen Isosuon Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em27.

Kehittämissuositus:

Alueen kehittämisessä tulee edistää ojitettujen turvemaiden kestäväää käyttöä sekä ottaa huomioon mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamiseen tai uusiutuvan energian tuotantoon.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon luonnon ja kulttuuriympäristön arvot sekä valtioneuvoston vahvistama vesienhoitosuunnitelma. Lisäksi on varmistuttava siitä, ettei suden tai metsäpeuran elinympäristöihin kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Turvetuotantoon liittyvä valuma-alue.

Merkinnällä osoitetaan valuma-alueet, joilla turvetuotantoa suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan vesistö- ja kalatalousvaikutuksiin.

Suunnittelumääräys:

Turvetuotantoa suunniteltaessa on selvitettävä tuotannon vaikutukset purkuvesistön veden laatuun, kala- ja rapukantoihin sekä kalatalouteen. Huomioon tulee erityisesti ottaa tuotantotoiminnan yhteisvaikutukset ja valuma-alueen kokonaiskuormitus. Toiminta tulee järjestää ja ajoittaa siten, ettei aiheuteta vesistön tilan heikkenemistä eikä vesistön kokonaiskuormitus lisääny.

Tuulienergiatuotannon alue.

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittävät tuulienergiatuotannon alueet. Merkintään liittyy Kihniössä ja Virroilla Joutsenjärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em25 sekä Sastamalassa Hanhijärvi-Keskinen-Tapiolanjärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em30.

Suunnittelumääräys:

Seudullisesti merkittävänä tuulienergiatuotannon alueina ohjataan vähintään kahdeksan (8) voimalan kokonaisuuksia.

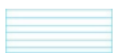
Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti vaikutukset asutukseen, luontoarvoihin, merkittäviin ekologisiin yhteyksiin, pinta- ja pohjavesiin sekä tuulienergiatuotannon yhteisvaikutukset. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee varmistaa arvokkaiden geologisten muodostumien sekä maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilyminen. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset tutka- ja lentotoimintaan, radiojärjestelmiin sekä erikoiskuljetusten vaatimiin liikenneväyliin ja -järjestelyihin.

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sekä toteutuksessa tulee varmistaa, ettei suuriin petolintuihin kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää linnustoon ja susireviireihin kohdistuviin yhteisvaikutuksiin.

Seitsemisen kansallispuiston läheisyydessä tulee tuulienergiatuotannon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa sekä toteutuksessa varmistaa, ettei metsäpeuraan kohdistu merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Tuulienergiatuotannon alueilla on voimassa lainsäädännön mukainen maakuntakaavan ehdollinen rakentamisrajoitus.

Suunnittelusuositus:

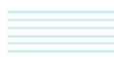
Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021).

Maakunnallisesti arvokkaita kulttuurimaisemia ei osoiteta kaavakartalla silloin, kun ne sijoittuvat valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. Maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat on esitetty kaavaselostuksen liitekartalla "Kulttuurimaisemat".

Suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Avointen maisematilojen säilymiseen sekä uusien rakennuspaikkojen sijaintiin ja rakentamistapaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Maakunnallisesti arvokkaita kulttuurimaisemia ei osoiteta kaavakartalla silloin, kun ne sijoittuvat valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. Maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat on esitetty kaavaselostuksen liitekartalla "Kulttuurimaisemat".

Suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Avointen maisematilojen säilymiseen sekä uusien rakennuspaikkojen sijaintiin ja rakentamistapaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.

Merkinnöillä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön alueet.

Kohdemerkinnällä osoitetaan sellaiset alueet, joiden osoittamiseen ei maakuntakaavan mittakaavan vuoksi ole tarkoituksenmukaista käyttää aluevarausmerkintää. RK-merkinnällä osoitetaan karttateknisistä syistä erillisillä kartoilla esitetyt arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt.

Suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tulee turvata ja edistää alueen kaupunkikuvan ja rakennusperinnön arvojen säilymistä ja edelleen

Pohjavesialue.

Merkinnällä osoitetaan vedenhankintaa varten tärkeät ja muut vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet sekä pohjavesialueet, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.

Suunnittelumääräys:

Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, etteivät ne vaaranna pohjavesialueella veden laatua, määrää tai vedenhankintakäyttöä. Alueella tulee pyrkiä pohjaveden laatua uhkaavien riskien vähentämiseen ja antoisuuden turvaamiseen. Maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston vahvistama vesienhoitosuunnitelma.

Ajantasaiset pohjavesialueiden rajaukset ja luokitukset tulee tarkistaa yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä.

Arvokas geologinen muodostuma.

- Harjualue.
- Kallioalue.
- Moreenimuodostuma tai tuuli- ja rantakerrostuma.
- Kivikko.

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat harjualueet (ge1), valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet (ge2), valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat, tuuli- ja rantakerrostumat (ge3) sekä kohdemerkinnällä kivikot (ge).

Merkinnällä osoitetut geologiset muodostumat sisältävät merkittäviä, maa-aineslain tarkoittamia geologisia, maisemallisia ja luonnontieteellisiä arvoja.

Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä.

Suunnittelumääräys:

Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että geologisten muodostumien sisältämien arvojen säilyminen turvataan. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon mahdollisten maisemavaurioiden korjaustarve.

Suojelumääräys:

Alueen erityispiirteitä haitallisesti muuttavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. Alueella saa kuitenkin ottaa kiviaineksia maisemavaurioiden korjaamiseksi.

Kiviaineshuollon kannalta tärkeä alue.

Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla sijaitsee maakunnan kiviaineshuollon kannalta merkittäviä, tutkittuja maaperän tai kallioperän kiviainesvaroja. Alueiden rajaukset ovat yleispiirteisiä, ja ne tarkentuvat arvioitaessa ottamisedellytyksiä maa-aineslain edellyttämällä tavalla.

Suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota kiviainesten ottamisedellytysten säilymiseen.

Kiviainesten ottamista suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon alueen jälkikäyttö. Toiminnan loputtua alueiden jälkikäyttö tulee sovittaa yhteen ympäröivien alueiden maankäytön kanssa.

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon toiminnan liikenteelliset vaikutukset, vaikutukset lähiasutukseen sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön arvoihin.

Seuraavilla alueilla tulee huolehtia siitä, että lähellä sijaitseviin suojelualueisiin ei kohdistu merkittävää meluhaittaa: Kangasalan Ristanmaa, Lempäälän Raiskionvuori, Nokian Liljeroosin metsä, Oriveden Perkuuvuori-Virkajärvenvuori-Ristisuonmäki, Punkalaitumen Palanutkallio, Tampereen Kuuselanneva-Pohjoisvuori, Valkeakosken Kairankorpi sekä Vesilahden Mansikkavuori-Ilveskorpi.

Merkintään sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Merkittävästi parannettava päärata.

Merkinnällä osoitetaan henkilö- ja tavaraliikenteen kannalta merkittävät pääradat, joiden liikennetarve edellyttää radan merkittävää parantamista.

Merkintään liittyy rataosalla Tampere/Lielähti–Parkano (pohjoinen maakunnan raja) Parkanossa Ahvenuksen Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em1, Ylöjärvellä Hirvijärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em2, Parkanossa Kaitojenvesien Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em8, Ylöjärvellä Perkonmäen Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em15 ja Ylöjärvellä Ruonanjoen Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em20.

Merkintään liittyy Tampereella, Nokiolla ja Ylöjärvellä rataosalla Tampere/Lielähti–Nokia Myllypuron Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em13.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varauduttava radan rakenteen ja turvallisuuden parantamiseen sekä tasoristeysten poistamiseen.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee erityistä huomiota kiinnittää luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymiseen sekä ulkoilureittien ja ekologisen verkoston kannalta tärkeiden viheryhteyksien jatkuvuuden turvaamiseen.

Rataosalla Tampere–eteläinen maakunnan raja on yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa varauduttava yhteensä neljään raiteeseen. Rataosilla Tampella–Lielähti, Lielähti–Parkano (pohjoinen maakunnan raja), Lielähti–Nokia ja Orivesi–Jämsä (itäinen maakunnan raja) tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa varautua lisäraiteen toteuttamiseen.

TEN-T-liikenneverkko, ydinverkko.

Merkinnällä osoitetaan TEN-T-ydinverkkoon kuuluva päärata.

Merkittävästi parannettava valtatie tai parannettava kantatie.

Merkinnällä osoitetaan maakunnan yhdyskuntarakenteen kannalta merkittäviä yhtenäisiä tieosia valta- ja kantateilla, joiden kunto, liikennetarve tai ympäröivä maankäyttö edellyttää tien merkittävää parantamista.

Merkintään liittyy Urjalassa valtatiellä 9 välillä Akaa–Urjala Kaakkosuo-Kivijärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em6, Kangasalla valtatiellä 12 välillä Alasjärvi–Huutijärvi Kirkkojärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em11 sekä Hämeenkyrössä valtatiellä 3 välillä Sasi–Hanhijärvi Sarkkilanjärven Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em21.

Suunnittelumääräys:

Valtatiellä 3 välillä Sasi–Hanhijärvi, valtatiellä 9 välillä Ruutana–Orivesi, valtatiellä 12 väleillä Alasjärvi–Huutijärvi sekä Maatjala–Kahtalammi ja Tampereen rantaväylällä (kantatie 65 ja valtatie 12) välillä Lielähti–Santalahti tulee varautua lisäkaistojen rakentamiseen.

Valtatie 2, valtatie 3 Hämeenkyröstä pohjoiseen sekä valtatie 9 Akaasta länteen kuuluvat merkittävien ylimaakunnallisten yhteysvälien kokonaiskehittämiseen. Merkintä ei edellytä koko tiejakson parantamista tai lisäkaistojen rakentamista.

Kantatiellä 65 välillä Kyrölahti–Virrat on tarpeen varautua tien osittaiseen leventämiseen ja liikenneturvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin. Merkintä ei edellytä koko tiejakson parantamista.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee erityistä huomiota kiinnittää luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymiseen sekä ulkoilureittien ja ekologisen verkoston kannalta tärkeiden viheryhteyksien jatkuvuuden turvaamiseen.

Valtatieosuuksilla tulee jatkosuunnittelun yhteydessä tarkastella olemassa olevien liittymien parannustarpeet sekä kiinnittää huomiota joukkoliikenteen järjestelyiden toimivuuteen.

Tärkeä seutu- tai yhdystie.

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät seututiet ja yhdystiet sekä niihin kuuluvat katuosuudet ja yhdystieluonteiset kadut. Tärkeät seutu- ja yhdystiet yhdistävät

maakuntakaavan taajamatoimintojen alueita ja kyläkeskuksia kuntakeskuksiin tai ovatSivu 212 verkostollisesti merkittäviä korkeampiluokkaisia väyliä täydentäviä yhteyksiä.

Ulkoilureitti.

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät ohjeelliset ulkoilureitit. Merkintä osoittaa ensisijaisesti tarpeen reitille.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava ulkoilureitin toteuttamisedellytykset osana maakunnallisesti ja seudullisesti toimivaa reitistöä. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota luonnonarvojen säilymiseen suuntaamalla reitit kulutusta kestäville alueille.

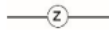

Melontareitti.

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät ohjeelliset melontareitit.

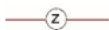
Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava melonnan edellytykset.

Voimalinja.

Merkinnällä osoitetaan olemassa olevat 400 kV:n ja 110 kV:n voimalinjat. Maakaapeloituja voimalinjoja ei osoiteta maakuntakaavakartalla.

Uusi voimalinja.

Merkinnällä osoitetaan linjavaraus Melo–Lahdesjärvi sekä valtakunnallisesti merkittävien voimalinjojen parantaminen Alajärvi–Hikiä sekä Kristiinankaupunki–Nokia.

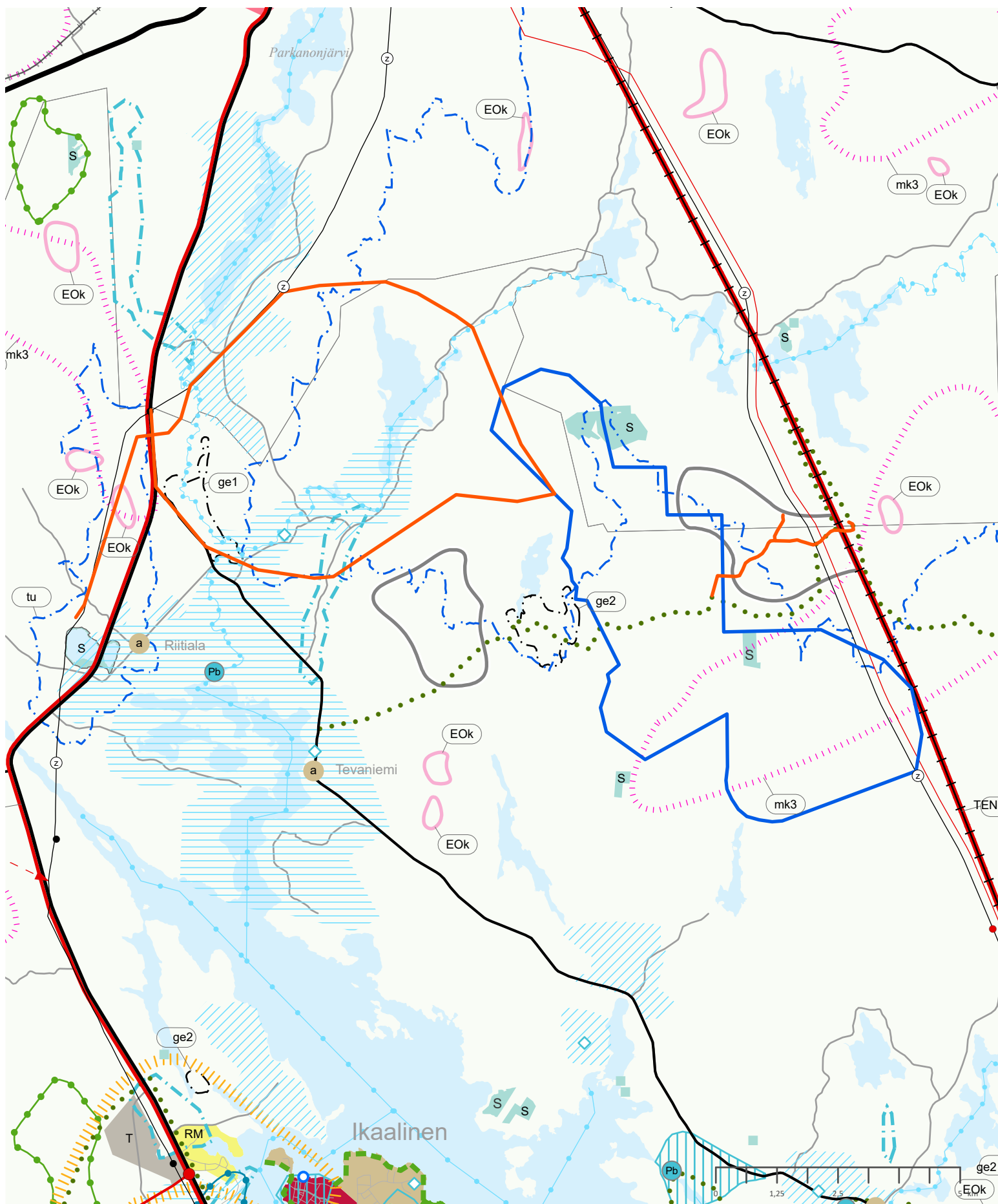
Merkintään liittyy Parkanossa välillä Kristiinankaupunki–Nokia Ahvenuksen Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em1 sekä Nokiolla välillä Melo–Elovaara Kaakkurijärvien Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em7, välillä Melo–Multisilta Luotosaaren Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em12 sekä väleillä Melo–Elovaara ja Melo–Multisilta Pöllönvuoren Natura-alueen läheisyydessä erityismääräys em19.

Suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota voimalinjan yhteensovittamiseen ympäröivän maankäytön sekä alueen arkeologisten, luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen kanssa.

Luikesneva-Susinevan tuulivoimahanke

Alue on osoitettu tummansinisellä ja sähkönsiirron vaihtoehdot oranssilla

Lausunto Vesilahden strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman luonnoksista

Päätös

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää esittää lausuntonaan Vesilahden kunnalle strategisen osayleiskaavan luonnoksesta ja maapoliittisesta ohjelmasta seuraavaa:

Strategisen yleiskaavan luonnos

Vesilahden strategisen yleiskaavan suunnittelun tavoitteena on muodostaa yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan kunnan maankäyttöä halutaan kehittää pitkällä aikavälillä tavoitevuoteen 2040 saakka. Kaavan tarkoituksena on myös tukea Vesilahden kunnan identiteettiä ja sen oma-imaisten piirteiden ja vahvuuksien säilymistä. Strateginen yleiskaava on tarkoitus laatia vain sen kehittämismerkintöjen osalta oikeusvaikutteisena, ja siten yleiskaava täydentää kunnan osayleiskaavoja ja sitä tulkitaan yhdessä osayleiskaavojen kanssa. Pirkanmaan liitto katsookin, että lähtökohtaisesti kaavalle asetetut tavoitteet antavat hyvän lähtökohdan kestäväille ja laadukkaalle kuntasuunnittelulle, joka on linjassa Pirkanmaan strategisen maakuntakaavan tavoitteiden kanssa.

Pirkanmaan liitto piti jo kaavatyön osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta antamassaan lausunnossaan tärkeänä, että strategisen yleiskaavatyön aloitusvaiheessa on määritetty, miltä osin kaavalla tavoitellaan oikeusvaikutteista kaavaratkaisua. Yleiskaavaluonnoksen selostuksessa todetaan, että kaavaa ei laadita aluevarausyleiskaavana. Liitto kiinnittääkin huomiota nyt nähtävillä asetetun yleiskaavaluonnoksen esitystapaan, jossa kaavakartalla osoitetut kaavakohteet eivät selkeästi erottaudu kehittämisperiaatteita osoittavina vyöhykkeinä ja merkintöinä, vaan ovat tulkittavissa myös aluevarauksina. Myöskään kaavaluonnoksen ”Kaavamerkinnot ja -määräykset” -osasta ei käy selkeästi ilmi, että kaikki kaavakartalla osoitetut kohteet ovat luonteeltaan

kehittämisperiaatemerkinä. Kaavamääräyskokonaisuudessa on lisäksi osoitettu informatiivisia merkintöjä, joista ”Luonnon muovaama”-teemakartan merkintöihin liittyy kuitenkin suunnitellua ohjaavia kaavamääräyksiä. Liitto katsoo, että kaavan ohjausvaikutuksen selkeyttämiseksi on oleellista päivittää kaava-aineistot yleiskaavan tavoitteiden mukaisiksi. Yleiskaavakartalla ja -määräyksissä tulee selkeästi osoittaa, että kyse on kehittämistavoitteita koskevista merkinnöistä, esimerkiksi lisäämällä kaavamääräyksiin ”Kehittämistavoitemerkinnät”-otsikko. Mikäli kaavakartalla halutaan osoittaa myös aluevaraustyyppisiä merkintöjä, tulisi sekä kaavakartalla että määräyspalstassa selkeästi todeta edellä mainittujen merkintöjen oikeusvaikutuksettomuus. Tätä suunnitteluratkaisua ja esitystapaa on noudatettu eräissä Pirkanmaalla aiemmin valmistelluissa kuntien strategisissa yleiskaavoissa. Lisäksi liitto toteaa, että mahdollisista kaavakartan informatiivisista merkinnöistä tulee määräyspalstalta poistaa niihin kuulumattomat suunnittelumääräykset.

Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan tärkeä strategisen yleiskaavatyön lähtökohta on, että kaavan suunnittelussa otetaan huomioon Vesilahden kunta-alueen kasvukehitys. Kaavaselostuksessa todetaan Vesilahden väestön kasvun olevan vuosittain yhdestä kahteen prosenttia. Liitto esittää, että strategisen yleiskaavan selostuksessa taustoitettaisiin näitä kasvulukuja, jotta kuntakehittämisen lähtökohdat olisivat ymmärrettävät ja yleiskaavan suunnitteluratkaisuille on löydettävissä selkeät perusteet. Kasvulukujen tulisi olla myös linjassa Pirkanmaan väestöskenaarioiden sekä kuntakohtaisten väestöennusteiden kanssa.

Pirkanmaan liitto korostaa, että yleiskaavan jatkosuunnittelussa tulee huolellisesti arvioida kaavamerkintöjen suhdetta maakuntakaavassa osoitettuihin aluevarauksiin ja alueiden erityisominaisuuksiin. Tarkistamistarvetta kohdistuu muun muassa teollisuuden kehittämisyöhykkeiden sijaintiin, joiden osalta on tarpeen arvioida ratkaisun vaikutusta yhdyskuntarakenteen eheyteen. Myös Koskenkyläntien ympäristön kehittäminen vahvasti teolliseen toimintaan suuntautuneena alueena eroaa maakuntakaavassa alueelle osoitetusta maaseutumaisen asumisen kehittämistavoitteesta. Lisäksi tulisi tutkia aiheuttavatko maakuntakaavan kiviaineshuollon alueet (EOk) yhteensovittamistarvetta yleiskaavaluonnoksessa esitettyyn maankäyttöön. Niin ikään suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että strategisessa yleiskaavassa osoitetut ensisijaiset laajentumisen suunnat väleille Metsämantere-Koskenkylä ja Koskenkylä-Kirkonkylä muuttavat Vesilahden kokonaisrakennetta, josta heijastuneita vaikutuksia myös kuntarajan ylitse.

Teknisluonteisena tarkistuksena Pirkanmaan liitto esittää, että kaavakarttaa täydennettäisiin päivämäärän, mittakaavan sekä kaavan vaiheen osalta. Lisäksi kaavaselostuksen sekä osallistu-

---

mis- ja arviointisuunnitelman kappaletta ”Suunnittelutilanne/ Yleiskaavat” tulee täydentää viireillä olevan Rantaosayleiskaavan 1. vaihekaavan osalta (OAS nähtävillä 22.5.2025 alkaen).

Pirkanmaan liitto puoltaa Vesilahden strategisen yleiskaavan jatkovalmistelua edellä esitetyin ohjeistuksin.

Maapoliittinen ohjelma

Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että Vesilahden kunnassa on päätetty päivittää myös kunnan strategista maapoliittista ohjelmaa. Liitto ei ota kantaa kunnan maapoliittisen ohjelman sisältöön.

Valmisteluteksti.

Vesilahden kunta on lähettänyt Pirkanmaan liittoon lausuntopyynnön Vesilahden strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman luonnoksista ja niiden liiteasiakirjoista. Lausunto on pyydetty lähettämään 16.11.2025 mennessä. Pirkanmaan liiton lausunto on sovittu lähetettäväksi maakuntahallituksen kokouksen (17.11.2025) pöytäkirjan valmistumisen jälkeen Vesilahden kuntaan.

Lähtökohdat ja tavoitteet

Vesilahden kunta on käynnistänyt koko kunnan aluetta koskevan strategisen yleiskaavan laatimisen. Tavoitteena on muodostaa yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan kunnan maankäyttöä halutaan kehittää pitkällä aikavälillä tavoitevuoteen 2040 saakka. Strateginen yleiskaava toimii lähtökohdana myös kunnan maapoliittisen ohjelman ja kaavoitusohjelman päivittämiselle, jotka laaditaan yhtä aikaa strategisen yleiskaavan kanssa rinnakkain.

Vesilahdella ei ole voimassa strategista yleiskaavaa. Nyt laadittavan strategisen yleiskaavan pohjatietoina käytetään vuonna 2020 laadittua Vesilahden maankäytön strategista kehityskuvaa ja vuosien 2022–2025 kuntastrategiaa.

Tavoitteena on, että strateginen yleiskaava 2040 osoittaa Vesilahden kunnan tahtotilan ja maankäytön kehittymisen, jolla vastataan 1–2 prosentin vuosittaiseen väestönkasvuun. Kaavan tarkoituksena on tukea Vesilahden identiteettiä ja sen omaleimaisia piirteitä ja vahvuuksia, kuten maaseutumaisuutta, omavaraisuutta ja uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia. Lisäksi kaavan tehtävänä on ohjata kunnan yleis- ja asemakaavoitusta sekä maanhankintaa. Strategisen

yleiskaavan halutaan ilmentävän myös kunnan tavoitteita Pirkanmaan maakuntakaavan uudistamistyölle.

Kaavaselostuksen mukaan Vesilahden strateginen yleiskaava laaditaan yleispiirteisenä maankäytön suunnitelmana ja sen tarkoituksena ei ole olla aluevarausyleiskaava eikä se itsessään oikeutta suoriin rakennuslupiin. Selostuksessa todetaan, että strateginen yleiskaava laaditaan vain sen kehittämismerkintöjen osalta oikeusvaikutteisena. Strateginen yleiskaava ei siis kumoa kunnan alueella voimassa olevia kaavoja, vaan se täydentää kunnan osayleiskaavoja ja sitä tulkitaan yhdessä osayleiskaavojen kanssa. Vesilahden voimassa olevat osayleiskaavat koskevat Kirkonkylän (2009), Koskenkylän (2015) ja Narvan (1997) alueita; lisäksi voimassa on Rantojen käytön osayleiskaava (2002), jonka päivittämiseksi on käynnistetty vaihekaavatyö keväällä 2025.

Aikataulu

Strategisen yleiskaavan vireilletulosta tehtiin päätös marraskuussa 2024. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetettiin nähtäville vuodenvaihteessa 2024–2025. Yleiskaavaluonnos on parhailaan nähtävillä 16.10.-16.11.2025. Tarkistetun osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan kaava pyritään viemään hyväksymiskäsittelyyn alkuvuodesta 2026.

Strategisen yleiskaavan luonnos

Yleiskaavaluonnoksessa on osoitettu kehittämismerkintöjä ja -määräyksiä, jotka kaavaselostuksen mukaan osoittavat vyöhykkeille ensisijaisia kehittämistavoitteita. Selostuksessa todetaan, että kaavassa esitetyt oikeusvaikutteiset merkinnät on kirjoitettu auki kehittämismääräyksiin.

Kaava koostuu kolmesta teemakartasta, jotka ovat Vesilahden vahvuuksien mukaisesti saaneet otsikoikseen Luonnon muovaama, Menneisyyden perintö ja Kestävä tulevaisuus. Niistä muodostuva kaavaratkaisu esitetään myös erillisellä kokonaiskaavakartalla. Selostuksessa todetaan, että strategisen yleiskaavan kolmeen teemaan liittyvien erilaisten vahvuuksien kattava huomioiminen antaa mahdollisuuden koko Vesilahden kehittymiselle kestäväällä ja kunnan identiteettiä sekä imagoa vahvistavalla tavalla.

Kokonaiskaavakartalle on osoitettu mm. Metsävyöhyke-, Metsän ydinalue-, Ekologinen yhteys-, Virkistys-/Matkailukohde-, Taajamat-, Kylät-, Teollisuuden kehittämissvyöhyke-, Täydentämisen vyöhyke-, Biotalous potentiaalinen kohde- ja Laaja yhtenäinen peltoalue-merkinnät. Luonnon muovaama -kaavakartalla on informatiivisina merkintöinä osoitettu arvokkaat geologiset muo-

---

dostumat, luonnonsuojelu-/Natura-alueet sekä pohjavesialueet, joilla kaikilla on lain takaama ainutlaatuisen luontoon tai maaperään perustuva asema. Myös Menneisyyden perintö -teemakartan maisema- ja kulttuuriperintökohteiden merkinnät ovat informatiivisia.

Vaikutusten arviointi

Kaavaselostuksen mukaan strateginen yleiskaava täydentää kunnassa voimassa olevia yleiskaavoja kehittämismerkintöjen osalta. Luonnosvaiheen vaikutusten arvioinnissa todetaan uuden rakentamisen täydentävän nykyistä yhdyskuntarakennetta ja sijoittuvan asemakaavoitettaville alueille, joille rakennetaan kunnallistekniikka olemassa olevaan infrastruktuuriin tukeutuen. Yleiskaavassa esitetty maankäyttö perustuu nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ja on siten kuntataloudellisesti kestävä. Uusien rakennuspaikkojen ei katsota edellyttävän uusia merkittäviä tietyhteyksiä. Pitkällä aikavälillä kustannuksia aiheuttaa kuitenkin erityisesti katuverkon parantaminen ja teknisen huollon järjestäminen. Asukasmäärän lisääntyessä myös kunnallisten palveluiden ja yleisten virkistysalueiden tarve kasvaa, mihin on yleiskaavassa varauduttu. Arvioinnissa todetaan, että kaavasuunnitelmassa esitetyt liikenneratkaisut sujuvoittavat työ- ja asiointimatkoja, mikä on yhdyskuntataloudellisesti kannattavaa. Uusien biotalouteen ja uusiutuvaan energiaan suuntautuneiden yritysten arvioidaan tuovan Vesilahdelle monenlaisia tuloja.

Ympäristöön kohdistuvan kuormituksen ja kulutuksen sekä alueen liikenteen arvioidaan kaavaratkaisun myötä pitkällä tähtäimellä tulevan hienoisesti kasvamaan. Haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi tulisi tehostaa alueen jätehuoltoa ja jätevesien käsittelyä. Kaavalla ei katsota olevan olennaisia vaikutuksia maaperään.

Aluetalouden näkökulmasta strategisen yleiskaavan toteuttamisen ennakoidaan vaikuttavan työllisyyteen sekä yritystoimintaan, ja sitä kautta myös väestönkehitykseen, palvelujen kysyntään ja kuntatalouden vahvistumiseen. Elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamisen katsotaan edistävän elinoloja mm. kunnan työpaikkaomavaraisuuden kasvaessa.

Kaavan ilmastovaikutusten arviointi on toteutettu asiantuntija-arviointina, ja sen tukena on hyödynnetty ilmastokestävän kaavoituksen KILVA-työkalua. Selostuksessa todetaan, että yleiskaavan merkittävin ilmastovaikutuksiin liittyvä ratkaisu tehdään, kun määritellään uusien rakentamisalueiden sijainnit. Kaavan arviointi viimeistellään kaavaehdotuksen valmistuttua.

Maakunta-arkkitehti Djupsjöbacka:

Maakuntakaava

Pirkanmaan maakuntavaltuusto hyväksyi Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 kokouksessaan 27.3.2017. Maakuntakaava tuli voimaan kuulutuksella 8.6.2017.

Pirkanmaan maakuntakaavassa Vesilahden keskusta on osoitettu keskustatoimintojen alueeksi paikalliskeskuksen kohdemerkinnällä. Keskustaaajama ja Narvan kylä on osoitettu taajamatoimintojen alueina. Koskenkylä on osoitettu kohdemerkinnällä maakunnallisesti merkittäväksi ja aluerakenteen kannalta keskeiseksi kyläksi. Laukon kartano on osoitettu matkailupalvelujen alueeksi.

Vesilahden kunnan pohjois-, koillis- ja itäosa sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaaseen Vesilahden kulttuurimaisemaan. Laukon kartano on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ovat Vesilahden ja Lempäälän kartanoiden ja suurtilojen arvokokonaisuuteen kuuluva Palhon kartano, Narvan kylänraitti, Kurjen ja Hollon tilat, Järvenrannan ryhmäkylä sekä Vesilahden kirkonkylän ympäristö. Vesilahdelle sijoittuvat lisäksi maakunnallisesti arvokkaat maaseudun kulttuurimaisemat: Palhon-Vakkalan, Laukon, Sakoisten, Kaakilanniemen, Narvan, Koskenkylän-Saarikunnan-Manteleen sekä Kuralan kulttuurimaisema. Näistä maakuntakaavakartalla esitetään ne, jotka eivät sijoitu päällekkäin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen kanssa.

Maakuntakaavan strategisten kehittämismerkintöjen osalta Vesilahtea koskevat Maaseutuasumisen kehittämisen kohdealue- (mk2 / Koskenkylä-Narvan alue), Kasvutaajamien kehittämisalue- (kk6), arkeologisen perinnön ydinalue- (Hinsala ja Koskenkylä) sekä Luonnon monimuotoisuuden ydinalue (Vesilahden ja Sastamalan raja-alue) -merkinnät.

Vesilahden liikenneverkolta maakuntakaavassa seututien 301 osuus väliltä Keihonen-Kilpala on osoitettu uudeksi tieksi. Teknisen huollon merkintöjen osalta maakuntakaavassa on osoitettu Vesilahden Keihosen ja Akaan Viialan välille voimalinjan yhteystarve.

Lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan merkintöjä muun muassa luontoarvoja, ulkoiluverkostoja, teknistä huoltoa, liikenneverkkoa, kiviainesten ottoa ja pohjavesiä koskien.

Pirkanmaan maakuntakaavaa 2040 täydentävä vaihemaakuntakaava (elonkirjo ja energia) on hyväksytty maakuntavaltuustossa 7.4.2025 ja astunut voimaan 16.6.2025 maakuntahallituksen

erillisellä päätöksellä, mutta kaava ei ole toistaiseksi lainvoimainen. Vesilahden yleiskaava- aluetta koskevat mm. seuraavat vaihemaakuntakaavan tarkistetut ja uudet merkinnät: Maaseutu- elinkeinojen kehittämisen kohdealue (mk1/ Kaltsila-Mantere), Siniviherluonnon monimuotoi- suuden ydinalue (Mantereenjärvi), perinnebiotooppi (Pb), suojelualue (S/ Rautialan metsä) ja arvokas geologinen muodostuma (ge2/ Nikkilänvuori; Lokkerinvuoret - Laskunvuori). Vaihekaa- vassa on myös täydennetty yleismääräyksiä mm. hajautettuun energiantuotantoon, aurinko- energiaan, maaperätietoihin ja virkistysverkoston jatkuvuuteen liittyen. Lisäksi päivitettyissä taa- jama-alueiden kaavamääräyksissä korostetaan mm. luonnon monimuotoisuuden, paikallisen energiaomavaraisuuden sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen merkitystä suunnittelussa ja toteutuksessa.

Pirkanmaalla on vireillä myös vaihemaakuntakaava, jonka teemana ovat teollisuuden uudet si- jaintipaikat. Vaihekaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä touko-kesä- kuussa 2025. Tavoitteena on, että vaihekaava hyväksyttäisiin vuoden 2027 kuluessa.

Pirkanmaan maakuntakaavojen sisältöön voi tutustua Pirkanmaan liiton Aluetietopalvelussa <https://tieto.pirkanmaa.fi/>

Linkki vaihemaakuntakaavojen nettisivulle: <https://kaava.pirkanmaa.fi/>

Pirkanmaan liiton antama aikaisempi palaute strategisen yleiskaavan laadinnasta

Vesilahden strategisen yleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annetussa lausun- nossa (MKH 27.1.2025) Pirkanmaan liitto katsoi, että strategisen yleiskaavan laadinta on hyvä väline Vesilahden kunnan maankäytön kehittämisen tulevaisuuden painopisteiden määrittämi- sessä. Liitto piti tärkeänä, että kaavan aloitusvaiheessa on määritetty tavoitteet kaavan oikeus- vaikutteisuudelle. Liitto toi esiin tarpeen maakuntakaavassa osoitettujen arvoalueiden huomioi- misesta sekä kehittämisperiaattemerkintöjen tarkentamisesta kuntatason suunnittelussa. Kaavan osallisiin esitettiin lisättäväksi Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta sekä eräitä teknislousteisia tarkistuksia kaava-aineistoon. Lisäksi mainittiin uuden Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan selvitysaineistojen olevan käytettävissä myös yleiskaavatyön valmistelussa.

Vesilahden kunnan laatimassa palauteraportissa todetaan, että Pirkanmaan liiton esittämät huo- miot merkitään tiedoksi, joukkoliikennelautakunta lisätään osallisiin, maakuntakaavaote korja- taan ja päivittyneet maakuntakaavatiedot täydennetään kaava-aineistoon.

Liitteet

- Ote Pirkanmaan maakuntakaavayhdistelmästä

Oheismateriaalit

- Vesilahden strateginen yleiskaava 2040, kokonaiskaavakartta (luonnos)
- Vesilahden strateginen yleiskaava 2040, kaavamerkinnot ja -määräykset (luonnos)
- Vesilahden maapoliittinen ohjelma (luonnos 24.9.2025)

Vesilahden strategisen yleiskaavan luonnosaineisto on nähtävillä Vesilahden kunnan nettisivulla:
[https://vesilahti.cloudnc.fi/fi-FI/Kaavat/Vireilla_olevat/Strateginen_yleiskaava\(13240\)](https://vesilahti.cloudnc.fi/fi-FI/Kaavat/Vireilla_olevat/Strateginen_yleiskaava(13240))

Lisätiedot

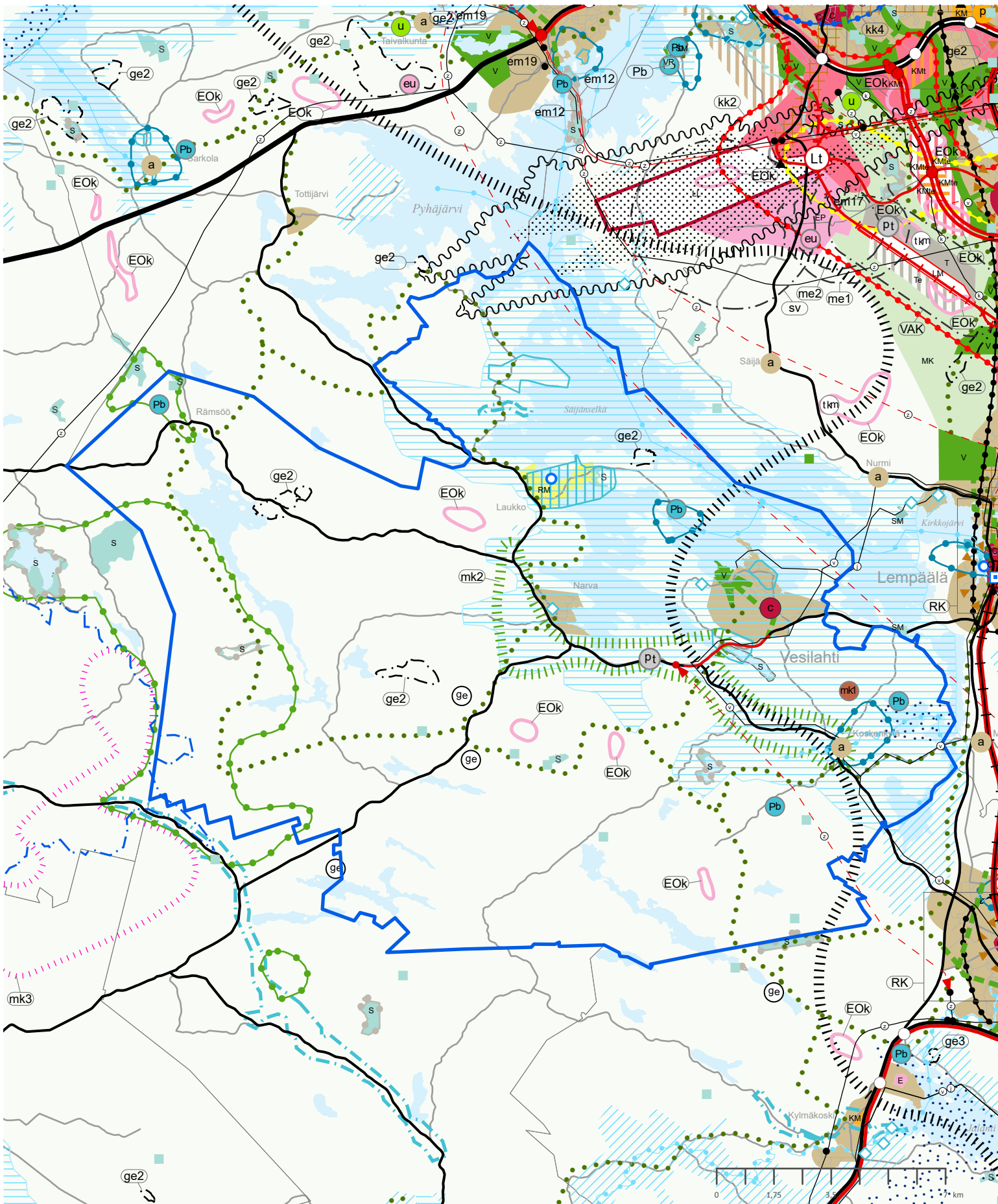
Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264
ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi

Ote.

Vesilahden kunta /kunnanhallitus, vesilahdenkunta@vesilahti.fi

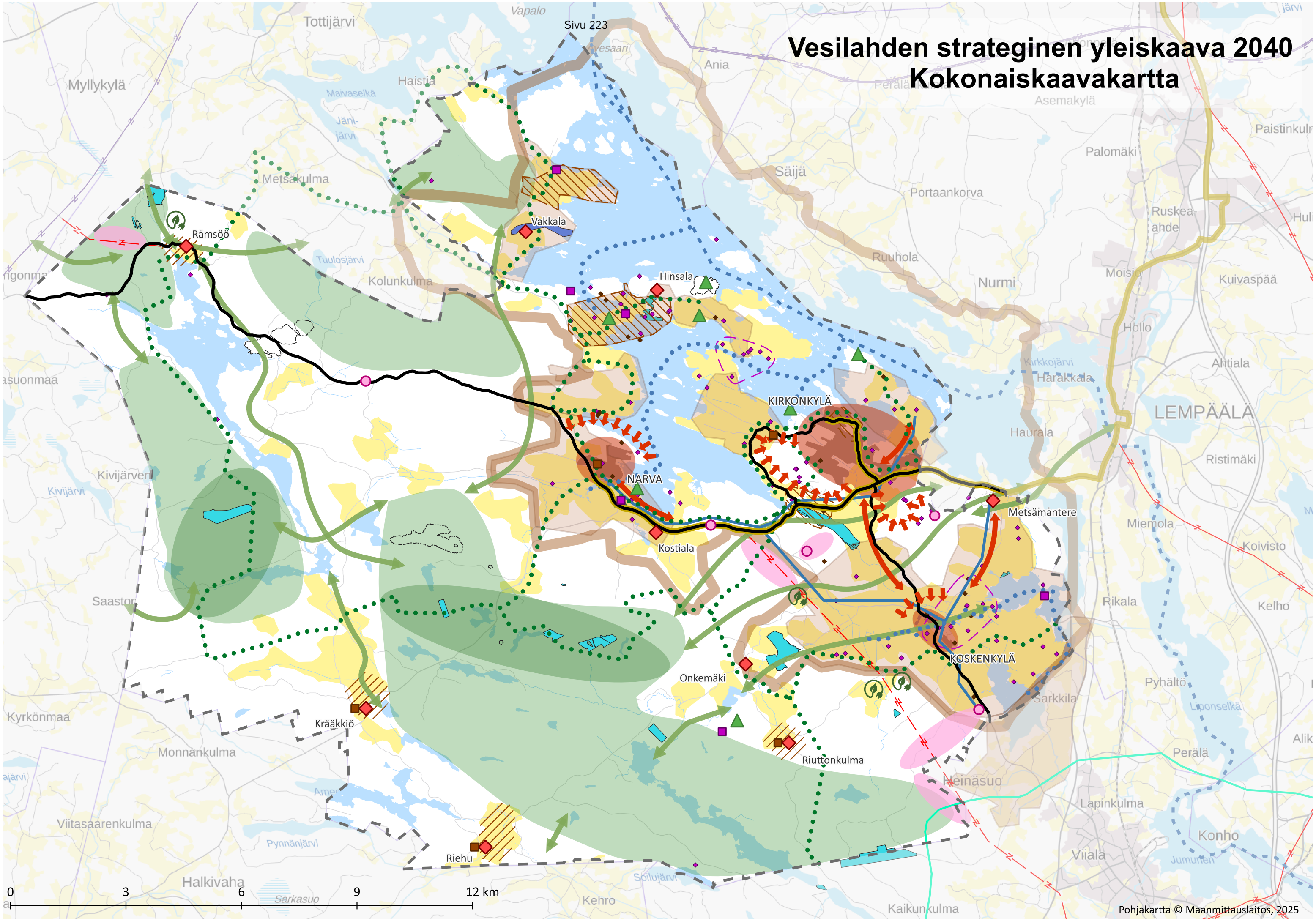
Vesilahden strateginen yleiskaava ja maapoliittinen ohjelma, Vesilahti

Alue on merkitty tummansinisellä viivalla / ympyrällä

Vesilahden strateginen yleiskaava 2040 Kokonaiskaavakartta

Metsävyöhyke

Merkinnällä osoitetaan laajemmat metsävyöhykkeet, joiden toiminnot ja luonnonympäristö ovat yhtenäisiä. Vyöhykkeellä tulee välttää maankäytöstä johtuvaa metsäalueiden pienentämistä ja pirstomista, jotta vältetään vyöhykkeen kokoon nähden merkittävältä ja pitkäkestoiselta haitalta luonnon monimuotoisuudelle. Vyöhykkeelle suunniteltavien toimintojen sijoittelussa tulee huomioida vyöhykkeen arvot virkistäytymiseen ja luonnonympäristönä sekä turvata viheryhteyksien tarpeet. Vyöhykkeen suunnittelussa tulee taata metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toiminta sekä niiden kehittämisedellytykset.

Metsän ydinalue

Metsän ydinalueilla tulee välttää maankäytöstä johtuvaa metsäalueiden pienentämistä ja pirstomista, jotta vältetään merkittävältä ja pitkäkestoiselta haitalta luonnon monimuotoisuudelle ja virkistysarvolle. Tarkemmassa suunnittelussa tulee taata metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toiminta ja kehitys.

Ekologinen yhteys

Laajojen metsäalueiden ja niitä yhdistävien viheryhteyksien muodostama ekologisten yhteyksien verkosto. Suunnittelussa ja hoidossa tulee turvata metsäisten yhteyksien jatkuvuus, luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen ja eliölajiesiintymien säilyttämisedellytykset, ekologinen kytkeytyneisyys, yhteyden riittävä leveys sekä tarvittaessa parantaa yhteyksien toimivuutta. Merkinnällä osoitetaan yhteyksien suunta, jonka sijainti on ohjeellinen. Ekologisilla yhteyksillä ei ole vaikutusta metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen harjoittamiseen ja kehittämiseen.

Vesiliikennereitti

Nykyisen laiva-/veneväylän sijainti. Kunnan mahdollisuudet satamapalvelujen tuottajana tulee selvittää ja väylää laajentaa siten, että tulevaisuuden satamat kytkeytyvät järviväyliin. (Lähde: Maakuntakaava)

Vesireitti

Pienveneilyn, melonnan ja muun vesillä liikkumisen mahdollisuudet kunnan vesialueilla tulee selvittää ja reittiverkostoa mahdollisuuksien mukaan laajentaa.

Ulkoilureitti

Ulkoilureitit ja niiden tarpeet, jotka yhdistävät kunnan sisällä olevat päävirkistysalueet toisiinsa. Reitin suunnittelussa on huomioitava virkistystoimintojen kehittämismahdollisuudet sekä reitin jatkuvuus, turvallisuus ja sujuvuus. Reittisuunnittelussa tulee pyrkiä hyödyntämään olemassa olevan tiestön ja poluston käyttömahdollisuuksia sekä sopeuttamaan ne maiseman, kulttuuriympäristön ja luonnon erityispiirteisiin. Esteettömien reittiosuuksien toteuttamismahdollisuudet tulee tutkia. (Lähde: Maakuntakaava)

Virkistys-/matkailukohde

Yleiseen virkistyskäyttöön ja/tai matkailupalvelujen käyttöön tarkoitettu kohde, jonka kehittäminen tulee toteuttaa säilyttäen alueen kulttuuri-, luonto- ja maisema-arvot. Virkistys-/matkailukohteen suunnittelussa on tärkeää huomioida kohteiden saavutettavuus kävellen, pyöräillen ja/tai vesiteitse.

Teemakartta 1: *Informatiiviset merkinnät***Arvokas geologinen muodostuma**

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat harjualueet kallioalueet, moreenimuodostumat sekä kivikot. Merkinnällä osoitetut geologiset muodostumat sisältävät merkittäviä, maa-aineslain tarkoittamia geologisia, maisemallisia ja luonnontieteellisiä arvoja. Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä.

Tarkemmassa suunnittelussa tulee turvata geologisten muodostumien arvojen säilyminen ja ottaa huomioon mahdollisten maisemavaurioiden korjaustarve. (Lähde: SYKE)

Luonnonsuojelu-/Natura-alue

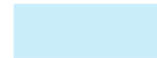
Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut tai suojeltavaksi tarkoitetut luonnonsuojelualueet, kuten soiden-, rantojen-, vanhojen metsien, lehtojen- ja lintuvesiensuojelualueet, sekä EU:n luontodirektiivin mukaiset Natura-alueet.

Alueella ei saa ryhtyä toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa luonnon suojeluarvoja. (Lähde: Ympäristöministeriö)

Pohjavesialue

Merkinnällä osoitetaan lain määrittämät muuhun vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet. Rajauksella osoitetaan alueet, joilla on vaikutusta veden laatuun tai muotoutumiseen ja joilla maakerrokset ovat hyvin vettä johtavia mahdollistaen veden imeytymisen pohjavedeksi.

Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava niin, etteivät ne vaaranna pohjavesialueen vedenlaatua, -määrää tai -hankintakäyttöä. (Lähde: SYKE)

Vesialue

Merkinnällä osoitetaan Vesilahden järvi- ja virtavesialueet. Maa- ja metsätaloudessa, sekä etenkin teollisuuden liittyvässä maankäytössä tulee välttää sellaisia toimenpiteitä, jotka voivat uhata niiden asemaa monimuotoisina vesiekosysteemeinä sekä virkistykseen ja rauhoittumiseen kannalta tärkeitä kohteina. Tarkemmassa suunnittelussa tulee aina selvittää yksityiskohtaisemmat vesiensuojelutarpeet ja toiminnan ja rakentamisen vaikutukset vesialueisiin.

Menneisyyden perintö -teemakartan merkinnät ovat informatiivisia.

Arvoalueet muodostuvat maakuntakaavan selvitysten mukaisesta aineistosta tarkistettuna ajantasaisella tiedolla suojelualueista ja -kohteista sekä paikkatietoaineistoista. Tarkemmin selvitettäviä maisema- ja kulttuuriympäristöarvoja on tunnistettu olevan etenkin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen ulkopuolelle jäävien kylien yhteydessä.

Valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde (Lähde: kyppi.fi)

Kiinteä muinaisjäänös (Lähde: kyppi.fi)

Arkeologisen kulttuuriperinnön ydinalue (Lähde: Maakuntakaava)

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Lähde: VAMA)

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (Lähde: Maakuntakaava)

Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (Lähde: RKY)

Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (Lähde: Maakuntakaava)

Muu kulttuuriperintökohde (Lähde: kyppi.fi)

Paikallinen kylämaiseman alue

Strateginen yleiskaava 2040

Taajamat

Taajamarakennetta täydennetään olevan liikenneverkon ja palveluiden läheisyydessä ja rakennettujen alueiden keskeistä kytkeytyvyyttä parannetaan. Tarkemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa kiinnitetään huomiota luontoarvojen säilymiseen, viherrakenteen jatkuvuuteen sekä lähivirkistysmahdollisuuksiin rakennetuilla alueilla ja niiden ympärillä. Rakentamisessa kiinnitetään huomiota asuntotarjonnan ja elinkeinotoiminnan monipuolisuuteen. Kestävien energiamuotojen käyttöönottoa tuetaan tarkemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa. Maiseman ja kulttuurihistorian ominaispiirteet huomioidaan voimavarana tarkemmassa suunnittelussa.

Kylät

Kylässä sallitaan ympäröivää maaseutua tiiviimpää rakentamista. Kyläkeskustoja eheytetään ja aluerakenne huomioiden tarpeen mukaan tuetaan turvallista kävely- ja pyöräily-ympäristöä. Kyläalueen maiseman ja kulttuurihistorian arvot huomioidaan voimavarana tarkemmassa suunnittelussa. Rakentaminen on sopeutettava maisemallisesti merkittävillä alueilla ympäristöönsä ja tarkemmassa suunnittelussa on pyrittävä turvaamaan maisema- ja kulttuuriperintöarvojen säilyminen.

↑↑↑↑↑ Täydentämisen vyöhyke

Taajamatoimintojen läheisyydessä pyritään ensisijaisesti hyödyntämään keskeiset täydennysrakentamisen mahdollisuudet. Suunnittelussa tavoitellaan taajamaa palvelevia virkistäytymiseen soveltuvia alueita, toimintoja ja reittejä sekä monipuolista matkailupalvelu- ja asuntotarjontaa erityisesti ranta-alueilla. Rakentaminen on sopeutettava maisemallisesti merkittävillä alueilla ympäristöönsä ja tarkemmassa suunnittelussa on pyrittävä turvaamaan kulttuuriperintöarvojen säilyminen.

Ensisijainen laajentumisen suunta

Lähtökohtaisesti nykyisten taajamien tiivistämis- ja laajenemisvara tulee hyödyntää ennen uusien alueiden käyttöönottoa. Laajennusalueiden valinnassa ja jatkosuunnittelussa tulee huomioida yhdyskuntarakenteen eheys, liikenteellinen saavutettavuus ja turvallisuus, kuntatekniikan verkostoihin liittymisen edullisuus, maanomistustilanne ja viherverkostojen jatkuvuus.

Teollisuuden kehittämisvyöhyke

Teollisuuden kehittämisen vyöhykkeellä edistetään paikallista teollisuutta ja tuotantoa sekä painotetaan niihin liittyvää elinkeinotoimintaa monipuolisena työpaikkojen alueen. Vyöhykkeen tarkemmassa suunnittelussa ja rakentamisessa edistetään hyvää saavutettavuutta ja huomioidaan elinkeinotoiminnan erityistarpeet. Vetovoimaisen työpaikkarakentamisen erikoistumista vahvistetaan ja sen tunnusomaisia piirteitä hyödynnetään työpaikkavyöhykkeen kehittämisessä. Turvallisen ja viihtyisän elinympäristön varmistamiseksi vyöhyke pitää sisällään toiminnan tarvitseman suoja-alueen ja alueen rajalla toiminta ei saa aiheuttaa ympäristöhäiriötä.

Laaja yhtenäinen peltoalue

Laajat yhtenäiset pellot ovat ensisijaisesti maatalouden elinkeinoalueita, ja maankäytön suunnittelussa tulee edistää niiden toimintamahdollisuuksia. Laajat peltoalueet tulee ensisijaisesti säilyttää avoimina, yhtenäisinä ja maatalouskäytössä. Rakentamisen sijoitteluun ja laatuun tulee kiinnittää erityistä huomiota maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Alueelle voi sijoittua toimintaa, joka kokonsa ja ympäristövaikutustensa puolesta sopii alueelle.

Biotalous potentiaalinen kohde

Logistisesti suhteessa maataloihin sekä valtakunnan pääliikenneverkkoon hyvin sijoittuvat kohteet, jotka tontti- ja hankekoon puolesta tarjoavat joustavuutta sekä läheisyyteen perustuvia synergiaetuja. Kohteiden toteutettavuus tulee varmistaa tarkemmassa suunnittelussa. (Lähde: Vesilahden bio- ja kiertotalouskonseptin tarkastelut)

Uusituvan energian mahdollisuus

Uuden voimalinjan yhteyteen on mahdollista selvittää arvoalueiden ulkopuolisia avoimia alueita uusiutuvan energian hyödyntämiseen, esim. aurinkovoimaloiden alueiksi.

 Suurjännitelinja 400 kV (Lähde: Fingrid)

 Suurjännitelinja 110 kV (Lähde: Fingrid)

Voimalinjan yhteystarve

Kunnan elinvoiman ja uusiutuvan energian tuottamismahdollisuuksien kannalta tarpeellinen yhteystarve.

 Alustava vetyverkon runkolinja (Lähde: Gasgrid)

 Vesihuolto (Lähde: Vesilahden kunta)

Joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn yhteys

Merkinnällä osoitetaan yhteydet, joita kehitetään sekä joukkoliikenteen että kävelyn ja pyöräilyn ehdoilla. Jatkosuunnittelussa tulee huomioida kaikkien liikkumismuotojen turvallisuus ja esteettömyys. Liikenneympäristön tarkemmassa suunnittelussa kehitetään maankäyttöä ja pyritään vähentämään liikenneväylien estevaikutuksia. Joukkoliikennepysäkkien yhteydessä edistetään liityntäpysäköinnin mahdollisuuksia.

Kehittyvä tie

Teiden mahdolliset melu- ja värinävaikutukset ja suojaamistarpeet arvioidaan tarkemman suunnittelun yhteydessä.

Vesilahden maapoliittinen ohjelma

LUONNOS 24.9.2025

Ohjelmatyön vaiheet

25.11.2024	Strategisen yleiskaavatyön käynnistäminen, yhtenä osana maapoliittisen ohjelman päivittäminen	Kunnanhallitus 25.11.2024 §233
15.1.2025	Lähtökohdat maapoliittiselle ohjelmalle	Ohjausryhmä
10.4.2025	Keskustelu maapoliittisen ohjelman sisällöistä	Ohjausryhmä
2.9.2025	Alustava maapoliittinen ohjelma (keskustelu sisällöistä ohjausryhmän kanssa syyskuun aikana)	Ohjausryhmä
XX.XX.202X	luonnos nähtävillä <ul style="list-style-type: none"> - palaute ja vastineet - ohjelman muokkaus palautteen pohjalta - valtuustoseminaari maapoliittisen ohjelman sekä kaavoitusohjelman luonnoksista, osallistetaan päättäjät pohtimaan maapoliittisia linjauksia ja niiden aikataulua - 	
XX.XX.202X	ehdotus nähtävillä <ul style="list-style-type: none"> - palaute ja vastineet - ohjelman muokkaus palautteen pohjalta 	
XX.XX.202X	hyväksyminen	Kunnanhallitus XX.XX.202X Kunnan valtuusto XX.XX.202X

Kannen kuva: Vesilahden nettisivut, <https://www.vesilahti.fi/>

Sisällys

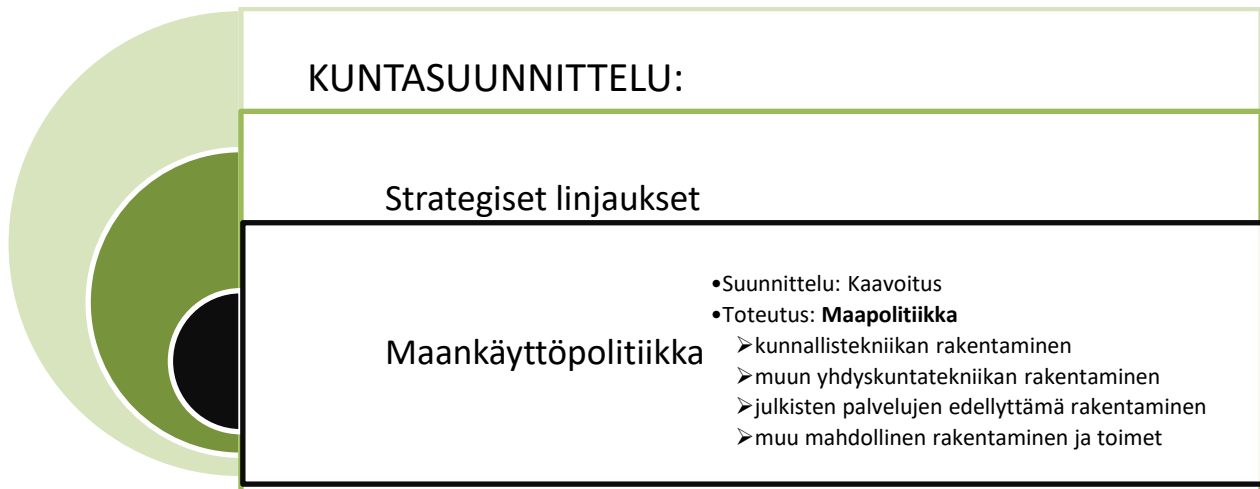
Sisällys.....	3
1. Johdanto	4
2. Lähtökohdat.....	6
2.1. Vesilahden nykytilanne	6
2.2. Maapoliittisen ohjelman tarkoitus.....	8
3. Tavoitteet	9
4. Maapolitiikan keinot ja toteutus	10
4.1. Maanhankinnan keinot	10
Vapaaehtoinen maanhankinta	10
Maakäytösopimus	11
Kehittämiskorvaus	11
Etuosto.....	11
Lunastaminen	11
Katualueen siirtyminen kunnalle.....	12
4.2. Kaavan toteuttamisen edistäminen.....	12
Tontinluovutus.....	12
Rakentamiskehotus	12
Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero	13
Kaavan toteuttamisesta johtuva korvaaminen	13
Kehittämisalumenettely	13
5. Maapolitiikan toteutus	14
5.1. Linjaukset Vesilahdella.....	14
5.2. Valmistelu ja päätöksenteko	14
Liitteet.....	15

1. Johdanto

Maapolitiikan tavoitteiden ja toimintalinjan muodostaminen on osa kunnan strategista suunnittelua. Maapolitiikka käsittää toimenpiteet, joita kunta (julkinen valta) käyttää maan hankintaan ja luovutukseen. Yhdessä maapolitiikka ja kaavoitus muodostavat kunnan **maankäyttöpolitiikan**, jonka avulla suunnitellaan ja toteutetaan kunnan eri toimintojen vaatimat maankäyttöratkaisut ja ohjataan yhdyskuntarakenteen kehitystä haluttuun suuntaan. Toteutus edellyttää kunnalta muitakin toimia.

Suomessa kunnat vastaavat maankäytön suunnittelusta alueellaan, joten Vesilahden kunta on vastuussa maankäytön ja rakentamisen ohjaamisesta Vesilahdella. Suomessa kunnilla on ”kaavoitusmonopoli” eli velvollisuus ja oikeus päättää kaavojen sisällöstä ja ajoituksesta. Lisäksi kavoja on toteutettava suunnitelmallisesti. Maapolitiikan keskeinen tavoite on, että suunniteltu maa saadaan käyttöön suunniteltuna ajankohtana oikeaan hintaan. Maapolitiikka ja yleiskaavoitus ovat strategisen suunnittelun välineitä, jotka saavat tavoitteensa osin kuntasuunnittelusta.

Maapolitiikan keinot ovat välineitä, jolla varmistetaan, että suunnitelmien mukaan tarvittavat alueet saadaan käyttöön. Kunnan on hyvä päättää toimintatavoista, joita maapolitiikassa käytetään. Näin kunta ratkaisee päätöksillään yhdyskuntarakenteen kehittymisen suunnan, laadun ja kustannukset. Harjoittamalla pitkäjänteistä maapolitiikkaa ja kaavoitusta kunta kykenee muun muassa varmistamaan riittävän tonttitarjonnan sekä laadukkaan asuinympäristön asukkailleen.

Vesilahden kunnassa on päätetty päivittää vuonna 2014 hyväksytty maapoliittinen ohjelma osana strategista yleiskaavoitusta. Maapoliittisen ohjelman lisäksi yleiskaavan osana on kaavoitusohjelma. Vesilahden kunnan maapoliittisen ohjelman tarkoituksena on selkeyttää ja tuoda esiin kunnan maapoliittiset tavoitteet ja pääperiaatteet sekä edistää kunnan yhdyskuntarakenteen ja eri elinkeinojen tasapuolista kehittämistä. Nykyinen maapoliittinen ohjelma ajoittuu erityisesti vuosiin 2014–2015 ja sitä on voitu tarkentaa valtuustokausittain. Tarkistuksia ei viimeisen kymmenen vuoden aikana ole tehty ennen nyt käynnistettyä työtä.

Maapoliittisessa ohjelmassa määritetään Vesilahden kunnan maapoliittiset tavoitteet ja periaatteet. Maapoliittinen ohjelma on valmistuttuaan tietolähde siitä, miten Vesilahdella toimitaan tonttia ha-
kiessa, maanomistajien toivoessa kiinteistökehitystä, toteutettaessa alueita sekä päätettäessä maapo-
liittikkaan liittyvistä toimista. Ohjelma antaa tietoa toisaalta alueiden toteuttajille, mutta lisäksi myös
päättäjille.

Kaavoitusohjelma on yleiskaavaa ja maapoliittista ohjelmaa konkretisoiva alueiden käyttöönnoton to-
teutusaikataulu. Kaavoitusohjelma toimii Vesilahden kaavoituksen resurssoinnin työkaluna ja myös
esittää kuntalaisille havainnollisesti miten hankkeet vaikuttavat kunnan yhdyskuntarakenteeseen.

Maapoliittinen ohjelma antaa tietoa kunnan maankäyttöön liittyvästä toimintapolitiikasta maanomis-
tajille ja tontin hakijoille, rakennusliikkeille sekä päättäjille.

Maapoliittinen ohjelma tulisi käydä läpi ja tarvittaessa tarkistaa valtuustokausittain sekä tarvittaessa
esimerkiksi yleiskaavoituksen niin vaatiessa.

Maapoliittisen ohjelman laadintaa on ohjannut strategisen yleiskaavan ohjausryhmä. Siihen ovat kuu-
luneet Vesilahden kunnasta kunnanjohtaja, kaavoittaja, kehitysjohtaja, tekninen palvelupäällikkö ja ra-
kennustarkastaja sekä kunnan päättäjistä kunnanhallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja,
kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja 1. varapuheenjohtaja sekä viisi luottamushenkilöä.

Maapoliittisen ohjelman ovat työstäneet Swecolla Johanna Lehto, yleiskaavan laatijat Sanukka Lehtiö
ja Dan Ronimus sekä Kimmo Kymäläinen ja Jenny Jungar.

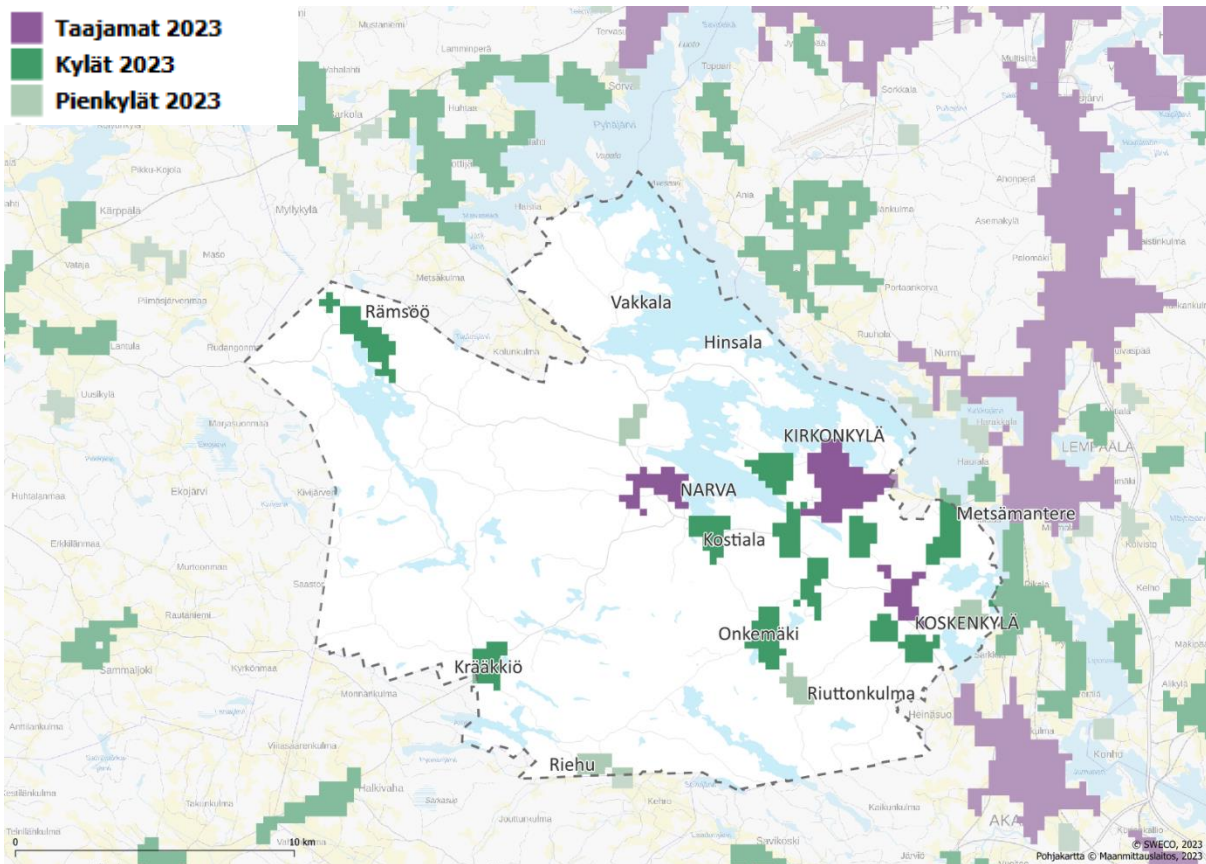
Vesilahden sijainti lähimpiin taajamiin nähden..

Lähteitä: *Aiempi maapoliittinen ohjelma, Kuntaliitto* (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/maapolitiikan-opas/kunta-ja-maapolitiikka/maapolitiikka>)

2. Lähtökohdat

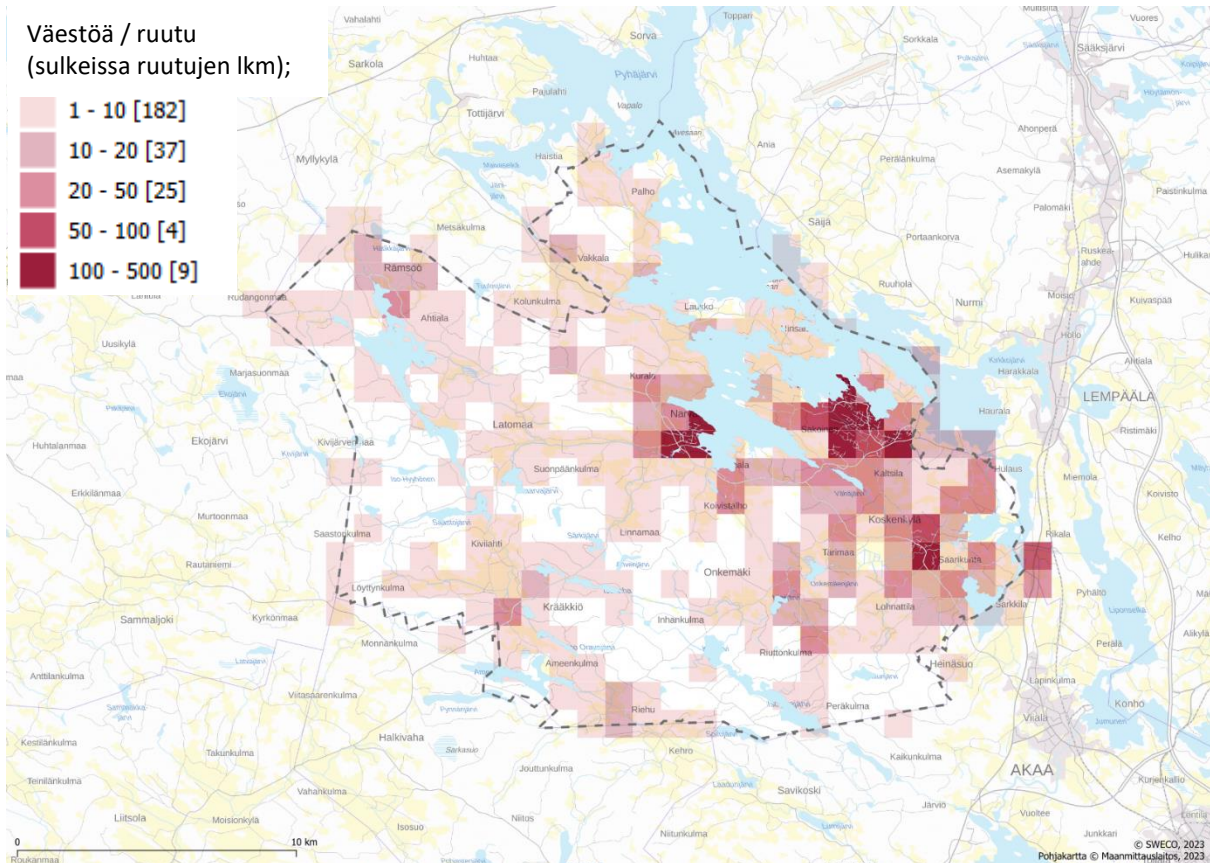
2.1. Vesilahden nykytilanne

Vesilahden kunta sijaitsee Pirkanmaalla, Tampereen kaupunkiseudulla, joka on nopeasti kasvavaa aluetta. Vesilahden kokonaispinta-ala on 354 km², tästä maapinta-ala on 301,8 km² ja vesipinta-ala 52,2 km² (14,7 %).

Kartalla yhdyskuntarakenteen aluejakoja (YKR-aineisto), taajamat sekä kylät Vesilahdella ja lähialueilla.

Vesilahdella on reilu 4 500 asukasta (vuonna 2024). Väkiluku on kasvanut hieman (0,9 %) edellisestä vuodesta. Väestörakenne noudattelee koko maan väestön rakennetta, joskin yli 64-vuotiaiden osuus (20 %) on hieman koko maata (23,8 %) pienempi ja vastaavasti alle 15-vuotiaiden osuus (18,6 %) koko maan vastaavaa osuutta (14,8 %) korkeampi. Taajama-aste oli 57,1 % vuonna 2023.

Kartalla väestö Vesilahdella (ruutuaineisto, ruudun koko 1 km x 1 km, vuodelta 2023)..

Vesilahdella työttömien osuus työvoimasta oli 7,7 % vuonna 2023, osuus on matala, kun vertaa esimerkiksi koko maan keskiarvoon (10,9 %). Työpaikoista alkutuotannon osuus on kohtalaisen korkea (13,1 %), mutta eniten työpaikkoja on palveluissa (69,6 %). Jalostukseen osuus on 14,8 %. Vesilahden työpaikkaomavaraisuus oli 45,7 vuonna 2023, mikä on matalahko ja kertoo todennäköisesti korkeasta pendelöintimäärästä seudulla. Vesilahden keskustan ja Tampereen keskustan välimatka on noin 35 kilometriä, Vesilahden ja Lempäälän taas noin 10 kilometriä.

Vesilahti on yksi vanhimpia Sisä-Suomen asuttuja alueita. Kunta on perustettu 1869 mutta ensimmäinen asiakirja Vesilahden seurakunnasta on vuodelta 1346. Vesilahdelta löytyykin muun muassa lukuisia hautalöytöjä rautakauden ajalta.

Maapoliittinen ohjelma on laadittu näistä lähtökohdista.

Lähteitä: Vesilahden kunnan kotisivut (<https://www.vesilahti.fi/>), Tilastokeskus, kuntien avainluvut (<https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2025&active1=SSS&active2=KU922>)

2.2. Maapoliittisen ohjelman tarkoitus

Maapolitiikan tavoitteiden ja toimintalinjan muodostaminen on osa kunnan strategista suunnittelua; kunnissa tulisi päättää toimintatavoista ja -linjoista, joita maapolitiikassa käytetään. Toimintalinjoihin sitouduttaessa ja tukeuduttaessa päästään etenemään hankalissakin tilanteissa, toiminta on johdon mukaista ja eri osapuolia kohdellaan tasapuolisesti.

Maapolitiikan harjoittaminen on kunnan lakisääteinen tehtävä (Alueidenkäyttölaki eli AkL 132/1999, aiemmin Maankäyttö- ja rakennuslaki):

- Alueidenkäyttölaki (AkL) 5a §: Kunnan maapolitiikka käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi.
- Alueidenkäyttölaki (AkL) 20 §: Kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta ja maapolitiikan harjoittamisesta alueellaan.

Maapolitiikalla tarkoitetaan kunnan maanhankintaan, -luovutukseen, kunnan maaomaisuuden hallintoihin ja yksityisen maan kaavoittamiseen sekä yksityisessä omistuksessa olevien rakentamiskelpoisten tonttien rakentamisen edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Maapolitiikan avulla kunta ehkäisee maanhallinnan keinottelua ja turvaa monipuolisen sekä kohtuu hintaisen tonttitarjonnan koko kunnan alueella. Maapoliittisten keinojen johdonmukaisella käytöllä voidaan varmistaa tehokas, toimiva ja taloudellinen yhdyskuntarakenne. Samalla luodaan edellytykset kunnan suunnitelmalliseen kehittämiseen ja monipuoliseen tonttitarjontaan, mikä osaltaan rakentaa kunnan taloudellisen kilpailukyvyn perustan pitkällä aikavälillä. Maapoliittinen ohjelma korvaa vuonna 2014 hyväksytyt vanhentuneet maapoliittiset ohjelmat. Maapoliittinen ohjelma päivitetään vastaamaan nykyistä kuntalakea ja alueidenkäytön lainsäädäntöä. Laadinnan yhteydessä arvioidaan myös nykyisen maapoliittisen ohjelman toimivuutta ja tunnistetaan kehityskohteet.

Lähteitä: Vesilahden kunta (<https://www.vesilahti.fi/kunta-ja-hallinto/vesilahti-kuntana/>), Tilastokeskus (<https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2025&active1=KU922>)

3. Tavoitteet

Vesilahden kunnan maapoliittisen ohjelman tarkoituksena on selkeyttää ja tuoda esiin kunnan maapoliittiset tavoitteet ja pääperiaatteet sekä edistää kunnan yhdyskuntarakenteen ja eri elinkeinojen tasa-
puolista kehittämistä.

Vesilahdella on seuraavia tavoitteita maapoliittisen ohjelman laatimiselle:

- hyvän yhdyskuntarakenteen turvaaminen olevaa rakennetta ja infraa hyödyntäen, yhdyskuntarakenteen kehittymisen ennakoiminen sekä kaavoituksen tarkoituksen toteutuminen (strategisen yleiskaavan 2040 mukaisesti)
- riittävän ja kohtuuhintaisen tonttimaan tarjonnan takaaminen sekä asumiselle että elinkeinoelämälle
- kunnan investointien kannattavuuden varmistaminen ja kustannusten optimointi sekä kaavoituksesta aiheutuvan maan arvonnousun kohdistuminen kunnalle
- yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttaminen, maanomistajien yhdenvertainen kohtelu
- asuntotuotannon ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten varmistaminen
- riittävien suojelu- ja virkistysalueiden turvaaminen

Maapoliittisen keinovalikoiman avulla Vesilahdella:

- kunnan perusilme säilytetään maaseutumaisena, luonnonläheisenä ja vetovoimaisena
- kunnan kehittämisessä huomioidaan viihtyisän ja turvallisen elinympäristön turvaaminen, elinkeinorakenteen kehittäminen, työpaikkaomavaraisuuden lisääminen sekä luonnonympäristöjen vaaliminen, kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen torjuminen
- kunnassa kehitetään kolmea kaavoitettua taajamaa, elinvoimaisia kyläalueita (strategisen yleiskaavan 2040 mukaisesti) sekä rantarakentamista osana riittävää ja monipuolista tonttitarjontaa; varmistetaan maapolitiikan keinoin, että kunnassa on jatkuvasti tarjolla vetovoimaisia tontteja asumisen ja elinkeinoelämän tarpeisiin ja että kunnalla on riittävän tonttimaan lisäksi riittävä vaihtomaavaranto
- haja-asutusalueille sallitaan uudisrakentaminen myös jatkossa
- kunnan väkiluku kasvaa hallitusti, tavoitteena yhden prosentin kasvu vuosittain
- kunnan luonnon-, maiseman- ja kulttuuriympäristöjen huomiointi yhdessä asumisen kehittämisen kanssa luo osaltaan puitteet vetovoimalle, viihtyisyydelle ja tätä kautta mm. matkailun kehittymiselle
- kehittämisessä huomioidaan myös seutuyhteistyön merkitys
- asuinrakentamisen mahdollistamiseksi rakennuspaikkojen aktiiviseen markkinointiin kiinnitetään huomiota

Maapolitiikan toteuttamisessa huomioidaan lisäksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maakuntakaavan antamat tavoitteet (alueidenkäyttölain mukaisesti).

4. Maapolitiikan keinot ja toteutus

Maapolitiikka käsittää siis maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Maankäytössä ensisijainen suunnitteluväline ovat alueidenkäyttölain mukaiset kaavat, minkä lisäksi noudatetaan rakennusjärjestystä esimerkiksi hajarakentamisen ohjaamisessa. Maapoliittisin keinoin varmistetaan, että suunnitelmien mukaiset alueet saadaan käyttöön ja että kaavoituksesta aiheutuvalla maan arvon nousulla katetaan kunnan kustannuksia (mm. infran rakentamisesta).

Vesilahdella käytetään kaikkia lainsäädännön tarjoamia maapoliittisia keinoja tilanteesta riippuen.

Maanhankinnan keinot:	Kaavan toteuttamisen edistäminen:
Vapaaehtoinen maanhankinta	Tontinluovutus
Maakäyttösopimus	Rakentamiskehotus
Etuosto	Kaavan toteuttamisesta johtuva korvaaminen
Kehittämiskorvaus	Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero
Lunastaminen	Kehittämisalumenettely
Katualueen ilmaislouutusvelvollisuus	

4.1. Maanhankinnan keinot

Vapaaehtoinen maanhankinta

Pääosa kuntien maanhankinnasta on niin sanottua raakamaan hankintaa ennen kaavoitusta. Tämä tapahtuu hankkimalla maa-alueita yleensä ostamalla. Raakamaasta asemakaavoitetaan tontteja. Lisäksi kunnat ostavat maata kaavan mukaisiin tarpeisiin (mm. katualueiksi, puistoiksi ja virkistysalueiksi, koulutonteiksi jne.) sekä vaihtomaaksi.

Vesilahdella vapaaehtoinen maanhankinta on jatkossakin pääasiallinen keino hankkia maa-alueita kunnan omistukseen. Vapaaehtoisessa hankinnassa kunta ja maanomistaja sopivat hinnasta ja kaupan ehdoista.

Kunnan maanhankinnan tärkein tehtävä on hankkia maata tulevan yhdyskuntarakenteen tarpeisiin. Tällä tarkoitetaan mm. sitä, että turvataan suunnitelmallinen tonttituotanto ja yhdyskuntarakentamisen talous sekä parannetaan kaavoituksen toimintaedellytyksiä. Vesilahdella lähtökohtana on, että kunta asemakaavoittaa ensisijaisesti vain kunnan omistamia maa-alueita. Asemakaavat laaditaan lähtökohtaisesti yleiskaavan osoittamille kehittämisalueille kaavamerkintöjen pohjalta (strateginen yleiskaava 2040, tarkemmat osayleiskaavat). Kunta hankkii maata yhdyskuntarakenteen tarpeiden lisäksi esimerkiksi vaihtomaaksi.

Kaupanteko-oikeus kunnassa hallintosäännön mukaisesti.

Maakäyttösopimus

Alueidenkäyttölain (AkL 132/1999 91 b §) mukaan kunnalla on mahdollisuus solmia kaavoitukseen ja kaavojen toteuttamiseen liittyviä sopimuksia. Maakäyttösopimuksilla kunta ja maanomistaja sopivat keskenään maanomistajan omistaman alueen asemakaavoituksen käynnistämisestä sekä kaavan toteuttamiseen liittyvistä osapuolten välisistä oikeuksista ja velvoitteista (maakäyttösopimuksissa ei voida kuitenkaan sitovasti sopia kaavojen sisällöstä).

Vesilahdella maakäyttösopimuksia laaditaan kaava-aluekohtaisesti, jos asemakaavoja laaditaan yksityisten maa-alueille. Sopimusten ehdot on pohdittava ja kirjattava etukäteen, jotta varmistetaan tapauskohtaisesti, että sopimukset ovat taloudellisesti tarkoituksenmukaisia ja maanomistajien kannalta tasapuolisia. Maakäyttösopimusten lisäksi käytetään tarvittaessa kehittämiskorvausmenettelyä.

Kehittämiskorvaus

Alueidenkäyttölain (AkL 132/1999 91 c §) mukaan tilanteessa, jossa maanomistajan kanssa ei ole syntynyt sopimusta hänen osallistumisestaan yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin, kunta voi periä kehittämiskorvauksen.

Vesilahdella menettely otetaan käyttöön tilanteessa, jossa kunnan ja maanomistajan välille ei synny (maakäyttö)sopimusta eli sopimusta maanomistajan osallistumisesta kaupungille yhdyskuntarakentamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Maakäytön suunnittelun tuoma arvonnousu yksityisille maanomistajille tulee kompensoida kunnalle. Tämä osaltaan varmistaa myös maanomistajien tasapuolista kohtelua.

Etuosto

Etuostolaki antaa kunnalle mahdollisuuden mennä kiinteistökaupassa ostajan sijaan silloin, kun kaupan kohteena oleva alue tarvitaan yhdyskuntarakentamiseen taikka virkistys- ja suojelutarpeita varten. Etuosto tarkoittaa kunnan oikeutta lunastaa myyty kiinteistö sillä kauppahinnalla ja niillä kaupan ehtoilla, jotka myyjä ja ostaja ovat sopineet. Etuosto-oikeuteen liittyy rajoituksia, mm. kunnalla ei ole etuosto-oikeutta aviopuolisoiden välisissä kaupoissa, sekä myyjän ja hänen mahdollisen perillisensä tai tämän puolison välisissä kaupoissa. Etuostolaki ei koske myöskään vaihtoa tai lahjaa. Lisäksi kunnan on korvattava ostajalle kaupan johdosta syntyneet tarpeelliset kustannukset.

Etuosto-oikeus ei voi olla kunnan maanhankinnan pääasiallinen muoto, mutta tarjoaa mahdollisuuden yksittäistapauksissa maanhankintoihin. Etuosto-oikeuden käyttöä voidaan pitää kunnan maapolitiikassa lunastuslain tarkoittamaa lunastusta lievempänä toimenpiteenä.

Vesilahdella etuostoa harkitaan tapauskohtaisesti erityisesti yleis- ja asemakaavoitetuilla alueilla.

Lunastaminen

Kunnilla on monipuoliset mahdollisuudet lunastaa maata yhdyskuntarakentamista varten. Perinteisesti kunnat ovat lunastaneet maata pääasiassa kaavan mukaisiin tarkoituksiin, esim. kaduiksi, puistoiksi tai julkisten palvelujen tontteja varten. Lunastusmenettelyä on mahdollista käyttää myös kaavoittamattoman raakamaan hankintaan, vaikka tätä onkin käytetty harvoin. (AkL 132/1999, 96 §, 99 §, 100 §).

Vesilahdella lunastamisia voidaan tehdä tapauskohtaisesti. Tilanteet harkitaan aina erikseen.

Katualueen siirtyminen kunnalle

Kun asemakaava hyväksytään alueelle, jolla ei ole ennestään asemakaavaa, kunta saa omistukseensa sille ennestään kuulumattoman katualueen kiinteistönmuodostamislain mukaisella kiinteistöoimituksella (AkL 132/1999 94 §). Asemakaavamuutosalueella kunnalla ei ole samanlaista tai vastaavaa mahdollisuutta, vaan kunta saa katualueen omistukseensa eri kiinteistösaannon muotoja käyttämällä taikka lunastamalla. Katualueen hankkiminen sovitaan yleensä maan ostona tai vaihtamisena.

Kunta on tietyissä tapauksissa velvollinen suorittamaan korvausta siirtyvästä katualueesta niillä alueilla, joilla ei ole ennestään asemakaavaa. Näitä tapauksia ovat:

- luovutettavan alueen pinta-ala ylittää 20 % hänen kysymyksessä olevalla asemakaava-alueella omistamastaan maasta
- luovutettavan alueen pinta-ala on suurempi sitä rakennusoikeuden määrää, jonka saa rakentaa hänelle jäävälle maalle tällä asemakaava-alueella
- korvausvelvollisuuden määrittelyssä ei oteta huomioon asemakaavassa maa- ja metsätalous-alueeksi tai vesialueeksi osoitettua aluetta (AkL 132/1999 104 §)
- jos kiinteistön alueelle on vahvistettu tai vahvistetaan useampia asemakaavoja, tarkastelu suoritetaan asemakaavoittain
- muussa tapauksessa kunta on velvollinen suorittamaan katualueesta maanomistajalle korvauksen, joka määrätään soveltaen lunastuslain säännöksiä korvauksen perusteista

Vesilahdella ilmaisuovutusvelvollisuutta käytetään lain sallimissa tilanteissa.

4.2. Kaavan toteuttamisen edistäminen

Tontinluovutus

Kunta luovuttaa omistamansa kaavan mukaiset tontit rakennettaviksi joko myymällä tai vuokraamalla.

Vesilahdella ensisijainen keino tonttien luovuttamiselle on myynti tai vuokraaminen. Myynti- ja vuokraehtoihin tulee kirjata rakentamisvelvoite ja aikataulu alueen toteuttamiselle. Lisäksi tulee tapauskohtaisesti harkita sakkomenettelyn kirjaamista, mikäli ehtoja ei noudateta. Kunnassa tulee olla riittävät resurssit ehtojen täyttämisen valvontaan.

Kaupanteko-oikeus kunnassa hallintosäännön mukaisesti.

Rakentamiskehotus

Yksityiset asemakaava-alueen tontit, jotka ovat kunnallistekniikan piirissä, voidaan pyrkiä saamaan käyttöön antamalla rakentamiskehotuksia. Kunnalle syntyy kehotuksen perusteella oikeus lunastaa tontti, jollei sitä ole kehotuksen jälkeen kolmen vuoden kuluessa rakennettu kaavan mukaisesti.

Vesilahdella on jonkin verran yksityisten maille laadittuja asemakaavoja. Rakentamiskehotuksia harkitaan tapauskohtaisesti, ja lisäksi harkitaan korotettua kiinteistöveroä. Rakentamiskehotuksia voidaan antaa ensisijaisesti keskeisimmillä alueilla, joille on rakentamispainetta. Ensisijaisena keinona on kuitenkin vapaaehtoiset keinot kaavoitetun tonttireservin käyttöönottoon, joihin maanomistajia kannustetaan. Keinoja ovat esimerkiksi tonttimarkkinoinnin yhteiset kanavat (esimerkkinä kunnan sivut, joilla esillä vapaat tontit), joihin yksityiset voivat liittyä.

Rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero

Kunnanvaltuusto voi määrätä erillisen, muita kiinteistöveroprosentteja korkeamman veroprosentin asuntotarkoitukseen kaavoitetulle rakentamattomalle rakennuspaikalle (ei loma-asutusta varten kaavoitetuille rakennuspaikoille). Veroprosentin on oltava vähintään 2,00 ja enintään 6,00 (Kiinteistöverolaki 12a§).

Vesilahdella rakentamattoman rakennuspaikan kiinteistövero määritetään vuosittain.

Kaavan toteuttamisesta johtuva korvaaminen

Rakennusten, kasvillisuuden ja laitteiden osalta ei ole katualueen luovutusvelvollisuutta vastaavaa menettelyä, vaan kaikki rakennukset, puut, istutukset ja laitteet, jotka sijaitsevat kunnalle siirtyvällä alueella, on kunnan korvattava maanomistajalle (AkL 132/1999 108 §). Jos katualueella sijaitsee vähäistä arvokkaampi rakennus, arvokas rakennelma tai laite taikka alue on välttämätön niiden käyttämistä varten, ei kunta saa ottaa katualuetta haltuunsa normaalimenettelyllä. Rakennuksen tai laitteen korvaamisesta on tällöin sovittava tai niiden lunastusmenettely on pantava vireille, jotta haltuunotto voi tapahtua (AkL 132/1999 95 §).

Haitan- ja vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen on usein epäselvää, mutta rakennuspaikan ja soranottoaikan menetys on kuitenkin useimmiten korvattava (AkL 132/1999 108 §). Muutoin korvausta on määrättävä, mikäli asemakaavan toteuttamisesta aiheutuu maanomistajalle erityistä haittaa tai vahinkoa, jota ei ole pidettävä vähäisenä (AkL 132/1999 106 §). Asemakaavan toteuttamisesta aiheutuvan vahingon korvauskynnys on perinteisesti ollut korkealla.

Vesilahdella kaavan toteuttamisesta johtuvaa korvaamista käytetään lain määrittämissä tilanteissa.

Kehittämisalueluemenettely

Alueidenkäyttölain (AkL 132/1999) luvussa 15 on säädetty kehittämisalueluemenettelystä, jolla mahdollistetaan yhden tai useamman rajatun alueen nimeämisestä kehittämisalueeksi määrääjäksi. Tällaiseksi alueeksi voidaan nimetä rakennettu alue, jonka uudistamista, suojelemista, elinympäristön parantamista, käyttötarkoituksen muuttamista tai muuta yleistä tarvetta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan erityisiä kehittämis- tai toteuttamistoimenpiteitä. Myös rakentamaton alue voi tulla kyseeseen. Kehittämisalueella voidaan soveltaa laissa määriteltyjä erityisjärjestelyjä, kuten siirtää alueen toteuttamisvastuu tätä varten perustetun yhteisön tehtäväksi ja periä maanomistajilta erityinen kehittämismaksu. Ensisijainen keino on kuitenkin maankäyttö sopimukset, ja vasta toissijaisesti kunnalla on mahdollisuus periä yhdyskuntarakentamisesta aiheutuvat kustannukset kehittämiskorvauksena niiltä maanomistajilta, jotka saavat kaavasta merkittävää hyötyä.

Vesilahdella kehittämisalueluemenettelyä käytetään tarvittaessa kunnan alueella tai kuntien yhteisellä päätöksellä laajemmalla alueella.

5. Maapolitiikan toteutus

5.1. Linjaukset Vesilahdella

Vesilahdella kuntasuunnitteluun kuuluvat strategiset linjaukset tehdään kuntastrategiassa, joka päivitetään strategiakaussittain. Kuntasuunnitteluun kuuluvan maankäyttöpolitiikan osalta kaavoitus on kunnan vastuusiin kuuluvaa omien alueiden suunnittelua. Vesilahdella kunnanvaltuusto päättää kaavojen vireilletulosta (käynnistämisestä) sekä hyväksymisestä.

Maankäyttöpolitiikkaan kuuluva maapolitiikka on käyty läpi tässä asiakirjassa. Linjausten mukaan Vesilahdella noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Kunta hankkii maa-alueita kunnan omistukseen yhdyskuntarakenteen tarpeisiin ja kaavoitettavaksi ensisijaisesti vapaaehtoisella maanhankinnalla.
- Kunta asemakaavoittaa lähtökohtaisesti omia maa-alueitaan. Mikäli asemakaavoja laaditaan yksityisten maa-alueille, tehdään maankäyttösopimus. Sopimusten ehdot pohditaan tapauskohtaisesti. Mikäli maanomistajien kanssa ei synny sopimusta, käytetään kehittämiskorvausmenettelyä maanomistajien tasapuolisen kohtelun varmentamiseksi.
- Kunta lunastaa maa-alueita lain sallimissa tilanteissa (katualueen ilmaisuovutusvelvollisuus). Lunastusta voidaan käyttää tapauskohtaisesti myös esimerkiksi yhdyskuntarakentamista varten. Kaavan toteuttamisesta johtuvaa korvaamista maanomistajille käytetään myös lain määrittämässä tilanteissa.
- Kunnalla on etuosto-oikeus, jota harkitaan tapauskohtaisesti erityisesti yleis- ja asemakaavoitetuilla alueilla.

Kun maanhankinta ja suunnittelu (asemakaavoitus) on valmiina, Vesilahdella:

- Kunta luovuttaa tontit myymällä tai vuokraamalla. Myynti- ja vuokraehdot tarkastetaan tapauskohtaisesti, mutta niissä on aina rakentamisvelvoite sekä aikataulu toteutukselle. Ehtojen noudattamista valvotaan, ja tarvittaessa harkitaan sakkomenettelyä.
- Rakentamiskehotuksia harkitaan keskeisillä ja rakentamispaineisilla alueilla, samoin kuin korotettua kiinteistöveroä rakentamattomille rakennuspaikoille. Ennen rakentamiskehotuksia harkitaan kuitenkin muita keinoja, joita ovat esimerkiksi:
  - tonttipörssin avaaminen myös yksityisille maanomistajille
  - kyläyhdistysten ja muiden toimijoiden aktivointi tonttimarkkinointiin
  - kysely tai vastaava, jolla tiedotetaan yksityisten maanomistajien mahdollisuuksista myyntiin sekä tiedustelu myyntihalukkuudesta

Maapolitiikan toteutuksen ohjeeksi on laadittu myös kaavoitusohjelma (strategisen yleiskaavan liitteenä).

Maapolitiikan toteutukseen kuuluu myös kunnallistekniikan ja muun yhdyskuntatekniikan rakentaminen, julkisten palvelujen edellyttämä rakentaminen sekä muu mahdollinen rakentaminen ja toimet.

5.2. Valmistelu ja päätöksenteko

Täydennetään seuraavaan vaiheeseen.

Liitteet

Täydennetään tarvittaessa.

Vastine teollisuuden vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatuun palautteeseen

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus antaa Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatuun palautteeseen liitteen mukaisen vastineen ja hyväksyy palautteen pohjalta päivitetyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman. Vastine toimitetaan kaikille Pirkanmaan kunnille sekä palautetta jättäneille.

Maakuntahallitus päättää pyytää osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainituilta tahoilta edustajan kaavatyön ohjausryhmään.

Valmisteluteksti.

Pirkanmaan maakuntavaltuusto on kokouksessaan 25.11.2024 päättänyt käynnistää maankäyttö- ja rakennuslain (1.1.2025 alkaen alueidenkäyttölaki) mukaisesti maakuntakaavan laatimisprosessin. Maakuntakaava laaditaan kaikki Pirkanmaan kunnat kattavana vaihemaakuntakaavana. Vaihemaakuntakaavan teemana ovat teollisuuden uudet sijaintipaikat.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) määritellään kaavan valmistelussa ja vaikutusten arvioinnissa noudatettavat osallistumisen ja vuorovaikutuksen periaatteet ja toteuttamistavat. Siinä esitetään kaava-alueen rajausta, suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet, vaikutusalue, osalliset, osallistumismenettelyt ja tiedottamisen tavat sekä keskeiset selvitykset ja selvitystarpeet. Kyseessä on suunnitelma siitä, kuinka kaavoitusmenettely tullaan järjestämään. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on tiivis yhteenveto osallistumiseen ja vaikutusten arviointiin liittyvästä olennaisesta tiedosta, ja se toimii koko suunnitteluprosessin kattavana työvälineenä. Osallistumis- ja arviointimenettelyt voivat tarkentua suunnittelun aikana.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitellään suunnittelun tavoitteet. Suunnitelmassa esitetään, että nyt laadittavan vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea tuotannollisen teollisuuden sijoittumisedellytyksiä Pirkanmaalle sekä mahdollistaa puhtaan teollisuuden investoinnit.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä 22.5. – 26.6.2025. Lausuntoaika jatkui 29.8.2025 asti, millä turvattiin kaikkien kuntien kyky antaa lausuntonsa vastakäydyistä kuntavaaleista sekä kesälomakaudesta huolimatta. Lisäaikapyyntöjä ei tullut. Kuulutus julkaistiin Pirkanmaan liiton verkkosivuilla, kunnissa ja Aamulehdessä. OAS:ista saatiin 29 lausuntoa ja 1 mielipide. Lisäksi 6 taho ilmoitti, ettei anna tässä vaiheessa lausuntoa. Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 23.9.2025.

Liitteet

Vastine osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatuun palautteeseen.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma, päivitys 17.11.2025

Oheismateriaalit

Lisätiedot

Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen p. 044 422 2264
ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi

Ote.

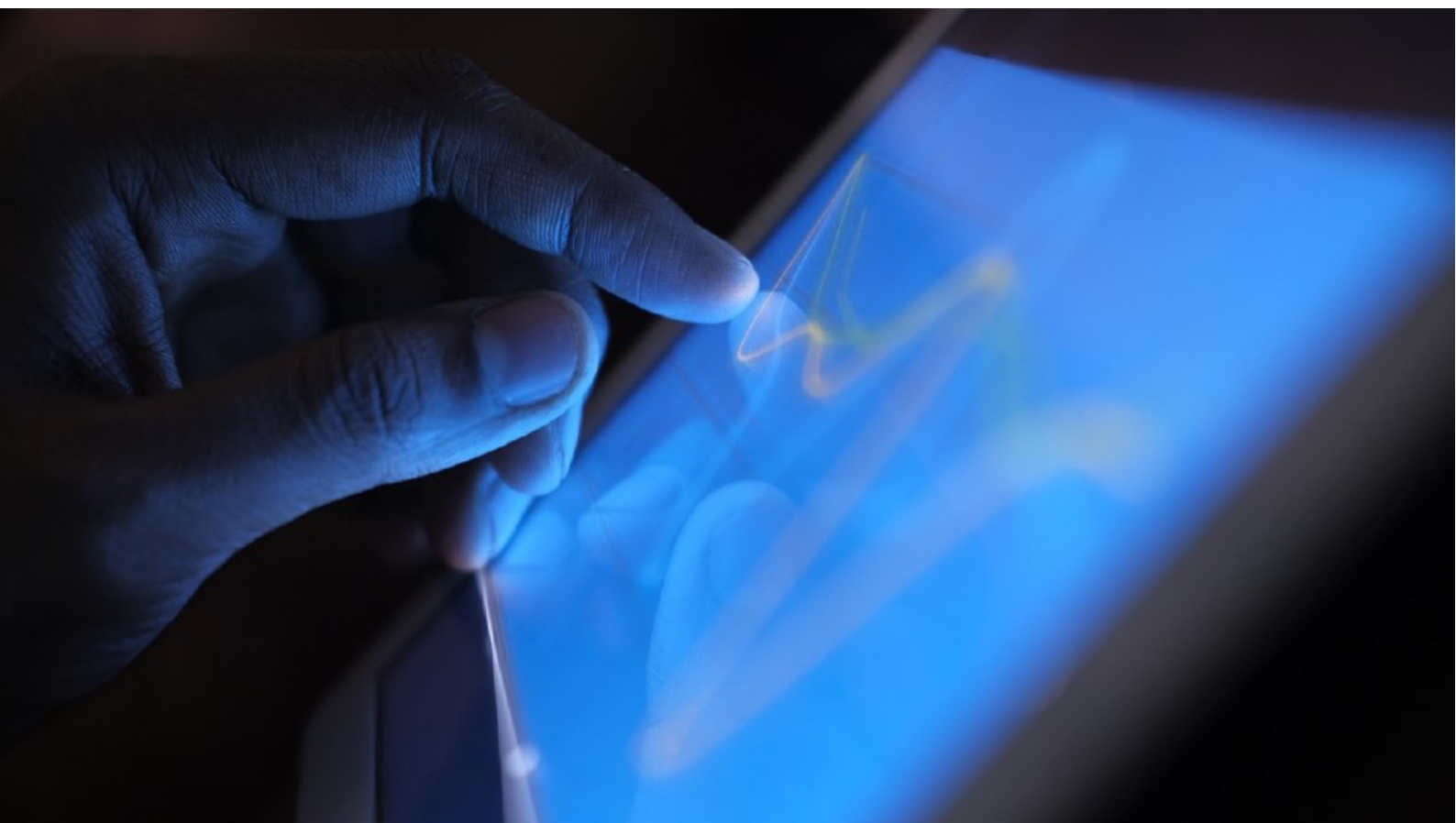
Pirkanmaan kuntien kirjaamot

Muut lausunnonantajat ja palautetta jättäneet

Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaava

**Vastine osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta
saatuun palautteeseen**

Maakuntahallitus 17.11.2025

Sisällysluettelo

1	Yleistä	2
2	Kooste palautteen pohjalta tehtävistä muutoksista	3
3	Tiivistelmät lausunnoista	4
3.1	Puolustusvoimat, 2. Logistiikkarykmentti	4
3.2	Etelä-Pohjanmaan liitto	4
3.3	GTK	5
3.4	Huoltovarmuuskeskus	5
3.5	Hämeen liitto	6
3.6	Ikaalisten kaupunki	6
3.7	Kangasalan kaupunki	7
3.8	Keski-Suomen liitto	7
3.9	Lempäälän kunta	8
3.10	Loimaan kaupunki	9
3.11	Museovirasto	9
3.12	Nokian kaupunki	10
3.13	Oriveden kaupunki	10
3.14	Pirkanmaan ELY-keskus	11
3.15	Pirkanmaan hyvinvointialue	14
3.16	Pirkanmaan Kokoomus	14
3.17	Pirkanmaan maakuntamuseo	15
3.18	Pirkanmaan Vasemmisto	16
3.19	Pirkanmaan Yrittäjät	17
3.20	Pirkkalan kunta	17
3.21	Päijät-Hämeen liitto	18
3.22	Satakuntaliitto	18
3.23	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry	19
3.24	Tampereen kaupunki	21
3.25	Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä	22
3.26	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)	22
3.27	Vesilahden kunta	23
3.28	Virtain kaupunki	23
3.29	Ylöjärven kaupunki	24
4	Tiivistelmä palautteesta: yksityishenkilöt	25
4.1	Yksityishenkilö 1	25

1 Yleistä

Pirkanmaa haluaa jatkossakin olla yksi Suomen vetovoimaisimmista, uudistumiskykyisimmistä ja eteenpäin katsovimmista maakunnista. Pirkanmaan vahvuus ponnistaa pitkästä valmistavan teollisuuden perinteestä, joka on yhä pirkanmaalaisen hyvinvoinnin kivijalka. Vientivetoinen teollisuus ja uudet, puhtaan teollisuuden investoinnit edellyttävät riittävästi soveltuvia sijaintipaikkoja myös tulevaisuudessa.

Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on **tukea tuotannollisen teollisuuden sijoittumisedellytyksiä Pirkanmaalle**, sekä **mahdollistaa puhtaan teollisuuden investoinnit**. Teollisen toiminnan alueiden lisäksi kaavassa tarkastellaan niihin kiinteästi liittyvän infrastruktuurin kehittämistarpeita.

Pirkanmaan teollisuuden vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli nähtävillä 22.5.-26.6.2025. Lausuntoaika jatkui 29.8.2025 asti. Lausuntoajassa otettiin huomioon kesälomakausi ja kuntien hallinnon järjestäytyminen vasta käytyjen kunnallisvaalien jälkeen. Kuulutus julkaistiin Pirkanmaan liiton verkkosivuilla ja Aamulehdessä sekä kaikissa Pirkanmaan kunnissa, samalla tavalla kuin niissä kunnan omatkin kaava-asiat kuulutetaan.

Suunnitelmasta annettiin 29 lausuntoa ja 1 yksityishenkilön mielipide. Lisäksi 6 taho ilmoitti, että ei lausu suunnitelmasta.

Ei lausu:

- Akaan kaupunki
- Fingrid (ilmoittanut puhelimitse)
- LUKE, Luonnonvarakeskus
- Valkeakosken kaupunki
- Varsinais-Suomen liitto
- Ympäristöministeriö

2 Kooste palautteen pohjalta tehdyistä muutoksista

Maakuntahallitus antaa Pirkanmaan liiton vastauksen kuhunkin lausuntoon ja palautteeseen luvuissa 3 ja 4. Tässä luvussa kuvataan kootusti ne muutokset, joita osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan palautteen pohjalta on tehty.

Laadittavat selvitykset:

- Lisätään vedyn siirtoverkon selvittämiseen mukaan myös muut maakunnat

Osalliset:

- Puolustusvoimat mainitaan erittelemättä yksikköä
- Lisätään Huoltovarmuuskeskus viranomaiseksi, jonka toimialaa käsitellään
- Lisätään Business Kangasala sekä maininta siitä, että lista ei ole poissulkeva

Ohjausryhmä:

- Ohjausryhmään kutsutaan Pirkanmaan maakuntamuseo
- Ohjausryhmään kutsutaan MTK

Lausunnoissa ja palautteessa on annettu tärkeää taustatietoa suunnittelulle ja evästyksiä myös tuleville kaavaprosesseille. Näihin on perehdytty huolella, mutta ne eivät aiheuta muutoksia osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältöön.

3 Tiivistelmät lausunnoista

3.1 Puolustusvoimat, 2. Logistiikkarykmentti

Puolustusvoimat nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Tärkeää muistaa AKL 4 a § Kansallinen turvallisuus alueidenkäytössä
- Puolustusvoimien alueiden läheisyydessä olevat merkinnät on syytä käsitellä yhdessä puolustusvoimien kanssa
- Osallisena riittää, että viitataan Puolustusvoimiin erittelemättä yksikköä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja ottaa annetut kommentit huomioon. Osallisuuteen päivitetään Puolustusvoimat erittelemättä yksikköä.

3.2 Etelä-Pohjanmaan liitto

Etelä-Pohjanmaan liitto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Etelä-Pohjanmaan liitto pitää osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa selkeänä ja kattavana sekä suunnitelmaa vaihemaakuntakaavaan liittyvistä selvityksistä perusteltuna.
- Puhtaan teollisuuden sijaintipaikkaselvitys käynnissä myös Etelä-Pohjanmaalla.
- Liitto toivoo aiemmissa maakuntakaavaprosesseissa toteutuneen hyvän yhteistyön jatkuvan vastaisuudessakin.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja haluaa jatkaa hyvää ylimaakunnallista yhteistyötä.

3.3 GTK

GTK nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Geologisessa mielessä Pirkanmaan maakunnassa on otettava erityisesti huomioon maaperän luonnostaan korkea arseenipitoisuus sekä kallioperässä esiintyvät mustaliuskeet ja niiden maaperää ja vesistöjä happamoittava vaikutus.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Maaperän ominaisuuksiin liittyen on lisätty elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa koko Pirkanmaata koskeva yleismääräys, jonka liitto katsoo kattavan nämä huomiot.

3.4 Huoltovarmuuskeskus

Huoltovarmuuskeskus (HVK) nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- HVK kehottaa tunnistamaan huoltovarmuuden kannalta kriittiset kohteet ja toiminnot, joita voidaan suojata alueidenkäytön suunnittelun keinoin ja varmistamaan niille riittävät, oikein mitoitettut ja sijoitetut alueet.
- HVK kehottaa tunnistamaan valmistelussa sellaiset sijainti- ja muut tiedot, joiden paljastuminen saattaa vaarantaa huoltovarmuuden toteutumista.
- HVK kehottaa varmistamaan, että teollisuuden vaihemaakuntakaavassa huomioidaan huoltovarmuuden näkökulmasta ne toimialat ja toiminnot, joista teollisuus on riippuvainen ja vastavuoroisesti ne toimialat ja toiminnot, jotka ovat riippuvaisia vaihemaakuntakaavan mukaisesta teollisuudesta.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja pyrkii ottamaan vaihemaakuntakaavassa huomioon huoltovarmuuden tarpeet vaihemaakuntakaavan teemaan soveltuvalla tavalla.

3.5 Hämeen liitto

Hämeen liitto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Hämeen liitto esittää toiveen olla tiiviisti mukana Pirkanmaan vedynsiirtoverkoston selvitystyössä, jotta uusien vedynsiirtoputkien tarpeita ja edellytyksiä voidaan selvittää molempien maakuntien maankäytöllisten tarpeiden näkökulmasta ja molempia maakuntia hyödyttäen.
- Yhteistyön tarvetta jatkossa korostaa Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan alueelle muodostettava Sisä-Suomen elinvoimakeskus, joka aloittaa toimintansa vuoden 2026 alussa valtion aluehallinnon uudistuksen myötä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja edistää yhteistyötä liittyen vetyverkon ylimaakunnalliseen suunnitteluun. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa täydennetään tältä osin. Pirkanmaan liitto haluaa jatkaa hyvää ylimaakunnallista yhteistyötä.

3.6 Ikaalisten kaupunki

Ikaalisten kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Ei huomautettavaa OASista.
- Kaupunki pyytää huomioimaan Patrakan ja Luomun yritysalueiden kehitystavoitteet. Alueet sijaitsevat valtatie 3, 110 kV sähkölinjan sekä maakaasuverkoston lähetyvillä.
- Teikankaan teollisuusalue on kehittynyt kiertotalouden keskittymänä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Vaihemaakuntakaavassa on tarkoitus keskittyä teollisuuden uusien sijaintipaikkojen tunnistamiseen, mutta tieto olemassa olevien ja kehittyvien alueiden osalta on keskeistä tarpeen ymmärtämiseksi.

3.7 Kangasalan kaupunki

Kangasalan kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Vaihemaakuntakaavan tavoitteet tukevat Kangasalan kaupunkistrategian tavoitteita elinvoiman edellytysten osalta.
- Kaupunki esittää Business Kangasala Oy:tä tunnistettavaksi osalliseksi paikallisen elinkeinotoiminnan asiantuntijana ja kehittäjänä.
- Kangasalla jo toimivien tuotannollisen teollisuuden yritysten verkostojen, eri energiamuotojen verkostojen ja erinomaisten logististen yhteyksien vuoksi Kangasala nostaa esiin useampia maakuntakaavassa tutkittavaksi esitettäviä alueita: Saarenmaa, Tarastenjärvi, Ruutana, Suinula, Vt9:n varsi Oriveden rajalla, Kallion teollisuusalueen laajennus ja elintarviketeollisuuteen keskittyvä Sahalahti.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Business Kangasala lisätään osallisten listaan ja samalla täydennetään, että lista ei ole poissulkeva. Tarkempiin aluekohtaisiin kysymyksiin liitto ei vielä tässä vaiheessa ota kantaa, mutta kiittää kattavasti tunnistetuista potentiaalisista kohteista.

3.8 Keski-Suomen liitto

Keski-Suomen liitto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Keski-Suomen liitto esittää harkittavaksi ja mahdollisuuksien mukaan lisättäväksi selvitysten sisällöistä tarkemmat kuvaukset osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan. Muutoin Keski-Suomen liitto pitää suunnitelmaa kattavana.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja haluaa jatkaa hyvää ylimaakunnallista yhteistyötä. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa täydennetään suunnittelun edetessä.

3.9 Lempäälän kunta

Lempäälän kunta nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Kaavan tavoitteet perusteltuja ja kannatettavia. Kunnan näkemyksen mukaan ne tukevat alueen elinvoimaisuutta, työllisyyttä ja kestäväää kasvua.
- Teollisuusvisio tulee laatia tiiviissä yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Näin kunnat voivat sitoutua kaavan toteuttamiseen ja kehittäminen etenee tavoitteellisesti.
- Kuntien osallistaminen kaavaprosessiin on keskeistä myös sen varmistamiseksi, että maakuntakaavan linjaukset ovat yhteensopivia kuntien omien strategisten tavoitteiden ja maankäytön suunnitelmien kanssa.
- Kunta pitää perusteltuna väestö- ja työpaikkasuunnitteiden päivittämistä tavoitevuoteen 2050.
- Vedyn siirtoverkon selvityksessä tulee nykyisten toimintojen lisäksi ottaa huomioon potentiaaliset alueet. Vetyverkoston reitti Valkeakoskelta Marjamäkeen tulisi kulkea Lempäälän nykyisten ja tulevien maakuntakaavan mukaisten teollisuusalueiden läheisyydessä.
- Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 jo osoitettujen uusien teollisuusalueiden osalta ilmastovaikutusten arviointia tulisi täydentää.
- Vaihemaakuntakaavassa tulisi huomioida Lempäälän strategisen yleiskaavan valtatien liittyymiin osoitetut tulevaisuuden yritysalue-selvitysalueet.
- Vaihemaakuntakaavassa Marjamäen alueen tavoitteet tulisi määrittellä erityisesti korostaen sekoittuneen ja monipuolisen alakeskuksen roolia.
- Uuden järjestelyratapihan sijoittamisen perusteet ja vaikutukset on syytä arvioida uudelleen huomioiden mm. ilmasto ja vaaralliset aineet, jotta ne vastaavat nykyisiä kriteerejä ja vaatimuksia.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kuntien kanssa tullaan järjestämään vuorovaikutustilaisuuksia kaikissa kaavan vaiheissa ja erityisesti potentiaalisia sijaintipaikkoja selvitettäessä. Väestö- ja työpaikkasuunnitteiden päivittäminen on aloitettu, mutta ne tulevat kohdentumaan ennen kaikkea tuleviin kaavaprosesseihin. Liitto ei pidä teollisuuden uusien sijaintipaikkojen osalta maakunnan väestö- tai kokonaistyöpaikkamäärää erityisen mitoitettavina tekijöinä.

Pirkanmaan liitto yhtyy näkemykseen siitä, että vetyverkon kehityksessä on keskeistä tunnistaa tulevaisuuden potentiaalisia kehityskohteita eikä nojautua olemassa oleviin alueisiin.

Voimassa olevan maakuntakaavan yhdyskuntarakenteen ratkaisuja ei ole tarkoitus arvioida tässä vaihemaakuntakaavassa uudelleen.

3.10 Loimaan kaupunki

Loimaan kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Varsinais-Suomen liitossa on laadinnassa ”Vesien ja voimien vaihemaakuntakaava”, jonka energiajärjestelmään liittyvät teemat ovat vahvasti kytköksissä Pirkanmaan maakunnan alueella laadinnassa olevaan vaihemaakuntakaavaan. Pirkanmaan teollisuus voisi hyödyntää naapurimaakunnan tuottamaa tai siirtämää energiaa.
- Loimaan ja Punkalaitumen rajamailla sijaitsee valtatie 2 ja 400 kV:n sähkönsiirtolinja, jotka luovat merkittävää logistista ja energiantuotannon tai -käytön hyödyn-tämispotentiaalia molemmiin puolin yli maakuntarajan.
- Loimaan alueelle on suunnitteilla Gasgridin vetyverkkoa, joka luo uutta potentiaalia lähialueen teollisuudelle. Teollisuuden osalta energiateemaan liittyen tulisi huomioida myös Loimaan seudun vetylaakson hanke.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Pirkanmaan liitto yhtyy näkemykseen siitä, että maakuntarajoilla sijaitsevat logistiikan ja energiansiirron yhteydet ovat keskeisiä ja yhteistyö yli kuntarajojen tärkeää.

3.11 Museovirasto

Museovirasto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Museovirasto esittää lisättäväksi ohjausryhmään Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristön asiantuntijana.
- Museovirastolla ei ole muuta huomautettavaa osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Maakuntamuseo kutsutaan kaavatyön ohjausryhmään.

3.12 Nokian kaupunki

Nokian kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Vaihemaakuntakaavan tavoitteet ovat linjassa Nokian kaupungin strategisen yleiskaavan ja vireillä olevien yleiskaavojen kanssa.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta.

3.13 Oriveden kaupunki

Oriveden kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Kaupunki näkee myönteisenä teollisuuden vaihemaakuntakaavan laatimisen.
- Vaihemaakuntakaavan tulee mahdollistaa Oriveden olemassa olevien yritysalueiden kehittäminen vähintään voimassa olevan maakuntakaavan mukaisesti.
- Kaupunki toteaa olevansa kiinnostunut kehittämään pitkällä aikajänteellä valtatie 9 läheisyydessä sijaitsevia alueita yritystoiminnan tarpeisiin, ja vaihemaakuntakaavan tulee mahdollistaa seuraavien alueiden kehittäminen yritystoiminnoille: Orituvan lähistö, Yliskyläntien risteuksen lähistö ja Kutemajärven kaivoksen alue.
- Kaupunki suhtautuu myönteisesti Oriveden ja Kangasalan kuntarajalla sijaitsevan alueen valtatie 9 läheisyydessä mahdolliseen hyödyntämiseen yritystoiminnoille.
- Kaupunki toimii mielellään yhteistyössä Pirkanmaan liiton kanssa Oriveden alueen kaavaratkaisuiden määrittämiseksi, ja pitää mielellään esimerkiksi työneuvottelun aiheeseen liittyen.
- Kaupunki toteaa olevansa kiinnostunut nimeämään edustajan vaihemaakuntakaavan ohjausryhmään.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kuntien kanssa tullaan järjestämään vuorovaikutustilaisuuksia kaikissa kaavan vaiheissa ja erityisesti potentiaalisia sijaintipaikkoja selvitettäessä. Tarkempiin aluekohtaisiin kysymyksiin liitto ei vielä tässä vaiheessa ota kantaa, mutta kiittää kattavasti tunnistetuista potentiaalisista kohteista.

3.14 Pirkanmaan ELY-keskus

Pirkanmaan ELY-keskus nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- OAS on kaavan aloitusvaiheessa vielä yleispiirteinen ja sitä on tarpeen täydentää suunnitteluprosessin kuluessa kaavassa käytettävän selvityspohjan tarkentuessa ja kaavan osallistumiseen liittyvien aikataulujen täsmentyessä.
- Tarve yhteensovittaa vaihekaavassa tehtävät ratkaisut ja arvioida vaikutukset läpileikkaavasti voimassa olevien maakuntakaavojen kanssa.
- ELY-keskus korostaa tarvetta kokonaismaakuntakaavan laatimiseen.
- Ilmastonmuutoksen hillintä näyttäytyy teemassa yhtä lailla puhtaan siirtymän investointien mahdollistamisena mutta myös kestävästä yhdyskuntarakenteesta, liikku-
misen ja resurssitehokkuuden näkökulmina. Näitä tulisi käsitellä jo lähtökohtina teollisuuden maankäytön suunnittelulle, ei pelkästään jälkikäteen arviointina.
- Maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa tulisi pyrkiä välttämään toimintojen osoittamista sijainteihin, joista aiheutuu kaikkein pahimmat hiilinielu- tai varasto-
menetykset.
- Viherrakenne sisältäen myös laajat yhtenäiset luontoalueet tulee ottaa huomioon.
- Tulevaisuuden äärevöityvät sääolosuhteet tulee ottaa huomioon aluevarauksia osoitettaessa.
- Puhtaan teollisuuden edellytyksenä on mm. tarvittavan raaka-aineen sekä puhtaan energian saatavuus, logistiikkaketjujen ja infran järjestäminen sekä jätevirtojen kestävä hallinta, jotka on tarpeen huomioida vaihekaavaa laadittaessa.
- ELY-keskuksen näkemyksen mukaan puhtaan energian osalta tulisi laatia moninainen, eri energiamuodot huomioiva selvitys.
- Teollisuuden tuottaman hukkalämmön talteenotto, joka tarvitsee kaukolämpöverkoston sijoittumisen riittävälle etäisyydelle teollisuudesta, tulisi huomioida vaihe-
maakuntakaavaa laadittaessa.
- Vaihemaakuntakaavan yhteydessä olisi mahdollista selvittää ja tunnistaa potentiaalisia alueita aurinkovoimalle huomioiden tässä yhteydessä yhteensovittaminen muun maankäytön kehitykseen.
- Päästövähennysten osalta keskeinen tarkasteltava kysymys on olemassa olevan yhdyskuntarakenteen ja infrastruktuurin hyödyntäminen sekä elinkaaren pidentäminen. Hiilivarastojen ja -nielujen osalta huomiota tulisi kiinnittää mahdollisuuksiin vähentää metsämaan siirtymistä muuhun maankäyttöön sekä ohjata rakentamista pois turvemailta.
- Kiertotaloussiirtymän tulisi olla osa ennakkointia ja kaavaan liittyviä taustaselvityksiä siinä missä esim. väestöennusteenkin.
- Kaavatyön sujuvuuden kannalta on oleellista tunnistaa mahdollinen varsinaisen Natura-arvioinnin tarve jo varhaisessa vaiheessa.
- Maakunnallista ekologisen verkoston selvityksen avulla voidaan tunnistaa maakuntatasolla, seudullisesti sekä alueellisesti merkittävät ekologiset yhteydet ja varmistaa, etteivät uudet teollisuusalueet katkaise tai heikennä niitä.
- Kaavan tietopohjan tulee olla riittävän monipuolista ja myös elinkeinoelämän toimijoiden osallistamistarvetta on hyvä arvioida. (Työpaikkaselvitys)

- Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 tausta-aineistona oli maa- ja kiviainestoinnin osalta laaja POSKI-hanke. Nyt päivitettäessä maakuntakaavaa on hyvä myös tarkastella, onko maa- ja kiviainestoinnin osalta noussut esiin uusia tarpeita tai reunaehtoja.
- Paikallisen maanmuokkauksen rinnalla teollisuus- ja työpaikka-alueiden toteuttamiseen liittyy myös maa-aineksen käsittelyä toisaalla louhinta- ja läjityskohteissa. ELY-keskus näkee tarpeelliseksi, että vaihemaakuntakaavan yhteydessä arvioitaisiin myös luontaisten haitta-ainepitoisuuksien muodostamia vesiluontoon kohdittuvia riskejä.
- ELY-keskus pitää hyvin tärkeänä, ettei pohjavesialueille osoiteta uusia teollisuus- ja varastoalueita.
- Nykyisellään maakuntakaavan työpaikka-alueiksi merkityillä alueilla on teollista toimintaa, kuten Sampolan, Elovainion, Lentolan, Kankaanmaan, Kuruntien ja Rajaportin yritysalueet Puttosharjun, Ylöjärvenharjun, Kirkkoharju-Keisarinharjun, Iso kangas-Syrjänharjun ja Kirkkokankaan pohjavesialueilla. ELY-keskus pyytää vielä pohtimaan näiden maakuntakaavan mukaisten työpaikka-alueiden kaavamääräystä, jolloin olisi mahdollista saavuttaa myös vahvempi ohjausvaikutus riskiä aiheuttavien toimintojen ohjaamisessa vedenhankinnalle tärkeiden pohjavesialueiden kannalta.
- Pirkanmaan ELY-keskus valmistelee siniverkon paikkatietoaineistoa työnimellä "Siniriski". Aineisto pyrkii tunnistamaan potentiaalisia alueita, joihin hulevesiä luonnostaan kertyy sekä alueita, joista esim. maanmuokkauksen yhteydessä voi muodostua muita alueita enemmän hulevesien mukana kuormitusta vesistöihin. Aineisto valmistuu syksyn aikana ja sitä on mahdollista hyödyntää teollisuusalueiden sijaintien tarkastelussa ja vaikutusten arvioinnissa.
- Tampereen kaupunkiseutu valmistelee myös Sini-viherstrategiaa, joka on hyvä huomioida vaihemaakuntakaavaa laadittaessa.
- ELY-keskus korostaa kaavatason mukaisen liikenneselvityksen laadinnan tarvetta, jotta voidaan varmistua eri alueiden liikennejärjestelyjen toteuttamismahdollisuudesta sekä myös jollain tarkkuudella liikennejärjestelyjen toteuttamiskustannuksista. Etenkin pääväylien ja muiden valtateiden sekä myös vilkkaiden alempiasteisten teiden varrella alueidenkäytön liikennejärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa on huomioitava väylien toimivuuden ja turvallisuuden turvaaminen Väyläviraston ohjeiden mukaisesti.
- Maantieverkon toimivuuden turvaamiseksi ja eri alueiden saavutettavuuden mahdollistamiseksi Pirkanmaan ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuurivastuualue korostaa kiinteän yhteistyön tarvetta uuden alueidenkäytön liikennejärjestelyjen selvitysten ja suunnittelun osalta.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa täydennetään työn edetessä ja esimerkiksi tarpeellisten selvitysten tarkentuessa.

Ilmastonmuutokseen liittyvää ohjausta saataneen tulevassa alueidenkäyttölain muutoksessa, jonka ennakoitaan tuovan ilmastokysymykset osaksi maakuntakaavan

sisältövaatimuksia. Ilmastonmuutokseen, hiilinieluihin ja viherrakenteeseen liittyviä kysymyksiä käsitellään maakuntakaavalle soveltuvalla tarkkuudella.

Maakuntakaavalla on tarkoitus luoda maankäytölliset edellytykset puhtaalle teollisuudelle. Raaka-aineiden tai laajemmin energian saatavuuden kysymyksiä ei ole tarkoitus ratkoa tällä vaihemaakuntakaavalla, mutta energia teemana linkittyy vahvasti teollisen toiminnan kehittämiseen erityisesti sähkön-, kaasun- ja lämmönsiirtoinfrastruktuurin kautta. On kuitenkin syytä tunnistaa, että kaikki teollinen toiminta ei välttämättä synnytä esimerkiksi ylijäämälämpöä.

Elinkeinoelämän toimijoiden osaamista ja näkemyksiä tullaan hyödyntämään osana selvitysten laadintaa. Laajemman työpaikkaselvityksen laatimista ei pidetä tarpeellisena vain teolliseen toimintaan rajautuvan vaihemaakuntakaavan yhteydessä, vaan asiaan palataan tulevissa kaavaprosesseissa. Samoin mahdollisia maa- ja kiviainestoiminnan jatkoselvityksiä nähdään asianmukaiseksi tehdä kokonaiskaavoituksen yhteydessä, jolloin myös mahdollinen yhteensovittaminen voidaan tehdä tarkoituksenmukaisilla merkinnöillä. Liitto ei yhdy ELY-keskuksen näkemykseen siitä, että vaihemaakuntakaavassa olisi tarpeellista selvittää louhinta- ja läjityskohteisiin liittyvää riskiä vesiluonnolle etenkin, mikäli tällaisia kohteita ei tulla osoittamaan kyseisellä kaavalla.

Uusia teollisuusalueita ei lähtökohtaisesti osoiteta pohjavesialueille. Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavalla on juuri päivitetty pohjavesialueiden rajauksia sekä niihin liittyvää kaavaohjausta. Liitto pitää pohjavesialueisiin liittyvää suunnittelumääräystä kattavana ja myös olemassa olevia aluevarauksia ohjaavana. Asiaan on kuitenkin syytä palata tulevissa kaavaprosesseissa.

Liitto kiittää hyvistä aineistonostoista ja käyttää niitä soveltuvin osin lähtötietoina suunnittelulle. Liikenneselvitysten tarvetta tullaan arvioimaan, kun mahdolliset kaavakohteet tarkentuvat.

3.15 Pirkanmaan hyvinvointialue

Pirkanmaan hyvinvointialue nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että kaavatyötä toteutetaan vuorovaikutteisesti ja laajaa osallisuutta tukien.
- Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida erityisesti elinympäristön terveellisyys ja turvallisuus, teollisuuden ja asutuksen yhteensovittaminen sekä palveluiden saavutettavuus ja yhdenvertaisuus.
- Hyvinvointialue arvostaa sitä, että se on nimetty kaavatyön osalliseksi ja että ohjausryhmätyöskentelyyn osallistuu Pirkanmaan pelastuslaitoksen edustus.
- Kaavaratkaisuissa on tärkeää huomioida, missä määrin ne tukevat hyvinvointialueen tavoitteita ennaltaehkäisevän, vaikuttavan ja kustannustehokkaan palveluiden verkoston kehittämisessä. Toimintojen asemoinnin ja aluevarausten yhteydessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että alueet sijoittuvat liikenteellisesti helposti saavutettaviin paikkoihin.
- Vaikutustenarvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota vaikutuksiin väestöön ja sen sijoittumiseen sekä vaikutuksiin maaseutuun.
- Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että pelastustoimen asiantuntemus kytkeytyy tiiviisti kaavan jatkovalmisteluun.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Vaikutusten arvioinnissa kiinnitetään lausunnossa mainittuihin seikkoihin huomiota, joskin palveluiden saavutettavuus ei ole teollisuuden teemassa painottuva näkökulma. Nostot ovat tärkeitä evästyksiä myös tuleviin kaavatoihin.

3.16 Pirkanmaan Kokoomus

Pirkanmaan kokoomus nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Pirkanmaan Kokoomus korostaa:
  - Mittavien tontti- ja alueressurssien turvaamista
  - Energiaverkon vahvistamista ja uusien ratkaisujen huomiointia
  - Maakunnan elinvoiman, huoltovarmuuden ja kilpailukyvyyn varmistamista
- Esitetään lisättäväksi osallisten listaan Huoltovarmuuskeskus, Elenia ja panssariprikaati.
- Tarve tuoda esille teollisuusrakentamisen kerrosneliömäärät (lähtötilanne ja tavoite), jotta varmistetaan riittävä tonttivaranto.
- Aluekohtaiset huomiot: Puskiainen, Kolmenkulma ja Kangasalan Saarenmaa on jo kaavoitettu, mutta ei käytössä. Kangasala ja Mänttä-Vilppula energiaverkon kannalta merkittäviä sijainteja, joissa erityinen potentiaali datakeskushankkeille.
- Vaihemaakuntakaavan tavoitteissa tulee huomioida datakeskukset, vetylaitokset, aurinko- ja tuulivoima sekä mahdollisuus pienydinvoimaloille.

- Tonttivarannon riittävyys: 20–40 ha tonttikoot eivät riittäviä kaikille toimijoille, tarvitaan myös 100 ha varauksia. Kuntia tulee ohjata houkuttelemaan suuria hankkeita Pirkanmaalle.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Lausunnossa mainitut tahot on kaikki tunnistettu osallisiksi, vaikka niitä ei ole erikseen nimeltä mainittu. Huoltovarmuuskeskukselta on pyydetty lausunto, mutta se on epähuomiossa jäänyt viranomaisluettelosta pois ja lisätään sinne.

Teollisessa rakentamisessa kerrosneliömäärä on vaikea ja usein harhaanjohtava mittari tehokkuudelle tai tilantarpeelle. Erityistä huomiota tullaan kiinnittämään riittävän laajoihin alueisiin. Maakuntakaavan tulee jättää suunnitteluvaraa kuntakaavoitukselle, eikä maakuntakaava suoraan ohjaa tonttijakoa. Tavoite riittävän isoista tonteista on kuitenkin hyvä ottaa huomioon asiakirjoissa. Tällä vaihemaakuntakaavalla ei ole tarkoitus osoittaa uutta energiantuotantoa, mutta energia teemana linkittyy vahvasti teollisen toiminnan kehittämiseen erityisesti sähkön-, kaasun- ja lämmönsiirtoinfrastruktuurin kautta.

3.17 Pirkanmaan maakuntamuseo

Pirkanmaan maakuntamuseo nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Kun alueet, joille maankäytön muutoksia tai teollisuuden erityistä painottamista suunnitellaan, konkretisoituvat, maakuntamuseo arvioi tarvitaanko kyseisille alueille kulttuuriympäristön arvoja koskevia selvityksiä.
- Pirkanmaan maakuntakaavaa 2040 laadittu rakennetun kulttuuriympäristön selvitys ei ulotu kattavissa määrin myöhemmän modernin rakennuskulttuurin vaiheeseen, jota monet teollisuusympäristöt myös edustavat.
- Kaavaa laadittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kulttuuriympäristön arvojen vaalimiseen.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja haluaa jatkaa tiivistä yhteistyötä maakuntamuseon kanssa modernin rakennuskulttuurin arvojen turvaamiseksi.

3.18 Pirkanmaan Vasemmisto

Pirkanmaan Vasemmisto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Kaava vaikuttaa jokaisen pirkanmaalaisen elämään jotenkin, ei vain maanomistajiin ja niihin joihin kaava vaikuttaa suorasti.
- Selvitykset tärkeää tehdä yhteistyössä kuntien kanssa.
- Vaikutusten arvioinnissa tärkeää tunnistaa ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön, ympäristöön, kasvi- ja eläinlajeihin sekä luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat vaikutukset.
- Miksi ei tarkastella kaupan ohjaukseen liittyviä kysymyksiä?
- Hyvin toimivat teolliset keskittymät vahvistavat Suomen vetovoimaa.
- VATit tulee ottaa huomioon.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kaavan osallisten määritelmä tulee suoraan lainsäädännöstä ja sitä on tulkittu siten, että jokainen pirkanmaalainen on osallinen. Samoin vaikutusten arvioinnin teemoista on säädetty maankäyttö- ja rakennusasetuksessa. Esiin nostetut teemakokonaisuudet tulevat varmasti painottumaan, mutta mitään osa-aluetta ei silti jätetä pois. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otetaan lainmukaisesti huomioon. Selvitykset tullaan laatimaan yhteistyössä kuntien kanssa.

Kaupan ohjauksen kokonaisuus on monisyinen ja varsin kattavia selvityksiä vaativa prosessi, johon ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä, mikäli yhdyskuntarakenteen muita osia ei tarkastella samalla. Tämän vaihemaakuntakaavan tarkoituksena on tunnistaa teollisuuden tarpeita.

3.19 Pirkanmaan Yrittäjät

Pirkanmaan Yrittäjät nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Tärkeää tunnistaa pk-yritysten tarpeet. Hyvä että Pirkanmaan Yrittäjät on tunnistettu osallisena ja ohjausryhmän jäsenenä.
- Kaavatyön tueksi laadittavien selvitysten listauksessa ei käy ilmi, minkälaisia tiedonkeruumenetelmiä käytetään. Valmistelussa kannattaa hyödyntää sekä Pirkanmaalla jo sijaitsevien että alueelle mahdollisesti suuntaavien yritysten palautetta. Pirkanmaan Yrittäjät on omalta osaltaan valmis osallistumaan viitatus aineiston keruuseen.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja erityisesti mahdollisuudesta hyödyntää Pirkanmaan Yrittäjien verkostoja osana selvitysten valmistelua. Yhteistyötä tullaan tekemään.

3.20 Pirkkalan kunta

Pirkkalan kunta nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Tampereen seudun vetovoimaisuuden perustana on monipuolisen ja laadukkaan asumisen lisäksi työ- ja elinkeinoalueiden vahva mutta hallittu kasvu, liikenteellinen saavutettavuus sekä tasapaino viher- ja virkistysverkkojen kanssa.
- Työ- ja elinkeinoalueiden saavutettavuus ja sijainti ovat keskeisessä roolissa alueiden kehityksen kannalta. Pirkkalassa laajemmat elinkeinoelämän alueet sijoittuvat valtatie 3:n varteen maakuntakaavan ja -strategian mukaisesti.
- Pirkkalan kunta toivoo koko maakuntakaavan päivittämistä vastaamaan valtakunnallisesti merkittävän kasvukeskuksen muuttuneisiin tarpeisiin. Laajempi tarkastelu mahdollistaisi paremmin kaikkien asiakokonaisuuksien tasapainoisen huomiointien.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kokonaismaakuntakaavan laatimiseen valmistaudutaan muun muassa osana maakuntastrategian laadintaa.

3.21 Päijät-Hämeen liitto

Päijät-Hämeen liitto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Kaavan tueksi laadittavat selvitykset ja vaikutusten arvioinnin periaatteet ovat kattavia. Päijät-Hämeen liitto pitää tärkeänä, että vaikutusten arvioinnissa huomioidaan mahdolliset vaikutukset myös maakuntarajan yli.
- Päijät-Hämeen liitossa on vireillä Päijät-Hämeen maakuntakaava 2060. Samanlaisuus tarjoaa hyvän mahdollisuuden maakuntien välisen pitkän aikavälin maankäytön yhteensovittamiselle teollisuuden, infrastruktuurin ja energia-asioiden osalta.
- Päijät-Hämeen liitto pitää OAS:aa hyvin laadittuna, eikä sillä ole OAS:sta huomauttavaa.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja haluaa jatkaa hyvää ylimaakunnallista yhteistyötä.

3.22 Satakuntaliitto

Satakuntaliitto nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Satakuntaliitto pitää osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa selkeänä suunnitelmana, josta käy ilmi kaavan sisältö ja tavoitteet sekä kaavan osallistumisen, yhteistyön ja vuorovaikutuksen tavat ja menetelmät. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa on huomioitu naapurimaakuntien liitot riittävällä tavalla.
- Satakuntaliitossa valmisteilla olevan Satakunnan maakuntakaavan 2050 laatiminen on edennyt ehdotusvaiheeseen. Satakuntaliitto pitää samaan aikaan vireillä olevia maakuntakaavaprosesseja hyvänä mahdollisuutena sovittaa yhteen ylimaakunnallisia alueidenkäyttötarpeita ja tehdä ylimaakunnallista yhteistyötä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja haluaa jatkaa hyvää ylimaakunnallista yhteistyötä.

3.23 Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Luonnonsuojelupiiri nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Teollisuuden sijoittumista tulee tarkastella ilmasto- ja luontotavoitteiden näkökulmasta. Teollisuusalueiden suunnittelu on tehtävä kestävän kehityksen periaatteita noudattaen.
- Luonnontilaiset ja yhtenäiset metsäalueet tulee rajata kaavoituksen ulkopuolelle. Teollisuuden sijoittamisen yhteydessä on vältettävä metsien pirstoutumista ja varmistettava ekologisten käytävien säilyminen. Luontokadon torjuminen edellyttää ekologisten käytävien säilyttämistä ja laajojen yhtenäisten metsäalueiden, jättämistä maankäytön muutosten ulkopuolelle.
- Kaavoituksessa tulee soveltaa luontohaittojen lievennyshierarkiaa, joka tulisi sisällyttää suunnittelun lähtökohtiin ja ohjaaviin periaatteisiin. Lievennyshierarkia: 1) haittojen välttäminen, 2) haittojen minimointi, 3) haittojen korvaaminen ja 4) kompensointi.
- Maakuntakaavan tulee tarjota rakenteelliset edellytykset teollisuudelle, joka toimii sopusoinnussa luonnon kanssa ja tukee Pirkanmaan siirtymää kohti ilmastokestävää ja monimuotoista tulevaisuutta.
- Maakuntakaavaan tulee sisällyttää erillinen tavoite metsien hiilinielujen ja monimuotoisuuden turvaamisesta. Teollisuuden sijoittamisessa vaihemaakuntakaavan tulee tukea päästövähennystavoitteita ja hiilinielujen säilyttämistä. Suunnitelmassa on esitettävä konkreettiset toimet päästöjen vähentämiseksi ja seuraamiseksi.
- Maakuntakaavan tulee perustua alueidenkäyttölain (132/1999) mukaisiin kestävän kehityksen periaatteisiin.
- Pirkanmaan metsien tila edellyttää kaavapolitiikan suunnanmuutosta.
- Puskiaisten moottoritie ja 2-kehä linjaukset sekä järjestelyratapihan siirto perustuvat vanhentuneisiin liikenteen kehittämistavoitteisiin, jotka eivät vastaa nykyisiä ilmasto- ja luontotavoitteita.
- Maakuntakaavoituksen tulee perustua skenaarioihin, jotka huomioivat ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden vähenemisen ja väestörakenteen muutokset. On tarkkaan harkittava useiden kymmenien vuosien päähän, minkälaista teollisuutta Pirkanmaalla tarvitaan, jotta se täyttää kestävän kehityksen periaatteet.
- Ylikulutus: Maakuntakaavatasolla voidaan vaikuttaa kulutuksen rakenteisiin esimerkiksi edistämällä kiertotaloutta, tukemalla lähituotantoa ja ohjaamalla yhdyskuntarakennetta resurssitehokkaaksi. Kaavoituksella on edistettävä kestävää liikumista, joukkoliikennettä, pyöräilyä yms. sekä vähennettävä työmatkaliikkumisen tarvetta.
- Kaavassa painotetaan olemassa olevan infrastruktuurin kehittämistä ja kaikki uudet hankkeet suunnitellaan ensisijaisesti jo rakennettuihin ympäristöihin ja välteään asukkaiden lähimetsien ja virkistysalueiden käyttöä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Luontohaittojen lievennyshierarkia on hyvä tarkastelukehikko suunnittelulle ja erityisesti erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen keskinäiselle vertailulle. Suunnittelun tarkoituksena on turvata laajat ja yhtenäiset maakunnallisesti merkittäväksi tunnistetut luontoalueet myös jatkossa. Näitä on tunnistettu voimassa olevissa maakuntakaavoissa niin luonnon monimuotoisuuteen liittyvillä kehittämismerkinnöillä kuin vahvemmillä suojelumerkinnöillä tai päämaankäyttötarkoitusta osoittavilla aluevarauksilla.

Hiilinielujen tai luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa pitäydytään maakuntakaavan suunnittelutarkkuudessa. Voimassa olevien kaavojen väylävarauksiin ei ole tarkoitus esittää tällä vaihemaakuntakaavalla muutoksia, vaan ne tulee tarkastella osana koko yhdyskuntarakenteen kokonaisuutta.

Hyvällä yhdyskuntarakenteella pyritään vastaamaan kestävästä liikkumisesta tarpeisiin, mutta maakuntakaava voi ohjata kyseisiä toimintoja vain tälle kaavatasolle kuuluvin ohjauksin.

3.24 Tampereen kaupunki

Tampereen kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Tuotannollisen teollisuuden sijoittumisedellytyksiä tukeva vaihemaakuntakaavan laatiminen on erittäin tärkeää paitsi Tampereen ja maakunnan, myös koko Suomen taloudellisen kasvun, innovaatioiden, teknologian kehityksen sekä kilpailukyvyn varmistamiseksi.
- Tampere on sitoutunut Ilmari Nurmisen pormestariohjelmassa tavoittelemaan aktiivisesti kaupunkiin kansainvälisiä yrityksiä ja investointeja sekä edistämään energiamurrosta, kiertotaloutta ja vihreää siirtymää.
- Olisi tärkeää arvioida myös nykyistä Tampereen seudun veturiroolia sekä Pirkanmaan potentiaalia osana valtakunnallista huoltovarmuuden ja turvallisuuden strategista infrastruktuuria. Huoltovarmuuden varmistaminen edellyttää, että voimassa olevan maakuntakaavan tavoitteet liikenneinfran kehittämisestä kaupunki-seudulla ovat vaihemaakuntakaavan lähtökohtana. Lisäksi puolustusteollisuuden tarpeet ja varautuminen erilaisiin tilanteisiin on tärkeää ottaa huomioon.
- Selvitystarpeena teollisuuden sijoittumisedellytysten tukemiseksi olisi hyvä arvioida liikenteen tulevaisuutta logistisen liikennejärjestelmän varmistamisen lisäksi esimerkiksi käyttövoimien ja kaupunki-ilmailun osalta.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Huoltovarmuuden ja puolustusteollisuuden rooli otetaan kaavatyössä huomioon maakuntakaavalle soveltuvin osin. Pirkanmaan liitto on teettänyt yhdessä Keski-Suomen liiton kanssa raskaan liikenteen käyttövoimaselvityksen, joka valmistui keväällä 2025. Tätä aineistoa tullaan hyödyntämään osana kaavatyötä. Kaupunki-ilmailun osalta ohjausvaikutus osana maakuntakaavatyötä nähdään vähäisenä, mutta esitys otetaan huomioon tulevia liikennejärjestelmätöiden painopisteitä pohdittaessa.

3.25 Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

Tampereen kaupunkiseutu nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Teollisuuden vaihemaakuntakaavan laatiminen on Pirkanmaan ja Tampereen kaupunkiseudun menestyksen kannalta välttämätön. Vaihemaakuntakaavan tavoitteet ovat hyvät.
- On tärkeää, että maakuntakaavan ratkaisussa huomioidaan Tampereen kaupunkiseudun kuntien Rakennesuunnitelman 2040+ sekä MAL5-sopimuksen teollisuutta ja seudun elinvoimaa käsittelevä tahtotila sekä selvitysmateriaali maakuntakaavan valmistelun tausta-aineistona.
- Pyydämme myös huomioimaan teollisuuden ja muun maankäytön yhteensovittamisessa kaupunkiseudun kuntien valtuustojen hyväksymään Seutustrategiaan ”Vehreä metropolimme 2040” ja Tampereen pormestariohjelman kirjattun tahtotilan vahvistaa viherrakennetta rakennetussa taajamassa.
- Pyydämme, että saamme nimetä henkilön kaavan ohjausryhmään.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta ja käytettävästä aineistosta. Viherrakenteen rooliin osana taajamia ja keskusta-alueita on annettu uusia suunnittelumääräyksiä jo hyväksytyssä elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa. Yhteensovittamiseen tullaan kuitenkin kiinnittämään huomiota myös teollisuuden osalta. Kaupunkiseudun kuntia pyydetään nimeämään edustaja ohjausryhmään.

3.26 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)

Tukes nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Tukes pyytää huomioimaan rakentamisen ohjaamisessa ja kaavoituksessa Tukesin verkkosivuilla olevan aineiston kemikaaliturvallisuuslainsäädännön (390/2005) näkökulmasta.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kemikaaliturvallisuuslainsäädäntö otetaan soveltuvin osin huomioon kaavaa laadittaessa.

3.27 Vesilahden kunta

Vesilahden kunta nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Vesilahden kunta pitää uuden vaihemaakuntakaavan teemoja hyvinä ja pyytää ottamaan kaavanlaadinnassa huomioon vireillä olevan Vesilahden strategisen yleiskaavan, jossa käsitellään koko kunnan aluetta ja mm. kuntaan osoitettavia uusia yritysalueita.
- Pyydämme kaavan edetessä määrittelemään puhtaan teollisuuden ja puhtaan energian määritelmän.
- Lisäksi kunta toivoo, että kaavassa huomioidaan energian saatavuus teollisuudelle Vesilahden kunnan alueella.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kuntien kanssa tullaan järjestämään vuorovaikutustilaisuuksia kaikissa kaavan vaiheissa ja erityisesti potentiaalisia sijaintipaikkoja selvitettyä.

Puhtaan teollisuuden määritelmänä on alustavasti käytetty Euroopan komission puhtaan teollisuuden kehityksen ohjelman näkemystä siitä, että puhtaana teollisena investointina voidaan pitää energiavaltaisen teollisuuden vähähiilistämiseen liittyviä toimia sekä laajemmin cleantech-sektoria. Kiertotalous on nostettu ohjelmassa etusijalle.

3.28 Virtain kaupunki

Virtain kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Virtain kaupunki pitää vaihemaakuntakaavan tavoitteita hyvinä. Edelleen pidetään hyvänä myös teollisen toiminnan alueisiin liittyvän infrastruktuurin tarkastelua. Kaavaselvityksen tueksi tarkoitetut laadittavat selvitykset nähdään hyvinä.
- Virtain kaupungissa on alkanut Ympäristöministeriön rahoittama selvitystyö vihreän siirtymän hankkeiden edistämiseksi. Selvitys koskee teollisen luokan aurinkoenergialaitosten, vetylaitosten ja biokaasulaitoksen/tankkausaseman mahdollistamista Virtain kaupungin alueella. Aurinko ja vetyenergian osalta selvitystyö on valmistunut ja se annetaan tiedoksi ja huomioonotettavaksi Pirkanmaan liitolle tämän lausunnon yhteydessä. Biokaasun osalta selvitystyön on määrä valmistua vuoden 2025 loppuun mennessä.
- Kuntien vahvaa osallistumista suunnittelutyöhön pidetään ensiarvoisen tärkeänä.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kuntien kanssa tullaan järjestämään vuorovaikutustilaisuuksia kaikissa kaavan vaiheissa ja erityisesti potentiaalisia sijaintipaikkoja selvitettyä. Liitto kiittää jo toimitetusta kattavasta materiaalista ja seuraa tulevien raporttien valmistumista.

3.29 Ylöjärven kaupunki

Ylöjärven kaupunki nostaa lausunnossaan esiin seuraavat keskeiset näkökulmat:

- Ylöjärven kaupunki pitää hyvänä ja kannatettavana vaihemaakuntakaavatyötä, jolla tuetaan kaupunkiseudun sekä koko Pirkanmaan alueen elinvoimaisuutta ja työllisyyttä. Kaavahankkeen yhteydessä laadittavilla selvityksillä ja vaikutusten arvioinneilla varmistetaan myös vihreän siirtymän mukaisten tavoitteiden ja ilmasto-tavoitteiden toteutumista.
- Kaupunki pitää tärkeänä riittävää osallistamista ja kuntien välistä yhteistyötä kaavahankkeen aikana, jotta kaava tukee kuntien strategisia linjauksia ja jolloin paremmin sitoudutaan kaavan toteuttamiseen.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Kuntien kanssa tullaan järjestämään vuorovaikutustilaisuuksia kaikissa kaavan vaiheissa ja erityisesti potentiaalisia sijaintipaikkoja selvitettäessä.

4 Tiivistelmä palautteesta: yksityishenkilöt

4.1 Yksityishenkilö 1

Pinsiön metsän läpi uusi johtokäytävä (n. 80 m leveydeltään) sähkölinjalle hakataan koskemattomaan metsään 400 kV ja 110 kV johtolinjoille. Linjalla on useampia luontokohteita esim. uhanalainen raakkujoki (Matalusjoki), joka on ainoa Etelä-Suomen joista, jossa on todettu elinvoimainen luonnonvarainen raakkukanta. Lisäksi alue halkoo liito-orava yhdyskuntaa ja umpimetsää.

Tämä linjaus olisi helposti korjattavissa, sillä nyt suunnitellussa linjauksesta noin 300 m päässä on vanha 110 kV linjakäytävä. Jos tähän linjaa vaihdetaan korkeammat pylvää, niin sillä tavalla olisi mahdollista kuljettaa sähkö vanhaa linjausta pitkin.

Toivon, että vaihemaakuntakaava ottaa ko. asian uudelleen suunniteltavaksi.

Pirkanmaan liiton vastaus:

Pirkanmaan liitto kiittää palautteesta. Sähkölinjojen tarkkaa sijaintia ei määritetä maakuntakaavassa. Kyseessä lienee Fingridin sähkölinjan suunnitteluhanke Kristiinankaupunki-Nokia, jonka ympäristövaikutusten arvioinnista on annettu perusteltu päätelmä. Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavassa annetaan yleismääräys liittyen olemassa olevien ja yhteisten johtokäytävien hyödyntämiseen, mutta varsinainen tarkka sijainti ratkotaan vasta yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Pirkanmaan liitto välittää palautteen Fingridille.

Teollisuuden uudet sijaintipaikat

Pirkanmaan 2. vaihemaakuntakaavan
osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Päivitys MKH 17.11.2025

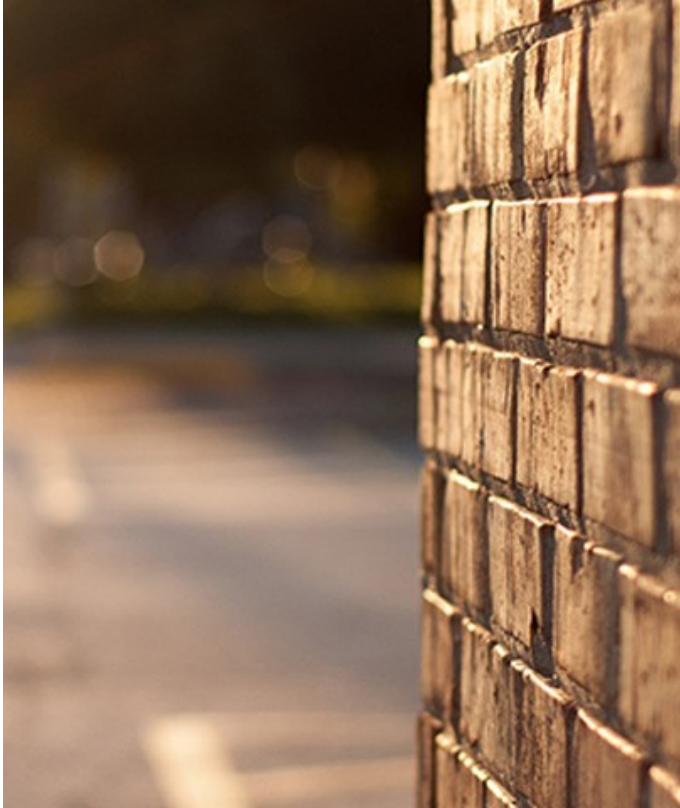

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Maakuntakaava suunnittelujärjestelmässä.....	4
Suunnittelualue ja kaavatilanne	
Suunnittelu- ja vaikutusalue.....	6
Kaavoitustilanne.....	7
Pirkanmaan maakuntakaava 2040.....	8
Keski-Suomen maakuntakaava.....	9
Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava.....	10
Kaavan tavoitteet, selvitykset ja vaikutusten arvioinnin periaatteet	
Tavoitteet.....	12
Maakunnan tavoitteet.....	13
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	14
Laadittavat selvitykset.....	15
Vaikutusten arviointi.....	16
Kaavan aikataulu, osallistuminen ja ohjaus	
Aikataulu.....	18
Osallistuminen ja vuorovaikutus.....	19
Osalliset.....	20
Kaavatyön ohjaus.....	21
Yhteystiedot.....	22

Johdanto

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on alueidenkäyttölain 63 §:n mukainen suunnitelma, joka välittää tietoa maakuntakaavan etenemisestä, vaikutusten arvioinnista ja mahdollisuuksista osallistua valmisteluun.

Alueiden käytön suunnittelussa on tavoitteena toimia avoimesti ja vuorovaikutteisesti. Tässä osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kerrotaan, mitä aiheita Pirkanmaan vaihemaakuntakaavassa käsitellään ja miten kaavan vaikutuksia arvioidaan. Lisäksi kerrotaan, ketkä ovat osallisia ja miten he saavat tietoa suunnittelusta sekä missä vaiheessa ja miten he voivat esittää mielipiteitään suunnitelman sisällöstä.

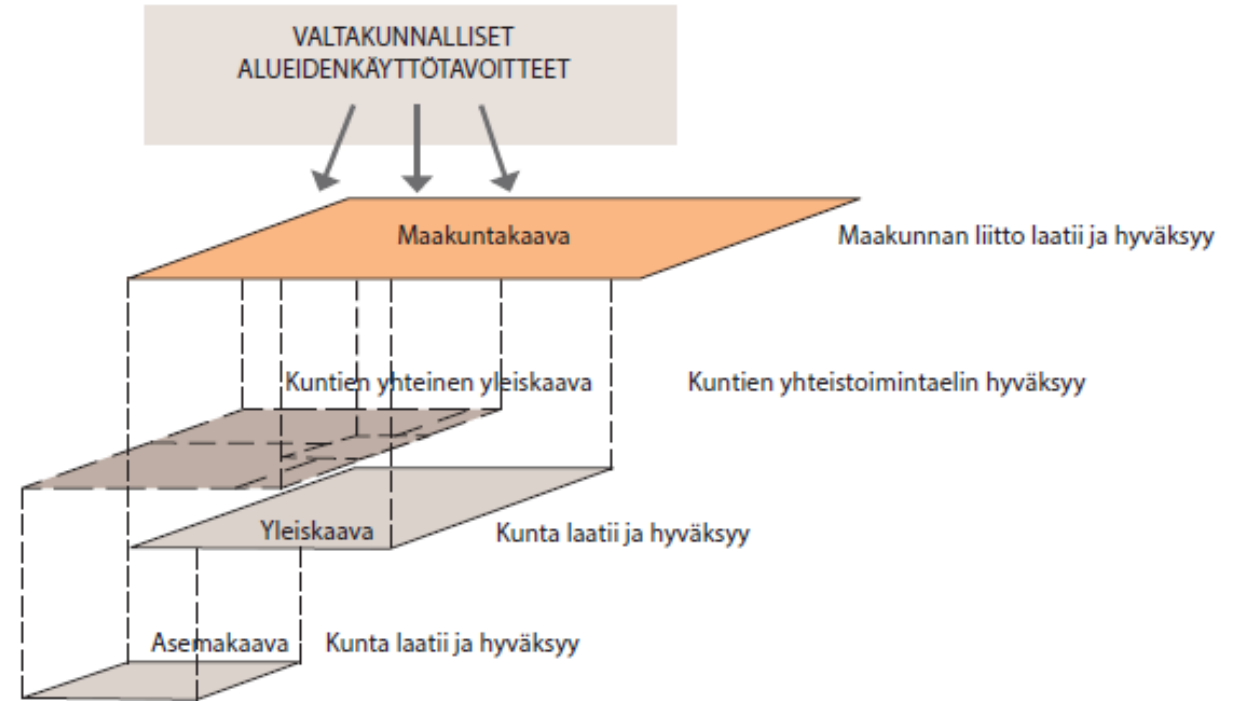
Pirkanmaa haluaa jatkossakin olla yksi Suomen vetovoimaisimmista, uudistumiskykyisimmistä ja eteenpäin katsovimista maakunnista. Pirkanmaan vahvuus ponnistaa pitkästä valmistavan teollisuuden perinteestä, joka on yhä pirkanmaalaisen hyvinvoinnin kivijalka. Vientivetoinen teollisuus ja uudet, puhtaan teollisuuden investoinnit edellyttävät riittävästi soveltuvia sijaintipaikkoja myös tulevaisuudessa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa päivitetään koko kaavaprosessin ajan. Ajantasainen tieto löytyy osoitteesta <https://kaava.pirkanmaa.fi/>

Maakuntakaava suunnittelujärjestelmässä

Maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Maakuntakaavan tehtävänä on sovittaa yhteen valtakunnantason ja maakunnan omat tarpeet sekä useampaa kuntaa yhteisesti koskevia maankäytön asioita, ja tuoda ne poliittiseen päätöksentekoon. Nyt kyseessä oleva vaihemaakuntakaava tarkoittaa sitä, että voimassa olevaa Pirkanmaan maakuntakaavaa 2040 sekä Keski-Suomen maakuntakaavaa päivitetään vain tietyn teeman osalta.

Maakuntakaavan rooli ja sisältövaatimukset esitetään alueidenkäyttölain luvussa 4. Myös kaavatyöhön osallistumisesta säädetään samassa laissa. Alueidenkäyttölakiin voi tutustua osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132#L8P63>

Kuva. Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän eri tasot

Suunnittelualue ja kaavatilanne

Suunnittelu- ja vaikutusalue

Pirkanmaan maakuntavaltuusto on kokouksessaan 25.11.2024 päättänyt käynnistää maankäyttö- ja rakennuslain* mukaisesti (§ 25 ja § 27) maakuntakaavan laatimisen. Samalla päätettiin, että maakuntakaava laaditaan kaikki Pirkanmaan kunnat kattavana vaihemaakuntakaavana.

Pirkanmaalla on 23 kuntaa: Akaa, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Kangasala, Kihniö, Kuhmoinen, Lempäälä, Mänttä-Vilppula, Nokia, Orivesi, Parkano, Pirkkala, Punkalaidun, Pälkäne, Ruovesi, Sastamala, Tampere, Urjala, Valkeakoski, Vesilahti, Virrat ja Ylöjärvi.

Maakuntakaavalla on yleensä vaikutuksia myös maakunnan rajojen ulkopuolelle. Teollisuuden teeman osalta voidaan olettaa, että maakuntarajojen ulkopuolelle kohdistuvat vaikutukset ovat pääosin välillisiä. Aivan maakuntarajan tuntumassa olevilla mahdollisilla aluevarauksilla voi olla maakuntarajan ylittäviä vaikutuksia ulottuen kuitenkin toiminnan välittömään läheisyyteen.

Kuva. Teollisuuden vaihemaakuntakaavan suunnittelu- ja mahdollinen lähivaikutusalue

*Laki on vuoden 2025 alussa muuttunut nimeltään alueidenkäyttölainsi.

Kaavoitustilanne

Pirkanmaalla on voimassa Pirkanmaan maakuntakaava 2040, jonka Pirkanmaan maakuntavaltuusto on hyväksynyt 27.3.2017. Vuoden 2021 alussa Pirkanmaahan liittyneessä Kuhmoisten kunnassa on voimassa Keski-Suomen maakuntakaava (hyväksytty 1.12.2017).

Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuuston kokouksessa 7.4.2025. Vaihemaakuntakaava ei ole vielä lainvoimainen.

Kuva. Ote epävirallisesta maakuntakaavayhdistelmästä Valkeakoskelta

Pirkanmaan maakuntakaava 2040

Pirkanmaan maakuntakaava tuli voimaan kesäkuussa 2017 ja lainvoimaiseksi kaava tuli korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 24.4.2019. Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 tärkeimmät tavoitteet ovat maakunnan kilpailukyvyen vahvistaminen, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestävä yhdyskuntarakenne sekä luonnonvarojen kestävä käyttö ja yhdyskuntarakenteen energiatehokkuus.

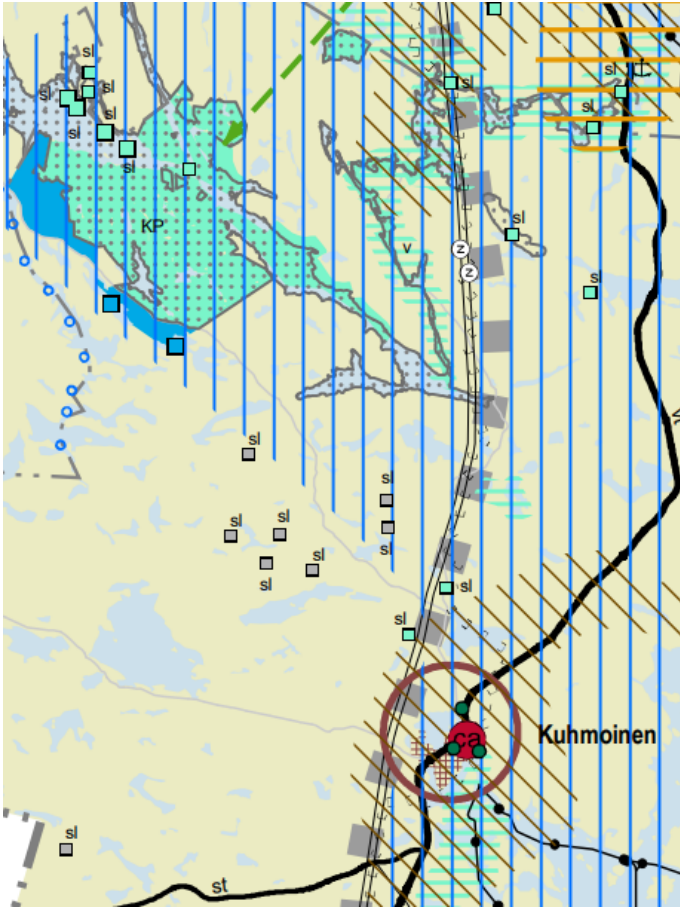
Maakuntakaavassa on varauduttu Pirkanmaan väestömäärän merkittävään kasvuun 120 000 uudella asukkaalla vuoteen 2040 mennessä. Maakunnan kasvun ja yhdyskuntarakenteen kehittymisen painopistealueina ovat Tampereen ydinkaupunkiseutu ja Helsinki-Hämeenlinna-Tampere-vyöhyke sekä maakunnan vahvat seutukeskukset. Rakenteen kasvu suuntautuu pääosin sisäänpäin eli uusi rakentaminen kohdistuu ensi sijassa nykyisen rakenteen täydentämiseen, eikä uusille alueille. Tampereen läntiset väylähankkeet avaavat myös mahdollisuuden uusiin maankäytön avauksiin väylälinjausten lähiympäristössä.

Pirkanmaan maakuntakaava 2040 on laadittu mittakaavaan 1:100 000.

Voimassa oleva Pirkanmaan maakuntakaava 2040 tausta-aineistoinen löytyy verkosta osoitteesta: <https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/>

Kuva. Ote Pirkanmaan maakuntakaavasta 2040

Keski-Suomen maakuntakaava

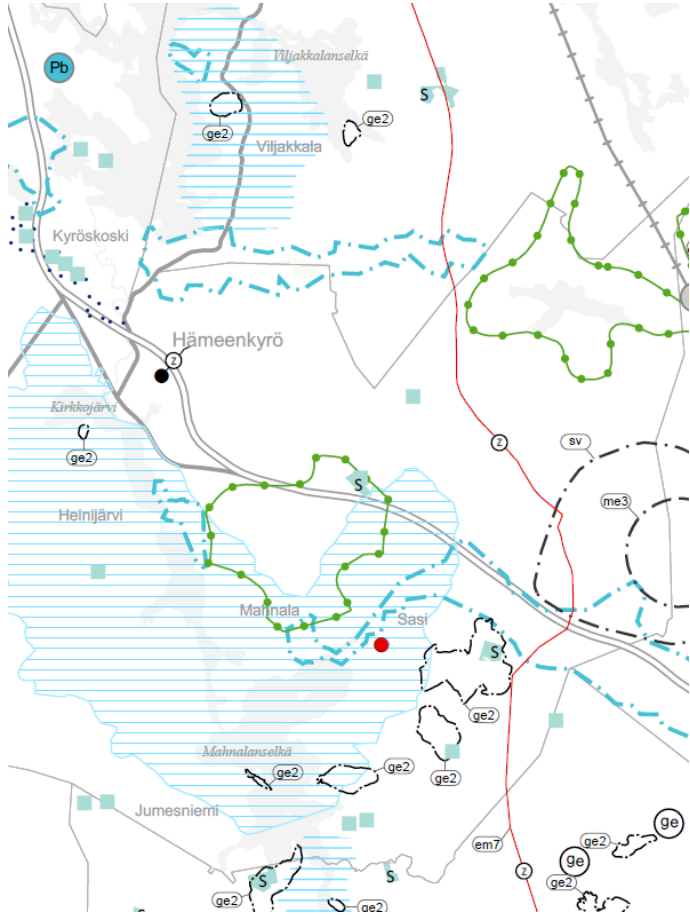
Kuhmoisissa on voimassa Keski-Suomen maakuntakaava, joka tuli voimaan tammikuussa 2018 ja lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden hylättyä valituslupahakemuksen 28.1.2020. Keski-Suomen maakuntakaavassa painottuvat Keski-Suomen strategian aluerakenteen painotukset seuraavien teemojen kautta: biotalous, toiminnallisesti merkittävät liikennekäytävät ja kansainväliset yhteydet, asutusrakenne sekä matkailu ja virkistys.

Keski-Suomen maakuntakaava on laadittu mittakaavaan 1:250 000.

Kuhmoisissa voimassa olevaan Keski-Suomen maakuntakaavaan voi tutustua osoitteessa: <https://keskisuomi.fi/alueiden-kaytto-ja-saavutettavuus/maakuntakaavoitus/keski-suomen-maakuntakaava/>

Kuva. Ote Keski-Suomen maakuntakaavasta Kuhmoisissa

Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava

Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuuston kokouksessa 7.4.2025. ja maakuntahallitus on määrännyt sen astumaan voimaan kokouksessaan 9.6.2025. Vaihemaakuntakaava ei ole vielä lainvoimainen.

Elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea pirkanmaalaisen luonnon monimuotoisuutta ja elonkirjoa, sekä vahvistaa edellytyksiä kestäväälle energiantuotannolle maakunnan alueella. Lisäksi vaihemaakuntakaavalla päivitetään kaupan ohjausta ja uudistetaan Puolustusvoimien toimintaan liittyviä suoja- ja meluvyöhykkeitä.

Vaihemaakuntakaava on laadittu mittakaavaan 1:200 000.

Kaava-aineistoon voi tutustua osoitteessa: kaava.pirkanmaa.fi

Kuva. Ote Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavasta Hämeenkyrön ja Ylöjärven alueelta

Kaavan tavoitteet, selvitykset ja vaikutusten arvioinnin periaatteet

Tavoitteet

Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on

- **tukea tuotannollisen teollisuuden sijoittumisedellytyksiä Pirkanmaalle, sekä**
- **mahdollistaa puhtaan teollisuuden investoinnit.**

Teollisen toiminnan alueiden lisäksi kaavassa tarkastellaan niihin kiinteästi liittyvän infrastruktuurin kehittämistarpeita.

Työ- ja elinkeinoministeriön teollisuuspoliittisen strategian mukaan teollisuuslaitosten keskittyminen on järkevää puhtaan energian tarjonnan sekä muiden logistiikan ja infrastruktuurin tehokkuusetujen kannalta. Hyvin toimivat teolliset keskittymät vahvistavat Suomen vetovoimaa investointiympäristönä. Niiden kehittäminen antaa myös mahdollisuuden yhdistää kansalliset ja aluetason toimet vaikuttavasti.

Maakunnan tavoitteet

Maakuntakaavoitus on osa Pirkanmaan liiton strategista suunnittelukokonaisuutta. Nyt laadittavalla vaihemaakuntakaavalla toteutetaan maakunnan strategisia tavoitteita, jotka on määritetty vuonna 2021 laaditussa maakuntaohjelmassa.

Pirkanmaan maakuntaohjelman tavoitteena on tuottaa hyvinvointia ihmisille ja luonnolle välkysti, ehyesti, kestävästi ja saavutettavasti. Määrittely korostaa tietopohjaista, tasapainoista ja tasapuolista, vastuullista kehitystyötä, jonka hyödyt ovat kaikkien ulottuvilla. Sen saavuttamiseksi on määritelty viisi missiota sekä älykkään erikoistumisen kärjet. Missiot muodostavat maakuntaohjelman punaisen langan, eikä niillä ole keskinäistä arvojärjestystä.

Teollisuuden vaihemaakuntakaavalla pyritään vastaamaan erityisesti maakuntaohjelman missioon *Pirkanmaalla liiketoiminta uudistuu ja kasvaa vastuullisesti*.

Maakuntaohjelmaa vuosille 2026-2029 laaditaan vuoden 2025 aikana. Mahdolliset muutokset otetaan huomioon vaihemaakuntakaavan tulevissa vaiheissa.

Kuva. Pirkanmaan maakuntaohjelman keskeinen sisältö

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

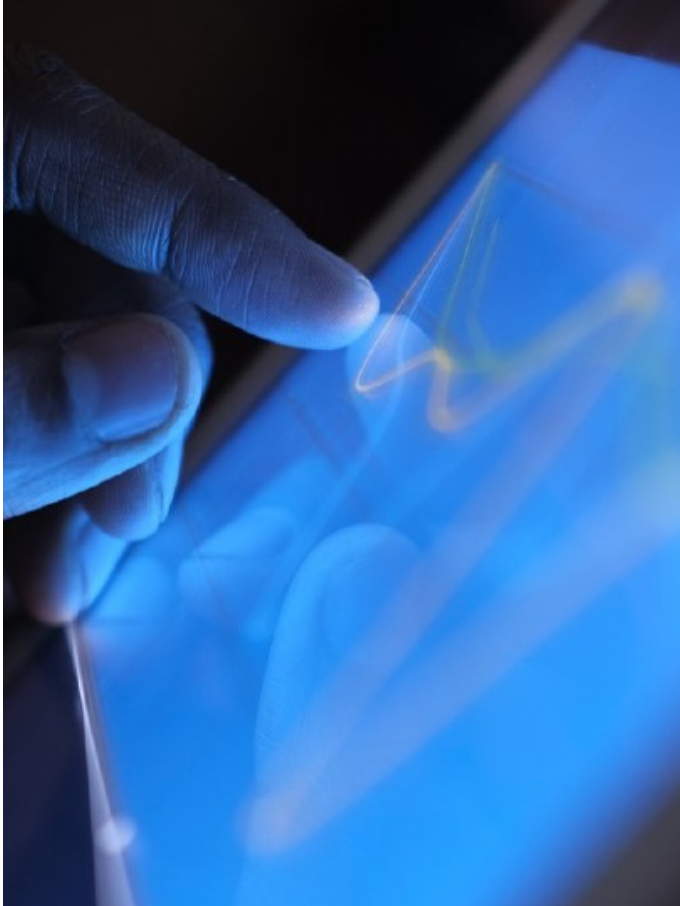
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ovat osa alueidenkäyttölain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Niiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat tulleet voimaan 1.4.2018.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet käsittelevät seuraavia kokonaisuuksia:

- Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- Tehokas liikennejärjestelmä
- Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Kaikki edellä mainitut valtakunnalliset tavoitteet otetaan huomioon vaihemaakuntakaavan suunnittelussa.

Laadittavat selvitykset

Maakuntakaavan on perustuttava riittäviin selvityksiin. Kaavatyön aikana voidaan tarkastella teemaan liittyviä sisältöjä laajasti, mutta kaikista selvitetystä aiheista tai näkökulmista ei välttämättä anneta lopulta kaavamerkintöjä tai -määräyksiä. Teollisuuden vaihemaakuntakaavaan tehtävät selvitykset toimivat pohjana myös kokonaismaakuntakaavan laadinnalle.

Alueidenkäyttöön liittyvä lainsäädäntö on muutoksessa. Tämä otetaan huomioon kaavaa laadittaessa ja tarvittaessa muutoksiin reagoidaan lisäselvitystarpeilla.

Kaavakartan mittakaavaksi on alustavasti tunnistettu 1:200 000, joka on myös Pirkanmaan elonkirjon ja energian vaihemaakuntakaavan mittakaava.

Kaavassa ei tulla tarkastelemaan kaupan ohjaukseen liittyviä kysymyksiä.

Kaavatyön tueksi laaditaan ainakin seuraavat selvitykset:

- Pirkanmaan väestösuunnite
- Pirkanmaan maankäyttölinen teollisuusvisio
- Teollisuuden uudet sijaintipaikat -selvitys
- Vedyn siirtoverkoston selvitys Pirkanmaalla (yhteistyö Gasgridin ja muiden maakuntien kanssa)
- Vaikutusten arviointi (ml. ilmastovaikutukset)
- Natura-arvioinnin tarveharkinta ja tarvittaessa Natura-arviointi

Lisäksi kaavatyössä hyödynnetään soveltuvin osin myös muiden toimijoiden laatimia ajankohtaisia selvityksiä ja voimassa olevien maakuntakaavojen taustaselvityksiä. Kaavatyöhön liittyvä selvittäminen tehdään tiiviissä yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointia tehdään läpi koko kaavatyön ja sen tuloksia hyödynnetään suunnitteluratkaisujen kehittämisessä. Merkittävä osa vaikutusten arvioinnista tehdään liiton omana suunnittelutyönä osana suunnitteluprosessia, jolloin todetut vaikutukset vaikuttavat välittömästi tehtäviin suunnitteluratkaisuihin. Tarvittaessa voidaan hyödyntää myös ulkopuolista konsulttitoimeksiantoa, mikäli vaikutuksen luonne, laajuus tai yhteisvaikutusten arviointi edellyttää erityisosaamista. Vaikutusten arviointia tehdään niin yksittäisten selvitysten kuin kaavakokonaisuuden näkökulmasta.

Kaavaa laadittaessa tulee maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaisesti arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

- ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
- maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
- kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin
- alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen
- kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön
- elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen.

Tavoitteiden toteutumisen arviointi on keskeinen osa vaihemaakuntakaavan vaikutusten arviointia. Vaikutusten arvioinnin lähtökohtana toimii Pirkanmaan maakuntaohjelmassakin korostettu näkemys Pirkanmaan tulevaisuudesta ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestäväenä alueena.

Kaavan aikataulu, osallistuminen ja ohjaus

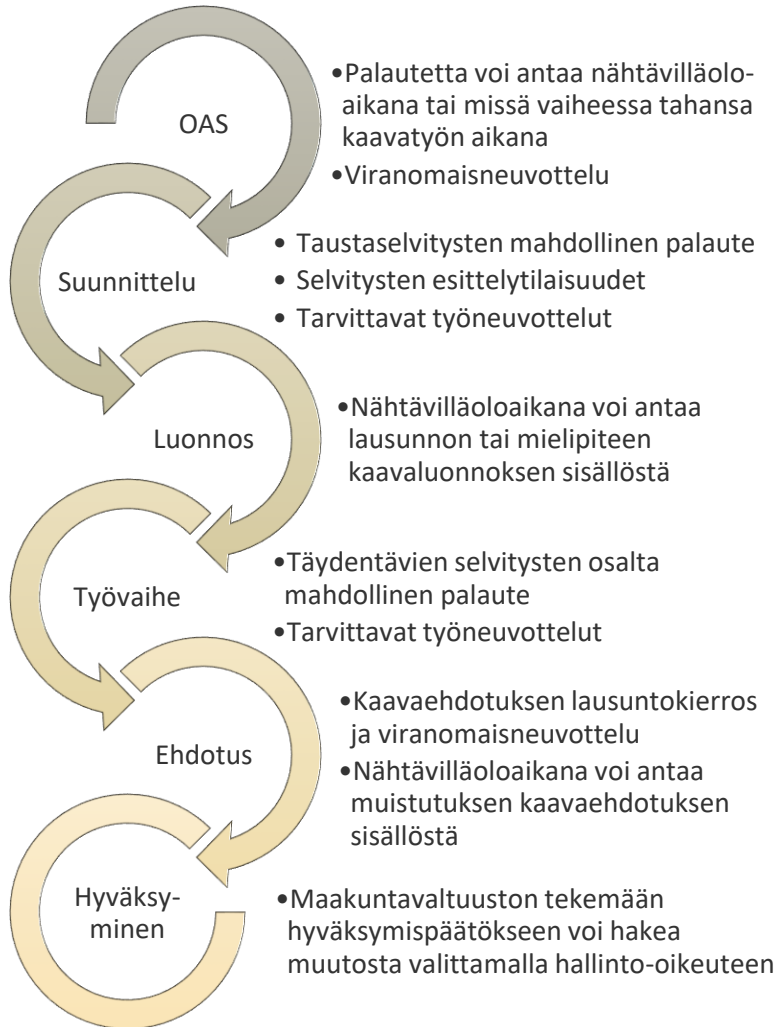
Aikataulu

Maakuntakaavan laadinta jakautuu erilaisiin työvaiheisiin. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtävillöön jälkeen laaditaan tarvittavat taustaselvitykset ja varmistetaan näihin liittyvä yhteistyö viranomaisten sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Suunnittelu tähtää kaavaluonnokseen, joka on tavoitteena asettaa nähtäville vuonna 2026. Luonnoksesta saadun palautteen perusteella ratkaisuja tarvittaessa muokataan ja täydennetään. Kaavaehdotus on tavoitteena asettaa nähtäville tästä vuoden sisään. Kaavaehdotuksesta järjestetään alueidenkäyttölain mukaisesti ensin viranomaisille suunnattu lausuntokierros. Tavoitteena on, että maakuntavaltuusto voi hyväksyä vaihemaakuntakaavan vuonna 2027.

Osallistuminen ja vuorovaikutus

Viestintäkanavat

- Maakuntakaavan oma verkkosivu
- Pirkanmaan liiton verkkosivut
- Pirkanmaan liiton uutiskirje ja tiedotteet
- Pirkanmaan liiton sosiaalisen median tilit
- Yleisötilaisuudet
- Viranomaisille kohdennettu viestintä
- Viralliset ilmoitukset
- Nähtävilläoloaikana mahdollisuus tutustua aineistoon Pirkanmaan liiton toimistolla

Kaavatyöhön voi vaikuttaa monin eri tavoin ja eri vaiheissa. Alueidenkäyttölain mukaan kaavaprosessissa osallisia ovat kaikki ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään. Osallisia on lueteltu tarkemmin seuraavalla sivulla.

Kaavatyön etenemistä voi seurata Pirkanmaan liiton verkkosivuilta, sosiaalisen median tilien kautta tai tilaamalla Pirkanmaan liiton sähköisen uutiskirjeen osoitteesta:

<https://pirkanmaan-liitto.creamailer.fi/subscribe/cV7Z1EcXyHOPQ>

Osalliset

Maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa vaikuttaa

- kaava-alueen maa- ja vesialueiden omistajat ja haltijat sekä maanomistajia edustavat järjestöt
- asukkaat sekä heitä edustavat järjestöt ja yhdistykset
- alueen elinkeinonharjoittajat sekä alueella työssäkäyvät ja asioivat
- alueen virkistyskäyttäjät

Viranomaiset, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

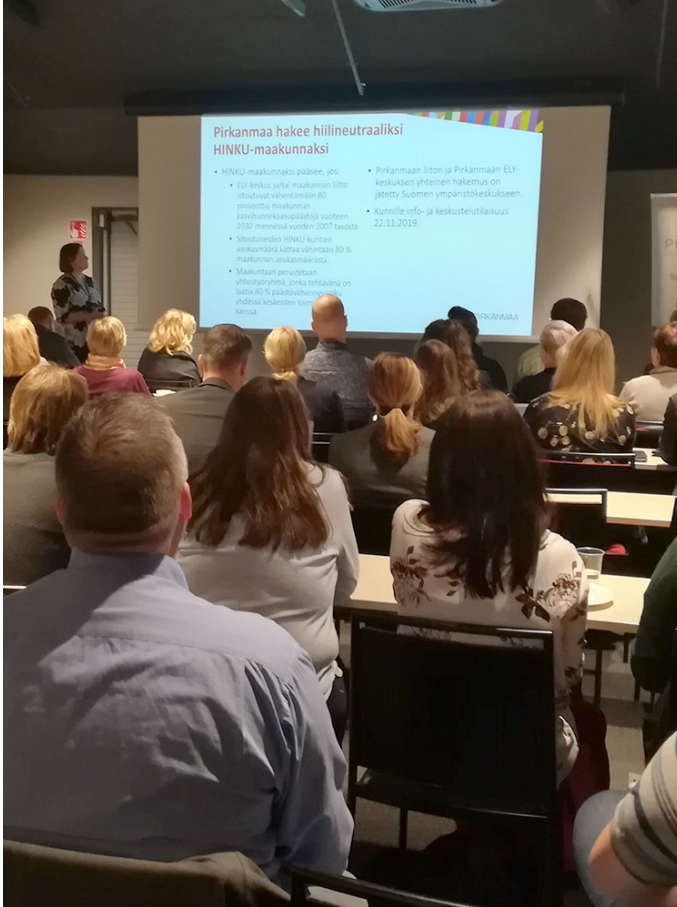
- Pirkanmaan kunnat
- Naapurimaakunnat ja Länsi-Suomen yhteistyömaakunnat
- Ministeriöt: YM, TEM, MMM, LVM, PLM, VM, SM
- Puolustusvoimat, Pirkanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan maakuntamuseo, Museovirasto, Pirkanmaan hyvinvointialue, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, TUKES, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Huoltovarmuuskeskus, Väylävirasto ja Traficom

Yhteisöt, yritykset ja asiantuntijalaitokset, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

Tunnistetut tahot, mutta ei rajautuen näihin:

- Fingrid Oyj, Gasgrid Oy
- Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri sekä ympäristö- ja luontoyhdistykset
- Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, Tampereen kauppakamari, Business Tampere, Business Kangasala, Visit Tampere ja Pirkanmaan Yrittäjät
- Alueen sähköyhtiöt ja energian tuottajat sekä heitä edustavat yhdistykset

Kaavatyön ohjaus

Maakuntavaltuusto päättää vaihemaakuntakaavan laadinnan käynnistämisestä ja hyväksyy kaavan sen valmistuttua. Kaavatyön etenemistä ja keskeisiä suunnittelukysymyksiä esitellään valtuustolle sen kokousaikataulun puitteissa.

Maakuntahallitus vastaa kaavatyön aikana keskeisistä päätöksistä sekä muun muassa kaavan nähtäville asettamisesta ja palautteen käsittelystä.

Vaihemaakuntakaavalle perustetaan ohjausryhmä, joka toimii kaavatyöstä vastaavan suunnitteluryhmän asiantuntijatukena. Ohjausryhmä ei tee päätöksiä, mutta se voi antaa suosituksia maakuntahallituksen päätöksentekoon.

Ohjausryhmään kutsutaan vaihemaakuntakaavassa käsiteltävien teemojen kannalta keskeisimmät viranomaiset ja sidosryhmät. Ohjausryhmän kokoonpanossa tulee maakuntahallituksen ohjeistuksen mukaan varmistua valmistavan teollisuuden lisäksi energia-alaan, yhteiskunnan varautumiseen sekä puolustusteollisuuteen liittyvästä osaamisesta. Ryhmässä ovat edustettuna seuraavat tahot:

- Kuntien edustajat alueittain
- Maakuntahallituksen, -valtuuston sekä valtuustopuolueiden edustajat
- Pirkanmaan ELY-keskus
- Tampereen yliopisto
- Pelastuslaitos / Pirkanmaan hyvinvointialue
- Pirkanmaan maakuntamuseo
- Tampereen kauppakamari
- Suomen metsäkeskus
- Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri
- Pirkanmaan Yrittäjät
- Business Tampere
- Fingrid
- MTK

Yhteystiedot

Lisätietoja:

Suunnittelujohtaja Ruut-Maaria Rissanen

ruut-maaria.rissanen@pirkanmaa.fi

p. 044 422 2264

Pirkanmaan liitto

Kelloportinkatu 1 B (käyntiosoite)

PL 1002

33101 TAMPERE

p. 03 2481 111

pirkanmaan.liitto@pirkanmaa.fi

PIRKANMAA
COUNCIL OF TAMPERE REGION

Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksen vahvistaminen

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus päättää

vahvistaa Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksen.

Selostus.

Aluekehityslainsäädännössä maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksen vahvistaminen osoitetaan maakuntahallituksen tehtäväksi (Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021). Voimassa oleva työjärjestys on vahvistettu Pirkanmaan maakuntahallituksen kokouksessa 28.8.2023 (110 §).

Työjärjestyksessä määritellään maakunnan yhteistyöryhmän tehtävät ja toimikausi. Työjärjestyksessä kuvataan myös yhteistyöryhmän päätöksenteko ja hallintomenettely. Työjärjestykseen sisältyvät lisäksi maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön työskentelyä koskevat keskeiset lainsäädäntöä täydentävät säännökset. Tarkistettavassa työjärjestyksessä huomioidaan myös toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kuten sähköisten kokousten yleistyminen.

Työjärjestyksen mukaan yhteistyöryhmän tehtävänä on

- 1) käsitellä maakunnassa valmisteltavia suunnittelu-, ohjaus- ja sopimusasiakirjoja niiden valmisteluvaiheessa;
- 2) hyväksyä rakennerahastovarojen kohdennukseen tarkoitettu alueellinen rahoitussuunnitelma ja siihen sisältyvät rahoituksen painopisteet;

- 3) edesauttaa laajojen, aluekehittämisen kannalta merkittävien hankekokonaisuuksien valmistelua ja edistää niiden toteuttamista;
- 4) antaa välittävälle toimielimelle lausunnon alueellisesta hankkeesta, joka on alueen kehittämisen kannalta merkittävä ja jolle haetaan tukea Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta. Lausunto annetaan aina, kun hankkeen kustannusarviossa EU + valtion osuus on yli 1 000 000 euroa. Yhteistyöryhmä ei kuitenkaan anna lausuntoa Tampereen kaupungin ja valtion välisen ekosysteemisopimuksen toteuttamiseen liittyvistä kestävästä kaupunkikehittämisen hankkeista. Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmä käsittelee aina hakemukset, jotka koskevat välittävien toimielinten itse toteutettavia hankkeita, joille haetaan tukea Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta;
- 5) laatia ehdotus hallintoviranomaiselle Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden tarkentaviksi alueellisiksi valintaperusteiksi;
- 6) raportoida Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja tarvittaessa esittää sille ohjelmaa koskevia muutostarpeita;
- 7) tiedottaa Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanosta.

Yhteistyöryhmän on pyrittävä päätöksenteossaan yksimielisyyteen. Jos päätöstä ei voida tehdä yksimielisesti, päätökseksi tulee mielipide, jota kaksi kolmannesta äänestäneistä on kannattanut.

Asia, josta tulee tehdä ratkaisu ennen seuraavaksi sovittua maakunnan yhteistyöryhmän kokousta, voidaan yhteistyöryhmän sihteeristön aloitteesta saattaa yhteistyöryhmän hyväksyttäväksi sähköistä päätöksentekomenettelyä menettelyä käyttäen.

Välittävä toimielin ei voi myöntää maakunnan kehittämisen kannalta merkittävälle tai kokonaiskustannusarvioltaan suurelle alueelliselle hankkeelle Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman tukea, jos yhteistyöryhmä ei ole puoltanut hanketta. Välittävä toimielin voi poiketa yhteistyöryhmän rahoittamista koskevasta puoltavasta lausunnosta, jos tuen myöntäminen olisi vastoin Euroopan unionin tai kansallista lainsäädäntöä taikka jos hanke ei olisi ohjelmanmukainen.

Liitteet

Esitys maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestykseksi

Lisätiedot

Aluekehitysjohtaja Matti Lipsanen p. 050 406 0697
matti.lipsanen@pirkanmaa.fi

Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestys

I luku

Yleiset määräykset

1 §

Maakunnan yhteistyöryhmä ja sen toimikausi

Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmä on alueen kehittämiseen vaikuttavien suunnitelmien ja sopimusten sekä kansallisten ja Euroopan unionin osarahoittamien ohjelmien toimeenpanon yhteensovittamista varten perustettu toimielin. Siitä on säädetty laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021).

Ellei yllä mainitussa laissa toisin säädetä, maakunnan yhteistyöryhmän ja sen sihteeristön päätöksentekoon ja hallintomenettelyyn sovelletaan, mitä kuntalain (410/2015) 49–50, 54, 55 sekä 57–62 §:ssä säädetään kuntien yhteistoiminnasta. Muilta osin yhteistyöryhmän ja sen sihteeristön hallintomenettelyyn sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Yhteistyöryhmän asettaa Pirkanmaan liiton maakuntahallitus. Yhteistyöryhmän toimikausi kestää kunnanvaltuuston toimikauden loppuun, kunnes uusi yhteistyöryhmä on vaalien jälkeen asetettu.

2 §

Yhteistyöryhmän työjärjestys

Työjärjestyksessä määrätään yhteistyöryhmän tehtävistä ja yhteistyöryhmän sihteeristöstä sekä valmistelusta, esittelystä ja päätöksenteosta maakunnan yhteistyöryhmässä ja sen sihteeristössä.

Työjärjestyksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kuntalaissa (410/2015) säädetään hallintosäännöstä.

3 §

Yhteistyöryhmän asettaminen

Maakunnan yhteistyöryhmässä ovat edustettuina seuraavat tahot:

- 1) Pirkanmaan kunnat ja Pirkanmaan liitto (7 edustajaa jäsenenä)
- 2) Sisä-Suomen elinvoimakeskus, Keski-Suomen elinvoimakeskus ja muut yhteistyöryhmän tehtävien kannalta merkittävät valtionhallintoon kuuluvat organisaatiot (4 edustajaa jäsenenä) sekä
- 3) alueen kehittämisen kannalta keskeisiä muita alueellisia yhteistyötahoja (7 edustajaa jäsenenä).

Kullekin jäsenelle valitaan henkilökohtainen varajäsen.

Maakuntahallitus voi nimetä yhteistyöryhmään sen toimikaudeksi pysyviä asiantuntijoita alueen kehittämisen kannalta tärkeitä tahoista. Asiantuntijoilla on läsnäolo- ja puheoikeus kokouksessa. Maakunnassa alue- ja rakennerahastohallinnoinnista vastaavat tahot nimeävät yhteistyöryhmään omat edustajansa ja näille henkilökohtaiset varaedustajat. Näiden ollessa estyneitä voivat po. organisaatiot tarvittaessa joustavasti nimetä muun asiantuntijansa osallistumaan kokoukseen jäsenen tai varajäsenen tilalla.

Yhteistyöryhmä voi kutsua kokoukseen yksittäisen asian käsittelyä varten asiantuntijoita. Asiantuntijalla on läsnäolo- ja puheoikeus käsiteltäessä asiaa, johon liittyy hänet on kutsuttu kokoukseen. Asiantuntija ei ota osaa päätöksentekoon.

Yhteistyöryhmä voi tarvittaessa asettaa tilapäisiä ryhmiä yhteistyöryhmässä käsiteltävien muiden asioiden kuin hankerahoitusta koskevien sitovien lausuntojen valmistelua varten.

4 §

Maakunnan yhteistyöryhmän jäsenten asema

Maakunnan yhteistyöryhmän ja sen asettaman jaoston jäsenen sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Yhteistyöryhmän jäsenistä on soveltuvin osin voimassa, mitä kuntalaissa (410/2015) säädetään

luottamushenkilöstä. Maakunnan liittoon pysyväisluonteisessa palvelussuhteessa oleva henkilö voidaan kuitenkin valita yhteistyöryhmän jäseneksi.

Kuntien edustajille maksettavista palkkioista ja ansionmenetykskorvauksista sekä matkakustannusten ja muiden heille tehtävän hoitamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta on voimassa, mitä kuntalain 82 §:ssä säädetään luottamushenkilöistä. Muiden kuin kuntien edustajille maksettavista palkkioista ja korvauksista vastaa taho, jota jäsen edustaa.

5 §

Yhteistyöryhmän puheenjohtajat

Jäsenten lisäksi Pirkanmaan liiton maakuntahallitus nimeää yhteistyöryhmälle puheenjohtajan, jonka tulee olla kuntalaisia (410/2015) tarkoitettu luottamushenkilö sekä yhteistyöryhmässä edustettuina olevien osapuolten ehdotuksesta jäseniksi valituista henkilöistä kolme varapuheenjohtajaa.

Varapuheenjohtajuus kiertää siten, että kuntasektoria edustava varapuheenjohtaja toimii ensimmäisenä vuonna ensimmäisenä varapuheenjohtajana, valtionviranomaisia edustava varapuheenjohtaja toimii toisena varapuheenjohtajana ja järjestöjä edustava varapuheenjohtaja toimii kolmantena varapuheenjohtajana. Toisena toimintavuonna valtionviranomaisia edustava varapuheenjohtaja siirtyy ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi, järjestöjä edustava varapuheenjohtaja siirtyy toiseksi varapuheenjohtajaksi ja kuntia edustava varapuheenjohtaja kolmanneksi varapuheenjohtajaksi. Seuraavina toimintavuosina varapuheenjohtajuus siirtyy saman periaatteen mukaisesti.

6 §

Yhteistyöryhmän tehtävät

Laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021) maakunnan yhteistyöryhmälle asetetaan useita tehtäviä. Pirkanmaan yhteistyöryhmän tehtävänä on alueen maakuntaohjelmassa sovittujen kehittämistavoitteiden toteuttamiseksi ja eri ohjelmien ja rahoitusvälineiden yhteen sovittamiseksi:

- 1) käsitellä maakunnassa valmisteltavia suunnittelu-, ohjaus- ja sopimusasiakirjoja niiden valmisteluvaiheessa;
- 2) hyväksyä rakennerahastovarojen kohdennukseen tarkoitettu alueellinen rahoitussuunnitelma ja siihen sisältyvät rahoituksen painopisteet;
- 3) edesauttaa laajojen, aluekehittämisen kannalta merkittävien hankekokonaisuuksien valmistelua ja edistää niiden toteuttamista;
- 4) antaa välittävälle toimielimelle lausunnon alueellisesta hankkeesta, joka on alueen kehittämisen kannalta merkittävä ja jolle haetaan tukea Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta. Lausunto annetaan aina, kun hankkeen kustannusarviossa EU + valtio-tuen osuus on yli 1 000 000 euroa. Yhteistyöryhmä ei kuitenkaan anna lausuntoa Tampereen kaupungin ja valtion välisen ekosysteemisopimuksen toteuttamiseen liittyvistä kestävästä kaupunkikehittämisen hankkeista. Pirkanmaan maakunnan yhteistyöryhmä käsittelee aina hakemukset, jotka koskevat välittävien toimielinten itse toteutettavia hankkeita, joille haetaan tukea Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta;
- 5) laatia ehdotus hallintoviranomaiselle Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden tarkentaviksi alueellisiksi valintaperusteiksi;
- 6) raportoida Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja tarvittaessa esittää sille ohjelmaa koskevia muutostarpeita;
- 7) tiedottaa Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimeenpanosta.

7 §

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö

Maakunnan yhteistyöryhmällä on maakunnan liiton ja alueen elinvoimakeskuksen asiantuntijoista sekä tukea myöntävien viranomaisten edustajista koostuva sihteeristö varajäsenineen (asetus alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (797/2021)).

Sihteeristön tehtävänä on seurata ja sovittaa yhteen valmisteluvaiheessa maakunnan alueella rahoitettaviksi ehdotettuja hankkeita, joita voidaan rahoittaa kansallisista alueiden kehittämisen varoista sekä Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan

rahastojen, maaseuturahaston ja meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston varoista, ja raportoida niistä yhteistyöryhmälle.

Sihteeristö informoi MYR:iä yritystuista mukaan lukien oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavien hankkeiden valmistelu ja rahoitus.

Sihteeristö päättää maakunnan liiton hallinnoimien EAKR ja JTF-valtuuksien sekä elinvoimakeskuksen hallinnoimien ESR- ja JTF-valtuuksien käyttöön liittyvien hankkeiden puoltamisesta esittelystä niissä tapauksissa, joissa toimivalta ei ole työjärjestyksen 6 §:n 4-kohdan mukaisesti maakunnan yhteistyöryhmällä.

Maakunnan yhteistyöryhmä päättää sihteeristön kokoonpanosta. Alueen välittävät toimielimet Pirkanmaan liitto ja Keski-Suomen elinvoimakeskus sekä alueen elinvoimakeskus ovat sihteeristössä edustettuina tavalla, joka mahdollistaa sihteeristölle monipuolisen rahoituksen yhteensovitustehtävän.

Sihteeristö voi kutsua kokouskohtaisesti ulkopuolisia asiantuntijoita tai hankkeiden edustajia esittämään puheenvuoron.

Maakunnan yhteistyöryhmä nimeää sihteeristön puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja sihteerin.

Maakunnan yhteistyöryhmän puheenjohtajisto keskustelee säännöllisesti sihteeristön puheenjohtajan ja sihteerin kanssa maakunnan yhteistyöryhmän käsiteltäväksi vietävistä teemoista ja näiden käsittelytavoista.

Maakunnan yhteistyöryhmästä ja sen kokousmenettelyistä tässä työjärjestyksessä kerrottu koskee soveltuvin osin myös maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristöä.

8 §

Maakunnan yhteistyöryhmän hallinnon ja talouden tarkastus

Maakunnan yhteistyöryhmän hallinnon ja talouden tarkastuksesta on voimassa, mitä Pirkanmaan liiton hallinnon ja talouden tarkastuksesta on voimassa.

II luku

Kokousmenettely

9 §

Kokousaika ja paikka

Yhteistyöryhmä pitää kokouksensa päättämänään aikana ja päättämässään paikassa sihteeristön esityksestä.

Yhteistyöryhmä voi käsitellä asian varsinaisessa kokouksessaan, jossa kokouksen osallistujat ovat läsnä kokouspaikalla. Vaihtoehtoisesti kokous voidaan järjestää sähköisen päätöksentekomenettelyn avulla. Kokous järjestetään myös, kun puheenjohtaja katsoo kokouksen tarpeelliseksi tai enemmistö yhteistyöryhmän jäsenistä tekee puheenjohtajalle esityksen sen pitämisestä.

10 §

Kokouksen koollekutsuminen ja esityslistan julkaiseminen sekä kokouksen päätösvaltaisuus

Kokouskutsun antaa puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja. Kokouskutsussa on ilmoitettava kokouksen aika ja paikka sekä käsiteltävät asiat (sihteeristön laatima asialista). Kokouskutsu toimitetaan jäsenille vähintään neljä (4) päivää ennen kokousta. Esityslista liitteineen julkaistaan Pirkanmaan liiton verkkosivuilla.

Yhteistyöryhmä on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet sen jäsenistä on läsnä. Maakunnan yhteistyöryhmä ja sen sihteeristö voivat tarvittaessa käsitellä asian sähköisessä päätöksentekomenettelyssä 20 §:ssä kerrotulla tavalla.

11 §

Varajäsenen kutsuminen

Yhteistyöryhmän jäsenen, joka on estynyt saapumasta kokoukseen, on kutsuttava varajäsen sijaansa sekä ilmoitettava esteestä kokouksen sihteerille. Milloin jäsen on esteellinen käsittelemään jotakin asiaa kokouksessa tai esteen vuoksi ei voi osallistua jonkin asian käsittelyyn, hän voi kutsua varajäsenen kokoukseen kyseisen asian käsittelyä varten.

12 §

Kokouksen pitäminen

Avattuaan kokouksen puheenjohtaja toteaa läsnäolijat sekä kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden. asiat käsitellään esityslistan mukaisessa järjestyksessä, jollei toisin päätetä.

Yhteistyöryhmä voi yksimielisesti päättää ottaa käsiteltäväksi asian, jota ei ole mainittu kokouskutsussa. Yhteistyöryhmän sihteeristöä on etukäteen informoitava asian ottamisesta käsittelyyn. Tällainen voi olla valmistelussa oleva asia, jonka aikataulu on yhteistyöryhmästä tai sen sihteeristöstä riippumaton, mutta jonka käsittely mahdollisimman pikaisesti yhteistyöryhmässä on tarpeellinen tai välttämätön.

13 §

Puheoikeus yhteistyöryhmän kokouksissa

Muiden kuin yhteistyöryhmän jäsenten puheoikeudesta päättää yhteistyöryhmä.

14 §

Esittely

Asiat päätetään yhteistyöryhmän kokouksessa esittelystä.

Rahoittava viranomais ei voi myöntää pykälässä 6 kohdassa 4 mainitulle yhteistyöryhmän käsiteltävälle hankkeelle rakennerahaston tukea, jos yhteistyöryhmä ei ole hanketta esittelystä puoltanut. Rahoittava viranomais voi poiketa myönteisenä esittelemästään ja hankkeen saamasta yhteistyöryhmän rahoittamista puoltavasta lausunnosta, mikäli myöhemmin tulee ilmi seikkoja, joiden nojalla tuen myöntäminen olisi vastoin Euroopan unionin tai kansallista lainsäädäntöä tai ohjelmanvastainen. Jos rahoittajataho aikoo yhteistyöryhmän puoltavasta lausunnosta huolimatta tehdä siitä poikkeavan rahoituspäätöksen, sen tulee antaa yhteistyöryhmälle asiasta tieto sekä edellä mainittuihin syihin liittyvät jälkikäteiset perustelut.

Esittelijän ehdotus on käsittelyn pohjaehdotuksena. Jos esittelijä on muuttanut esityslistalla olevaa ehdotustaan ennen kuin yhteistyöryhmä on tehnyt päätöksen

asiasta, pohjaehdotus on muutettu ehdotus. Jos ehdotus on peruutettu, asia on poistettava esityslistalta, jollei yhteistyöryhmä toisin päättä.

Yhteistyöryhmän esittelijänä toimii maakuntajohtaja tai hänen estyneenä ollessaan hänen sijaisensa kuitenkin siten, että yhteistyöryhmän päätettäväksi tuotavan hankkeen esittelee aina lopullisesta rahoituspäätöksestä vastaavan viranomaisen edustaja.

Maakunnan yhteistyöryhmä voi kutsua kokoukseen käsiteltävän hankkeen hakijatahon edustajan esittelemään hanketta. Hanketoimijan edustaja voi osallistua puheenvuoronsa yhteydessä hankkeen sisällöstä käytävään keskusteluun, muttei päätöksentekokeskusteluun.

15 §

Esteellisyyden toteaminen

Yhteistyöryhmän jäsenen ja esittelijän sekä muun läsnäoloon oikeutetun esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain (434/2003) 27–30 §:ssä säädetään. Myös sähköisessä päätöksentekomenettelyssä esteellisyydestä on ilmoitettava.

Ennen asian käsittelyn aloittamista esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään ja esteellisyyden aiheuttamasta perusteesta sekä vetäydyttävä asian käsittelystä ja poistuttava kokouksesta.

Puheenjohtajan on tarvittaessa saatettava kokoukseen osallistuvan esteellisyys toimielimen ratkaistavaksi. Asianomaisen henkilön tulee tarvittaessa antaa selvitystä seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa. Annettuaan pyydetyt selvityksen asianomaisen henkilön on poistuttava kokouksesta. Henkilö, jonka esteellisyyden toimielin ratkaisee, saa osallistua esteellisyyttään koskevan asiankäsittelyyn vain hallintolain 29 §:ssä tarkoitetussa poikkeustilanteessa.

Välittävien toimielinten itse toteutettavien hankkeiden päätöksenteossa yhteisöesteellisiä ovat aina hanke-esityksen tehneen organisaation henkilöt varahenkilöineen (maakunnan liitto ja elinvoimakeskus).

16 §

Esittelijän esteellisyys rakennerahastoasioissa

Välittävien toimielinten asiantuntijat ovat aina esittelijätehtävissä toimiessaan jäävejä maakunnan yhteistyöryhmän päätöksenteossa. Esittelijä poistuu niin pyydettyä rakennerahastohanke-esittelynsä jälkeen päätöskeskustelun ajaksi.

17 §

Päätöksenteko

Yhteistyöryhmän on pyrittävä päätöksenteossa yksimielisyyteen. Jos päätöstä ei voida tehdä yksimielisesti, päätökseksi tulee mielipide, jota kaksi kolmannesta äänestäneistä on kannattanut.

18 §

Eriävä mielipide

Päätöksentekoon osallistuneella, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, on oikeus ilmoittaa päätöksestä eriävä mielipide. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista esitetyt kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

19 §

Pöytäkirjan laatiminen, tarkastaminen ja nähtävänä pitäminen

Maakunnan yhteistyöryhmän pöytäkirjaa pitää maakunnan liitosta nimetty yhteistyöryhmän sihteeri. Pöytäkirjan allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa pöytäkirjanpitäjä. Pöytäkirjan tarkastaa kaksi pöytäkirjantarkastajaa, jotka valitaan kokouksessa. Pöytäkirjan tarkastajan tehtävät kiertävät jäsenistössä.

Pöytäkirja voidaan allekirjoittaa ja tarkastaa sähköisesti. Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja tai sen osa voidaan tarkastaa erikseen ennen kokousta.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön pöytäkirjaa pitää yhteistyöryhmän sihteeristön sihteeri. Sihteeristö hyväksyy pöytäkirjan seuraavassa kokouksessaan tai sähköisesti.

Pöytäkirja pidetään nähtävänä Pirkanmaan liiton verkkosivuilla siten kuin kuntalaissa (410/2015) tarkemmin säädetään. Yhteistyöryhmän pöytäkirjaan merkitään:

1) järjestäytymistietoina:

toimielimen nimi;

merkintä käytetyistä päätöksentekotavoista (varsinainen kokous, sähköinen kokous, yksilöidään päätökset, jotka on tehty sähköisessä päätöksentekomenettelyssä)

kokouksen alkamis- ja päättymisaika sekä kokouspaikka;

läsnä- ja poissaolleet ja missä ominaisuudessa kukin on ollut läsnä; sekä

kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

2) asian käsittelytietoina:

asiaotsikko;

päätöksen toteaminen;

esittelijän päätösehdotus;

selostus asiasta;

esteellisyys – myös sähköisessä menettelyssä;

tehdyt ja kannatetut ehdotukset;

äänestykset: äänestystapa, äänestysjärjestys sekä äänestyksen tulos;

vaalit: vaalitapa ja vaalin tulos;

eriävä mielipide; sekä

päätökseen liittyvät muut ehdot.

3) laillisuustietoina:

puheenjohtajan allekirjoitus;

pöytäkirjanpitäjän varmennus;

merkintä pöytäkirjan tarkastuksesta.

20 §

Sähköinen päätöksentekomenettely

Asia, josta tulee tehdä ratkaisu ennen seuraavaksi sovittua maakunnan yhteistyöryhmän kokousta, voidaan yhteistyöryhmän sihteeristön aloitteesta saattaa yhteistyöryhmän hyväksyttäväksi sähköistä päätöksentekomenettelyä menettelyä käyttäen.

Toimielin voi päättää asioita sähköisessä päätöksentekomenettelyssä kuntalain mukaisesti. Päätöksentekomenettelyä voidaan käyttää kaikkiin toimielimen päätösvaltaan kuuluviin asioihin. Jos asia käsitellään sähköisessä päätöksentekomenettelyssä, tulee kutsussa ilmaista, mihin mennessä asia on käsiteltävä sähköisesti.

Yhteistyöryhmän puheenjohtaja lähettää yhteistyöryhmän jäsenille sähköisen päätöksentekomenettelyn käynnistämistä koskevan päätösesityksen. Jäsenen (tai hänen asiasta informoimansa varajäsenen) tulee seitsemän työpäivän kuluessa vastata kirjallisesti, mikäli hän ei hyväksy päätösesitystä. Esitys on tullut hyväksytyksi yhteistyöryhmässä, jos 2/3 kokoukseen osallistuvista jäsenistä/varajäsenistä kannattaa sitä. Asia on käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta.

Puheenjohtaja ilmoittaa kirjallisen menettelyn tuloksen yhteistyöryhmälle kirjallisen menettelyn päättymisen jälkeen ja päätös todetaan seuraavassa yhteistyöryhmän kokouksessa.

21 §

Muutoksenhaku

Maakunnan yhteistyöryhmän päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta kuntayhtymän päätökseen kuntalaissa (410/2015) säädetään.

Yhteistyöryhmän päätökseen, joka koskee lausuntoa hankkeen rahoittamisesta ei voi hakea muutosta valittamalla.

Pirkanmaan Digikompassin päivitys

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus merkitsee tiedoksi Pirkanmaan digikompassin päivitykseen tähtäävän prosessin käynnistymisen.

Valmisteluteksti.

EU:n komissio julkaisi keväällä 2021 politiikkaehdotuksen EU:n digitaalisesta vuosikymmenestä ja digikompassista, joka asettaa EU:lle strategiset digitalisaatioon liittyvät mitattavat tavoitteet. Suomi julkaisi oman kansallisen digitaalisen kompassinsa vuonna 2022.

Pirkanmaa oli ensimmäinen EU-alueen maakunta, joka laati oman alueellisen digikompassinsa. Työssä määriteltiin ensin maakunnalliset digitalisaatiotavoitteet (vaihe 1), ja sen jälkeen niihin liittyvät toimenpiteet ja tiekartta (vaihe 2). Maakuntahallituksen asettama ohjausryhmä ohjasi digikompassityötä, ja maakuntahallitus hyväksyi digikompassin ja siihen liittyvän tiekartan 19.2.2024. Pirkanmaan Digikompassin sisällölliset kärjet ovat 1) osaaminen, 2) infrastruktuuri, 3) liiketoiminnan digitalisaatio sekä 4) julkiset palvelut.

Pirkanmaan Digikompassin toteutuksen tueksi Pirkanmaan liitto nimesi 8.1.2025 seurantaryhmän, jonka tehtävänä on seurata tavoitteiden edistymistä ja tiekartan toteutumista.

Seurantatyön aikana on tunnistettu tarve päivittää tavoitteita ja tiekarttaa sekä vahvistaa Digikompassin seurantaa. Päivitystarpeet liittyvät esimerkiksi tekoälyyn ja kyberturvallisuuteen. Pirkanmaan Digikompassin seurantaryhmä käsitteli päivityksen aloittamista kokouksessaan 29.10.2025. Tavoitteena on saada päivitystyö valmiiksi maaliskuuhun 2026 mennessä. Päivitystyötä tukevan asiantuntijapalvelun hankintaprosessi on parhaillaan käynnissä.

Lisätiedot

Strategiajohtaja Jari Kolehmainen p. 050 574 9704
jari.kolehmainen@pirkanmaa.fi

Pirkanmaan liiton strategian päivitys, nykyisen strategian arviointi

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntajohtaja Ahonen:

Maakuntahallitus merkitsee tiedoksi palautteen strategian arvioinnista.

Valmisteluteksti.

Pirkanmaan liiton työtä ohjaa organisaation oma strategia. Maakuntahallitus käynnisti maakunnan liiton oman strategian päivityksen päätöksellään 22.9.2025. Osana päivitysprosessia Pirkanmaan liiton henkilöstö arvioi nykyistä prosessia. Sen keskeisin työmuoto oli henkilöstölle suunnattu kysely, minkä lisäksi asiaa on käsitelty yhdessä henkilöstön kanssa nk. Yhdessä-palaverissa.

Kyselyssä arvioitiin Pirkanmaan liiton nykyistä strategiaa, sen missiota, visiota ja kuutta strategista tavoitetta niiden muotoilun osuvuuden ja onnistuneisuuden kannalta-Lisäksi arvioitiin niiden tärkeyttä koko maakunnan liiton tasolla ja vastaajan oman työn kannalta. Kyselyyn vastasi 19 henkilökuntaan kuuluvaa vastaajaa.

Nykyisen strategian arvioinnin voi kiteyttää seuraavasti:

- Visio ja missio jakavat mielipiteitä. Niitä pidetään positiivisina ja erottuvina, mutta samalla osa henkilöstöstä arvioi niiden sanoitusta haastavana.
- Strategisia tavoitteita pidetään varsin onnistuneina ja merkityksellisinä.
- Strategian toteuttamista arjessa on edelleen mahdollista vahvistaa.

Lisätiedot

Strategiajohtaja Jari Kolehmainen p. 050 574 9704

jari.kolehmainen@pirkanmaa.fi

Pykälä 176

Maakuntajohtajan päätöspöytäkirjat

Päätös.

Päätösesitys.

Maakuntahallituksen puheenjohtaja Lehto:

Maakuntahallitus päättää

että maakuntajohtajan päätökset 63–66 /2025 merkitään tiedoksi, ja että niiden osalta ei käytetä kuntalain 92 pykälän tarkoittamaa otto-oikeutta.

Valmisteluteksti.

Kuntalain 92, 134 ja 138 pykälien sisältyvät määräykset mm. viranhaltijapäätösten ottamisesta maakuntahallituksen käsiteltäväksi.

Pirkanmaan liiton hallintosäännössä on määrätty asiat, joista maakuntajohtaja päättää.

Maakuntahallitukselle esitetään maakuntajohtajan päätöspöytäkirjat 8.10.-10.11.2025 pykälät 63–66 asioiden mahdollista käsiteltäväksi ottamista varten.

Päätöslista on liitteenä.

12.11.2025

1(1)

Päätöspvm	Päätösnumero	Asia
-----------	--------------	------

Maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen

24.09.2025	65/2025	Erillislisän maksaminen maakunta-arkkitehti Hanna Djupsjöbackalle suunnittelujohtajan sijaisuudesta 1.8.2025 alkaen
13.10.2025	63/2025	Oona Lintusen työsuhteen jatkaminen 1.11.2025-28.2.2026
20.10.2025	64/2025	Pirkanmaan liiton lausunto Kansallisesta ruokastrategiasta 2040
07.11.2025	66/2025	Edustajan nimeäminen Kiertotalouden green deal yhteistyöryhmään

Pykälä 177

Muut asiat

Pykälä 178

Kokouksen päättäminen